بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

بنام خدا بخشاینده مهربان

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَرْسَلَ الْاَنْبِیَآءَ وَالْمُرْسَلِیْنَ

همه ستایش مر خدا راست که فرستاد انبیاء و مرسلین را

اَلصَّلَوٰتُ مِنْهُمْ مَنْ کَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ

رحمتهای خدا نازل باد بر ایشان کسی است که کلام مستقیم با خدا داشته و خدا بعضی را بالا

اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْکَ لَهٗ وَاَعْوُ

بگانه است معبودی برحق مگر خدا یکیست آن نیست شریکی او و پناه

مِنَ الْخَیَالَاتِ الْمُخْتَرَعَاتِ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَ

الات نومیده آفریده شده و گواهی میدهم اینکه محمد صلی الله علیه وسلم بنده

وَرَسُوْلُهُ الَّذِیْ هَدَانَا سَبِیْلَ الْحَقِّ وَحَفِظَنَا عَ

و پیغمبر خدا است آنکه نمود ما را راه حق و نگاهداشت ما را

دَلَّةِ وَالظُّلَمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ صَلٰوةً دَائِمَةً لَا تَنْفَدُ

وتاریکیہا درود بفرستد خدا بر آنحضرت درود دائم کہ فنا نشود

نْفَدُ مَا فِي عِلْمِ رَبِّي مِنَ الْكَلِمٰتِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ

آنچہ کہ در علم پروردگار منست از کلمات درود و بفرستد خدا بر آل آنحضرت و اصحاب آنحضرت

ضَحُوا مَنَاهِجَ الصِّدْقِ وَفَتَحُوا لَنَا اَبْوَابَ الْحَسَنَاتِ

شح گردانیدند راہہای صدق را وگشادند برای ما درہای نیکیہا را

بَعْدُ يَقُوْلُ الْعَبْدُ الْفَقِيْرُ اِلٰى رَحْمَةِ رَبِّهِ الْمُعِيْنِ وَشَفَاعَةِ سَيِّدِ

حمد و صلوٰۃ پس میگوید بندہ محتاج بسوی رحمت پروردگار معانہا و بسوی شفاعت سید

ابْنُ اَبُو الطَّيِّبَاتِ مُحَمَّدٌ عَبْدُ الْوَاجِدِ

ابو الطیبات محمد عبد الواجد

وِيُّ الْغَازِيْفُوْرِيُّ ابْنُ الْمُنْشِيْ مُحَمَّدٌ

ضلع غازی پور پسر منشی محمد

صِيْرُ الدِّيْنِ صَانَهُمَا اللّٰهُ عَنِ الْاٰفَاتِ وَالشُّرُوْرِ

نگاہدارد آن ہر دو را خدای تعالے از آفتہا و بدیہا

هُمَا لَخَتْ لَوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّوْرِ اِنَّ اللّٰهَ

حمد خداوند تعالے آن ہر دو را زیر لواء حمد روز یکہ دمیدہ شود در صور بر آئینہ خدا

لَا يَزَالُ يَعْتَنُوْنَ بِاِظْهَارِ شَرَفِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ وَتَعْظِيْمِ

ان خدا اہتمام می کنند باظہار کردن بزرگی نبی کریم یعنے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و بزرگ داشتن

نِهِ الْعَظِيْمِ كَمَا قَالَ الْعَلَّامَةُ الْبَيْضَاوِيُّ فِي تَفْسِيْرِ

آنحضرت چنانکہ گفت علامہ بیضاوی در تفسیر

قولہ تعالیٰ اِنَّ اللّٰہَ وَمَلٰٓئِکَتَہٗ یُصَلُّوْنَ عَلَی النَّبِیِّ وَاَنَّہٗ تَعَالٰی اَنْعَمَ عَلَیْنَا اِذْ بَعَثَ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَجَعَلَنَا فِیْ اُمَّتِہٖ خَیْرَ الْاُمَمِ فَنَحْنُ اَحَقُّ اَنْ نُّثْنِیَ بِاِظْہَارِ شَرَفِہٖ وَتَعْظِیْمِ شَاْنِہٖ وَاِنْ سُبِقْنَا بِھٰذِہِ النِّعْمَۃِ الْعَظِیْمَۃِ وَاَیِّیْ رَاَیْتُ شَوْقَ النَّاسِ بِفَضْلِ اللّٰہِ تَعَالٰی اِلٰی ذِکْرِ اَوْصَافِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَجَمَعْتُ فِیْ ھٰذِہِ الْاَوْرَاقِ بَعْضَ اٰیَاتِ الْقُرْاٰنِ الْعَظِیْمِ وَاَحَادِیْثِ النَّبِیِّ الْکَرِیْمِ فِیْ فَضَائِلِہٖ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَعَ تَوْضِیْحِ مَخَارِجِ الْاٰیَاتِ وَالْاَحَادِیْثِ وَرَتَّبْتُہٗ عَلٰی اَبْوَابٍ وَسَمَّیْتُ ھٰذَا الْکِتَابَ بِتُحْفَۃِ الْاَتْقِیَاءِ

قول خدا تعالیٰ ان اللہ و ملائکتہ یصلون علی النبی و ہر آئینہ خدا تعالیٰ انعام کرد بر ما چون فرستاد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را و گردانید ما را در امت آنحضرت کہ آن امت نیکو ترین امتہا است پس ما سزاوار تریم باینکہ اہتمام نمائیم برای ظاہر کردن بزرگی آنحضرت و تعظیم شان آنحضرت و اگر چہ سبقت کردہ شدند باین نعمت بزرگ و دیدم من بفضل اللہ تعالیٰ شوق مردم را بسوی ذکر وصفہای آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس جمع کردم در این ورقہا بعض آیتہای قرآن عظیم و بعضی حدیثہای پیغمبر بزرگوار را کہ در فضائل آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم است و ترتیب دادم آن بعضی آیات و احادیث را بر بابہا و نام نہادم این کتاب را تحفۃ الاتقیا

فی شمائل سید الانبیاء وباللہ التوفیق فی الابتداء

سے فضائل — سید الانبیا — و باخدا توفیق است — در ابتدا

اما بعد فانہا درآ رجو ممن یطالعہ و ینتفع بہ ان یدعو

واما — امیدوارم از کسیکہ مطالعہ کند این کتاب را — و نفع گیرد از و اینکہ — دعا کند

لی بخیر الدنیا والآخرۃ و من الخاتمۃ وان یتجاوز

برای من — بر ای نیکوئی دنیا و آخرت — و نکوئی — خاتمہ — و اینکہ تجاوز کند

عن الخطاء فی ترتیب الابواب وذکر الاحادیث وغیرہ

از خطا اگر — در ترتیب — ابواب — و ذکر احادیث — و غیرہ باشد

ان وجدہ فانی ما اردت منہ الا الخیر فی الدنیا بل

اگر یافت آن خطا را پس بدرستیکہ من — ارادہ نکردم — از این کتاب — خیر را — در دنیا — بلکہ

نویت ثواب العاقبۃ واسال اللہ تعالی ان یجعلہ

نیت کردم — ثواب عاقبت را — و سوال میکنم خدا تعالی را اینکہ بگرداند این کتاب را

لی سببا لشفاعۃ سید العالمین صلی اللہ علیہ و

برای من — سبب برای شفاعت — سردار — عالمہا — درود بفرستد خدا بر آنحضرت — و

علی سائر الانبیاء والمرسلین وعلی آلہ واصحابہ

بر باقی — انبیا — و مرسلین — و درود بفرستد خدا بر آل — و اصحاب آنحضرت

وازواجہ وذریاتہ اجمعین

و زنان — و ذریات آنحضرت — همگی

الباب الاول فی شفقۃ سیدنا

باب — اول — در بیان — شفقت — سیدنا

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ

محمد صلی اللہ علیہ وعلی آلہ واصحابہ وسلم

عَلٰى اُمَّتِهٖ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ اٰخِرِ سُوْرَةِ التَّوْبَةِ

برامت خود فرمود خدا تعالے در آخر سورۂ توبہ

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ

ای مسلمانان ہر آئینہ آمدہ است بشما پیغمبرے از جنس شما سخت است بر و

مَا عَنِتُّمْ حَرِيْصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ

رنج شما حریص کنندہ است بر آرام شما مسلمانان نہایت بخشائندہ مہربان است

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ

پس اگر برگشته شوند پس بگو کافیست مرا خدا ملیت معبود ے مگر وی بر و

تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

توکل کردم وی است خداوند عرش بزرگ روایت است از ابی ہریرۃ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ

گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم برای ہر پیغمبر

دَعْوَةٌ مُّسْتَجَابَةٌ فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهٗ وَاِنِّيْ

دعائیست مقبول پس زودی کرد ہر پیغمبر بدعای خود و بر آنیدہ من

اَخْبَاْتُ دَعْوَتِيْ شَفَاعَةً لِاُمَّتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

پوشیدہ داشتم دعای خود را برائے شفاعت بحق امت خود در روز قیامت

فَهِيَ نَائِلَةٌ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ مَنْ مَّاتَ مِنْ اُمَّتِيْ لَا يُشْرِكُ

پس آن دعا در یابندہ است اگر خواستہ خدا است آنرا کہ مرد از امت من در حالے کہ شریک نمیکند

بقیہ ص ۵۶

یا اللہ شیئاً رواہ مسلم فی آخر باب اثبات الشفاعۃ

بخدا چیزی را روایت کرد این را مسلم در آخر باب اثبات الشفاعۃ

من کتاب الایمان من صحیحہ وعن انس بن مالک

از جملہ ابواب کتاب الایمان از صحیح مسلم و در روایت است از انس بن مالک

قال کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم احسن الناس

گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیکو ترین آدمیان

وکان اجود الناس وکان اشجع الناس ولقد فزع

و بود سخی ترین آدمیان و بود دلیر ترین آدمیان و هر آئینہ بهراسناک شدند

اهل المدینۃ ذات لیلۃ فانطلق ناس قبل الصوت

ساکنان مدینہ یک شب پس رفتند مردم جانب آواز

فتلقاهم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم راجعا

پس پیش آمد ایشان را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حالت واپسی

وقد سبقهم الی الصوت وهو علی فرس لابی طلحۃ

در حالیکہ هر آئینہ سبقت کردہ بود بر ایشان جانب آواز و آنحضرت بر اسپ ابی طلحہ بود

عریی فی عنقه السیف وهو یقول لم تراعوا لم تراعوا

و آن اسپ برہنہ بے زین بود و در گردن حضرت شمشیر بود و آنحضرت می گفت خوفناک نشوید خوفناک نشوید

قال وجدناه بحرا او انه لبحر قال وکان فرسا یطا رواہ

و گفت آنحضرت یافتم این اسپ را و در تیز رفتن مثل دریا یا این گفت که هر آئینہ این اسپ در تیزی مثل دریاست و بود

مسلم فی باب شجاعته صلی اللہ علیہ وسلم من کتاب

مسلم در باب بیان شجاعت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و آن باب از جملہ کتاب

الفضائل من صحيحه واللفظ له ورواه البخاري بمعناه

الفضائل است آن کتاب الفضائل از صحیح مسلم است و لفظ حدیث او را و روایت کرد او را بخاری بمعنای او

مع تغاير يسير في باب حسن الخلق والسخاء من

با تغاوت اندک در باب حسن خلق و السخا از

كتاب الادب من صحيحه وعن مالك الحديث

کتاب الادب از صحیح بخاری و حدیث است از مالک بن الحویرث

قال اتينا النبي صلى الله عليه وسلم ونحن شببة

گفت آمدیم نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم ما جوانان

متقاربون فاقمنا عنده عشرين ليلة وكان رسول الله

متقاربین بودیم پس اقامت کردیم نزد آنحضرت بست شب و بود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم رفيقا فلما ظن انا قد اشتهينا

صلی الله علیه وسلم رفیق یعنی نرمی کننده پس چون گمان برد آنحضرت که ما آرزو کرده ایم

اهلنا او قد اشتقنا سألنا عمن تركنا بعدنا فاخبرناه

کسان خانه خود را یا بتحقیق آرزومند شدیم پرسید ما را از کسانی که گذاشتیم آنها را پس خبر دادیم او را

قال ارجعوا الى اهليكم فاقيموا فيهم وعلموهم ومروهم

فرمود او را پس برگردید سوی کسان خانه خود پس اقامت کنید در آنها و بیاموزید آنها را و فرمان کنید آنها را

وذكر اشياء احفظها او لا احفظها وصلوا كما رأيتموني

و یاد کرد چیزها را یاد دارم آنها را یا یاد ندارم نماز کنید همچنانکه دیدید مرا

اصلي فاذا حضرت الصلوة فليؤذن لكم احدكم

نماز می گذارم پس هرگاه بیاید وقت نماز پس باید که اذان دهد برای شما یکی از شما

وَلْيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ

وباید کہ امامت شما کند ہر کہ اکبر باشد در شمار و ثبت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در شروع کتاب

أَخْبَارِ الْآحَادِ وَعَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اخبار الاحاد و در روایت است از انس او را روایت کرد از پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا وَ

وسلم کہ فرمود آسانی کنید و سختی نکنید و خبر خوش دہید مردم را و

عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ

روایت است از ابی وائل گفت کہ بود عبد اللہ پند می داد مردم را در ہر

خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ

پنجشنبہ پس گفت او را یک مرد یا ابا عبد الرحمن ہر آئینہ دوست می دارم ہر آئینہ تو

ذَكَّرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذٰلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ

پند دہی ہر روز گفت آگاہ باش ہر آئینہ شان اینست کہ باز میدارد مرا از این کار اینکہ ہر آئینہ من ناخوش دارم

أَنْ أُمِلَّكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

اینکہ ملال کنم شما را و ہر آئینہ من قصد می کنم شما را بہ نصیحت چنانکہ بود پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا رَوَاهُمَا

علیہ وسلم تعہد میکرد ما را بہ نصیحت از خوف رنج رسانیدن بما روایت کرد این دو حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم و در روایت است از انس ابن مالک

مَالِكٍ حَدَّثَ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي

کہ حدیث بیان کرد کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت کہ ہر آئینہ من

لَأَدْخُلُ فِي الصَّلٰوةِ وَأَنَا أُرِيْدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ

بتحقیق داخل میشوم در نماز در حالیکه میخواهم دراز کردن آن نماز را پس می شنوم گریه کودک

فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلٰوتِي مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ

پس کوتاهی میکنم در نماز خود از آن سبب که می دانم از سختی اندوه مادر آن از

بُكَائِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِي

گریه طفل روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الصلوة در

بَابِ مَنْ أَخَفَّ الصَّلٰوةَ عِنْدَ بُكَاءِ الصَّبِيِّ وَعَنْ أَبِي

باب بیان کسیکه خفیف کند نماز را نزد گریه کودک و روایت است از

مَسْعُوْدٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَا أَكَادُ

ابی مسعود انصاری که گفت گفت مردے یا رسول الله نه نزدیک ام

أُدْرِكُ الصَّلٰوةَ مِمَّا يُطَوِّلُ بِنَا فُلَانٌ فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى

که درک کنم نماز را از آنکه دراز میکند با ما فلان کس پس نه دیدم پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ

الله علیه وسلم را در هیچ وقت پند دادن سخت تر از روی غضب از آن روز

فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُنَفِّرُوْنَ فَمَنْ صَلّٰى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ

پس گفت اے مردم هر آئینه شما رمانندگان هستید پس هر که نماز گذارد مردم را پس باید که کوتاه کند

قَالَ فِيْهِ الْمُرِيْضَ وَالضَّعِيْفَ وَذَا الْحَاجَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس هر آئینه در مردم بیمار اند و کمزور و صاحب حاجت روایت کرد این حدیث را

فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ وَعَنْ سَعْدٍ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

در صحیح بخاری در کتاب العلم و روایت است از سعد که هر آئینه پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَعْطٰى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ

صلے اللہ علیہ وسلم داد گروہے را وسعد نشستہ بود

فَتَرَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا هُوَ

پس گذاشت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مردی را کہ آن

اَعْجَبُهُمْ اِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ

خوشتر ہیں ہمہ بود نزد من پس گفتم یا رسول اللہ چیست ترا از فلان

فَوَاللّٰهِ اِنِّيْ لَاَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ اَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُّ قَلِيْلًا

پس سوگند بخدا ہر آئینہ من بتحقیق می بینم وی را مومن پس گفت آنحضرت بلکہ مسلم پس خاموش ماندم

ثُمَّ غَلَبَنِيْ مَا اَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِيْ فَقُلْتُ مَا لَكَ

پستر چیرہ شد مرا چیزیکہ می دانم از وی پس عود کردم سخن خود را پس گفتم چیست ترا

عَنْ فُلَانٍ فَوَاللّٰهِ اِنِّيْ لَاَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ اَوْ مُسْلِمًا

از فلان پس سوگند بخدا ہر آئینہ من بتحقیق می بینم وی را مومن پس گفت بلکہ مسلم

فَسَكَتُّ قَلِيْلًا ثُمَّ غَلَبَنِيْ مَا اَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِيْ

پس خاموش ماندم اندک پستر غالب شد مرا چیزیکہ می دانم از وی پس عود کردم سخن خود را

وَعَادَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ

وعود کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پستر گفت ای سعد

اِنِّيْ لَاُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةَ

ہر آئینہ من بتحقیق میدہم مردرا وسوای وی دوست تراست نزد من از ان مرد از ترس

اَنْ يُّكَبَّهُ اللّٰهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ بَابِ

اینکہ اندازد وی را خدا در دوزخ روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در باب

إِذَا لَمْ يَكُنِ الْإِسْلَامُ عَلَى الْحَقِيقَةِ مِنْ كِتَابِ الْإِيمَانِ وَرَوَاهُ

مسلم في صحيحه في كتاب الزكاة وعن ابن عباس

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ

فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ

فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَأْخُذُ

فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَتِ

النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَنَا عَلَيْكَ

الرِّجَالُ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ

يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ

لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةً مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا

إذا لم يكن الإسلام على الحقيقة من كتاب الإيمان ورواه

حال وقتيكه نباشد اسلام بر حقيقت از جمله كتاب الايمان وروايت كرد اين حديث را

مسلم في صحيحه في كتاب الزكاة وعن ابن عباس

مسلم در صحيح مسلم در كتاب الزكاة وروايت است از ابن عباس

أن النبي صلى الله عليه وسلم خرج ومعه بلال

كه هر آينه پيغمبر صلى الله عليه وسلم بيرون شد وهمراه آن حضرت بلال بود

فظن أنه لم يسمع النساء فوعظهن وأمرهن بالصدقة

پس گمان برد آن حضرت كه هر آينه وى نشنوانيد زنان را پس پند داد زنان را وفرمود ايشان را بصدقه دادن

فجعلت المرأة تلقي القرط والخاتم وبلال يأخذ

پس گشت زن كه مى انداخت گوشواره وانگشترى را وبلال مى گرفت

في طرف ثوبه وعن أبي سعيد الخدري قال قالت

در كرانهٔ جامهٔ خود وروايت است از ابى سعيد خدرى كه گفت گفتند

النساء للنبي صلى الله عليه وسلم غلبنا عليك

زنان پيغمبر صلى الله عليه وسلم غالب شدند بر ما در استفاده از قول تو

الرجال فاجعل لنا يوما من نفسك فوعدهن

مردان پس بگردان براى ما روزى از ذات خود پس وعده كرد ايشان زنان را

يوما لقيهن فيه فوعظهن وأمرهن فكان فيما قال

بروزى كه ملاقات كرد ايشان را در ان روز پس پند داد وفرمود ايشان را پس بود در چيزها كه گفت

لهن ما منكن امرأة تقدم ثلاثة من ولدها إلا

براى ايشان نيست از شما زنى كه پيش كند سه از پسر يا از خود

سله قوله نوعظهن عليه الصلوة والسلام بقتضاه ان يعظهن اكثر اهل النار لانهن اكثر ان يكفرن اللعن ويكفرن العشير وهذا اصل في حضور النساء مجالس الوعظ وقوله وامرهن بالصدقة اى التقليل لما امرهن اكثرهن اهل النار لانهن يكثرن اللعن ويكفرن العشير فلما كان وقت حاجة الى المواساة والصدقة جعلن كانت

١٣

افضل وقوله فجعلت المرأة تلقي القرط الخ فيه جواز قبول الهدية من الاجنبي وجواز اكل الطعام الذي يهدى له من غير تحقيق ان المهدي حلال او حرام وفيه جواز اخذ الرجل من ثياب امرأته وطعامها بغير اذنها اذا علم رضاها بذلك وفيه جواز الاكل من بيت الصديق بما يعلم رضاه به وان لم يستأذنه في كل شيء بعينه وفيه جواز الاكل من الطعام الذي يشك في تحريمه اذا كان الغالب الحل وفيه جواز الاكل من بيت من غلب على ماله الحرام اذا لم يتحقق ان المأكول حرام وفيه جواز الاكل من بيت الصديق بما يعلم رضاه به وان لم يستأذنه في كل شيء بعينه وفيه جواز الاكل من الطعام الذي يشك في تحريمه اذا كان الغالب الحل وفيه جواز الاكل من بيت من غلب على ماله الحرام اذا لم يتحقق ان المأكول حرام

وفيه جواز الاكل من بيت الصديق بما يعلم رضاه به وان لم يستأذنه في كل شيء بعينه وفيه جواز الاكل من الطعام الذي يشك في تحريمه اذا كان الغالب الحل وفيه جواز الاكل من بيت من غلب على ماله الحرام اذا لم يتحقق ان المأكول حرام

وفيه جواز الاكل من بيت الصديق بما يعلم رضاه به وان لم يستأذنه في كل شيء بعينه وفيه جواز الاكل من الطعام الذي يشك في تحريمه اذا كان الغالب الحل وفيه جواز الاكل من بيت من غلب على ماله الحرام اذا لم يتحقق ان المأكول حرام

وفيه جواز الاكل من بيت الصديق بما يعلم رضاه به وان لم يستأذنه في كل شيء بعينه وفيه جواز الاكل من الطعام الذي يشك في تحريمه اذا كان الغالب الحل وفيه جواز الاكل من بيت من غلب على ماله الحرام اذا لم يتحقق ان المأكول حرام

كَانَ لَهَا جَهَازًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ وَاثِبَانَ فَقَالَ

باشند آن پسران برای آن زن پرده از دوزخ پس گفت یکے دو پس گفت آنحضرت

وَاثِبَانَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ

دو دو روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ أُبَيٍّ لَمَّا

و روایت است از عبداللہ بن عمر کہ پسر او عبداللہ بن ابی چون

تُوُفِّيَ جَاءَ ابْنُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مرد آمد پسر وی سوی پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أُكَفِّنْهُ فِيهِ وَصَلِّ عَلَيْهِ

پس گفت آن پسر بده آمی حضرت مرا پیراہن خود کہ کفن سازم وی را دران پیراہن مبارک و نماز جنازہ گزار وی بر

وَاسْتَغْفِرْ لَهُ فَأَعْطَاهُ قَمِيصَهُ فَقَالَ آذِنِّي أُصَلِّ

و طلب آمرزش کن برای وی پس داد آنحضرت او را پیراہن خود پس گفت آنحضرت خبر دہ مرا کہ نماز گزارم

عَلَيْهِ فَآذَنَهُ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهُ عُمَرُ

بروی پس خبر داد آنحضرت را چون قصد کرد آنحضرت آنکہ نماز گزارد بروی کشید آنحضرت را عمر رضی

فَقَالَ أَلَيْسَ اللّٰهُ نَهَاكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ

پس گفت آیا نیست کہ خدا منع کرد ترا اینکہ نماز گزاری بر منافقین

فَقَالَ أَنَا بَيْنَ خِيَرَتَيْنِ فَقَالَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ

پس گفت من میان دو اختیارم پس گفت خدا طلب آمرزش کن برای ایشان یا طلب آمرزش

لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ

برای ایشان اگر طلب آمرزش کنی برای ایشان ہفتاد بار پس ہرگز آمرزش نکند خدا

لَهُمْ فَصَلّٰى عَلَيْهِ فَنَزَلَتْ وَلَا تُصَلِّ عَلٰى اَحَدٍ مِّنْهُمْ
ایشان را پس نماز گزارد آنحضرت بر عبداللہ بن ابی پس نازل شد و مگر از نماز بر ہیچ یک از منافقان
مَاتَ اَبَدًا وَّلَا تَقُمْ عَلٰى قَبْرِهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ
کہ بمیرد ہرگز و مایست بر گور وے روایت کرد این حدیث را بخاری در
صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْجَنَائِزِ وَاللَّفْظُ لَهٗ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ
صحیح بخاری در کتاب الجنائز و لفظ حدیث در روایت اوست و روایت کرد این حدیث را مسلم
مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ
با تغیر اندک در صحیح مسلم در کتاب الفضائل و در روایت او
جَابِرٍ قَالَ اَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُ اللّٰهِ
جابر گفت آمد پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم نزد عبداللہ
بْنُ اُبَيٍّ بَعْدَ مَا دُفِنَ فَاَخْرَجَهٗ فَنَفَثَ فِيْهِ مِنْ رِّيْقِهٖ
بن ابی پس آنگہ دفن شد عبداللہ بن ابی در گور پس بیرون کرد او را آنحضرت و دمید در وے از آب دہن خود
وَاَلْبَسَهٗ قَمِيْصَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ
و پوشانید او را پیراہن خود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب
الْجَنَائِزِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ جَاءَ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو
الجنائز و روایت است از ابی ہریرۃ کہ گفت آمد طفیل بن عمرو
اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنَّ دَوْسًا
سوی پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت طفیل بیرا ئیکہ قبیلہ دوس
قَدْ هَلَكَتْ عَصَتْ وَاَبَتْ فَادْعُ اللّٰهَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ
بتحقیق ہلاک شد نافرمانی کرد و انکار کرد پس دعا کن از خدا برای ہزیمت ایشان پس گفت آنحضرت

۱۴

اَللّٰهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلٰى مُضَرَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

ای پروردگار رہنمای کن دوس را دیار الیشان را روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ قِصَّةِ دَوْسٍ

صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب قصہ دوس

وَالطُّفَيْلِ بْنِ عَمْرٍو الدَّوْسِيِّ وَعَنْهُ اَنَّهٗ سَمَّى رَسُوْلَ اللّٰهِ

و طفیل بن عمرو دوسی و در روایت است ازان ابی ہریرہ کہ نامید آنحضرت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّمَا مَثَلِيْ وَمَثَلُ النَّاسِ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ او میگوید جز این نیست کہ مثال من و مثال مردم

كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهٗ

مانند مثال کسی است کہ روشن کرد آتش را پس ہرگاہ روشن کرد انید آتش گرد آن شخص را

جَعَلَ الْفَرَاشُ وَهٰذِهِ الدَّوَابُّ الَّتِيْ تَقَعُ فِي النَّارِ

آماده شدند پروانہای چراغ و این کرمہا کہ می افتند در آتش

يَقَعْنَ فِيْهَا وَجَعَلَ يَنْزِعُهُنَّ وَيَغْلِبْنَهٗ فَيَقْتَحِمْنَ فِيْهَا

ہرچند کہ افتند دران آتش و گشت آن شخص کہ می کشید اینہا را و غلبہ می کردند آن پروانہا و درمی افتادند دران آتش

فَاَنَا اٰخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَهُمْ يَقْتَحِمُوْنَ فِيْهَا رَوَاهُ

پس من میگیرم بہای پستان از ارشما برای باز داشتن از آتش و شما می افتید دران آتش روایت کرد این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ فِيْ بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الرقاق در باب

الْاِنْتِهَاءِ عَنِ الْمَعَاصِيْ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِيْ

الانتہاء عن المعاصی و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنے حدیث در

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَفِي آخِرِ الرِّوَايَاتِ لَهُ

صحیح مسلم کتاب الفضائل و در آخر روایت مسلم است

فَأَنَا آخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ

پس من می گیرم جامہ شمارا از پس پشت شما برای باز داشتن از آتش و میگویم بازبیائید از آتش بازبیائید از

النَّارِ فَتَغْلِبُونِي وَتَقْتَحِمُونَ فِيهَا وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

آتش پس غلبه می کنید بر من و می افتید در آن آتش و در روایت است از ابوہریرہ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ

کہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت نیست مسلمانی

إِلَّا وَأَنَا أَوْلَى بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ

مگر حال اینست کہ من نزدیک ترم بوی در دنیا و آخرت بخوانید اگر بخواہید

اَلنَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ فَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ

نبی سزاوارتر است مسلمانان از نفسہای ایشان پس ہر مسلمان

مَاتَ وَتَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهُ مَنْ كَانُوا وَ

کہ بمیرد و بگذارد مال را پس باید کہ وارث میشوند عصبہ او ہر کہ باشند و

مَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَلْيَأْتِنِي فَأَنَا مَوْلَاهُ رَوَاهُ

ہر کہ بگذارد قرضی را یا عیالی را پس باید کہ بیاید آن شخص نزد من پس من متولی امور او ہستم روایت کرد

اَلْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي بَابِ الصَّلَاةِ عَلَى مَنْ تَرَكَ

بخاری در صحیح بخاری در باب نماز بر کسیکہ گذاشت

دَيْنًا مِنْ كِتَابِ الِاسْتِقْرَاضِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وینی را از جملہ کتاب الاستقراض و روایت کرد این حدیث را ترمذی

هٰذا ما تيسر جمعه من الفرائض من جامع الترمذي

بعضي فرائض از جامع ترمذي

وعن انس بن مالك قال كان رسول الله صلى

وروايت است از انس بن مالك كه گفت بود پيغمبر خدا صلى

الله عليه وسلم يدخل على أم حرام بنت ملحان

الله عليه وسلم درمي آمد در خانه ام حرام بنت ملحان

وكانت أم حرام تحت عبادة بن الصامت فدخل

و بود ام حرام در نكاح عباده بن صامت پس درآمد

عليها رسول الله صلى الله عليه وسلم فاطعمته

بخانه ام حرام پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم پس طعام خورانيد آن زن آنحضرت را

فجعلت تفلي رأسه فنام رسول الله صلى الله

پس شروع كرد آن زن كه شپش مي جست از سر مبارك آنحضرت پس خفت پيغمبر خدا صلى الله

عليه وسلم ثم استيقظ وهو يضحك قالت فقلت

عليه وسلم پس بيدار شد آنحضرت در حاليكه آنحضرت مي خنديد گفت آن زن پس گفتم

ما يضحكك يا رسول الله قال ناس من امتي

كدام چيز بخندد مي آرد ترا يا رسول الله گفت آنحضرت چند كسان از امت من

عرضوا علي غزاة في سبيل الله يركبون ثبج

پيش كرده شدند بر من جهاد كنندگان در راه خدا سوار ميشوند آن كسان

هذا البحر ملوكا على الأسرة أو مثل الملوك

اين دريا مانند بادشاهان بر تختها يا اين لفظ گفت مثل الملوك

عَلَى الْاَسِرَّةِ شَكَّ اِسْحٰقُ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

علے الاسرۃ شک کرد اسحاق گفت ام حرام پس گفتم یا رسول اللہ

اُدْعُ اللّٰهَ اَنْ يَّجْعَلَنِيْ مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

دعا کن از خدا اینکہ بگرداند مرا از جملہ ایشان پس دعا کرد برای ام حرام پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ وَضَعَ رَاْسَهٗ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ

اللہ علیہ وسلم پس نہاد سر خود را پس بیدار شد درحالیکہ آنحضرت

يَضْحَكُ قُلْتُ وَمَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ

می خندید پس گفتم وچہ چیز میخنداند ترا یا رسول اللہ گفت آنحضرت

نَاسٌ مِّنْ اُمَّتِيْ عُرِضُوْا عَلَيَّ غُزَاةً فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

چند کسان از امت من پیش کردہ شدند بمن جہاد کنندگان در راہ خدا

كَمَا قَالَ فِي الْاُوْلٰى قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

چنانکہ فرمود در مرتبہ نخستین گفت ام حرام پس گفتم یا رسول اللہ

اُدْعُ اللّٰهَ اَنْ يَّجْعَلَنِيْ مِنْهُمْ قَالَ اَنْتِ مِنَ الْاَوَّلِيْنَ

دعا کن از خدا اینکہ بگرداند مرا از جملہ ایشان گفت آنحضرت تو از سابقین ہستی

فَرَكِبَتِ الْبَحْرَ فِيْ زَمَانِ مُعَاوِيَةَ ابْنِ اَبِيْ سُفْيَانَ

پس سوار شد ام حرام بدریا در زمان معاویہ بن ابی سفیان

فَصُرِعَتْ عَنْ دَابَّتِهَا حِيْنَ خَرَجَتْ مِنَ الْبَحْرِ

پس انداختہ شد از خچر خود وقتیکہ خارج شد از دریا

فَهَلَكَتْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْجِهَادِ

پس مردہ حرام روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الجہاد

فِي بَابِ الدُّعَاءِ بِالْجِهَادِ وَالشَّهَادَةِ لِلرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ

در باب بیان دعا بجهاد و شهادت برای مردان و زنان

وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِمَعْنَاهُ فِي سُنَنِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ

و روایت کرد این حدیث را ابو داؤد بمعنیش در سنن او بباب داؤد در کتاب الجهاد

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عبد الله بن عمرو بن عاص که هر آئینه پیغمبر صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا قَوْلَ اللّٰهِ تَعَالَى فِي إِبْرَاهِيمَ رَبِّ

علیه وسلم تلاوت کرد قول خدا تعالے را در حال حکایت قول ابراهیم ای پروردگار من

إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ

این بتان گمراه کردند بسیاری را از آدمیان پس شخصیکه پیروی کند مرا پس بدرستیکه او

مِنِّي الْآيَةَ وَقَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ

از منست تا آخر آیت و گفت عیسے علیه السلام اگر عذاب کنی ایشان را

فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ

پس ایشان بندگان تواند و اگر بیامرزی ایشان را پس تو

الْحَكِيمُ فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ اللّٰهُمَّ أُمَّتِي أُمَّتِي وَبَكَى

توانا پس بالا برداشت آنحضرت هر دو دست خود را و گفت ای خدا بیامرزامت مرا امت مرا و بگریست

فَقَالَ اللّٰهُ يَا جِبْرَئِيلُ اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ

پس گفت خدا تعالی ای جبرئیل برو سوی محمد و پروردگار تو داناتر است

فَاسْأَلْهُ مَا يُبْكِيكَ فَأَتَاهُ جِبْرَئِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

پس بپرس محمد را چه چیز در گریه آورد ترا پس آمد نزد آنحضرت جبرئیل علیه السلام

باقی بصفحه ۲۰

فسأله فأخبره رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس پرسید آنحضرت را پس آگاه کرد خبر داد جبرئیل را پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

بما قال وهو أعلم فقال الله تعالى يا جبريل اذهب

بجہت آنچہ گفت و پروردگار دانا تر است پس گفت خدا تعالے یا جبرئیل برو

إلى محمد فقل له إنا سنرضيك في أمتك ولا نسوءك

سوی محمد پس بگو مر او را بدرستیکہ ما خوشنود گردانیم ترا در حق امت تو و بد نگردانیم ترا

رواه مسلم في صحيحه في كتاب الإيمان في باب

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الایمان

دعاء النبي صلى الله عليه وسلم لأمته وبكائه

دعاء پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم بحق امت خود و گریہ آنحضرت ازجہت

شفقة عليهم

شفقت بر ایشان

الباب الثاني في بيان محبة الله تعالى يا النبي

باب دوم در بیان محبت اللہ تعالے یا پیغمبر

صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه وسلم قال الله

صلی اللہ علیہ و علی آلہ و اصحابہ وسلم گفت اللہ

تعالى والضحى والليل إذا سجى ما ودعك ربك

تعالے سوگند بچاشت گاہ و شب چون فرو گیرد ہمہ چیز را بدرستیکہ نگذاشت ترا پروردگار

وما قلى وللآخرة خير لك من الأولى ولسوف

و دشمن نداشت است و هر آئینہ آخرت نیکوتر خواہد بود ترا از دنیا و بزودی

[illegible]

حاشیہ سورۃ الضحیٰ

قال المفسرون [illegible]

والضحی ای وقت الضحی [illegible] واللیل اذا سجی ای سکن [illegible]

[illegible]

يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ۝ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ۝ وَوَجَدَكَ

کہ بدہد ترا پروردگار تو پس تو خوشنود شوی آیا نیافت ترا یتیم پس جای داد ترا و یافت ترا

ضَالًّا فَهَدَىٰ ۝ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ ۝ فَأَمَّا الْيَتِيمَ

راہ گم کردہ پس راہ نمود ترا و یافت ترا درویش صاحب عیال پس غنی کرد ترا پس لیکن بر یتیم

فَلَا تَقْهَرْ ۝ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۝ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ

قہر مکن ولیکن سوال کنندہ را باد از سخت مران ولیکن بر نعمت ربّ خود

فَحَدَّثَ ۝ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ جُنْدُبٍ

سخن باید روایت است از سفیان و او روایت کرد از اسود بن قیس و او روایت کرد از جندب

بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ احْتُبِسَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى

بن عبد اللہ کہ گفت باز داشتہ شد جبرئیل علیہ السلام از

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت زنے از قریش

أَبْطَأَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ فَنَزَلَتْ وَالضُّحَىٰ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ

درنگ کرد در حاضر شدن نزد وی شیطان وی پس نازل شد والضحیٰ واللیل اذا سجیٰ

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

ما وداع نکرد ترا ربّ تو و ما دشمن نداشت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ التَّهَجُّدِ وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ سُفْيَانَ قَالَ

در کتاب التہجد و روایت است از جندب بن سفیان کہ گفت

اشْتَكَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَقُمْ

بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس نہ برخاست برای تہجد

لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي

دو شب یا سہ شب پس آمد زنے پس گفت ای محمد ہر آئینہ من

لَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ شَيْطَانُكَ قَدْ تَرَكَكَ لَمْ أَرَهُ قَرِبَكَ

امیدی دارم آنکہ باشد شیطان ترا بتحقیق ترک کردہ ترا ندیدم اورا کہ نزدیک شد ترا

مُنْذُ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ وَالضُّحٰى وَاللَّيْلِ

از دو شب یا سہ شب پس نازل کرد خدا والضحی واللیل

إِذَا سَجٰى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

اذا سجی ما ودعک ربک وما قلی روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ وَالضُّحٰى وَ

صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورہ والضحی و

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ مَا لَقِيَ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود در کتاب الجہاد در باب ہمان چیزی کہ یافت

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَذَى الْمُشْرِكِينَ وَ

پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم از اذیت مشرکین و

عَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ سَمِعْتُ جُنْدُبًا

روایت است از شعبہ و او روایت کرد از اسود بن قیس کہ گفت شنیدم جندب

الْبَجَلِيَّ قَالَتِ امْرَأَةٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا أَرَى صَاحِبَكَ

بجلی را کہ گفت زنے یا رسول اللہ گمان نمی برم صاحب ترا

إِلَّا أَبْطَأَكَ فَنَزَلَتْ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر گمراہ نمود شیطان ترا پس نازل شد ما ودعک ربک وما قلی روایت کرد این حدیث را بخاری

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ وَالضُّحٰى وَعَنْ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورہ والضحیٰ در روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِّنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن عباس کہ گفت نشستند مردمان از اصحاب پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْتَظِرُوْنَهٗ فَخَرَجَ حَتّٰى اِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ

علیہ وسلم درین حال کہ انتظار میکردند آنحضرت را پس خارج شد آنحضرت تا آنکہ نزدیک شد از اصحاب شنید ایشان را

يَتَذَاكَرُوْنَ فَسَمِعَ حَدِيْثَهُمْ فَاِذَا بَعْضُهُمْ يَقُوْلُ عَجَبًا

کہ با خود ذکر میکردند پس گوش نہاد سخن ایشان را پس بعض ایشان می گفت تعجب کردم

اِنَّ اللّٰهَ اتَّخَذَ مِنْ خَلْقِهٖ خَلِيْلًا فَاِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُهٗ وَ

ہر آئینہ خدا اختیار کرد از خلق خود دوست پس ابراہیم دوست خداست و

قَالَ اٰخَرُ مَاذَا بِاَعْجَبَ مِنْ وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوْسٰى تَكْلِيْمًا وَقَالَ

گفت دیگر کس چہ نہایت عجب است ازین و گفت خدا با موسی سخن و گفت

اٰخَرُ فَعِيْسٰى كَلِمَةُ اللّٰهِ وَرُوْحُهٗ وَقَالَ اٰخَرُ وَاٰدَمُ اصْطَفَاهُ

صحابی دیگر پس عیسی کلمہ خداست و روح وی و گفت دیگرے و آدم برگزیدہ کرد وی را

اللّٰهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ وَتَعَجُّبَكُمْ

خدا پس خارج شد آنحضرت برین صحابہ پس سلام کرد و گفت ہر آئینہ شنیدم سخن شما و تعجب کردن شما

اِنَّ اِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلُ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَمُوْسٰى نَجِيُّهٗ وَ

ہر آئینہ ابراہیم خلیل خداست و ابراہیم ہمچنین است و موسی ہمراز خدا است و

هُوَ كَذٰلِكَ وَعِيْسٰى رُوْحُهٗ وَكَلِمَتُهٗ وَهُوَ كَذٰلِكَ

وی ہمچنین است و عیسی روح خداست و کلمہ خداست و وی ہمچنین است

وَآدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَهُوَ كَذٰلِكَ اَلَا وَاَنَا حَبِيْبُ اللّٰهِ

وآدم برگزیده کرد او را خدا تعالے و وی چنین است خبردار باشید و من حبیب خدا ام

وَلَا فَخْرَ وَاَنَا حَامِلُ لِوَآءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تَحْتَهُ اٰدَمُ

و نازنیست و من بردارنده نیزه حمد ام روز قیامت زیر آن نیزه آدم خواهد بود

فَمَنْ دُوْنَهُ وَلَا فَخْرَ وَاَنَا اَوَّلُ شَافِعٍ وَّاَوَّلُ مُشَفَّعٍ

و مهر سوای او و نازنیست و من اول شفاعت کننده و اول شفاعت قبول کرده شده ام

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ وَاَنَا اَوَّلُ مَنْ يُّحَرِّكُ حَلَقَ الْجَنَّةِ

بروز قیامت و نازنیست و من اول شخصے ام که حرکت خواهد داد حلقه های در جنت را

وَلَا فَخْرَ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ فَيُدْخِلُنِيْهَا وَمَعِيْ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِيْنَ

و نازنیست پس کشاده خواهد کرد خدا و داخل خواهد کرد مرا در آن جنت درحالیکه همراه من فقراء مسلمانان

وَلَا فَخْرَ وَاَنَا اَكْرَمُ الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا فَخْرَ

و نازنیست و من بزرگترین پیشین رفتگان و پس آیندگانم نزد خدا و نیست ناز

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَّلِ سُنَنِهٖ فِيْ بَابِ مَا اُعْطِيَ النَّبِيُّ

روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن خود در باب بیان چیزیکه داده شد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْفَضْلِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم از بزرگی و روایت کرد این حدیث را ترمذی

فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ

در جامع خود در ابواب المناقب

اَلْبَابُ الثَّالِثُ فِيْ اِكْرَامِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب سوم در بیان اکرام پیغمبر ما صلے اللہ علیہ وسلم

بِقِتَالِ الْمَلٰٓئِكَةِ مَعَهٗ صلعم قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ اٰلِ عِمْرَانَ

بکارزار کردن فرشتگان از جانب آنحضرت صلعم شریک شده گفت الله تعالی در سورهٔ آل عمران ع ۱۳

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَّاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ

وبدرستیکه نصرت داد شما را خدا در بدر درحالیکه شما ذلیلان بودید پس بترسید از خدا تا بود که شما

تَشْكُرُوْنَ ۝ اِذْ تَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ اَلَنْ يَّكْفِيَكُمْ اَنْ يُّمِدَّكُمْ

شکر کنید چون می گفتی مر مسلمانان را آیا هرگز کفایت نخواهد کرد شما را آنکه مدد گاری

رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلٰفٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُنْزَلِيْنَ ۝ بَلٰٓى اِنْ تَصْبِرُوْا

پروردگار شما به سه هزار کسان از فرشتگان فرو فرستادگان بلی اگر صبر کنید

وَتَتَّقُوْا وَيَاْتُوْكُمْ مِّنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ

وبپرهیزگاری کنید و بیایند بشما مخالفان از جوش خود کهایشت مدد گاری کند شما را پروردگار شما

بِخَمْسَةِ اٰلٰفٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِيْنَ ۝ وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ

پنج هزار کسان از فرشتگان علامت کنندگان و نگردانید آن مدد گاری را خدا

اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوْبُكُمْ بِهٖ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ

مگر خبر خوش دادن شما را و برای آنکه تسکین یابد دلهای شما آن و نیست یاری دادن مگر از

عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ۝ لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِيْنَ

نزد خدا غالب دانا و یاری دادن تا هلاک کند جماعت را از کسانیکه

كَفَرُوْٓا اَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوْا خَآئِبِيْنَ ۝ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

کفر کردند یا خوار گرداند ایشان را پس باز گردند مقصود نارسیدگان روایت است از ابن عباس

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هٰذَا

صلے الله علیه وسلم فرمود روز بدر این

جَبْرَئِيْلُ اٰخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهٖ عَلَيْهِ اَدَاةُ الْحَرْبِ وَعَنْ

جبرئیل است گیرنده سر اسپ خود را بر جبرئیل آلات جنگ است و در روایت است از

رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ وَكَانَ مِنْ اَهْلِ بَدْرٍ قَالَ جَآءَ جَبْرَئِيْلُ

رفاعه بن رافع و بود از اهل بدر گفت آمد جبرئیل

اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا تَعُدُّوْنَ

بسوی پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت چہ شمارید

اَهْلَ بَدْرٍ فِيْكُمْ قَالَ مِنْ اَفْضَلِ الْمُسْلِمِيْنَ اَوْ كَلِمَةً

اہل بدر را درمیان خود گفت آنحضرت از فاضلترین مسلمانان یا کلمہ گفت

نَحْوَهَا قَالَ وَكَذٰلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ

مثل این کلمہ گفت جبرئیل و همچنین افضل ملائکہ می شماریم کسی را کہ حاضر شد ببدر از جملہ فرشتگان

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ

روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح خود در کتاب المغازی در باب

شُهُوْدِ الْمَلٰٓئِكَةِ بَدْرًا وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا رَجَعَ

حاضر شدن فرشتگان در بدر و در روایت است از عائشہ رض کہ گفت ہرگاہ رجوع کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْخَنْدَقِ وَوَضَعَ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از غزوہ خندق و نہاد

السِّلَاحَ وَاغْتَسَلَ اَتَاهُ جَبْرَئِيْلُ فَقَالَ قَدْ وَضَعْتَ

آلات جنگ را و غسل کرد آمد آنحضرت را جبرئیل پس گفت ہر آئینہ تو نہادی

السِّلَاحَ وَاللّٰهِ مَا وَضَعْنَاهُ اُخْرُجْ اِلَيْهِمْ قَالَ فَاِلٰى اَيْنَ

آلات جنگ را قسم بخدا نہ نہادیم آلات جنگ را خارج شو سوی کافران گفت آنحضرت کجا

قَالَ هٰهُنَا وَاَشَارَ اِلٰى بَنِيْ قُرَيْظَةَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت اینجا بنی قریظه و اشارت کرد سوی بنی قریظه پس خارج شد پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَيْهِمْ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ كَاَنِّيْ اَنْظُرُ اِلَى الْغُبَارِ

علیه وسلم سوی ایشان و روایت است از انس که گفت گویا من نظر می کنم سوی غبار

سَاطِعًا فِيْ زُقَاقِ بَنِيْ غَنْمٍ مَوْكِبِ جِبْرَئِيْلَ حِيْنَ سَارَ

بلند در طریق بنی غنم از سواران همراه جبرئیل وقتیکه سیر کرد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلٰى بَنِيْ قُرَيْظَةَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم سوی بنی قریظه

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از براء بن عازب که گفت گفت پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَوْمَ قُرَيْظَةَ لِحَسَّانِ بْنِ ثَابِتٍ اُهْجُ الْمُشْرِكِيْنَ

وسلم روز بنی قریظه حسان بن ثابت را هجو کن مشرکان را

فَاِنَّ جِبْرَئِيْلَ مَعَكَ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

پس هر آینه جبرئیل با تست روایت کرد بخاری این سه حدیث را

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ مَرْجِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

در صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب بازگشتن پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْاَحْزَابِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ

علیه وسلم از احزاب و روایت است از سعد بن ابی وقاص

قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ اُحُدٍ

که گفت دیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را روز احد

وَمَعَهُ رَجُلَانِ يُقَاتِلَانِ عَنْهُ عَلَيْهِمَا ثِيَابٌ بِيضٌ كَأَشَدِّ
وہمراہ آنحضرت دو مرد ہم بودند جنگ می کردند از جانب آنحضرت بران دو مرد جامہای سفید بودہ مانند
الْقِتَالِ مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلَا بَعْدُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ
جنگ ندیدم آن ہر دو را قبل و نہ بعد روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری
فِي كِتَابِ الْمَغَازِي فِي بَابِ إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ
در کتاب المغازی در باب اذ ہمت طائفتان منکم ان
تَفْشَلَا وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ
تفشلا و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنی او در صحیح مسلم در کتاب الفضائل
فِي بَابِ إِكْرَامِهِ بِقِتَالِ الْمَلَائِكَةِ مَعَهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
در باب اکرام آنحضرت بکار زار کردن فرشتگان از کفار ہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ وَرَوَى مُسْلِمٌ بِالْإِسْنَادِ الْآخَرِ فِي الْبَابِ
وسلم و روایت کرد مسلم باسناد دیگر در باب
الْمَذْكُورِ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ عَنْ يَمِينِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ
مذکور ازاں سعد کہ گفت دیدم از راست پیغمبر خدا صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ شِمَالِهِ يَوْمَ أُحُدٍ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا
علیہ وسلم واز چپ وی بروز واقعہ احد دو مرد را بران دو مرد
ثِيَابٌ بِيضٌ مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلَا بَعْدُ يَعْنِي جِبْرَئِيلَ
جامہای سفید بودند ندیدم آن ہر دو مرد را قبل و نہ بعد یعنی جبرئیل
وَمِيكَائِيلَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ
ومیکائیل علیہما السلام

اَلْبَابُ الرَّابِعُ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

باب چہارم در بیان درود بر پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَالسَّلَامِ عَلَيْهِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ

وسلم و در بیان سلام بر آنحضرت فرمود خدا تعالے در سورہ

الْاَحْزَابِ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ ط

احزاب بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغمبر

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا

ای آن کسان کہ گرویدہ اید درود فرستید بروی و سلام گوئید سلام گفتنی

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از جابر بن سمرة کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَاَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ

علیہ وسلم ہر آئینہ من می شناسم آن سنگ را کہ در مکہ است سلام می کرد بر من

قَبْلَ اَنْ اُبْعَثَ اِنِّيْ لَاَعْرِفُهٗ اَلْاٰنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

قبل آنکہ مبعوث شدم ہر آئینہ من می شناسم اورا در ینوقت روایت کرد این حدیث را مسلم

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ

در صحیح مسلم در شروع کتاب الفضائل و در روایت است از علی بن

اَبِيْ طَالِبٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی طالب کہ گفت بودیم با پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا مَعَهٗ فِيْ بَعْضِ نَوَاحِيْهَا فَمَرَرْنَا بِيْنَ الْجِبَالِ

در مکہ پس بیرون آمدیم ہمراہ آنحضرت در بعض اطراف مکہ پس گذشتیم میان کوہہا

وَاللّٰہِ فَلَمْ مَرَّ بِشَجَرَۃٍ وَلَا جَبَلٍ اِلَّا قَالَ اَلسَّلَامُ عَلَیْكَ

دور خت پس نگذشتیم بدرختے و نہ بکوہے مگر گفت آن درخت و کوہ السلام علیک

یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ رَوَاہُ الدَّارِمِیُّ فِیْ اَوَّلِ سُنَنِہٖ وَرَوَاہُ

یا رسول اللہ روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی و روایت کرد این حدیث را

اَلتِّرْمِذِیُّ کَذَا فِیْ مِشْکٰوۃِ الْمَصَابِیْحِ فِیْ بَابِ الْمُعْجِزَاتِ

ترمذی چنین است در مشکوۃ المصابیح در باب معجزات

وَعَنْ یَعْلَی بْنِ مُرَّۃَ الثَّقَفِیِّ قَالَ ثَلَاثَۃُ اَشْیَاءَ رَاَیْتُہَا

و از روایت است از یعلی بن مرہ ثقفی گفت سہ چیز ہا را دیدم

مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ بَیْنَنَا نَحْنُ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در ان حال کہ ما

نَسِیْرُ مَعَہٗ اِذْ مَرَرْنَا بِبَعِیْرٍ یُسْنٰی عَلَیْہِ فَلَمَّا رَاٰہُ

سیر می کردیم ہمراہ آنحضرت ناگاہ گذر کردیم بشتری کہ آب کشیدہ میشد بر وی پس وقتیکہ دید آنحضرت را

اَلْبَعِیْرُ جَرْجَرَ فَوَضَعَ جِرَانَہٗ فَوَقَفَ عَلَیْہِ اَلنَّبِیُّ

شتر آواز کرد پس نہاد شتر گردن خود را پس ایستاد نزد وی پیغمبر

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَیْنَ صَاحِبُ ھٰذَا

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت کجا است صاحب این

اَلْبَعِیْرِ فَجَاءَ ہٗ فَقَالَ بِعْنِیْہِ فَقَالَ بَلْ نَھَبُہٗ لَكَ

شتر پس آمد صاحب شتر نزد آنحضرت پس گفت آنحضرت ابفروش این شتر را بمن پس گفت صاحب شتر

یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ وَاِنَّہٗ لِاَھْلِ بَیْتٍ مَّا لَھُمْ مَعِیْشَۃٌ

یا رسول اللہ و ہر آئینہ این شتر بملک صاحب خانہ کیست کہ نیست برای ایشاں سبب

غَيْرُهُ قَالَ أَمَا إِذْ ذَكَرْتَ هٰذَا مِنْ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ شَكِسٌ كَثِيرًا لَعَلِّي

سوای این شتر گفت آنحضرت لیکن ہرگاہ تو ذکر کردی این حال را از امر این شتر پس ہر آئینہ این شتر بدخلق است

وَقِلَّةُ الْعَلَفِ فَاحْسِسُوا إِلَيْهِ ثُمَّ سِرْنَا حَتَّى نَزَلْنَا مَنْزِلًا

و کمی خورش پس نکوئی کنید بوی گفت یعلی بن مرہ پستر سیر کردیم تا کہ فرود آمدیم بمنزلے

فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ

پس خفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس آمد درختے در حالیکہ می شگافت

الْأَرْضَ حَتَّى غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ إِلَى مَكَانِهَا فَلَمَّا

زمین را تا آنکہ پوشید کرد آن درخت آنحضرت را پس باز برگشت بسوی جای خود پس چون

اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ

بیدار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ذکر کردم

لَهُ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِي أَنْ تُسَلِّمَ عَلَى

از آنحضرت آن را تا او پس گفت آنحضرت این درختیست کہ اذن طلب کرد از پروردگار خود و بیاید امر کہ سلام کند بر

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذِنَ لَهَا قَالَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دستوری داد خدا آن درخت را گفت

ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهِ جِنَّةٌ

یعلی بن مرہ پستر سیر کردیم پس گذر کردیم بآبی پس آمد نزد آنحضرت زنی با پسری کہ از آن زن بود و بآن پسر

فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنْفَسِهِ ثُمَّ قَالَ

پس گرفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم سوراخ بینی آن پسر را پس گفت

اخْرُجْ فَإِنِّي مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا

خارج شو پس ہر آئینہ من محمد پیغمبر خدا ام پستر سیر کردیم پس ہرگاہ باز گشتیم

فَمَرَرْتُ بِذٰلِكَ الْمَاءِ فَسَئَلْتُهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ وَالَّذِي
گذشتم بآن آب پس پرسیدم آنحضرت آن زن را از احوال آن کودک پس گفت آن زن قسم

بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا رَأَيْنَا مِنْهُ رَيْبًا بَعْدَكَ رَوَاهُ فِي
کہ مبعوث کردہ است ترا بحق ندیدیم از آن کودک چیزی کہ باعث شک باشد پس تو روایت کرد این حدیث را در

شَرْحِ السُّنَّةِ كَذَا فِي مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيحِ فِي بَابِ الْمُعْجِزَاتِ
شرح السنۃ چنین است در مشکوۃ المصابیح در باب معجزات

وَعَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سَأَلَتْنِي أُمِّي مَتٰى عَهْدُكَ
و در روایت است از حذیفہ گفت پرسید مرا مادر من کے زمان رفتن تست

بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ مَا لِي بِهِ
ارادہ کرد مادر من سوئے پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم نیست مرا بآنحضرت

عَهْدٌ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا فَنَالَتْ مِنِّي فَقُلْتُ لَهَا دَعِينِي
زمانہ ملاقات از چنین وچنین پس یاد بدی کرد مادر من مرا پس گفتم مر مادر خود را بگذار مرا

آتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُصَلِّيَ مَعَهُ الْمَغْرِبَ
کہ بروم نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس بگذارم با آنحضرت نماز مغرب را

وَأَسْئَلُهُ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لِي وَلَكِ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
و سوال کنم آنحضرت را اینکہ آمرزش طلب کند برای من و برای تو پس آمدم نزد پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ الْمَغْرِبَ فَصَلّٰى حَتّٰى صَلَّى
علیہ وسلم پس گزاردم با آنحضرت نماز مغرب را پس نماز گزارد آنحضرت تا آنکہ گزارد

الْعِشَاءَ ثُمَّ انْفَتَلَ فَتَبِعْتُهُ فَسَمِعَ صَوْتِي فَقَالَ مَنْ هٰذَا
نماز عشا را پس باز گشت آنحضرت پس پس روی کردم آنحضرت را پس شنید آنحضرت آواز مرا پس گفت

حُذَيْفَةُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا حَاجَتُكَ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ وَلِأُمِّكَ

حذیفه است گفتم آری گفت آنحضرت چیست حاجت تو بیامرزد خدا ترا و مادر ترا

قَالَ اِنَّ هٰذَا مَلَكٌ لَمْ يَنْزِلِ الْاَرْضَ قَطُّ قَبْلَ هٰذِهِ اللَّيْلَةِ

گفت آنحضرت همانا این فرشته است نازل نشده است زمین را هرگز قبل ازین شب

اِسْتَاْذَنَ رَبَّهُ اَنْ يُسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِيْ بِاَنَّ فَاطِمَةَ

اذن طلب کرد از پروردگار خود اینکه سلام کند بر من و خبر خوش دهد مرا باینکه فاطمه رض

سَيِّدَةُ نِسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ سَيِّدَا

سردار زنان اهل جنت است و اینکه حسن رض و حسین رض سروران

شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ

جوانان اهل بهشت اند روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در ابواب

الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ غَرِيْبٌ مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ

المناقب وگفت ترمذی این حدیث حسن غریب است ازین وجه

لَا نَعْرِفُهُ اِلَّا مِنْ حَدِيْثِ اِسْرَائِيْلَ وَعَنْ نُبَيْهِ بْنِ وَهْبٍ

نمی شناسیم این حدیث را مگر از حدیث اسرائیل و روایت است از نبیه بن وهب

اَنَّ كَعْبًا دَخَلَ عَلٰى عَائِشَةَ فَذَكَرُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کہ بر آمد کعب نزد عائشه رض پس ذکر کردند پیغمبر خدا صلے الله

تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَعْبٌ مَا مِنْ يَوْمٍ يَطْلُعُ اِلَّا نَزَلَ

تعالے علیه وسلم را پس گفت کعب نیست از هیچ روزیکه طلوع می کند مگر نازل میشود

سَبْعُوْنَ اَلْفًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ حَتّٰى يَحُفُّوْا بِقَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

هفتاد هزار از فرشتگان تا آنکه گرد آگرد می آیند بقبر پیغمبر صلے الله

تعالیٰ علیہ وسلم یضربون باجنحتھم ویصلون علیٰ

تعالے علیہ وسلم می زنند بازوہای خودرا و درود می فرستند بر

رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم حتیٰ اذا امسوا

پیغمبر خدا صلے اللہ تعالے علیہ وسلم تا آنکہ ہرگاہ شبانگاہ می گشت

عرجوا وھبط مثلھم فصنعوا مثل ذلک حتیٰ اذا انشقت

بالا روند و فرود می آیند مثل آن فرشتگان پس می کنند این فرشتگان دیگر مانند آن فرشتگان سابق

عنہ الارض خرج فی سبعین الفا من الملائکۃ یزفون

از آنحضرت زمین خارج شود بہفتاد ہزار فرشتگان درحالتیکہ خواہند برد آن

رواہ الدارمی فی اوائل سننہ فی باب ما اکرم اللہ

روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی در باب چیزیکہ اکرام کرد خدا

نبیہ صلی اللہ علیہ وسلم بعد موتہ وعن ابی ھریرۃ

پیغمبر خودرا صلے اللہ علیہ وسلم بعد موت آن پیغمبر و روایت است از ابی ہریرۃ

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال من صلی

کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت کسیکہ درود فرستد

علیّ واحدۃ صلی اللہ علیہ عشرا رواہ مسلم فی

بر من یکبار درود فرستد خدا بر وی دہ بار روایت کرد این حدیث را مسلم در

صحیحہ فی کتاب الصلوٰۃ فی باب الصلوٰۃ علی النبی

صحیح سلم در کتاب الصلوۃ در باب درود فرستادن بر پیغمبر

صلی اللہ علیہ وسلم بعد التشہد ورواہ الدارمی

صلے اللہ علیہ وسلم بعد تشہد و روایت کرد این حدیث را دارمی

۳۵

فِي سُنَنِهِ فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى

در سنن دارمی در کتاب الرقاق در باب فضیلت صلوٰۃ بر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ اَبِيْ طَلْحَةَ اَنَّ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از ابی طلحہ کہ ہر آئینہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَآءَ ذَاتَ يَوْمٍ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد روزے

وَالْبِشْرٰى يُرٰى فِيْ وَجْهِهٖ فَقَالَ اِنَّهٗ جَآءَنِيْ جِبْرَئِيْلُ

و خوشحالی دیدہ میشد در روی آنحضرت پس گفت آنحضرت ہر آئینہ نشان ایشت کہ آمد نزد من جبرئیل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَمَا يُرْضِيْكَ يَا مُحَمَّدُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت جبرئیل آیا خوشنود نمی سازد ترا یا محمد

اَنْ لَّا يُصَلِّيَ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ اِلَّا صَلَّيْتُ

اینکہ درود نفرستد بر تو ہیچ یکے از امت تو مگر صلوٰۃ بفرستم

عَلَيْهِ عَشْرًا وَلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ

بر آنکس دہ بار و سلام نفرستد بر تو ہیچ یکے از امت تو

اِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا رَوَاهُ النَّسَآئِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ

مگر سلام بفرستم بر آنکس دہ بار روایت کرد این حدیث را نسائی در سنن نسائی در

كِتَابِ السَّهْوِ فِيْ بَابِ الْفَضْلِ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

کتاب السہو در باب فضیلت در درود فرستادن بہ پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم و روایت کرد این حدیث را دارمی در سنن دارمی

فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ وَلَفْظُهُ قَالَ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در کتاب الرقاق و لفظ در روایت داری اینست گفت آمد پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوْمًا وَهُوَ يُرَى الْبِشْرُ فِي وَجْهِهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

وسلم روزی درحالیکہ آنحضرت دیدہ میشد خوشحالی در روی مبارک آنحضرت پس گفتہ شد یا رسول اللہ

إِنَّا نَرَى فِي وَجْهِكَ بِشْرًا لَمْ نَكُنْ نَرَاهُ قَالَ أَجَلْ إِنَّ مَلَكًا

ہر آئینہ ما می بینیم در روی تو خوشحالی نبودیم کہ می دیدیم گفت آنحضرت آری ہر آئینہ فرشتہ

أَتَانِي فَقَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ إِنَّ رَبَّكَ يَقُولُ لَكَ أَمَا يُرْضِيكَ

آمد بمن پس گفت مرا یا محمد ہر آئینہ پروردگار تو میگوید ترا آیا خوشنود نمی سازد ترا

أَنْ لَا يُصَلِّيَ عَلَيْكَ أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِكَ إِلَّا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ

آنکہ درود نفرستد بر تو ہیچ یکے از امت تو مگر صلوٰۃ بفرستم بروے

عَشْرًا وَلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ إِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا قَالَ قُلْتُ

دہ بار و سلام نفرستد بر تو مگر سلام بفرستم بروی دہ بار گفت آنحضرت گفتم

بَلَى وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

آری و روایت است از انس بن مالک کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ

علیہ وسلم ہر کہ درود فرستد بر من درود یکبار صلوٰۃ فرستد خدا

عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ عَنْهُ عَشْرُ خَطِيئَاتٍ وَ

بروی دہ صلوٰۃ و کم کردہ میشود از وی دہ گناہ و

رُفِعَتْ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي سُنَنِهِ

و بلند کردہ میشود مر او را دہ درجہ روایت کرد این حدیث را النسائی در سنن نسائے

فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ الْفَضْلِ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

در کتاب الرقاق در باب فضیلت در صلوٰۃ بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ

صلے اللہ علیہ وسلم وروایت است از عبداللہ بن مسعود رضی

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَوْلَى النَّاسِ

کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت نزدیکترین مردم

بِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بمن روز قیامت زیادہ تر ہیچ ایشان بمن از روی در روایت کرد این حدیث را

فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِيْ بَابِ مَا جَاءَ

در جامع ترمذی در کتاب الصلوٰۃ در باب چیز کہ آمد در

فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

فضیلت صلوٰۃ بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم وروایت است از

كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کعب بن عجرہ کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِحْضُرُوا الْمِنْبَرَ فَحَضَرْنَا فَلَمَّا ارْتَقٰى دَرَجَةً قَالَ اٰمِيْنَ

حاضر شوید تر منبر پس حاضر شدیم پس چون بر آمد آنحضرت بر یک پایہ منبر گفت آمین

فَلَمَّا ارْتَقَى الدَّرَجَةَ الثَّانِيَةَ قَالَ اٰمِيْنَ فَلَمَّا ارْتَقَى

پس چون بر آمد بر پایہ دوم گفت آمین پس چون بر آمد آنحضرت

الدَّرَجَةَ الثَّالِثَةَ قَالَ اٰمِيْنَ فَلَمَّا نَزَلَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

بر پایہ سوم گفت آمین پس چون فرود آمد آنحضرت گفتیم یا رسول اللہ

لَقَدْ سَمِعْتُ مِنْكَ الْيَوْمَ شَيْئًا مَا كُنَّا نَسْمَعُهُ قَالَ اِنَّ جِبْرِيْلَ
بر آئینہ بتحقیق شنیدیم از تو امروز سخنی را نبودیم کہ می شنیدیم آنرا گفت آنحضرت بتحقیق جبرئیل
عَرَضَ لِيْ فَقَالَ بُعْدًا مَنْ اَدْرَكَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ
پیش آمد مرا پس گفت دور باد از خیر کسیکہ دریابد ماہ رمضان را پس آمرزیدہ نشود مر آنرا
قُلْتُ اٰمِيْنَ فَلَمَّا رَقِيْتُ الثَّانِيَةَ قَالَ بُعْدًا مَنْ ذُكِرْتَ
گفتم آمین پس ہرگاہ برآمدم بر پایہ دوم گفت جبرئیل دور باد از خیر کسیکہ ذکر کردہ
عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَقُلْتُ اٰمِيْنَ فَلَمَّا رَقِيْتُ
نزد وی پس درود نفرستد بر تو پس گفتم آمین پس ہرگاہ برآمدم
الثَّالِثَةَ قَالَ بُعْدًا مَنْ اَدْرَكَ اَبَوَيْهِ الْكِبَرَ اَوْ اَحَدَهُمَا
بر پایہ سوم گفت جبرئیل دور باد از خیر کسیکہ دریابد پدر و مادر خود را کہ بزرگ سال شدہ یا دریابد
فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ قُلْتُ اٰمِيْنَ رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ
پس در نیارند پدر و مادر او را در بہشت گفتم آمین روایت کرد این حدیث را حاکم و گفت
صَحِيْحُ الْاِسْنَادِ كَذَا فِي التَّرْغِيْبِ وَالتَّرْهِيْبِ لِلْحَافِظِ
صحیح الاسناد است چنین است در ترغیب و ترہیب مولفہ حافظ
عَبْدِ الْعَظِيْمِ الْمُنْذِرِيِّ فِي التَّرْغِيْبِ فِيْ صِيَامِ رَمَضَانَ
عبد العظیم منذری در ترغیب در روزہ ماہ رمضان
اِحْتِسَابًا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
خالصًا للہ و روایت است از ابی ہریرۃ کہ گفت گفت پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِيْ سَمِعْتُهُ
صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود بفرستد بر من نزد قبر من می شنوم درود او را

وَمَنْ صَلّٰى عَلَيَّ نَائِيًا اُبْلِغْتُهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

وکسیکہ درود بفرستد بر من از دور رسانیدہ شود درود او مرا روایت کرد این حدیث را بیہقی در شعب

وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَّلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

کہ می گفت نگردانید خانہای خود را ہمچو قبرہا ونگردانید قبر مرا عید

وَّصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ

و درود فرستید بر من پس ہر آئینہ درود شما میرسد مرا ہر جا کہ باشید روایت کرد این را

النَّسَائِيُّ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ

نسائی چنین است در مشکوۃ المصابیح و روایت است از عبد اللہ کہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰئِكَةً

گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ مر خدا را فرشتگانند

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِيَ السَّلَامَ رَوَاهُ

روندہ در زمین میرسانند مرا از امت من سلام روایت کرد

النَّسَائِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ السَّهْوِ فِيْ بَابِ التَّسْلِيْمِ

نسائی در سنن نسائی در کتاب السہو در باب سلام فرستادن

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و روایت کرد این حدیث را دارمی در

سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

سنن دارمی در کتاب الرقاق و روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ يُسَلِّمُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکے کہ سلام میفرستد

عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ

بر من مگر باز میفرستد خدا بر من روح مرا تا آنکہ رد می کنم بر وی سلام را

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ

روایت کرد این حدیث را ابو داؤد و بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ اِنَّ الدُّعَاءَ

عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ کہ گفت ہر آئینہ دعا

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ

موقوف می باشد درمیان آسمان و زمین بالائی رود ازان دعا چیزے

حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ كَذَا فِيْ

تا آنکہ درود بفرستی بر پیغمبر خود روایت کرد این حدیث را ترمذی چنین است در

مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ

مشکوٰۃ المصابیح و روایت است از فضالہ بن عبید

قَالَ سَمِعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا

گفت شنید پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مردی را

يَدْعُوْ فِي الصَّلٰوةِ لَمْ يَحْمَدِ اللّٰهَ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ

کہ دعا می کرد در نماز حمد نگفت خدا را و درود نفرستاد بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجِّلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي ثُمَّ عَلَّمَهُمْ رَسُولُ اللهِ

وسلم عجلت کردی ای مصلی پیش تعلیم کردکسان را پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس شنید پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّي فَمَجَّدَ اللهَ وَحَمِدَهُ وَصَلَّى

وسلم مردی را کہ نماز می گزارد و پس بزرگی بیان کرد خدا را و حمد گفت خدا را و

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْعُ تُجَبْ وَسَلْ تُعْطَ

صلے اللہ علیہ وسلم دعا کن قبول کردہ میشوی وسوال کن داده میشوی

رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي سُنَنِهِ فِي بَابِ التَّمْجِيدِ وَالصَّلٰوةِ

روایت کرد این حدیث را نسائی در سنن نسائی در باب تمجید و صلوٰۃ

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلٰوةِ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در نماز

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ

و روایت است از عبد اللہ بن دینار کہ بر آئینہ او گفت دیدم عبد اللہ

بْنَ عُمَرَ يَقِفُ عَلَى قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عمر را کہ قیام می کند نزد قبر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَيُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ وَعَلَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ

پس درود میفرستد بر پیغمبر و بر ابو بکر رض و عمر رض

۴۲

رَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّإِ فِي بَابِ مَا جَاءَ فِي

روایت کرد ورا مالک در موطا در باب بیان چیز یکہ آمد در

الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

درود فرستادن بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در روایت است از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِي لَيْلٰى قَالَ لَقِيَنِي كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ

عبد الرحمن بن ابی لیلے گفت ملاقات کرد مرا کعب بن عجرہ

فَقَالَ اَلَا اُهْدِي لَكَ هَدِيَّةً اِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت کعب آیا ہدیہ کنم ترا ہدیۂ ہر آئینہ پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَلَيْنَا فَقُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَدْ عَلِمْنَا

علیہ وسلم بیرون شد بر ما پس گفتیم یا رسول اللہ بدرستیکہ دانستیم

كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ فَقَالَ قُوْلُوْا

کیفیت آنکہ سلام فرستیم بر تو پس چگونہ درود فرستیم بر تو پس گفت آنحضرت بگوئید

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ

ای خدا درود بفرست بر محمد و بر آل محمد چنانکہ درود فرستادہ

عَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ

بر آل ابراہیم ہر آئینہ تو ستودہ شدہ و بزرگی ای خدا برکت دہ

عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ

بر محمد و بر آل محمد چنانکہ برکت دادہ بر آل ابراہیم

اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهٖ فِي

ہر آئینہ تو ستودہ شدہ و بزرگی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابِ الدَّعَوَاتِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابٍ

کتاب الدعوات و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الصَّلٰوةِ فِي بَابِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الصلوٰة در باب درود فرستادن بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بَعْدَ التَّشَهُّدِ إِلَّا أَنَّ فِي رِوَايَتِهِ قَدْ عَرَفْنَا مَكَانَ قَدْ عَلَّمَنَا

بعد تشہد مگر آنکہ در روایت مسلم لفظ قد عرفنا است بجای لفظ قد علمنا

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكْتَالَ

و روایت است از ابی ہریرہ از پیغمبر کہ گفت آنحضرت کسیکہ خوش می گردد او را کہ پیمانہ شود

بِالْمِكْيَالِ الْأَوْفٰى إِذَا صَلّٰى عَلَيْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فَلْيَقُلْ

بہ پیمانہ کمال تر وقتیکہ درود بفرستد بر ما کہ اہل بیت ہستیم پس باید کہ بگوید این

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ

خدایا فرود بفرست بر محمد کہ نبی است و بر زنان آنحضرت کہ مادران مسلمانان اند

وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ

و بر ذریات و اہل بیت آنحضرت چنانکہ درود فرستادہ بر ابراہیم ہر آئینہ تو

حَمِيدٌ مَجِيدٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي سُنَنِهِ فِي كِتَابِ

ستودہ شدہ و بزرگی روایت کرد این حدیث را ابو داؤد در سنن ابی داؤد در کتاب

الصَّلٰوةِ فِي بَابِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الصلوٰة در باب درود فرستادن بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بَعْدَ التَّشَهُّدِ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي لَيْلٰى عَنْ كَعْبِ

بعد تشہد و روایت است از عبد الرحمن بن ابی لیلیٰ از کعب و روایت کرد از کعب

بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ قَدْ عَرَفْنَاهُ

بن عجرہ گفت گفتیم یا رسول اللہ سلام بر تو تحقیق شناختیم آنرا

فَكَيْفَ الصَّلٰوةُ عَلَيْكَ قَالَ قُوْلُوْا اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ

پس چگونہ است درود بر تو گفت آنحضرت بگوئید باین طور خدایا درود فرست بر محمد

وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ

و بر آل محمد چنانکہ درود فرستادہ بر ابراہیم و بر آل ابراہیم

اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ

ہر آئینہ تو ستودہ شدہ و بزرگی و برکت دہ بر محمد و بر آل محمد

كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ

چنانکہ برکت دادہ بر ابراہیم و بر آل ابراہیم ہر آئینہ تو

حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ وَنَحْنُ نَقُوْلُ وَعَلَيْنَا

ستودہ شدہ و بزرگی گفت عبدالرحمن و ما میگوئیم و درود برما

مَعَهُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ بَابِ كَيْفَ الصَّلٰوةُ

با ایشان روایت کرد این حدیث را نسائی در سنن نسائی در باب بیان آنکہ چگونہ است درود

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كِتَابِ السَّهْوِ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از جملہ کتاب سہو

اَلْبَابُ الْخَامِسُ فِيْ تَوْقِيْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

باب پنجم در بزرگ داشتن نبی صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

وسلم را فرمود اللہ تعالے در سورۂ بقر ع ۱۳ ای آن شخصان

آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا ۗ وَلِلْكَافِرِينَ
کہ گروید و آید مگویید راعنا و بگویید انظرنا یعنی تفکر کن جانب ما و بشنوید و مر کافران را
عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي آخِرِ سُورَةِ النُّورِ
عذاب دردہندہ است و فرمود اللہ تعالے در آخر سورہ نور ع ۹
لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ
مگردانید خواندن رسول اللہ را میان خود مانند خواندن بعض شما
بَعْضًا ۚ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا ۚ
بعض را بدرستیکہ میداند اللہ تعالی آن کسان را کہ میروند از شما در حالتیکہ پوشیدہ کردن
فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ
پس می باید کہ بترسند آنانکہ مخالفت می کنند از امر اللہ یا رسول آنکہ برسد ایشان را
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى
فتنہ یا برسد آن کسان را عذاب دردہندہ و فرمود اللہ تعالے
فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا
در سورہ احزاب ع ۷ ای کسانیکہ گرویدہ اید داخل نشوید
بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ
در خانہای نبی مگر اینکہ دستوری دادہ شود شما را برای طعام در بن حال کہ نہ منتظر باشید
إِنَاهُ وَلَٰكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا
پختگی طعام را ولیکن ہرگاہ خوانندہ شوید پس داخل شوید پس ہرگاہ شما طعام خورید پراگندہ شوید
وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ
و نہ آرام گیرندگان برای سخن بدرستیکہ این امر رنج میدہد نبی را

فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللّٰهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَاِذَا

پس شرم می دارد از شما وخداوند تعالی شرم نمیدارد از امر راست و هرگاه

سَاَلْتُمُوْهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوْهُنَّ مِنْ وَّرَآءِ حِجَابٍ

خواهید از زنان پیغمبر کدامی شئی قابل نفع پس طلب کنید از ایشان از پس پرده

ذٰلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوْبِكُمْ وَقُلُوْبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ

این کار پاک زیاده هست برای دلهای شما و دلهای ایشان ولائق نیست مر شما را

اَنْ تُؤْذُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَآ اَنْ تَنْكِحُوْٓا اَزْوَاجَهٗ

اینکه برنجانید رسول خدا را و نه اینکه نکاح کنید زنان او را

مِنْ بَعْدِهٖٓ اَبَدًا اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمًا

بعد آن زنهار بدرستیکه این کار هست نزد الله تعالی گناه بزرگ

عَنْ اَبِيْ قِلَابَةَ قَالَ اَنَسُ بْنُ مَالِكٍ اَنَا اَعْلَمُ النَّاسِ

روایت است از ابی قلابه که گفت انس بن مالک من داناترین مردم

بِهٰذِهِ الْاٰيَةِ اٰيَةِ الْحِجَابِ لَمَّآ اُهْدِيَتْ زَيْنَبُ اِلَى النَّبِيِّ

بشان نزول این آیت که آیت حجاب است چون فرستاده شد بحالت عروسی زینب

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ مَعَهٗ فِي الْبَيْتِ صَنَعَ

صلی الله علیه وسلم بود زینب با آنحضرت در خانه کساخت آنحضرت

طَعَامًا وَدَعَا الْقَوْمَ فَقَعَدُوْا يَتَحَدَّثُوْنَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ

طعام را وطلبید قوم را پس نشستند کسان در حالیکه سخن میگفتند پس گشت پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ ثُمَّ يَرْجِعُ وَهُمْ قُعُوْدٌ

صلی الله علیه وسلم که بیرون میشد پس بر میگشت و ایشان نشسته

يَتَحَدَّثُونَ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

سخن می گفتند پس نازل کرد خدا تعالے یا ایها الذین آمنوا

لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلٰى طَعَامٍ

لا تدخلوا بیوت النبی الا ان یؤذن لکم الے طعام

غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ إِلٰى قَوْلِهِ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ فَضُرِبَ

غیر ناظرین اناه تا قول الله تعالے من وراء حجاب پس زده شد

الْحِجَابُ وَقَامَ الْقَوْمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

پرده و ایستادند قوم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُورَةِ الْحُجُرَاتِ

در کتاب التفسیر و گفت الله تعالے در سوره حجرات

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللّٰهِ وَ

ای کسانیکه ایمان آورده اید پیشی مکنید بحضور خدا و

رَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ يَا أَيُّهَا

رسول او و بترسید از خدا بتحقیق خدا شنواست دانا ای

الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ

کسانیکه ایمان آورده اید بلند مکنید آوازهای خود را بالای آواز نبی

وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ

و با او بآواز بلند مگوئید باو سخن را مانند بآواز بلند گفتن بعض شما با بعض تا نشود که باطل شود

أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ

عملهای شما و شما خبر دارید نباشید بتحقیق کسانیکه پست می دارند

آصْوَاتَكُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللّٰهُ

آواز ہای خود را نزد پیغمبر خدا آن کسان آنانند کہ آزمایش کردہ است خدا

قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوٰى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝ إِنَّ

دلہای ایشان را برای تقوی مر ایشان گروہ را آمرزش است و اجر بزرگ

الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ

آنانکہ ندا می کنند ترا از پس حجرہا اکثر ایشان

لَا يَعْقِلُونَ ۝ وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتّٰى تَخْرُجَ

نمی دانند و اگر ایشان صبر کردندی تا آنکہ تو بیرون آئی

إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

بسوی ایشان بتحقیق بودی این امر بہتر برای ایشان و خدا آمرزندہ مہربان است

عَنْ نَافِعِ بْنِ عُمَرَ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ كَادَ

روایت است از نافع بن عمر و او روایت کرد از ابن ابی ملیکہ کہ گفت ابن ابی ملیکہ قریب بود

الْخَيِّرَانِ أَنْ يَهْلِكَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرَ رَفَعَا أَصْوَاتَهُمَا عِنْدَ

کہ دو کنندگان خیر گشتہ ہلاک شوند یعنی ابو بکر و عمر بالا کردند آواز ہای خود را نزد

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ عَلَيْهِ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ آمدند نزد او حضرت

رَكْبُ بَنِي تَمِيمٍ فَأَشَارَ أَحَدُهُمَا بِالْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ

سوار ان بنی تمیم پس اشارت کرد یکے از جملہ ابو بکر و عمر باقرع بن حابس

أَخِي بَنِي مُجَاشِعٍ وَأَشَارَ الْآخَرُ بِرَجُلٍ آخَرَ قَالَ نَافِعٌ

برادر بنی مجاشع و اشارت کرد دیگر از جملہ آن ہر دو بمرد دیگر گفت نافع

لَا احْفَظُ اسْمَهُ فَقَالَ اَبُوْبَكْرٍ لِعُمَرَ مَا اَرَدْتَ اِلَّا

یاد نمی دارم نام شخص دیگر را پس گفت ابوبکرؓ بعمر نخواستی مگر

خِلَافِیْ قَالَ مَا اَرَدْتُّ خِلَافَكَ فَارْتَفَعَتْ

خلاف مرا و گفت عمرؓ نخواستم خلاف ترا پس بالا شد

اَصْوَاتُهُمَا فِیْ ذٰلِكَ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا

آواز های ایشان درین امر پس نازل کرد خدا یا ایها الذین آمنوا

لَا تَرْفَعُوْۤا اَصْوَاتَكُمْ الْاٰیَةَ قَالَ ابْنُ الزُّبَیْرِ فَمَا كَانَ

لا ترفعوا اصواتکم تا آیت گفت ابن زبیر پس نبود

عُمَرُ یُسْمِعُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

عمرؓ می شنوانید پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را

حَتّٰی یَسْتَفْهِمَهٗ وَلَمْ یَذْكُرْ ذٰلِكَ عَنْ اَبِیْهِ یَعْنِیْ

تا آنکه استفسار کند آنحضرت از عمرؓ و ذکر نکرد این حال را از پدر خود یعنی

اَبَا بَكْرٍ وَعَنِ ابْنِ جُرَیْجٍ قَالَ اَخْبَرَنِیْ ابْنُ اَبِیْ مُلَیْكَةَ

ابابکرؓ و از ابن جریج گفت خبر داد مرا ابن ابی ملیکه

اَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ ابْنَ الزُّبَیْرِ اَخْبَرَهُمْ اَنَّهٗ قَدِمَ رَكْبٌ

از پدر مادر خود ابوبکرؓ و روایت است ازابن جریج که گفت

مِنْ بَنِیْ تَمِیْمٍ عَلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

که برآمدند سواران عبداللہ بن زبیر خبر داد ایشان را که بتحقیق شان اینست که آمدند سواران از بنی تمیم نزد پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَمِّرِ الْقَعْقَاعَ بْنَ مَعْبَدٍ وَقَالَ عُمَرُ بَلْ

پس گفت ابوبکرؓ امیر کن قعقاع بن معبد را و گفت عمرؓ بلکه

أَمِيرُ الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا أَرَدْتَ

امیر مقرر کرد اقرع بن حابس را پس گفت ابو بکر رض چه خواستی

إِلَى أَوْ إِلَّا خِلَافِي فَقَالَ عُمَرُ مَا أَرَدْتُ خِلَافَكَ

بسوی یا این گفت نخواستی مگر خلاف مرا پس گفت عمر رض نخواستم خلاف ترا

فَتَمَارَيَا حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا فَنَزَلَ فِي ذَلِكَ

پس خصومت کردند هر دو تا آنکه بلند شد آوازهای ایشان پس نازل شد در بن امر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ

یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا بین یدی الله

وَرَسُولِهِ حَتَّى انْقَضَتِ الْآيَةُ وَعَنْ مُوسَى بْنِ

و رسوله تا آنکه تمام شد آیت و روایت است از موسی بن

أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

انس و او روایت کرد از انس بن مالک که بتحقیق پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ افْتَقَدَ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ فَقَالَ رَجُلٌ يَا

وسلم تلاش کرد ثابت بن قیس را پس گفت مردے یا

رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَعْلَمُ لَكَ عِلْمَهُ فَأَتَاهُ فَوَجَدَهُ

رسول الله من دریافت می کنم برای تو خبر وی پس آمد آن مرد نزد ثابت بن قیس پس

جَالِسًا فِي بَيْتِهِ مُنَكِّسًا رَأْسَهُ فَقَالَ لَهُ مَا شَأْنُكَ

نشسته در خانه خود سر نگون پس گفت آن مرد ثابت بن قیس را چیست

فَقَالَ شَرٌّ كَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ

پس گفت ثابت بن قیس حال من بد است بودم که بالا می کردم آواز خود را بر آواز پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ مِنْ اَهْلِ النَّارِ

صلے اللہ علیہ وسلم پس بر آئینہ نابود شد عمل من و من از دوزخیان شدم

فَاَتَى الرَّجُلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَخْبَرَهُ اَنَّهُ

پس آمد آن مرد نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس خبر داد او را آن مرد آنحضرت را

قَالَ كَذَا وَكَذَا فَقَالَ مُوْسٰى فَرَجَعَ اِلَيْهِ الْمَرَّةَ الْاٰخِرَةَ

گفت ثابت بن قیس چنین و چنین پس گفت موسی پس باز گشت آن مرد سوی ثابت بن قیس بار آخر

بِبُشَارَةٍ عَظِيْمَةٍ فَقَالَ اذْهَبْ اِلَيْهِ فَقُلْ لَهُ اِنَّكَ لَسْتَ

بشارت بزرگ پس گفت آنحضرت بر و سوی ثابت بن قیس پس بگو او را که بر آئینه تو نه از دوزخیانی

مِنْ اَهْلِ النَّارِ وَلٰكِنَّكَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَى الْبُخَارِيُّ

از دوزخیان ولیکن تو از بهشتیانی روایت کرد بخاری

الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ صَحِيْحِهِ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ

این سه احادیث را در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در

تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ الْحُجُرٰتِ وَعَنِ النُّعْمٰنِ بْنِ بَشِيْرٍ قَالَ

تفسیر سورة الحجرات و روایت است از نعمان بن بشیر که گفت

اسْتَاْذَنَ اَبُوْ بَكْرٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اذن خواست ابو بکر رض برای در آمدن نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَسَمِعَ صَوْتَ عَائِشَةَ عَالِيًا فَلَمَّا دَخَلَ تَنَاوَلَهَا لِيَلْطِمَهَا

پس شنید ابو بکر رض آواز عائشہ را بالا پس چون داخل شد ابو بکر رض گرفت عائشہ را

وَقَالَ اَلَا اَرَاكِ تَرْفَعِيْنَ صَوْتَكِ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

و گفت ابو بکر رض آیا نمی بینم تو را که بالا می کنی آواز خود را بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم پس شروع کرد پیغمبر صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي وَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ مُغْضَبًا فَقَالَ النَّبِيُّ

علیہ وسلم کہ باز می داشت ابو بکر رضہ را بیرون آمد ابو بکر رضہ غضبناک پس گفت پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِيْنَ خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ كَيْفَ رَأَيْتَنِي

صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ خارج شد ابو بکر رضہ چگونہ دیدی تو مرا

أَنْقَذْتُكَ مِنَ الرَّجُلِ قَالَ فَمَكَثَ أَبُو بَكْرٍ أَيَّامًا ثُمَّ

کہ رہا کردم ترا ازین مرد گفت نعمان بن بشیر پس توقف کرد ابو بکر رضہ چند روز پس

اسْتَأْذَنَ عَلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اذن طلب کرد برای در آمدن نزد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

فَوَجَدَهُمَا قَدِ اصْطَلَحَا فَقَالَ لَهُمَا أَدْخِلَانِي فِي سِلْمِكُمَا

پس یافت آنحضرت و عائشہ رضہ را کہ ہر آئینہ صلح کردند پس گفت ابو بکر رضہ آنحضرت و عائشہ را در آرید مرا

كَمَا أَدْخَلْتُمَانِي فِي حَرْبِكُمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

چنانکہ در آوردید مرا در خلاف خود پس گفت پیغمبر صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَدْ فَعَلْنَا قَدْ فَعَلْنَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ فِيْ

وسلم ہر آئینہ کردیم این کار ہر آئینہ کردیم این کار روایت کرد این حدیث را ابو داؤد در

سُنَنِهِ فِي كِتَابِ الْأَدَبِ فِي بَابِ مَا جَاءَ فِي الْمِزَاحِ

سنن او ابو داؤد در کتاب الادب در باب چیزیکہ آمد در مزاح

وَعَنْ إِسْحَاقَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ

و روایت است از اسحاق کہ گفت بودیم نزد عمران بن حصین

فِي رَهْطٍ مِنَّا فَرَفَعْنَا بُشَيْرَ بْنَ كَعْبٍ فَحَدَّثَنَا عِمْرَانُ

در گروہے از ما و در جماعت بشیر بن کعب بود پس حدیث گفت ما را عمران

بْنُ حُصَيْنٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن حصین گفت کہ گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ قَالَ اَوْ قَالَ اَلْحَيَاءُ كُلُّهُ خَيْرٌ

حیا بہتر است ہمہ او گفت یا گفت آنحضرت شرم ہمہ او بہتر است

فَقَالَ بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ اِنَّا لَنَجِدُ فِي بَعْضِ الْكُتُبِ

پس گفت بشیر بن کعب ہر آئینہ ما می یابیم در بعض کتابہا

اَوِ الْحِكْمَةِ اَنَّ مِنْهُ سَكِينَةً وَّوَقَارًا لِلّٰهِ قَالَ وَمِنْهُ

یا در حکمت اینکہ بتحقیق از حیا سکینہ و بزرگ داشتن است خدا را گفت بشیر و از حیا

ضَعْفٌ قَالَ فَغَضِبَ عِمْرَانُ حَتّٰى احْمَرَّتَا عَيْنَاهُ

ضعف است گفت اسحاق پس خشم گرفت عمران تا آنکہ سرخ شدند ہر دو چشمان عمران

وَقَالَ اَلَا اَرٰى اُحَدِّثُكَ عَنْ رَّسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و گفت آیا نمی بینم کہ حدیث بیان می کنم ترا از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُعَارِضُ فِيهِ قَالَ فَاَعَادَ عِمْرَانُ

علیہ وسلم و معارضہ می کنی در آن حدیث گفت اسحاق پس باز گفت عمران

الْحَدِيثَ قَالَ فَاَعَادَ بُشَيْرٌ فَغَضِبَ عِمْرَانُ قَالَ

حدیث را گفت اسحاق پس باز گفت بشیر سخن سابق را پس خشم گرفت عمران گفت اسحاق

فَمَا لَنَا نَقُولُ اِنَّهُ مِنَّا يَا اَبَا نُجَيْدٍ اِنَّهُ لَا بَاْسَ بِهِ

پس ہمیشہ بودیم کہ می گفتم ہر آئینہ بشیر از ما است یا ابا نجید بتحقیق این بشیر نیست خود بدی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود در کتاب الایمان در باب

بَيَانِ عَدَدِ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ

بیان عدد شاخهای ایمان و روایت است از سالم بن عبد الله

أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

که هر آئینه عبد الله بن عمر گفت که شنیدم پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ الْمَسَاجِدَ

علیه وسلم را در حالیکه می گفت باز ندارید زنان خود را از مسجدها

إِذَا اسْتَأْذَنَّكُمْ إِلَيْهَا قَالَ فَقَالَ بِلَالُ ابْنُ عَبْدِ اللهِ

وقتیکه اذن خواهند از شما بر فتن سوی مسجد پس گفت سالم پس گفت بلال پسر عبد الله

وَاللهِ لَنَمْنَعُهُنَّ قَالَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللهِ

سوگند بخدا باز خواهیم داشت زنان را گفت سالم پس روی آورد بسوی بلال عبد الله

فَسَبَّهُ سَبًّا سَيِّئًا مَا سَمِعْتُهُ سَبَّهُ مِثْلَهُ قَطُّ وَقَالَ

پس دشنام داد عبد الله بلال را دشنام دادن بد که نشنیدم عبد الله را که دشنام داد بلال را مانند این دشنام

أُخْبِرُكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خبر میدهم ترا از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وَتَقُولُ وَاللهِ لَنَمْنَعُهُنَّ وَعَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ

و میگوئی تو سوگند بخدا هر آئینه باز خواهیم داشت زنان را و در روایت آمده است از مجاهد و در روایت کرده از ابن عمر

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ائْذَنُوا

که گفت ابن عمر گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اذن دهید

لِلنِّسَاءِ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ فَقَالَ ابْنٌ لَهُ يُقَالُ لَهُ

برای زنان در شب برای رفتن بسوی مساجد پس گفت پسر ابن عمر که گفته میشود اورا

وَاقِدٌ إِذًا يَتَّخِذْنَهُ دَغَلًا قَالَ فَضَرَبَ فِي صَدْرِهِ

واقد در وقت خواهند گرفت زنان این کار را فریب گفت مجاہد پس زد ابن عمر در سینه پسر خود

وَقَالَ أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وگفت حدیث می کنم ترا از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَتَقُولُ لَا وَاللَّهِ نَمْنَعُهُنَّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي

وسلم ومیگوئی نگذاریم تو بخدا نمنع کردن این کار را روایت کرد این دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در

كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِي بَابِ خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ

کتاب الصلوٰۃ در باب بیرون رفتن زنان بسوی مساجد

الخ وَعَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

الخ و روایت است از عائشہ رضہ کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ كَانَ فِي نَفَرٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ

وسلم بود در گروہے از مہاجرین و انصار

فَجَاءَ بَعِيرٌ فَسَجَدَ لَهُ فَقَالَ أَصْحَابُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

پس آمد شتر سجدہ کرد آن شتر مر آنحضرت را پس گفتند اصحاب آنحضرت یا رسول اللہ

نَسْجُدُ لَكَ الْبَهَائِمُ وَالشَّجَرُ فَنَحْنُ أَحَقُّ أَنْ نَسْجُدَ

سجدہ میکنند ترا چہارپایہا و درخت پس ما سزاوار تریم بآنکہ سجدہ کنیم

لَكَ فَقَالَ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَكْرِمُوا أَخَاكُمْ وَلَوْ كُنْتُ

خدا را پس گفت آنحضرت عبادت کنید پروردگار خود را و گرامی دارید برادر خود را اگر بودے

لَوْ أَمَرْتُ أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ

کہ امر کردے چیزے را اگر سجدہ کند کسے را ہر آئینہ امر کردے زن را

أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا وَلَوْ أَمَرَهَا أَنْ تَنْقُلَ مِنْ

کہ سجدہ کند شوہر خود را و اگر امر کرد شوہر زن را کہ ببرد سنگہا را از

جَبَلٍ أَحْمَرَ إِلَى جَبَلٍ أَسْوَدَ وَمِنْ جَبَلٍ أَسْوَدَ

کوہ زرد بسوی کوہ سیاہ و از کوہ سیاہ

إِلَى جَبَلٍ أَبْيَضَ كَانَ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تَفْعَلَهُ رَوَاهُ

بسوی کوہ سفید بود سزاوار آن زن را کہ بکند ایں کار روایت کرد ایں حدیث را

أَحْمَدُ كَذَا فِي مِشْكَوٰةِ الْمَصَابِيحِ فِي كِتَابِ النِّكَاحِ

احمد چنانست در مشکوٰۃ المصابیح در کتاب النکاح

فِي بَابِ عِشْرَةِ النِّسَاءِ وَحُكِيَ ابْنِ شَمَاسَةَ الْمَهْرِيِّ

در باب عشرۃ زنان و روایت است از ابن شماسہ مہری

قَالَ حَضَرْنَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ وَهُوَ فِي سِيَاقَةِ الْمَوْتِ

گفت حاضر شدیم نزد عمرو بن عاص در حالیکہ او در حضور موت بود

يَبْكِي طَوِيلًا وَحَوَّلَ وَجْهَهُ إِلَى الْجِدَارِ فَجَعَلَ

بسیار گریست و برگردانیدہ بود روی خود را بسوی دیوار پس شروع کرد

ابْنُهُ يَقُولُ يَا أَبَتَاهُ أَمَا بَشَّرَكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

پسر او کہ می گفت ای پدر آیا مژدہ نداد ترا پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا أَمَا يُعَدُّ لَكَ رَسُولُ اللّٰهِ

اللہ علیہ وسلم بچنیں آیا مژدہ نداد ترا پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم يا انا فقال فاقبل يقبّلها

صلے اللہ علیہ وسلم بگفتن دست او را پس آمد بسوی عمرو بن عاص

وقال إني أفضل ما أجد شهادة أن لا إله إلا

وگفت ہر آئینہ بزرگترین چیزے کہ می شمارم شہادت دادن اینست کہ نیست معبودی برحق مگر

الله وأن محمدا رسول الله إني كنت على أطباق

خدا و بر آنکہ محمد پیغمبر خداست ہر آئینہ من بودم بر سہ احوال

ثلاث لقد رأيتني وما أحد أشد بغضا

ہر آئینہ بتحقیق دیدم خود را و نبود در روئے زمین کسے دشمن تر

لرسول الله صلى الله عليه وسلم مني ولا أحب

با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از من و نہ چیزی دوست تر

إلي من أن أكون قد استمكنت منه فقتلته ولو

نزدمن از آنکہ باشم کہ بتحقیق قدرت یابم بر آنحضرت پس بکشتم آنحضرت را

مت على تلك الحال لكنت من أهل النار

پس اگر مردمی بر آن حال ہر آئینہ بودمی از اہل دوزخ

فلما جعل الله الإسلام في قلبي أتيت النبي صلى

پس چون گردانید خدا اسلام را در دلم آمدم نزد پیغمبر خدا

الله عليه وسلم فقلت ابسط يمينك فلأبايعك

اللہ علیہ وسلم پس گفتم دراز کن دست راست خود را تا بیعت اسلام کنم

فبسط يمينه قال فقبضت يدي قال مالك يا عمرو

پس دراز کرد آنحضرت دست راست خود را گفت عمرو چہ شد ترا پس کشیدم دست خود را گفت آنحضرت چہ شد ترا یا عمرو

قَالَ قُلْتُ اَرَدْتُ اَنْ اَشْتَرِطَ قَالَ تَشْتَرِطُ بِمَاذَا قُلْتُ

گفت عمرو گفتم میخواہم کہ شرط کنم گفت آنحضرت شرط میکنی چہ گفتم اینکہ

اَنْ يُغْفَرَ لِيْ قَالَ اَمَا عَلِمْتَ يَا عَمْرُو اَنَّ الْاِسْلَامَ يَهْدِمُ

آمرزیدہ شود مرا گفتا بان کہ کردہ ام گفت آنحضرت آیا نمیدانی تو ای عمرو کہ ہر آئینہ اسلام می افگند

مَا كَانَ قَبْلَهٗ وَاَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَاَنَّ

ہر گناہی را کہ قبل اسلام بودہ و ہر آئینہ ہجرت می افگند ہر گناہی را کہ پیش از و بودہ و ہر آئینہ

الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهٗ وَمَا كَانَ اَحَدٌ اَحَبَّ اِلَيَّ

حج می افگند گناہان را کہ پیش ازان بودہ و نبود ہیچ یکے دوست تر بسوی من

مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا اَجَلَّ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نہ بزرگتر

فِيْ عَيْنِيْ مِنْهُ وَمَا كُنْتُ اُطِيْقُ اَنْ اَمْلَاَ عَيْنَيَّ مِنْهُ

در چشمہای من از انحضرت و نہ بودم کہ تمام آنکہ سیر کنم چشمہای خود را از دیدار انحضرت

اِجْلَالًا لَهٗ وَلَوْ سُئِلْتُ اَنْ اَصِفَهٗ مَا اَطَقْتُ لِاَنِّيْ

بجہت بزرگی آنحضرت و اگر پرسیدہ شدے آنکہ بیان کنم وصف انحضرت را نتوانستے برای آنکہ

لَمْ اَكُنْ اَمْلَاُ عَيْنَيَّ مِنْهُ وَلَوْ مُتُّ عَلٰى تِلْكَ الْحَالِ

نبودم کہ سیر کنم چشمہای خود را از دیدار انحضرت و اگر مردمی بر آن حال

لَرَجَوْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ ثُمَّ وَلِيْنَا اَشْيَاءَ

ہر آئینہ امید داشتے آنکہ باشم از اہل بہشت پس دست یافتم بر چیزہا

مَا اَدْرِيْ مَا حَالِيْ فِيْهَا فَاِذَا اَنَا مُتُّ فَلَا تَصْحَبْنِيْ نَائِحَةٌ

نمیدانم چیست حال من دران پس ہر گاہ من بمیرم پس باید کہ ہمراہ نشود مرا زنے

وَلَا نَارٌ فَإِذَا دَفَنْتُمُونِي فَسَوُّوا عَلَيَّ التُّرَابَ سَنَاتُمَّ أُقِيمُ
و نه آتش پس وقتیکه دفن کنید مرا پس هموار کنید بر من خاک را پستر بایستید
حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا يُنْحَرُ جَزُورٌ وَيُقْسَمُ لَحْمُهَا
گرد گور من اندازه آنچه قربان کرده شود شتری و تقسیم کرده شود گوشت آن
حَتَّى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ وَأَنْظُرَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ
تا آنکه آرام گیرم بشما و ببینم بچه جواب باز می گردانم فرستادهای
رَبِّي رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي
پروردگار خود را روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الایمان در
بَابِ كَوْنِ الْإِسْلَامِ يَهْدِمُ مَا قَبْلَهُ وَعَنْ أَنَسِ
باب بیان بودن اسلام که می افگند گناهان قبل خود را و روایت است از انس
بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بن مالک که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
خَرَجَ فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ مَنْ أَبِي
بیرون آمد پس ایستاد عبد الله بن حذافه پس گفت عبد الله کیست پدر من
قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي
گفت آنحضرت پدر تو حذافه است پستر زیاده کرد آنحضرت آنکه میگفت بپرسید شما مرا
فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا
پس نشست عمر بر هر دو زانوی خود پس گفت عمر رضی خوشنود شدیم از خدا امر روی پروردگار
وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا
و باسلام از روی دین و بمحمد صلی الله علیه وسلم از روی پیغمبر

٦٠

ثلثا فسكت رواه البخاري في صحيحه في كتاب العلم

سه بار گفت عمر رضی این کلام را پس خاموش شد آنحضرت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

وعن المقدام بن معدي كرب الكندي ان

و روایت است از مقدام بن معدی کرب کندی که هر آینه

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يوشك

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت نزدیک است

الرجل متكئا على اريكته يحدث بحديث من حديثي

که مردی نشسته بالای بر تخت خود سخن گفته شود بوی چیزی از حدیث من

فيقول بيننا وبينكم كتاب الله عز وجل فما وجدنا

پس بگوید درمیان ما و درمیان شما کتاب خدا عز و جل است پس چیزی که یافتیم

فيه من حلال استحللناه وما وجدنا فيه من

در کتاب خدا از حلال حلالش گردانیدیم آنرا و چیزی که یافتیم در آن کتاب از

حرام حرمناه الا وان ما حرم رسول الله صلى

حرام حرام کردیم آنرا آگاه باشید و هر آینه چیزی که حرام کرد پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم مثل ما حرم الله وعن قبيصة

الله علیه وسلم مثل چیزیست که حرام کرد خدا و روایت است از قبیصه

عن ابيه ان عبادة بن الصامت الانصاري

و او روایت کرد از پدر خود که هر آینه عبادة بن صامت انصاری

النقيب صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم

نقیب صاحب پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

غَزَا مَعَ مُعَاوِيَةَ أَرْضَ الرُّومِ فَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ وَ

غزوه کرد بصاحبت معاویه بزمین روم پس نگاه کرد بسوی مردم درحالیکه

هُمْ يَتَبَايَعُونَ كَثِيرَ الذَّهَبِ بِالذَّنَانِيرِ وَكَثِيرَ الْفِضَّةِ

این مردم بایکدگر خرید وفروخت میکردند دینارها را بدینارها و پاره های سیم را

بِالدَّرَاهِمِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَأْكُلُونَ الرِّبَا

بدرهمها پس گفت عباده بن صامت ای مردم بتحقیق شما می خورید ربا

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت

لَا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ لَا زِيَادَةَ

بایکدگر خرید وفروخت مکنید زر را بازر مگر مانند بمانند بی زیادتی

بَيْنَهُمَا وَلَا نَظِرَةَ فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ يَا أَبَا الْوَلِيدِ أَرَى

درمیان هردو و نه تاخیر کردن وزمان دادن پس گفت مر عباده را معاویه ای ابوالولید نمی دانم

الرِّبَا فِي هَذَا إِلَّا مَا كَانَ مِنْ نَظِرَةٍ فَقَالَ عُبَادَةُ أُحَدِّثُكَ

ربارا در بین مگر چیزیکه باشد از مهلت دادن پس گفت عباده حدیث میگویم ترا

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُحَدِّثُنِي

از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و سخن میگوئی تو مرا

عَنْ رَأْيِكَ لَئِنْ أَخْرَجَنِي اللَّهُ لَأُسَاكِنَنَّكَ بِأَرْضٍ

از رای خود هرآئینه اگر بیرون خواهد کرد مرا خدا سکونت اختیار خواهم کرد بزمینیکه

لَكَ عَلَيَّ فِيهَا أَمْرَةٌ فَلَمَّا قَفَلَ لَحِقَ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ

مر ترا بمن دران زمین امارت باشد پس چون از سفر بازگشت عباده در رسید در مدینه پس گفت

عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ مَا أَقْدَمَكَ يَا أَبَا الْوَلِيدِ فَقَصَّ عَلَيْهِ

عمر بن خطاب رضی چہ چیز باز آورد ترا ای ابوالولید پس بیان کرد بوے

الْقِصَّةَ وَمَا قَالَ مِنْ مُسَاكَنَتِهِ فَقَالَ ارْجِعْ يَا أَبَا الْوَلِيدِ

آن قصہ را و چیزیکہ گفت او را از بود و باش اختیار کردن ہمراہ معاویہ پس گفت عمر رضی باز برو

إِلَى أَرْضِكَ فَقَبَّحَ اللَّهُ أَرْضًا لَسْتَ فِيهَا وَأَمْثَالُكَ وَ

بسوی زمین خود پس دور کند از خیر خدا زمینے را کہ نباشی تو در ان زمین و مانند تو و

كَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ لَا إِمْرَةَ لَكَ عَلَيَّ وَاحْمِلِ النَّاسَ

نوشت عمر رضی بسوی معاویہ رضی نیست امارت ترا بر عبادہ و حمل کن مردم را

عَلَى مَا قَالَ فَإِنَّهُ هُوَ الْأَكْثَرُ وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ

بر انکہ گفت عبادہ پس بتحقیق ہمچنیں گفت عبادہ گفت ان حکم است و روایت است از ابی سلمہ کہ

أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ لِبَعْضِ بَنِيهِ يَا ابْنَ أَخِي إِذَا حَدَّثْتُكَ

ابو ہریرہ گفت بعضے پسران خود را ای پسر برادر من ہرگاہ حدیث بیان کنم ترا

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَضْرِبْ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس نزن

لَهُ الْأَمْثَالَ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ

برای آن مثالہا روایت کرد ابن ماجہ ہر سہ حدیث را

فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ وَعَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ

در شروع سنن ابن ماجہ و روایت است از قیس بن سعد گفت گفتیس بن سعد

أَتَيْتُ الْحِيرَةَ فَرَأَيْتُهُمْ يَسْجُدُونَ لِمَرْزُبَانٍ لَهُمْ

آمدم در حیرہ پس دیدم اہل حیرہ را کہ سجدہ میکردند سردار خود را

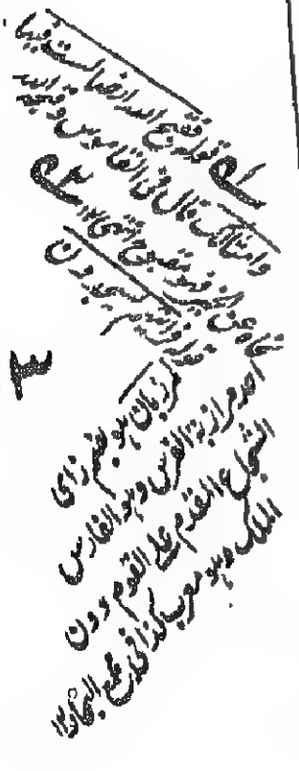

٦٣

فَقُلْتُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحَقُّ

پس گفتم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سزاوار تر است

اَنْ يُّسْجَدَ لَهٗ قَالَ فَاَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بآنکہ سجدہ کردہ شود او را گفت قیس بن سعد پس آمدم نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَقُلْتُ اِنِّيْ اَتَيْتُ الْحِيْرَةَ فَرَاَيْتُهُمْ يَسْجُدُوْنَ

وسلم پس گفتم بدرستیکہ من آمدم بحیرہ پس دیدم اہل حیرہ را کہ سجدہ می کنند

لِمَرْزُبَانٍ لَّهُمْ فَاَنْتَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَقُّ اَنْ يُّسْجَدَ

مرزبان خود را پس تو اے پیغمبر خدا سزاوار تری بآنکہ سجدہ کردہ شود

لَكَ قَالَ اَرَاَيْتَ لَوْ مَرَرْتَ بِقَبْرِيْ اَكُنْتَ تَسْجُدُ لَهٗ

مر ترا گفت آنحضرت خبر دہ مرا اگر بگذری بقبر من آیا بس تو کہ سجدہ کنی او را

قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَلَا تَفْعَلُوْا لَوْ كُنْتُ اٰمِرُ اَحَدًا

گفت قیس گفتم سجدہ نکنم گفت آنحضرت پس نکنید سجدہ مرا اگر بودم کہ فرمان می کردم یکے را

اَنْ يَّسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ النِّسَآءَ اَنْ يَّسْجُدْنَ

اینکہ سجدہ کند یکے را بتحقیق حکم میکردم زنان را آنکہ سجدہ کنند

لِاَزْوَاجِهِنَّ لِمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَهُمْ عَلَيْهِنَّ مِنَ الْحَقِّ

شوہران خود را از برای آنچہ کہ گردانیدہ است خدا برای مردان بر زنان حق

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ النِّكَاحِ بَابٌ

روایت کرد این حدیث را ابو داؤد در سنن ابی داؤد در کتاب النکاح در

بَابُ حَقِّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْاَةِ

باب حق شوہر بر زن

اَلْبَابُ السَّادِسُ فِي حُكْمِ الْمَحَبَّةِ بِالنَّبِيِّ صَلَّى

باب ششم در حکم محبت با پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ التَّوْبَةِ

اللہ علیہ وسلم فرمود خدا تعالے در سورہ توبہ

قُلْ اِنْ كَانَ اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ

بگو ای محمد اگر ہستند پدران شما و فرزندان شما و برادران شما و زنان شما

وَعَشِيْرَتُكُمْ وَاَمْوَالُ اقْتَرَفْتُمُوْهَا وَتِجَارَةٌ

و خویشان شما و مالہای شما کہ کسب کردہ اید آنرا و تجارتیکہ

تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَآ اَحَبَّ

می ترسید از نارواجی آن و مسکنہا کہ پسندی کنید آنرا دوست تر

اِلَيْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَجِهَادٍ فِيْ سَبِيْلِهٖ فَتَرَبَّصُوْا

بسوی شما از خدا و پیغمبر او و از جہاد در راہ او پس انتظار برید

حَتّٰى يَاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهٖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ

تا آنکہ بیارد خدا حکم خودرا و خدا راہ نمی نماید قوم فاسقان را

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَا يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ

وسلم گفت سوگند آن خدا کہ بقای ذات من در ید او ست ایمان کامل نمی آرد یکے از شما

حَتّٰى اَكُوْنَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ وَّالِدِهٖ وَوَلَدِهٖ رَوَاهُ

تا آنکہ باشم دوست تر بسوی وے از پدر وے و فرزندان وی روایت کرد

البخاری فی صحیحہ فی کتاب الایمان فی بیان ان
بخاری در صحیح بخاری در کتاب الایمان در بیان آنکہ
حب الرسول صلی اللہ علیہ وسلم من الایمان
دوستی پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از ایمانست
وعن انس قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ
و روایت است از انس کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ
وسلم لا یؤمن احدکم حتی اکون احب الیہ
وسلم ایمان کامل نمی آرد یکے از شما تا آنکہ باشم محبوب تر نسبت وی
من والدہ وولدہ والناس اجمعین رواہ البخاری
از پدر وے و فرزندان وے و مردم ہمہ روایت کرد ابن حدیث را
فی الباب المذکور ورواہ مسلم فی صحیحہ فی
در باب مذکور و در روایت کرد ابن حدیث را مسلم در صحیح مسلم در
کتاب الایمان فی باب وجوب محبۃ رسول اللہ
کتاب الایمان در باب واجب شدن محبت رسول خدا
صلی اللہ علیہ وسلم اکثر من الاھل والولد
صلے اللہ علیہ وسلم افزون تر از اہل و فرزندان
والناس اجمعین وعنہ عن النبی صلی اللہ
و مردم ہمہ و نیز روایت است از انس و او روایت کرد از پیغمبر صلے اللہ
علیہ وسلم قال ثلث من کن فیہ وجد
علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت سہ خصلت اند کہ ہر کہ باشند آن سہ خصلت در وی یابد

حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ

حلاوت ایمان را اینکه باشد خدا در رسول خدا محبوب تر

إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلّٰهِ

بسوی وے از ہر چیز سوای خدا و رسول و اینکہ دوست دارد انسان را دوست ندارد او را مگر

وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ

و اینکہ ناخوش دارد این را کہ باز درآید در کفر چنانکہ ناخوش می دارد اینکہ انداختہ شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ

در آتش روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الایمان

فِي بَابِ حَلَاوَةِ الْإِيمَانِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ

در باب حلاوت ایمان در روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم

أَيْضًا فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ خِصَالٍ مَنْ

نیز در کتاب الایمان در باب خصلتهائیکہ

اتَّصَفَ بِهِنَّ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ وَعَنْ

متصف شد بآن یافت حلاوت ایمان را و در روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى

عبد اللہ بن مسعود کہ گفت آمد مردے بسوے

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت

يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا

یا رسول اللہ چہ می فرمائی در شان مردیکہ دوست داشت قومی را

قَلَمْ يَلْحَقْهُمْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ولاحق نشد ایشان را پس گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ وَعَنْ سَالِمِ بْنِ اَبِي الْجَعْدِ

انسان با کسے خواہد بود کہ او را دوست دارد و در روایت است از سالم بن ابی الجعد

عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

و از روایت کرد از انس بن مالک کہ مردے پرسید پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

علیہ وسلم را پس گفت کی خواہد آمد قیامت یا رسول اللہ

فَقَالَ مَا اَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ مَا اَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ

پس گفت آنحضرت چہ مہیا کردہ برای قیامت گفت آن مرد مہیا نکردم برای قیامت

كَثِيْرِ صَلٰوةٍ وَّلَا صَوْمٍ وَّلَا صَدَقَةٍ وَّلٰكِنِّيْ اُحِبُّ

از زیادہ نماز و نہ روزہ و نہ صدقہ ولیکن من دوست میدارم

اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ قَالَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ رَوَاهُمَا

خدا و رسول خدا را گفت آنحضرت تو با کسے خواہی بود کہ آنرا دوست میداری روایت کرد

اَلْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَدَبِ فِيْ بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الادب در باب

عَلَامَةِ الْحُبِّ فِي اللّٰهِ وَعَنْ ثَابِتٍ عَنْ اَنَسٍ اَنَّ

علامت حب فی اللہ و در روایت است از ثابت و او روایت کرد از انس

رَجُلًا سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السَّاعَةِ

مردے پرسید پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را از قیامت

فَقَالَ

فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ وَمَاذَا اَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ

پس گفت آن مرد کی خواہد آمد قیامت گفت آنحضرت وچہ مہیا کردہ برای قیامت گفت آن مرد

لَاشَيْءَ اِلَّا اَنِّيْ اُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ صَلَّى اللّٰهُ

چیزی مہیا نیست مگر اینکہ محبوب می دارم خدا و پیغمبر خدا را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ قَالَ

علیہ وسلم پس گفت آنحضرت تو با کسے خواہی بود کہ آنرا دوست می داری گفت

اَنَسٌ فَمَا فَرِحْنَا بِشَيْءٍ فَرَحَنَا بِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

انس پس خوشنود نشدہ بودیم ہیچ چیزی مانند خوشنودی ما باین قول پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ قَالَ اَنَسٌ فَاَنَا

علیہ وسلم کہ تو با کسے خواہی بود کہ آنرا محبوب داری گفت انس پس من

اُحِبُّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ

دوست می دارم پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم وابوبکر وعمر رضی اللہ عنہما را

وَاَرْجُوْ اَنْ اَكُوْنَ مَعَهُمْ بِحُبِّيْ اِيَّاهُمْ وَاِنْ لَّمْ اَعْمَلْ

وامید میدارم اینکہ باشم با ایشان بجہت دوست داشتن من ایشان را اگرچہ عمل نکردہ ام

بِمِثْلِ اَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ

مانند عملہای ایشان روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ مَنَاقِبِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ

کتاب الانبیا در باب مناقب عمر بن خطاب رضی

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْبِرِّ

و روایت کرد این حدیث را مسلم با اندک تغیر در صحیح مسلم در کتاب البر

وَالصِّلَةِ وَعَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

والصلة وروایت است از ابی واقد لیثی کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ

صلے اللہ علیہ وسلم در اثنای آنکہ آنحضرت نشستہ بود در مسجد

وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ

در حالیکہ مردم با آنحضرت بودند چون پیش آمدند سہ مردم پس پیش آمدند دو

إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ

بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و رفت

وَاحِدٌ قَالَ فَوَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

یکے گفت راوی حدیث پس استادند آن دو مردم نزد مجلس پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ

وسلم پس لیکن یکے از ایشان پس دید جای خالی را در حلقہ

فَجَلَسَ فِيهَا وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّالِثُ

پس نشست دران جا و لیکن دیگر پس نشست پس اہل مجلس و لیکن مردم سوم

فَأَدْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

پس پس رفت پس چون فارغ شد پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ

علیہ وسلم گفت آیا نہ خبر دہم شما را از حال این سہ مردم

أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَآوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ

لیکن یکے از ایشان پس منضم شد بسوے خدا پس منضم کرد او را خدا بسوی رحمت خود

فَاسْتَحْيَى فَاسْتَحْيَى اللّٰهُ مِنْهُ وَاَمَّا الْاٰخَرُ فَاَعْرَضَ فَاَعْرَضَ

پس شرم کرد پس شرم کرد خدا ازان ولیکن دیگر پس رو گردانید پس اعراض کرد

اللّٰهُ عَنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهٖ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ

خدا ازو روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيْحِهٖ فِي كِتَابِ السَّلَامِ فِي

و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب السلام در

بَابِ مَنْ اَتٰى مَجْلِسًا اِلٰخ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ

باب کسیکه آمد در مجلس الخ و روایت است از ابن عباس که گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحِبُّوا

گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم دوست دارید

اللّٰهَ لِمَا يَغْذُوْكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ وَّاَحِبُّوْنِيْ لِحُبِّ اللّٰهِ

خدا را از برای آنکه طعام دهد شما را از نعمت و دوست دارید مرا از جهت دوستی خدا

وَاَحِبُّوْا اَهْلَ بَيْتِيْ لِحُبِّيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي

و دوست دارید اهل بیت مرا از جهت دوستی من روایت کرد این حدیث را ترمذی در

جَامِعِهٖ فِي اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ فِي بَابِ مَنَاقِبِ اَهْلِ

جامع ترمذی در ابواب المناقب در باب مناقب اهل

بَيْتِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ اَسْلَمَ عَنْ عُمَرَ اَنَّهٗ

بیت پیغمبر صلے الله علیه وسلم و روایت است از اسلم و او روایت کرد از عمر رضی الله عنه که

فَرَضَ لِاُسَامَةَ فِيْ ثَلَاثَةِ اٰلَافٍ وَخَمْسِمِائَةٍ

مقرر کرد برای اسامه بن زید در سه هزار و پانصد

وَفَرَضَ لِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ فِي ثَلَاثَةِ آلَافٍ فَقَالَ

ومقرر کرد برای عبداللہ بن عمر در سہ ہزار پس گفت

عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ لِأَبِيهِ لِمَ فَضَّلْتَ أُسَامَةَ عَلَيَّ

عبد اللہ بن عمر مر پدر خود را چرا فضیلت دادی اسامہ را بر من

فَوَاللّٰهِ مَا سَبَقَنِي إِلَى مَشْهَدٍ قَالَ لِأَنَّ زَيْدًا كَانَ

پس بسوگند بخدا سبقت نکرد مرا بسوی ہیچ غزوہ گفت عمر رض بدرستی کہ زید بود

أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دوست تر بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ أَبِيكَ وَكَانَ أُسَامَةُ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

از پدر تو و بود اسامہ محبوب تر بسوی پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ فَآثَرْتُ حِبَّ

صلے اللہ علیہ وسلم از تو پس اختیار کردم محبوب

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حُبِّي رَوَاهُ

رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را بر محبوب خود روایت کرد این

التِّرْمِذِيُّ فِي الْكِتَابِ الْمَذْكُورِ فِي بَابِ مَنَاقِبِ

ترمذی در کتاب مذکور در باب مناقب

زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ

زید بن حارثہ رض و گفت ترمذی این حدیث حدیث حسن غریب است

وَعَنْ جَمِيلَةَ بْنِ حَارِثَةَ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى

و روایت است از جمیلہ بن حارثہ کہ گفت آمدم نزد

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لَهٗ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم مر آنحضرت را یا رسول اللہ

ابْعَثْ مَعِيَ اَخِيْ زَيْدًا قَالَ هُوَ ذَا فَاِنِ انْطَلَقَ مَعَكَ

بفرست همراه من برادر مرا که زید است گفت رسول الله او زید اینست پس اگر برود همراه تو

لَمْ اَمْنَعْهُ قَالَ زَيْدٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَا اَخْتَارُ عَلَيْكَ

منع نمی کنم او را گفت زید یا رسول الله اختیار نمی کنم بر تو

اَحَدًا قَالَ فَرَاَيْتُ رَاْيَ اَخِيْ اَفْضَلَ مِنْ رَاْيِيْ

هیچ یکے را گفت جبایں حارثه پس دیدم رای برادر خود را نیکوتر از رای خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي الْبَابِ الْمَذْكُوْرِ وَقَالَ هٰذَا

روایت کرد این حدیث را ترمذی در باب مذکور و گفت ترمذی این

حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ لَا نَعْرِفُهٗ اِلَّا مِنْ حَدِيْثِ ابْنِ

حدیث غریب است نمی شناسیم او را مگر از حدیث ابن

الرُّوْمِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَعْرٍ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

رومی از روایت علی بن شعر و روایت است از عبد الله بن

هِشَامٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هشام گفت بودیم با پیغمبر صلے الله علیه وسلم

وَهُوَ اٰخِذٌ بِيَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ لَهٗ عُمَرُ

در حالیکه آنحضرت گیرنده بود دست عمر بن خطاب رضی الله عنه را پس گفت مر آنحضرت را عمر

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَاَنْتَ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ

یا رسول الله هر آینه تو محبوب تری هستی بسوی من از همه چیز

لَا نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر از نفس من پس گفت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم

لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتّٰى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْكَ

ایمان کامل نیست سوگند بآن خدا کہ ذات من در دست قدرت اوست تا آنکہ باشم محبوب تر بسوی تو

مِنْ نَفْسِكَ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ فَإِنَّهُ الْآنَ وَاللّٰهِ لَأَنْتَ

از نفس تو پس گفت مر آنحضرت صلعم را عمر رضی اللہ عنہ پس بدرستیکہ ہر آئینہ شما این زمان کہ اکنون سوگند بذات

أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

محبوب تری بسوی من از نفس من پس گفت پیغمبر صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَهُ الْآنَ يَا عُمَرُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

وسلم مر عمر رضی اللہ عنہ را اکنون ایمان کامل شد ای عمر روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح

فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْإِيمَانِ وَالنُّدُورِ وَعَنْ أَبِي

در شروع کتاب الایمان والنذور و روایت است از ابی

قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ

گفت گفتم یا رسول اللہ آن مرد کہ دوست دارد قومی را

وَلَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَعْمَلَ مِثْلَ أَعْمَالِهِمْ قَالَ أَنْتَ يَا أَبَا ذَرٍّ

و نمی تواند آنکہ عمل کند مثل اعمال آن قوم گفت آنحضرت تو ای ابا ذر

مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قُلْتُ فَإِنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ

با کسی خواہی بود کہ دوست داری گفتم پس بتحقیق من دوست دارم خدا و رسول خدا را

قَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي مُسْنَدِهِ

گفت آنحضرت تو با کسی خواہی بود کہ او را دوست داری روایت کرد این حدیث را دارمی در

سنن دارمی

فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ الْمَرْءِ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

در کتاب الرقاق در باب بیان آنکه انسان با کسی خواهد بود که او را دوست دارد

وَعَنِ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ قُلْتُ لِعَبِيدَةَ عِنْدَنَا

و روایت است از ابن سیرین که گفت گفتم عبیده را که نزد ما

مِنْ شَعْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَبْنَاهُ

از موی پیغمبر صلی الله علیه وسلم رسیده است ما را

مِنْ قِبَلِ أَنَسٍ أَوْ مِنْ قِبَلِ أَهْلِ أَنَسٍ فَقَالَ

از جانب انس یا از جانب اهل انس پس گفت عبیده

لَأَنْ تَكُونَ عِنْدِي شَعْرَةٌ مِنْهُ أَحَبُّ إِلَيَّ

هر آئینه بودن نزد من موی از آن محبوب تر است بسوی من

مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

از دنیا و چیز ها که در دنیا است روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ الْوُضُوءِ فِي بَابِ الْمَاءِ الَّذِي يُغْسَلُ

در کتاب الوضوء در باب آبیکه

بِهِ شَعَرُ الْإِنْسَانِ وَعَنْ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ

بآن موی آدمی و روایت است از عباس از پدر او

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُحُدٌ جَبَلٌ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم که گفت آنحضرت احد کوهیست

يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

که دوست می دارد ما را و دوست میداریم او را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

الزَّكٰوةِ فِي بَابِ خَرْصِ التَّمْرِ وَيَتَذَكَّرُ اَحَادِيْثَ

الزکوٰۃ در باب خرص التمر و قریب است کہ ذکر کنم احادیث

حَنِيْنِ الْجِذْعِ وَهِيَ مُنَاسِبَةٌ لِهٰذَا الْبَيَانِ اَيْضًا

گریہ کردن تنہ درخت خرما و آن احادیث مناسب اند باین بیان نیز

فِي بَابِ الْمُعْجِزَاتِ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰى

در باب معجزات اگر خواستہ خداوند تعالیٰ است

اَلْبَابُ السَّابِعُ فِي اتِّبَاعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

باب ہفتم در پیروی کردن پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ اٰلِ عِمْرَانَ

علیہ وسلم را فرمود اللہ تعالے در سورۂ آل عمران ع ۴

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ

بگوای محمد اگر ہستید شما کہ دوست میدارید شما خدارا پس پیروی من کنید تا دوست دارد شمارا

اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

خدا و بیامرزد شمارا گناہان شما و خدا آمرزندہ مہربانست

قُلْ اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ

بگوای محمد فرمان برداری کنید خدارا و رسول را پس اگر روگردان شوند پس ہر آئینہ

اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِيْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ

خدا دوست نمی دارد کافران را روایت است از ابی ہریرہ کہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَطَاعَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت کسیکہ فرمان برداری

فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ وَمَنْ عَصَانِیْ فَقَدْ عَصَی اللّٰهَ

پس ہر آئینہ فرمان برداری میکند خدارا و کسیکہ نافرمانی میکند مرا پس بتحقیق نافرمانی میکند خدارا

وَمَنْ اَطَاعَ اَمِیْرِیْ فَقَدْ اَطَاعَنِیْ وَمَنْ عَصٰی

وکسیکہ فرمانبرداری میکند امیر مرا پس ہر آئینہ فرمانبرداری میکند مرا و کسیکہ نافرمانی میکند

اَمِیْرِیْ فَقَدْ عَصَانِیْ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ فِیْ صَحِیْحِهٖ

امیر مرا پس بتحقیق نافرمانی میکند مرا روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِیْ اَوَّلِ کِتَابِ الْاَحْکَامِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ

در اول کتاب الاحکام و روایت است از عبد اللہ کہ گفت

اِنَّ اَحْسَنَ الْحَدِیْثِ کِتَابُ اللّٰهِ وَاَحْسَنَ الْهَدْیِ

ہر آئینہ نیکوترین سخنہا کتاب خداست و بہترین طریقہا

هَدْیُ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَشَرُّ الْاُمُوْرِ

طریقہ محمد صلے اللہ علیہ وسلم است و بدترین کارہا

مُحْدَثَاتُهَا وَاِنَّ مَا تُوْعَدُوْنَ لَاٰتٍ وَّمَا اَنْتُمْ

نو پیدا کردہ شدہ است و بدرستیکہ آنچہ وعدہ داده شدہ اید بتحقیق آمدنیست و نیستید شما

بِمُعْجِزِیْنَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

عاجز کنندگان خدارا و روایت است از ابی ہریرہ کہ بدرستیکہ پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ کُلُّ اُمَّتِیْ یَدْخُلُوْنَ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت ہمہ امت من داخل خواہند شد

الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ اَبٰی قَالُوْا وَمَنْ یَّاْبٰی قَالَ مَنْ اَطَاعَنِیْ

در جنت مگر کسیکہ سرکشی کرد گفتند و کدام کس سرکشی کرد گفت ہر کہ فرمانبرداری کند مرا

دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى وَعَنْ

در آید بہشت را و ہر کہ نافرمانی کند مرا پس بدرستیکہ سرکشی کرد و در روایت است از

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ جَاءَتْ مَلَائِكَةٌ إِلَى

جابر بن عبد اللہ کہ گفت جاء نہ اند چند فرشتگان بسوی و در

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ نَائِمٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکہ آنحضرت خوابیدہ بود پس گفتند بعضے

إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبُ

کہ وی خوابیدہ است و گفتند بعضے از ان فرشتگان کہ چشم او در خوابست و دل او

يَقْظَانُ فَقَالُوا إِنَّ لِصَاحِبِكُمْ هٰذَا مَثَلًا فَاضْرِبُوا

بیدار پس گفتند آن فرشتگان بدرستیکہ مر صاحب شما را کہ اینست حالیست عجیب بیان کنید

لَهُ مَثَلًا فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ

برای او آن حال عجیب پس گفتند بعضے از ان بانکہ وی خوابیدہ است و گفتند بعضے از انہا

إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبُ يَقْظَانُ فَقَالُوا مَثَلُهُ

ہر آئینہ چشم او در خوابست و دل او بیدار پس گفتند آن فرشتگان مثل

كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَأْدُبَةً وَ

مانند مثل مردیست کہ بنا کرد سرا را و ساخت آن مرد در ان سرا مہمانی و

بَعَثَ دَاعِيًا فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ

فرستاد آن مرد خواندہ را پس کسیکہ اجابت کرد خواندہ را داخل شد در سرا

وَأَكَلَ مِنَ الْمَأْدُبَةِ وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ

و خورد از ان مہمانی و کسیکہ اجابت نکرد آن خواندہ را داخل نشد

الدار ولم يأكل من المائدة فقالوا أولوها له

دران سرا و نخورد ازان تعاني پس گفتند آن فرشتگان تاويل كنيد مثل را

يفقهها فقال بعضهم انه نائم وقال بعضهم ان

تا بفهمد اين مثل را پس گفتند بعضے از ان فرشتگان كه وے خفته است وگفتند بعضے از ايشان كه

العين نائمة والقلب يقظان فقالوا الدار الجنة

چشم او درخوابست ودل او بيدار پس گفتند آن فرشتگان سراپست است

والداعي محمد صلى الله عليه وسلم فمن اطاع

وخواننده محمد است صلے الله عليه وسلم پس هر كه فرمانبرداري كند

محمدا صلى الله عليه وسلم فقد اطاع الله و

محمد را صلے الله عليه وسلم پس بدرستيكه فرمانبرداري ميكند خدا را و

من عصى محمدا صلى الله عليه وسلم فقد

كسيكه نافرماني كند محمد را صلے الله عليه وسلم پس بتحقيق

عصى الله ومحمد صلى الله عليه وسلم فرق

نافرماني ميكند خدا را محمد صلے الله عليه وسلم سبب امتيازاست

بين الناس وعن ابي موسى عن النبي صلى

درميان مردمان وروايت است از ابي موسى واو روايت كرد از پيغمبر صلے

الله عليه وسلم قال انما مثلي ومثل ما بعثني

الله عليه وسلم كه گفت آنحضرت جز اين نيست كه مثل من ومثل آن چيز كه فرستاده است

الله به كمثل رجل اتى قوما فقال يا قوم اني

خدا بآن چيز مانند مثل مرديست كه آمد نزد قومے پس گفت اي قوم بدرستيكه من

٩

رَأَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ

دیده ام لشکر را بدو چشمان خود و منم پیغامبر من خبر خوف دهنده عریانم

فَالنَّجَاءَ فَأَطَاعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ قَوْمِهِ فَأَدْلَجُوا وَ

پس زود دی کنید تا نجات یابید پس فرمانبرداری کردند آن مردم را گروهی از قوم او پس سیر کردند شب را و

انْطَلَقُوا عَلَى مَهَلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ

رفتند بر آرام خود پس نجات یافتند و تکذیب کردند گروهی از قوم او

فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَأَهْلَكَهُمْ

پس صبح کردند بمکان خود پس در وقت صبح آمد برین گروه لشکر پس هلاک کرد ایشان را این

وَاجْتَاحَهُمْ فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي فَاتَّبَعَ

واز بیخ برکند ایشان را پس آن مثل کسی است که فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد

مَا جِئْتُ بِهِ وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ بِمَا جِئْتُ

آن چیز را که آورده ام آنرا و مثل کسی است که نافرمانی کرد مرا و تکذیب کرد بچیزیکه آورده ام

بِهِ مِنَ الْحَقِّ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْأَحَادِيثَ الْأَرْبَعَةَ

آنرا از حق روایت کرد بخاری این چهار احادیث را

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْاِعْتِصَامِ فِي بَابِ الْاِقْتِدَاءِ

در صحیح بخاری در کتاب الاعتصام در باب پیروی کردن

بِسُنَنِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ

سنتهای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و در روایت است

عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ لَعَنَ اللهُ الْوَاشِمَاتِ

از علقمه او روایت کرد از عبد الله که گفت عبد الله لعنت کناد خدا زنانی را که

وَالْمُوتَشِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ

و برمیکند دران سرمه یا نیل تا ابد یا سبز گردد و زنانیرا که با او این کار کرده شود و زنانیرا که موازر و وصل

خَلْقَ اللّٰهِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ امْرَأَةً مِّنْ بَنِي أَسَدٍ يُقَالُ لَهَا

پیدائش خدا را پس رسید این قول عبد الله زنی را که از قبیله بنی اسد بود گفته می شود ورا

أُمُّ يَعْقُوبَ فَجَاءَتْ فَقَالَتْ إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّكَ

ام یعقوب پس آمد آن زن پس گفت سر آنید شان اینست که رسید مرا که تو

لَعَنْتَ كَيْتَ وَكَيْتَ فَقَالَ وَمَا لِيَ لَا أَلْعَنُ مَنْ

لعنت میکنی چنین و چنین پس گفت عبد الله و چیست مرا که لعنت نکنم کسی را

لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ

که لعنت کرده است او را پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم و کسی را

هُوَ فِي كِتَابِ اللّٰهِ فَقَالَتْ لَقَدْ قَرَأْتُ مَا بَيْنَ اللَّوْحَيْنِ

که او ثابت کرده شده است در کتاب خدا پس گفت آن زن هر آئینه خوانده ام چیزیرا که در میان دو

فَمَا وَجَدْتُ فِيهِ مَا تَقُولُ قَالَ لَئِنْ كُنْتِ قَرَأْتِيهِ

پس نیافتم در وی آن چیزرا که میگوئی گفت عبد الله اگر هستی تو که خوانده

لَقَدْ وَجَدْتِيهِ أَمَا قَرَأْتِ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ

هر آئینه یافته بودی آن چیزرا آیا نخوانده و چیزیکه بدهد شمارا پیغمبر پس بگیرید آن را

وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا قَالَتْ بَلَى قَالَ فَإِنَّهُ قَدْ

و چیزیکه منع کند شمارا از ان پس باز آئید از انچیز گفت آن زن آری این خوانده ام گفت

عَنْهُ قَالَتْ فَإِنِّي أُرَى أَهْلَكَ يَفْعَلُونَهُ قَالَ فَاذْهَبِي

از ان چیز را گفت آن زن پس من گمان میکنم اهل ترا که می کنند این کار گفت عبد الله پس بر و

فَانْظُرِي قَدْ ذَهَبَتْ فَنَظَرَتْ فَلَمْ تَرَ مِنْ حَاجَتِهَا

پس نگاه بکن پس رفت پس نگاه کرد آن زن پس ندید از حاجت خود

شَيْئًا فَقَالَ لَوْ كَانَتْ كَذَلِكِ مَا جَامَعْتُنَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزرا پس گفت عبدالله اگر بود چنین مصاحبت نکردی مرا روایت کرد این حدیث

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ الْحَشْرِ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سوره حشر

وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُورَةِ النِّسَاءِ فَلَا وَرَبِّكَ

وگفت الله تعالے در سورهٔ نساء پس سوگند پروردگار تو

لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا

که ایشان مومن نباشند تا وقتیکه حکم مقرر کنند ترا در آنچه که اختلاف واقع شود درمیان ایشان پس

فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝ وَ

در دلهای خود تنگی از آنچه تو حکم فرمودی و تسلیم کنند بانقیاد

لَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوِ اخْرُجُوا

اگر ما فرض میکرد انیدیم بر ایشان که بکشید نفسهای خودرا یا خارج شوید

مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا

از منزلهای خویش نمی کردند این را مگر قلیل ازایشان واگر ایشان بکردندی

مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا ۝

آنچه پند داده میشوند بآن هرآئینه بودی بهتر برای ایشان وسخت تر در استواری دین

وَإِذًا لَآتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۝ وَلَهَدَيْنَاهُمْ

وآن وقت هرآئینه میدادیم ایشان را از نزد خود اجر بزرگ وبتحقیق راه می نمودیم ایشان را

صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ۝ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ

راه راست وکسیکه فرمانبرداری کند خدا و پیغمبر را پس آن گروه

مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَالصِّدِّيْقِيْنَ

همراه آن کسانند که انعام کرده است خدا برایشان از پیغمبران و صدیقان

وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ ۚ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ۝ ذٰلِكَ

و شهیدان و صالحان و نیکو اند این جماعت رفیق این

الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَلِيْمًا ۝ عَنْ

فضل است از خدا و کافیست خدا دانا روایت است از

عُرْوَةَ قَالَ خَاصَمَ الزُّبَيْرَ رَجُلٌ مِّنَ الْاَنْصَارِ فِيْ

عروه که گفت خصومت کرد زبیر بمردی که از انصار بود در

شَرِيْجٍ مِّنَ الْحَرَّةِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

آب راه از سنگستان پس گفت پیغمبر صلے الله علیه وسلم

اسْقِ يَا زُبَيْرُ ثُمَّ اَرْسِلِ الْمَآءَ اِلٰى جَارِكَ فَقَالَ

سیراب کن زمین خود را ای زبیر پس تر جاری کن آب را بسوی زمین همسایه خود پس گفت

الْاَنْصَارِيُّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَنْ كَانَ ابْنَ عَمَّتِكَ

انصاری ای پیغمبر خدا از برای آن باین طور حکم میکنی که او پسر عمه تست

فَتَلَوَّنَ وَجْهُهٗ ثُمَّ قَالَ اسْقِ يَا زُبَيْرُ ثُمَّ احْبِسِ الْمَآءَ

پس متلون شد روی مبارک آنحضرت پس تر گفت آنحضرت سیراب کن زمین خود را ای زبیر پس تر باز دار

حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَى الْجَدْرِ ثُمَّ اَرْسِلِ الْمَآءَ اِلٰى جَارِكَ

تا آنکه باز گردد آب بسوی دیوار پس تر گذار آب را که جاری شود بسوی زمین

وَاسْتَوْعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلزُّبَيْرِ حَقَّهُ

وکامل داد پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم زبیر را

فِي صَرِيحِ الْحُكْمِ حِينَ أَحْفَظَهُ الْأَنْصَارِيُّ وَكَانَ

حق او در صریح حکم وقتیکہ خشمگین کرد آنحضرت را انصاری چون آنحضرت

أَشَارَ عَلَيْهِمَا بِأَمْرٍ لَهُمَا فِيهِ سَعَةٌ قَالَ الزُّبَيْرُ فَمَا أَحْسِبُ

کہ اشارہ کردہ بود بر ایشان بامریکہ مر ایشان را در ان امر فراخی بود گفت زبیر پس نمی پندارم

هٰذِهِ الْآيَةَ إِلَّا نَزَلَتْ فِي ذٰلِكَ فَلَا وَرَبِّكَ

این آیت را مگر اینکہ نازل شدند در ین قصہ پس قسم بپروردگار تو

لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ ایشان مومن نباشند تا آنکہ حکم مقرر کنند ترا در انچہ کہ اختلاف واقع شود در میان ایشان

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ النِّسَاءِ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورہ نساء

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

و روایت کرد این حدیث را مسلم از عروہ بن زبیر و او روایت کرد از عبد اللہ بن

الزُّبَيْرِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَرَوَاهُ ابْنُ

زبیر در صحیح مسلم در کتاب الفضائل و روایت کرد این حدیث را ابن

مَاجَةَ فِي أَوَّلِ سُنَنِهِ كَمُسْلِمٍ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

ماجہ در شروع سنن ابن خود مانند مسلم و فرمود خدا تعالیٰ

فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ وَأَطِيعُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

در سورہ مائدہ و اطاعت کنید خدا را و اطاعت کنید پیغمبر را

فَاحْذَرُوْا فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا
پس بترسید پس اگر روگردانید پس بدانید کہ نیست بر پیغمبر ما مگر
الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْاَنْفَالِ
رسانیدن آشکارا و فرمود خدا تعالے در سورہ انفال
يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ
ای کسانیکہ ایمان آوردہ اید قبول کنید خواندن خدا و پیغمبر را ہنگامیکہ بخواند شما را
لِمَا يُحْيِيْكُمْ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَحُوْلُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ
برای آنکہ زندہ گرداند شما را و بدانید کہ ہر آئینہ خدا حائل میشود درمیان مرد و دل او
وَاَنَّهٗٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ بْنِ الْمُعَلّٰى
و بتحقیق بسوی وی حشر کردہ خواہید شد روایت است از ابی سعید بن معلے
قَالَ كُنْتُ اُصَلِّيْ فِي الْمَسْجِدِ فَدَعَانِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ
گفت بودم کہ نماز می گزاردم در مسجد پس خواند مرا پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ اُجِبْهُ فَقُلْتُ
صلی اللہ علیہ وسلم پس جواب ندادم آنحضرت را پس گفتم
يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّيْ كُنْتُ اُصَلِّيْ فَقَالَ اَلَمْ يَقُلِ اللّٰهُ
یا رسول اللہ بدرستیکہ من بودم کہ نماز می گزاردم پس گفت آنحضرت آیا نہ گفتہ است خدا
اِسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ ثُمَّ قَالَ لِيْ
اجابت کنید خواندن خدا و رسول را چون بخواند رسول اللہ شما را پس گفت آنحضرت مرا
لَاُعَلِّمَنَّكَ سُوْرَةً هِيَ اَعْظَمُ السُّوَرِ فِي الْقُرْاٰنِ
البتہ خواہم آموخت ترا سورہ کہ آن بزرگترین سورتہا در قرآنست

قَبْلَ اَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ثُمَّ اَخَذَ بِيَدِيْ فَلَمَّا اَرَادَ

قبل از انکہ بیرون شوی از مسجد پستر گرفت آنحضرت دست من را پس چون

اَنْ يَّخْرُجَ قُلْتُ لَهٗ اَلَمْ تَقُلْ لَاُعَلِّمَنَّكَ سُوْرَةً هِيَ

انکہ بیرون شود گفتم آنحضرت را آیا تو نگفتی کہ خواہم آموخت ترا سورۃ کہ آن

اَعْظَمُ سُوْرَةً مِّنَ الْقُرْاٰنِ قَالَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ

بزرگترین سورہ است آن سورہ از قرآنست گفت آنحضرت الحمد للہ رب

الْعٰلَمِيْنَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِيْ وَالْقُرْاٰنُ الْعَظِيْمُ

العالمین این سورہ سبع مثانی و قرآن عظیم است

الَّذِيْ اُوْتِيْتُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ

انکہ داده شده ام آن قرآن بروایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در اول

كِتَابِ التَّفْسِيْرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ اٰخِرِ سُوْرَةِ التَّوْبَةِ

کتاب التفسیر و گفت خدا تعالے در آخر سورہ توبہ

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ

ہر آئینہ بقبول توبہ بازگشت خدا بر پیغمبر و آن مہاجران و انصار

الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ فِيْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ

کہ پیروی کردند پیغمبر را در زمان تنگدستی از پس آنکہ نزدیک بود

يَزِيْغُ قُلُوْبُ فَرِيْقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ اِنَّهٗ بِهِمْ

کہ میل کند دلہاے گروہے از ایشان پس بازگشت بر ایشان بدرستیکہ او

رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ وَّعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا

بخشاینده مہربانست و بر ان سہ مردم کہ موقوف داشتہ شدند

حَتّٰى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ

تا آنکه تنگ شد برایشان زمین با وجود کشادگی آن و تنگ شد

عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ

برایشان نفسهای ایشان و دانستند ایشان آنکه نیست پناه از خدا مگر بسوی وی

ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

باز برحمت بازگشت برایشان تا رجوع کنند ایشان بدرستیکه خدا اوست توبه قبول کننده مهربان

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

ای گروه مؤمنان بترسید از خدا و باشید با راست گویان

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ

مناسب نبود مر اهل مدینه را و آنانرا که گرداگرد ایشانند از بادیه نشینان

أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ

آنکه باز پس مانند از همراهی پیغمبر خدا و نه آنکه رغبت کنند بنفسهای خود

عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ

روگردانیده از نفس پیغمبر خدا این بسبب آنست که نمی رسد ایشان را تشنگی و نه رنج

وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا

و نه گرسنگی در راه خدا و نسپرند جائی را

يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا

که بخشم آرد کافران را و نیابند از دشمن هیچ چیزی مگر

كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ

نوشته شود برای ایشان بسبب آن عمل صالح بدرستیکه خدا ضایع نمی گرداند

أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝ وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً

مزد نیکوکاران را و خرج نمی کنند هیچ خرج را اندکے

وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ

و نه بسیارے و قطع نمی کنند هیچ وادی را مگر نوشته شد برای ایشان

اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ

خدا نیکوتر بدهد آنچه که عمل میکردند روایت است از ابن شهاب

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ

پدر او روایت کرد از عبد الرحمن بن عبد الله بن کعب بن مالک

أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ وَكَانَ قَائِدَ

که هر آئینه عبد الله بن کعب بن مالک و بود عبد الله کشنده

كَعْبٍ مِّنْ بَنِيهِ حِينَ عَمِيَ قَالَ سَمِعْتُ كَعْبَ

کعب از جمله پسران کعب وقتیکه نابینا شد کعب گفت شنیدم کعب

بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ حِينَ تَخَلَّفَ عَنْ قِصَّةِ

بن مالک را در هنگامیکه میگفت حال وقتے را که تخلف کرد میگفت از قصه

تَبُوكَ قَالَ كَعْبٌ لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ

تبوک گفت کعب پس نماندم از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا إِلَّا فِي

صلے الله علیه وسلم در هیچ غزوه که غزوه نمود الا در

غَزْوَةِ تَبُوكَ غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ تَخَلَّفْتُ فِي غَزْوَةِ

غزوه تبوک سوای آنکه من بودم که پس ماندم

وَلَمْ يُعَاتِبْ أَحَدٌ تَخَلَّفَ عَنْهَا إِنَّمَا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ

و عتاب کرده نشد هیچ یکے کہ پس ماند از غزوہ بدر جز این نیست کہ بیرون شد پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ عِيرَ قُرَيْشٍ حَتَّى جَمَعَ

صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکہ ارادہ میداشت قافلۂ قریش را تا آنکہ جمع کرد

اللهُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلَى غَيْرِ مِيعَادٍ وَلَقَدْ

خدا درمیان ایشان و درمیان دشمن ایشان بر غیر میعاد و هر آئینہ بتحقیق

شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حاضر بودم با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ حِينَ تَوَاثَقْنَا عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَا أُحِبُّ

در شب عقبہ وقتیکہ عہد کردیم بر اسلام و دوست نمیدارم

أَنَّ لِي بِهَا مَشْهَدَ بَدْرٍ وَإِنْ كَانَتْ بَدْرٌ أَذْكَرَ فِي

آنکہ مرا بعوض شب عقبہ مشہد بدر بودے اگرچہ بود بدر مشہورتر در

النَّاسِ مِنْهَا كَانَ مِنْ خَبَرِي أَنِّي لَمْ أَكُنْ قَطُّ أَقْوَى

مردم از لیلۃ العقبہ شد از خبر من آنکہ هر آئینہ من نبودم هرگز توانا تر

وَلَا أَيْسَرَ حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْهُ فِي تِلْكَ الْغَزَاةِ وَاللهِ

و نہ توانگر زیادہ از انگہ بودم وقتیکہ پس ماندم از انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دران غزوہ سوگند

مَا اجْتَمَعَتْ عِنْدِي قَبْلَهُ رَاحِلَتَانِ قَطُّ حَتَّى جَمَعْتُهُمَا

مردم پیش ازان غزوہ دو ستوران بارکش هرگز تا آنکہ جمع کردم

فِي تِلْكَ الْغَزَاةِ وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

در آن غزوہ و نبود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يُرِيْدُ غَزْوَةً اِلَّا وَرّٰى بِغَيْرِهَا حَتّٰى كَانَتْ

وسلم کہ ارادہ میداشت ہیچ غزوہ را مگر توریہ کرد بغیر آن تا آنکہ بود

تِلْكَ الْغَزْوَةُ غَزَاهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آن غزوہ تبوک غزوہ کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِيْ حَرٍّ شَدِيْدٍ وَاسْتَقْبَلَ سَفَرًا بَعِيْدًا

وسلم در گرمای سخت ومتوجہ شد آنحضرت سفر دور

وَّمَفَازًا وَّعَدُوًّا كَثِيْرًا فَجَلّٰى لِلْمُسْلِمِيْنَ اَمْرَهُمْ

وبیابان بے آب ودشمن کثیر را پس ظاہر نمود برای مسلمانان امر ایشان

لِيَتَاَهَّبُوْا اُهْبَةَ غَزْوِهِمْ فَاَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِ الَّذِيْ

تا مہیا سازند سامان غزوہ خود را پس خبر داد آنحضرت ایشان را بوجہیکہ

يُرِيْدُ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ارادہ میداشت ومسلمانان با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ كَثِيْرٌ وَّلَا يَجْمَعُهُمْ كِتَابُ حَافِظٍ يُّرِيْدُ

وسلم بسیار بودند وجمع نمی کرد ایشان را کتاب حافظ ارادہ میکرد عبد الرحمن

الدِّيْوَانَ قَالَ كَعْبٌ فَمَا رَجُلٌ يُّرِيْدُ اَنْ يَّتَغَيَّبَ اِلَّا

دیوان را گفت کعب پس نبود مردے کہ ارادہ میداشت آنکہ غائب شود مگر

ظَنَّ اَنَّهٗ سَيَخْفٰى لَهٗ مَا لَمْ يَنْزِلْ فِيْهِ وَحْيُ اللّٰهِ وَ

میدانست آنکہ پوشیدہ خواہد شد حال او تا وقتیکہ فرود نیامد در حال او وحی خدا

غَزَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ الْغَزْوَةَ

غزوہ کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آن غزوہ

حِيْنَ طَابَتِ الثِّمَارُ وَالظِّلَالُ وَتَجَهَّزَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وقتیکہ خوش معلوم میشدند بارہای درخت وسایہا وآمادہ شدند پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَهٗ فَطَفِقْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم ومسلمانان باآنحضرت پس شروع کردیم

اَغْدُوْ لِكَيْ اَتَجَهَّزَ مَعَهُمْ فَارْجِعُ وَلَمْ اَقْضِ شَيْئًا

کہ بوقت بامداد میرفتم تا آنکہ آمادہ شوم باایشان پس رجوع میکردم درحالیکہ ہیچ انساختم چیزے را

فَاَقُوْلُ فِيْ نَفْسِيْ وَاَنَا قَادِرٌ عَلَيْهِ فَلَمْ يَزَلْ يَتَمَادَّ

پس میگفتم در نفس خود ومن قادرم بر او پس ہمیشہ بود بمن این حال

بِيْ حَتَّى اشْتَدَّ بِالنَّاسِ الْجِدُّ فَاَصْبَحَ رَسُوْلُ

وقتیکہ سخت بود باہمردم کوشش پس بوقت بامداد سفر کرد پیغمبر خدا

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَهٗ وَلَمْ اَقْضِ

صلے اللہ علیہ وسلم ومسلمانان باآنحضرت ومیانکردہ بودم

مِّنْ جَهَازِيْ شَيْئًا فَقُلْتُ اَتَجَهَّزُ بَعْدَهٗ اَوْ بِيَوْمٍ اَوْ بِيَوْمَيْنِ

از رخت خود چیزے را پس گفتم آمادہ شوم بعد آنحضرت در روزے یا دو روز

ثُمَّ اَلْحَقُهُمْ فَغَدَوْتُ بَعْدَ اَنْ فَصَلُوْا لِاَتَجَهَّزَ

پستر درسم ایشان را پس بوقت بامداد رفتم بعد آنکہ جدا شدند ایشان تا آمادہ شوم

فَرَجَعْتُ وَلَمْ اَقْضِ شَيْئًا ثُمَّ غَدَوْتُ فَرَجَعْتُ

پس بازگشتم ومیانکردم چیزے را پستر بوقت بامداد رفتم پس بازگشتم

وَلَمْ اَقْضِ شَيْئًا فَلَمْ يَزَلْ بِيْ حَتَّى اَسْرَعُوْا

ومیانکردم چیزے را پس ہمیشہ بود بامن این حال تا آنکہ بزودی رفتند ایشان

وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ وَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ
وسابق شد غزوه وقصد کردم آنکه کوچ کنم پس برسم تا در ایشان
وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ فَلَمْ يُقَدِّرْ لِي ذٰلِكَ فَكُنْتُ إِذَا
وکاشکه من کرده بودے پس مقدر نکرد ید برای من آن امر پس بودم که هرگاه
خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوجِ رَسُولِ اللّٰهِ
بیرون می شدم در مردم بعد بیرون شدن پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطُفْتُ فِيهِمْ أَحْزَنَنِي
صلے اللہ علیہ وسلم پس میگردیدم در ایشان اندوهگین میکرد مرا
أَنِّي لَا أَرَى إِلَّا رَجُلًا مَغْمُوصًا عَلَيْهِ النِّفَاقُ
آنکه نمی دیدم مگر مردے مطعون بنفاق را نے
أَوْ رَجُلًا مِمَّنْ عَذَرَ اللّٰهُ مِنَ الضُّعَفَاءِ وَلَمْ يَذْكُرْنِي
یا مردے را از کسانیکه معذور داشت خدا ایشان را از جمله ضعیفان و یاد نکرد مرا
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى بَلَغَ تَبُوكَ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تا آنکه رسید آنحضرت در تبوک
فَقَالَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوكَ مَا فَعَلَ كَعْبٌ
پس گفت آنحضرت درحالیکه او نشسته بود در قوم در تبوک چه کرد کعب
فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَبَسَهُ
پس گفت مردیکه بود از بنی سلمه یا رسول الله باز داشت کعب را
بُرْدَاهُ وَنَظَرُهُ فِي عِطْفَيْهِ فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ
دو چادر وے و نظر کعب در دو جانب وی پس گفت معاذ بن جبل

بِئْسَ مَا قُلْتَ وَاللّٰهِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ اِلَّا
بد است انچه گفتی سوگند بخدا یا رسول الله ندانستیم بروی
خَيْرًا فَسَكَتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نیکی را پس خاموش شد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ فَلَمَّا بَلَغَنِيْ اَنَّهٗ تَوَجَّهَ قَافِلًا
گفت کعب بن مالک پس چون رسید مرا آنکه آنحضرت متوجه شد از سفر بازگردد
حَضَرَنِيْ هَمِّيْ وَطَفِقْتُ اَتَذَكَّرُ الْكَذِبَ وَاَقُوْلُ
لاحق شد مرا اندوه من و شروع کردم که یاد میکردم دروغ را و میگفتم
بِمَاذَا اَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهٖ غَدًا وَاَسْتَعِيْنُ عَلٰى
بچه سبب بیرون شوم از خشم آنحضرت فردا و مدد خواستم بر
ذٰلِكَ بِكُلِّ ذِيْ رَاْيٍ مِّنْ اَهْلِيْ فَلَمَّا قِيْلَ اِنَّ
آن از هر صاحب رای از اهل من پس چون گفته شد بتحقیق
رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ اَظَلَّ
پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم قریب آمد در حالیکه
قَادِمًا زَاحَ عَنِّي الْبَاطِلُ وَعَرَفْتُ اَنِّيْ لَنْ اَخْرُجَ
بازآینده است از سفر زائل شد از من باطل و دانستم آنکه هرگز بیرون نخواهم
مِنْهُ اَبَدًا بِشَيْءٍ فِيْهِ كَذِبٌ فَاَجْمَعْتُ صِدْقَهٗ
از آن گاه چیزی که در و دروغ باشد پس مصمم کردم قصد خود را براست گوئی
وَاَصْبَحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و بامداد کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

قَادِمًا وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ

باز آینده از سفر و بود آنحضرت چون باز می آمد از سفر اول می آمد بمسجد

فَيَرْكَعُ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَعَلَ

پس میگذارد در آن مسجد دو رکعت نماز پس نشست برای مشرف گردن از زیارت خود مردم را

ذٰلِكَ جَاءَهُ الْمُخَلَّفُونَ فَطَفِقُوا يَعْتَذِرُونَ

این کار آمدند نزد آنحضرت پس ماندگان پس شروع کردند که عذر خواهی می کردند

إِلَيْهِ وَيَحْلِفُونَ لَهُ وَكَانُوا بِضْعَةً وَثَمَانِينَ رَجُلًا

پیش آنحضرت و سوگند می خوردند برای خوشنودی آنحضرت و بودند چند و هشتاد مرد

فَقَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس پذیرفت از ایشان پیغمبر خدا صلی الله علیه

عَلَانِيَتَهُمْ وَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَوَكَلَ سَرَائِرَهُمْ

ظاهر ایشان را و بیعت قبول کرد از ایشان و طلب آمرزش کرد برای ایشان و گذاشت اخلاص را با ایشان

إِلَى اللّٰهِ فَجِئْتُهُ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ تَبَسَّمَ تَبَسُّمَ

بخدا پس آمدم نزد آنحضرت پس چون سلام کردم بر آنحضرت تبسم کرد مانند تبسم

الْمُغْضَبِ ثُمَّ قَالَ تَعَالَ فَجِئْتُ أَمْشِي حَتَّى جَلَسْتُ

خشمگین پس گفت آنحضرت بیا پس آمدم در حالیکه می رفتم تا آنکه نشستم

بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ لِي مَا خَلَّفَكَ أَلَمْ تَكُنْ قَدِ

پیش آنحضرت صلعم پس گفت آنحضرت مرا چه چیز پس گردانید ترا آیا نبودی که

ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ فَقُلْتُ بَلَى إِنِّي وَاللّٰهِ لَوْ جَلَسْتُ

خریدی ستور خود را پس گفتم آری بتحقیق من سوگند بخدا اگر نشستی

عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَرَأَيْتُ أَنْ سَأَخْرُجُ

نزد غیر تو از اہل دنیا ہر آئینہ دیدے آنکہ بیرون شوم

مِنْ سَخَطِهِ بِعُذْرٍ وَلَقَدْ أُعْطِيتُ جَدَلًا وَلَكِنِّي

از خشم او بسبب عذر و ہر آئینہ بتحقیق داده شده ام فصاحت ولیکن من

وَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَئِنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيثًا

سوگند بخدا بتحقیق دانستم ہر آئینہ اگر گویم بتو امروز سخن

كَذِبٍ تَرْضٰى بِهِ عَنِّي لَيُوشِكَنَّ اللّٰهُ أَنْ يُسْخِطَكَ

دروغ خوشنود شوی بآن سخن از من ہر آئینہ قریب است آنکہ خدا خشمگین گرداند ترا

عَلَيَّ وَلَئِنْ حَدَّثْتُكَ حَدِيثَ صِدْقٍ تَجِدُ

بر من و ہر آئینہ اگر گویم ترا سخن راست خشم گیری

عَلَيَّ فِيهِ إِنِّي لَأَرْجُو فِيهِ عَفْوَ اللّٰهِ لَا وَاللّٰهِ

بر من در آن سخن ہر آئینہ من امید دارم در آن سخن درگذشتن خدا از گناه البته سوگند بخدا

مَا كَانَ لِي مِنْ عُذْرٍ وَاللّٰهِ مَا كُنْتُ قَطُّ أَقْوٰى

نبود برای من چیزے از عذر سوگند بخدا نبودم هرگز نوانا تر

وَلَا أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتَ عَنْكَ فَقَالَ

و نه آسان زیاده ازان که بودم من وقتیکه پس ماندم از تو پس گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّا هٰذَا

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم لیکن این

فَقَدْ صَدَقَ فَقُمْ حَتّٰى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِيكَ فَقُمْتُ

پس بتحقیق راست گفت پس بایست تا آنکه حکم کند خدا در شان تو پس استادم یعنی رفتم

وَسَارَ رِجَالٌ مِّنْ بَنِي سَلِمَةَ فَاتَّبَعُونِي فَقَالُوا لِي

در رفتند مردم از قبیلہ بنی سلمہ پس پیروی کردند مرا پس گفتند مرا

وَاللّٰهِ مَا عَلِمْنَاكَ كُنْتَ أَذْنَبْتَ ذَنْبًا قَبْلَ هٰذَا وَ

سوگند بخدا ندانستیم ترا کہ کردہ بودی گناہے پیش ازین و

لَقَدْ عَجَزْتَ أَنْ لَّا تَكُونَ اعْتَذَرْتَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

ہر آئینہ تحقیق عاجز شدی آنکہ نبودی کہ عذر خواہی کردی پیش پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا اعْتَذَرَ إِلَيْهِ الْمُخَلَّفُونَ

صلے اللہ علیہ وسلم بچیزیکہ عذر خواہی کردند پیش آنحضرت پسماندگان

قَدْ كَانَ كَافِيَكَ ذَنْبُكَ اسْتِغْفَارُ رَسُولِ اللّٰهِ

بود کافی ترا بعضے برای گناہ تو طلب آمرزش کردن پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ فَوَاللّٰهِ مَا زَالُوا

صلے اللہ علیہ وسلم برای تو پس سوگند بخدا پیوستہ بودند

يُؤَنِّبُونِي حَتّٰى أَرَدْتُّ أَنْ أَرْجِعَ فَأُكَذِّبَ نَفْسِي

کہ ملامت می کردند مرا تا آنکہ ارادہ کردم آنکہ باز گردم پس تکذیب کنم نفس خود را

ثُمَّ قُلْتُ لَهُمْ هَلْ لَقِيَ هٰذَا مَعِيَ أَحَدٌ قَالُوا نَعَمْ

پستر گفتم مرایشان را آیا دررسید این حال را با من ہیچ کے گفتند آرے

رَجُلَانِ قَالَا مِثْلَ مَا قُلْتَ فَقِيلَ لَهُمَا مِثْلُ مَا قِيلَ

دو مرد گفتند مانند انچہ کہ تو گفتی پس گفتہ شد مرایشان را مانند انچہ گفتہ شد

لَكَ فَقُلْتُ مَنْ هُمَا قَالُوا مُرَارَةُ بْنُ الرَّبِيعِ الْعَمْرِيُّ

مرترا پس گفتم کدام مردم اند آن ہر دو گفتند آن ہر دو مردم مرارہ بن ربیع عمری

وَهِلَالُ بْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ فَذَكَرُوا لِي رَجُلَيْنِ

وهلال بن امیه واقفی اند پس ذکر کردند بمن دو مردم

صَالِحَيْنِ قَدْ شَهِدَا بَدْرًا فِيهِمَا أُسْوَةٌ فَمَضَيْتُ

صالح را که تحقیق حاضر شده بودند در غزوه بدر و در ایشان قابلیت پیشوائی بود پس گذشتم

حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي وَنَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

وقتیکه ذکر کردند آن دو مردم را بمن و باز داشت پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمِينَ عَنْ كَلَامِنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ

علیه وسلم مسلمانان را از کلام ما که سه مردم بودیم

مِنْ بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ فَاجْتَنَبَنَا النَّاسُ وَتَغَيَّرُوا

از میان کسانیکه پس ماندند از آنحضرت پس پرهیز کردند ما را مردم و متغیر شدند

لَنَا حَتَّى تَنَكَّرَتْ فِي نَفْسِي الْأَرْضُ فَمَا هِيَ الَّتِي أَعْرِفُ

از ما تا آنکه متغیر شد در نفس من زمین پس نبود آن زمین که میشناسم او را

فَلَبِثْنَا عَلَى ذَلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً فَأَمَّا صَاحِبَايَ

پس درنگ کردیم بر آن حال پنجاه شب پس لیکن دو یاران من

فَاسْتَكَانَا وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا يَبْكِيَانِ وَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ

پس فروتنی کردند و نشستند در خانهای خود در حالیکه می گریستند ولیکن من پس بودم

أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدَهُمْ فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَشْهَدُ

توانا ترین قوم و جابکترین ایشان پس بودم که بیرون می شدم پس حاضر می شدم

الصَّلَاةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ وَأَطُوفُ فِي الْأَسْوَاقِ

برای نماز با مسلمانان و می گردیدم در بازارها

وَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ وَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وکلا سخن کرد مرا هیچ یکی و می آمدم نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلَاةِ

وسلم پس سلام میکردم بر آنحضرت و در حالیکه آنحضرت در نشستگاه خود بود بعد از ادای نماز

فَأَقُولُ فِي نَفْسِي هَلْ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلَامِ

پس میگفتم در نفس خود آیا جنبانید آنحضرت دو لبهای مبارک خود را بود او در جواب سلام

عَلَيَّ أَمْ لَا ثُمَّ أُصَلِّي قَرِيبًا مِنْهُ فَأُسَارِقُهُ النَّظَرَ

بر من یا نه پس نزدیک بودم که نماز می گزاردم نزد آنحضرت پس پنهان می کردم بسوی آنحضرت نگاه

فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلَاتِي أَقْبَلَ إِلَيَّ وَإِذَا الْتَفَتُّ

پس چون متوجه میشدم بنماز خود متوجه می شد آنحضرت بسوی من و چون برگشتم نگریستم

نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي حَتَّى إِذَا طَالَ عَلَيَّ ذَلِكَ مِنْ

بسوی آنحضرت روی گردانید از من تا آنکه چون دراز شد بر من آن حال از

جَفْوَةِ النَّاسِ مَشَيْتُ حَتَّى سَوَّرْتُ جِدَارَ

سبده مردم یعنی اعراض ایشان رفتم تا آنکه برآمدم بر دیوار

حَائِطِ أَبِي قَتَادَةَ وَهُوَ ابْنُ عَمِّي وَأَحَبُّ النَّاسِ

بستان ابی قتاده و او پسر عم من بود و دوست ترین مردم

إِلَيَّ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَوَاللَّهِ مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلَامَ

نزد من پس سلام کردم بروی پس سوگند بخدا رد نکرد بر من سلام را

فَقُلْتُ يَا أَبَا قَتَادَةَ أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمُنِي

پس گفتم ای ابا قتاده سوال می کنم ترا بخدا آیا می دانی تو مرا

أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَسَكَتَ فَعُدْتُّ لَهٗ فَنَشَدْتُّهٗ

که دوست می دارم خدا و پیغمبر خدا را پس خاموش ماند پس باز گفتم کلام خود را پس نالیدم پس

فَسَكَتَ فَعُدْتُّ لَهٗ فَنَشَدْتُّهٗ فَقَالَ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ

پس خاموش ماند پس باز گفتم کلام خود را پس سوال کردم از او پس گفت خدا و رسول او

أَعْلَمُ فَفَاضَتْ عَيْنَايَ وَتَوَلَّيْتُ حَتّٰى تَسَوَّرْتُ

داناتر است پس روان شد اشک چشمهای من و برگردانیدم تا آنکه برآمدم

الْجِدَارَ قَالَ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي بِسُوْقِ الْمَدِيْنَةِ

بر دیوار گفت کعب بن مالک پس در اثنای آنکه من میرفتم در بازار مدینه

إِذَا نَبَطِيٌّ مِّنْ أَنْبَاطِ أَهْلِ الشَّامِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ

ناگاه کشاورزی از کشاورز اهل شام از جمله کسانیکه آورند طعام را

يَبِيْعُهٗ بِالْمَدِيْنَةِ يَقُوْلُ مَنْ يَّدُلُّ عَلٰى كَعْبِ بْنِ

در حالیکه می فروخت طعام را در مدینه میگفت کدام کس رهنمائی میکند بسوی کعب بن

مَالِكٍ فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيْرُوْنَ لَهٗ حَتّٰى إِذَا جَاءَنِيْ

مالک پس شروع کردند مردم که اشارت می کردند او را تا آنکه چون آمد آن شخص نزد من

دَفَعَ إِلَيَّ كِتَابًا مِّنْ مَلِكِ غَسَّانَ فَإِذَا فِيْهِ أَمَّا

داد بمن نامه از جانب شاه غسان پس ناگاه در آن نامه این بود اما

بَعْدُ فَإِنَّهٗ قَدْ بَلَغَنِيْ أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ

پس بر آئینه شان اینست که بتحقیق در رسید مرا آنکه صاحب تو بتحقیق ستم کرد بر تو

وَلَمْ يَجْعَلْكَ اللّٰهُ بِدَارِ هَوَانٍ وَّلَا مَضْيَعَةٍ

و نگردانید ترا خدا در خانه خواری و نه در جائیکه ضائع شود حق تو

فَالْحَقِّ بِنَا نُوَاسِكَ فَقُلْتُ لَمَّا قَرَأْتُهَا وَهٰذَا أَيْضًا

پس ملحق شو با ما تا مواسی کنیم ترا پس گفتم ہرگاہ خواندم آن نامہ را و این ہم

مِنَ الْبَلَاءِ فَتَيَمَّمْتُ بِهَا التَّنُّورَ فَسَجَرْتُهُ بِهَا

از بلا است پس قصد کردم آن نامہ تنور را پس افروزانیدم آن تنور را آن نامہ

حَتَّى إِذَا مَضَتْ أَرْبَعُونَ لَيْلَةً مِنَ الْخَمْسِينَ

تا آنکہ چون گذشت چہل شب از جملہ پنجاہ شبہا

إِذَا رَسُولُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ناگاہ فرستادۂ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بِأَتِيَنِي فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آمد مرا پس گفت بر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزِلَ امْرَأَتَكَ فَقُلْتُ

وسلم میفرماید ترا آنکہ بیکسو شوی از زن خود پس گفتم

أُطَلِّقُهَا أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ قَالَ لَا بَلِ اعْتَزِلْهَا وَ

طلاق دہم اورا یا چہ کنم گفت نہ بلکہ بیکسو شو از زن و

لَا تَقْرَبْهَا وَأَرْسَلَ إِلَى صَاحِبَيَّ مِثْلَ ذٰلِكَ

مباشر بیش مکن باو و فرستاد آنحضرت بسوی دو صاحبان من مانند این پیغام

فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَتَكُونِي عِنْدَهُمْ

پس گفتم مر زن خودرا در رس باہل خود پس باش نزد ایشان

حَتَّى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِي هٰذَا الْأَمْرِ قَالَ كَعْبٌ فَجَاءَتْ

تا آنکہ حکم فرماید خدا در این امر گفت کعب پس آمد

امْرَأَةُ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

زن هلال بن امیه نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ

وسلم پس گفت یا رسول الله همانا هلال بن امیه

شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَ لَهُ خَادِمٌ فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ

پیریست تلف شونده نیست مراورا چاکر ایس آیا ناپسند داری آنکه خدمت کنم اورا

قَالَ لَا وَلَكِنْ لَا يَقْرَبَنَّكِ قَالَتْ إِنَّهُ وَاللهِ مَا بِهِ

گفت آنحضرت نه ولیکن نباشرت نکند با تو گفت آن زن هر آینه شان اینست سوگند بخدا

حَرَكَةٌ إِلَى شَيْءٍ وَاللهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُنْذُ كَانَ

جنبشی بسوی چیزی سوگند بخدا همیشه است که میگرید از وقتیکه شد

مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِهِ هَذَا فَقَالَ لِي بَعْضُ

از امر او انچه که شد تا امروز پس گفت مرا بعضی

أَهْلِي لَوِ اسْتَأْذَنْتَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اهل من اگر طلب اذن کنی از پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فِي امْرَأَتِكَ كَمَا أَذِنَ لِامْرَأَةِ هِلَالِ بْنِ

وسلم در حال زن خود چنانکه دستوری داد آنحضرت برای زن هلال بن

أُمَيَّةَ أَنْ تَخْدُمَهُ فَقُلْتُ وَاللهِ لَا أَسْتَأْذِنُ فِيهَا

امیه آنکه خدمت کند آن زن هلال بن امیه را پس گفتم سوگند بخدا طلب اذن نخواهم کرد در حق آن زن

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يُدْرِينِي

از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و چه چیز آگاه میسازد مرا

مَا يَقُوْلُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ چہ گوید پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا اسْتَأْذَنْتُهُ فِيْهَا وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ فَلَبِثْتُ

چون طلب اذن کنم از انحضرت در شان زن و من مردے جوانم پس درنگ کردم

بَعْدَ ذٰلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ حَتّٰى كَمُلَتْ لَنَا خَمْسُوْنَ

پس ازان دہ شبہا تا آنکہ کامل شدند برائے ما پنجاہ

لَيْلَةً مِّنْ حِيْنَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شب از وقتیکہ باز داشت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَنْ كَلَامِنَا فَلَمَّا صَلَّيْتُ صَلٰوةَ الْفَجْرِ

وسلم از کلام ما پس چون گزاردم نماز بخدا

صُبْحَ خَمْسِيْنَ لَيْلَةً وَأَنَا عَلٰى ظَهْرِ بَيْتٍ مِّنْ بُيُوْتِنَا

بوقت صبح بعد پنجاہ شب و من بودم بر بام خانہ از خانہای خود

فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ قَدْ

پس درمیان آنکہ من نشستہ بودم بر حالیکہ ذکر کرد خدا بتحقیق

ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِيْ وَضَاقَتْ عَلَيَّ الْأَرْضُ

تنگ شد برمن نفس من و تنگ شد برمن زمین

بِمَا رَحُبَتْ سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ أَوْفٰى عَلٰى

باوجود کشادگی آن شنیدم آواز آوازکنندہ برآمد بر

جَبَلِ سَلْعٍ بِأَعْلٰى صَوْتِهٖ يَا كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَبْشِرْ

کوہ سلع بہ بلند تر آواز خود یا کعب بن مالک شاد شو

۱۰۲

قَالَ فَخَرَرْتُ سَاجِدًا وَعَرَفْتُ أَنْ قَدْ جَاءَ فَرَجٌ

گفت کعب پس بردو در افتادم سجده کننده و دانستم آنکه بتحقیق آمد گشایش

وَآذَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و آگاه ساخت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

بِتَوْبَةِ اللّٰهِ عَلَيْنَا حِينَ صَلَّى صَلٰوةَ الْفَجْرِ فَذَهَبَ

بازگشتن خدا برحمت بر ما وقتیکه گزارد آنحضرت نماز فجر را پس رفتند

النَّاسُ يُبَشِّرُونَنَا وَذَهَبَ قِبَلَ صَاحِبَيَّ مُبَشِّرُونَ

مردم برای آنکه خبر خوش دهند مرا در رفتند بسوی دو صاحبان من خبر خوش دهنده

وَرَكَضَ إِلَيَّ رَجُلٌ فَرَسًا وَسَعَى سَاعٍ مِنْ أَسْلَمَ

و تاخت بسوی من مردے اسپ را و دوید دونده از قبیله اسلم پس

فَأَوْفَى عَلَى الْجَبَلِ وَكَانَ الصَّوْتُ أَسْرَعَ مِنَ الْفَرَسِ

پس برآمد بر کوه و بود آواز تیز تر در رسیدن از اسپ

فَلَمَّا جَاءَنِي الَّذِي سَمِعْتُ صَوْتَهُ يُبَشِّرُنِي نَزَعْتُ

پس چون آمد نزدم آنکه شنیدم آواز او درحالیکه مژده میداد مرا کشیدم

لَهُ ثَوْبَيَّ فَكَسَوْتُهُ إِيَّاهُمَا بِبُشْرَاهُ وَاللّٰهِ مَا أَمْلِكُ غَيْرَهُمَا

برای او دو جامهای خود را پس پوشانیدم آن مرد را این هر دو جامها بسبب مژده او و قسم بخدا مالک نبودم

يَوْمَئِذٍ وَاسْتَعَرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا وَانْطَلَقْتُ

دران روز و بعاریت خواستم دو جامها پس پوشیدم آن دو جامها و رفتم

إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَتَلَقَّانِي

بسوی پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس پیش آمدند مرا

النَّاسُ فَوْجًا فَوْجًا يُهَنِّئُونِي بِالتَّوْبَةِ يَقُولُونَ

گروه گروه مبارکباد گویند مرا بسبب قبول توبه و در حالیکه میگفتند

لِتُهْنِكَ تَوْبَةُ اللهِ عَلَيْكَ قَالَ كَعْبٌ حَتَّى دَخَلْتُ

مبارکباد ترا برحمت بازگشتن خدا بر تو گفت کعب تا آنکه درآمدم

الْمَسْجِدَ فَإِذَا بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در مسجد پس ناگاه ملاقی شدم با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

جَالِسٌ حَوْلَهُ النَّاسُ فَقَامَ إِلَيَّ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ

در حالیکه نشسته بودند گرد آنحضرت مردم پس استاد بسوی من طلحه بن عبید اللہ

فَهَرْوَلَ حَتَّى صَافَحَنِي وَهَنَّأَنِي وَاللهِ مَا قَامَ إِلَيَّ

در حالیکه نیز می آمد تا آنکه مصافحه کرد مرا و مبارکباد داد مرا سوگند بخدا نه استاد بسوی من

رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ وَلَا أُنْسَاهَا لِطَلْحَةَ

مردی از مهاجرین سوای طلحه و فراموش نکنم این خصلت را از طلحه

قَالَ كَعْبٌ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

گفت کعب پس چون سلام کردم بر پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

علیہ وسلم گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ أَبْشِرْ

وسلم در حالیکه درخشیدہ بود روی مبارک آنحضرت بسبب شادی شاد شو

بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ مُنْذُ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ قَالَ

بہتر روزی گذشته بر تو از وقتیکه زاد ترا مادر تو گفت کعب

قُلْتُ آمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَمْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ

گفتم آیا از نزد تو یا رسول الله یا از نزد خدا

قَالَ لَا بَلْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

گفت آنحضرت نه بلکه از نزد خدا وبود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهٗ حَتّٰى كَاَنَّهٗ

الله علیه وسلم چون شاد میشد روشن میشد روی مبارک آنحضرت تا آنکه گویا

قِطْعَةُ قَمَرٍ وَكُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مِنْهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ

پاره ماه بود وبودیم ما که می شناختیم آنرا ازان پس چون نشستم

بَيْنَ يَدَيْهِ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ مِنْ تَوْبَتِيْ

پیش آنحضرت گفتم یا رسول الله بدرستیکه از توبه منست

اَنْ اَنْخَلِعَ مِنْ مَالِيْ صَدَقَةً اِلَى اللّٰهِ وَاِلٰى

آنکه بیرون شوم از مال خود از روی صدقه بسوی خدا وبسوی

رَسُوْلِ اللّٰهِ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

پیغمبر خدا گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه و

سَلَّمَ اَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ

سلم بدار نزد خود بعض مال خود را پس این کار نیکوتر است

لَّكَ قُلْتُ فَاِنِّيْ اُمْسِكُ سَهْمِيَ الَّذِيْ بِخَيْبَرَ

مرترا گفتم پس بدرستیکه من میدارم نزد خود آن بهره خود را که بخیبر است

فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ اِنَّمَا نَجَّانِيْ

پس گفتم یا رسول الله بدرستیکه خدا جز این نیست که نجات داد مرا

بِالصِّدْقِ وَاِنِّیْ مِنْ تَوْبَتِیْ اَنْ لَّا اُحَدِّثَ

سبب بها راستی و هر آئینه از توبه ست آنکه سخن نگویم

اِلَّا صِدْقًا مَّا بَقِیْتُ فَوَاللّٰهِ مَا اَعْلَمُ اَحَدًا

مگر راست تا زنده ام پس سوگند بخدا نمی دانم هیچ یکی را

مِّنَ الْمُسْلِمِیْنَ اَبْلَاهُ اللّٰهُ فِیْ صِدْقِ الْحَدِیْثِ

از مسلمانان که نعمت داده باشد او را خدا در راستی سخن

مُنْذُ ذَکَرْتُ ذٰلِکَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

از وقتیکه ذکر کردم من آنرا از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِلٰی یَوْمِیْ هٰذَا اَحْسَنَ مِمَّا اَبْلَانِیْ

علیہ وسلم تا امروز نیکوتر از انکه نعمت داد مرا

وَمَا تَعَمَّدْتُ مُنْذُ ذَکَرْتُ ذٰلِکَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ

و آهنگ نکردم از وقتیکه ذکر کردم آنرا از پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِلٰی یَوْمِیْ هٰذَا کَذِبًا

صلے اللہ علیہ وسلم تا امروز دروغ گوئی را

وَاِنِّیْ لَاَرْجُوْ اَنْ یَّحْفَظَنِیَ اللّٰهُ فِیْمَا بَقِیْتُ وَاَنْ لَّا

و بتحقیق من هر آئینه امیدی دارم انکه نگاه دارد مرا خدا دران زمان که زنده ام و نازل کرد

اللّٰهُ عَلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

خدا بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَی النَّبِیِّ وَالْمُهٰجِرِیْنَ اِلٰی قَوْلِهٖ

لقد تاب اللہ علی النبی والمهاجرین تا قول خدا

۱ تفسیر فوائد الفواد باالفاظ اصل السلمین ابلاه الله بالموحده و الف ساکنه ای انعم علیه کذا فی العلامة القسطلانی ۱۲ منه

وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ فَوَاللّٰهِ مَا أَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ

وکونوا مع الصادقین پس قسم بخدا انعام نکرد خدا بر من

مِنْ نِعْمَةٍ قَطُّ بَعْدَ أَنْ هَدَانِي لِلْإِسْلَامِ أَعْظَمَ

هیچ نعمتے هرگز پس از انکه راه راست نمود مرا برای اسلام بزرگتر

فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي لِرَسُولِ اللّٰهِ أَنْ لَا أَكُونَ

در نفس من از راست گوئی من با پیغمبر خدا انکه نبودم

كَذَبْتُهُ فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوا فَإِنَّ اللّٰهَ

که دروغ گفتم با آنحضرت پس هلاک گردیدی چنانکه هلاک شدند کسانیکه دروغ گفتند پس بدرآینده خدا

قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوا حِينَ أَنْزَلَ الْوَحْيَ شَرَّ مَا

گفت درشان کسانیکه دروغ گفتند وقتیکه نازل کرد خدا وحی را بدترین چیزیکه

قَالَ لِأَحَدٍ فَقَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَيَحْلِفُونَ

گفت درشان هیچ یکے پس گفت خدا تبارک و تعالے سیحلفون

بِاللّٰهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ إِلَى قَوْلِهِ فَإِنَّ اللّٰهَ

باللہ لکم اذا انقلبتم الیهم تا قول خدا فان الله

لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ قَالَ كَعْبٌ وَ

لا یرضی عن القوم الفاسقین گفت کعب و

كُنَّا خُلِّفْنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ عَنْ أَمْرِ أُولَئِكَ الَّذِينَ

بودیم پس گروه شدیم ما سه مردم از امر کسانیکه

قَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پذیرفت از ایشان پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

حِيْنَ حَلَفُوْا لَهٗ فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَاَرْجَا

وقتیکہ سوگند خوردند برای خوشنودی آنحضرت پس قبول بیعت کرد از ایشان و طلب آمرزش کرد برد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمْرَنَا حَتّٰى

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر ما را تا آنکہ

قَضَى اللّٰهُ فِيْهِ فَبِذٰلِكَ قَالَ اللّٰهُ وَعَلَى الثَّلٰثَةِ

حکم کرد خدا در ان امر پس بسبب آن گفت خدا و علی الثلثۃ

الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا وَلَيْسَ الَّذِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ مِمَّا خُلِّفْنَا

الذین خلفوا و لیست چیزیکہ ذکر کرد خدا از انکہ پس کردہ شدیم

عَنِ الْغَزْوِ وَاِنَّمَا هُوَ تَخْلِيْفُهٗ اِيَّانَا وَاِرْجَاءُ اَمْرِهٖ

از غزوہ و نیست این تخلف کہ آن پس کردن آنحضرت ما را و تاخیر آنحضرت امر ما راست

عَمَّنْ حَلَفَ لَهٗ وَاعْتَذَرَ اِلَيْهِ فَقَبِلَ مِنْهُ رَوَاهُ

از کسیکہ سوگند خورد برای خوشنود آنحضرت و عذر خواہی کرد بسوی آنحضرت پس پذیرفت آنحضرت

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب

حَدِيْثِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ

حدیث کعب بن مالک و روایت کرد این حدیث را مسلم در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّوْبَةِ وَعَنْ اِسْحَاقَ بْنِ

صحیح مسلم در کتاب التوبۃ و روایت است از اسحاق بن

رَاشِدٍ اَنَّ الزُّهْرِيَّ حَدَّثَهٗ قَالَ اَخْبَرَنِيْ

راشد کہ زہری حدیث بیان کرد او را گفت خبر داد مرا

عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ

عبدالرحمن بن عبداللہ بن کعب بن مالک

عَنْ اَبِيْهِ قَالَ سَمِعْتُ اَبِيْ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ

از پدر خود عبداللہ گفت عبداللہ شنیدم پدر خود کعب بن مالک را

وَهُوَ اَحَدُ الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ تِيْبَ عَلَيْهِمْ اَنَّهٗ

و آن یکے ازان سہ کسانست کہ برحمت بازگشتہ شد برایشان کہ ہر آئینہ

لَمْ يَتَخَلَّفْ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

کعب پس نماند از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و

سَلَّمَ فِيْ غَزْوَةٍ غَزَاهَا قَطُّ غَيْرَ غَزْوَتَيْنِ

سلم در ہیچ غزوہ کہ غزوہ کرد آنحضرت ہرگز سوائے دو غزوہ

غَزْوَةِ الْعُسْرَةِ وَغَزْوَةِ بَدْرٍ قَالَ فَاَجْمَعْتُ

غزوۃ العسرۃ یعنے غزوۂ تبوک و غزوہ بدر گفت کعب پس مصمم کردم قصد خود را

صِدْقَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براست گوئی با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

ضُحًى وَكَانَ قَلَّ مَا يَقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ سَافَرَهٗ اِلَّا

بوقت چاشت و بود آنحضرت کم باز می آمد از سفر کہ سفر کرد آنحضرت مگر

ضُحًى وَكَانَ يَبْدَأُ بِالْمَسْجِدِ فَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ

چاشتگاہ و بود آنحضرت کہ اول می آمد در مسجد پس میگزارد دو رکعت

وَنَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كَلَامِيْ

و باز داشت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از کلام من

وَكَلَامِ صَاحِبَيَّ وَلَمْ يَنْهَ عَنْ كَلَامِ أَحَدٍ مِّنَ

و کلام دو صاحبان من و باز نداشت از کلام هیچ یکے از

الْمُتَخَلِّفِينَ غَيْرِنَا فَاجْتَنَبَ النَّاسُ كَلَامَنَا

پس ماندگان سوای ما پس پرهیز کردند مردم از کلام ما

فَلَبِثْتُ كَذَلِكَ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ الْأَمْرُ وَمَا مِنْ

پس درنگ کردم بچنان حال تا آنکه دراز شد برمن امر و نبود

شَيْءٍ أَهَمَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَمُوتَ فَلَا يُصَلِّيَ عَلَيَّ

چیزے کار سخت تر دم از آنکه بمیرم پس نگزارد نماز برمن

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ يَمُوتَ رَسُولُ اللهِ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم یا وفات یابد پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَكُونَ مِنَ النَّاسِ بِتِلْكَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس باشم از جانب مردم باین

الْمَنْزِلَةِ فَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ مِنْهُمْ وَلَا يُصَلِّيَ عَلَيَّ

مرتبہ پس کلام نکند مرا هیچ یکے ازیشان و نماز نگزارد برمن

فَأَنْزَلَ اللهُ تَوْبَتَنَا عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس نازل کرد خدا توبہ ما بر پیغمبر خود صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ حِينَ بَقِيَ الثُّلُثُ الْآخِرُ مِنَ اللَّيْلِ وَ

وسلم وقتیکہ باقی ماند سوم حصہ سپس از شب و

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ أُمِّ سَلَمَةَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزد ام سلمہ بود

وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ مُحْسِنَةً فِي شَأْنِي مُعْنِيَةً فِي

و بود ام سلمه نکوئی کننده در شان من صاحب اهتمام در

أَمْرِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

امر من پس گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

يَا أُمَّ سَلَمَةَ يَنْبُتُ عَلَى كَعْبٍ قَالَتْ أَفَلَا أُرْسِلُ

یا ام سلمه برمیگشت شدید بر کعب گفت ام سلمه آیا پس ارسال نکنم

إِلَيْهِ فَأُبَشِّرُهُ قَالَ إِذًا يَخْطَفَكُمُ النَّاسُ فَيَمْنَعُونَكُمْ

بسوی وی پس مژده دهم او را گفت آنحضرت در آنوقت ازدحام خواهند کرد تنزه شما مردم پس باز خواهند

النَّوْمَ سَائِرَ اللَّيْلَةِ حَتَّى إِذَا صَلَّى رَسُولُ اللهِ

از خواب باقی شب تا آنکه چون گزارد پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَوٰةَ الْفَجْرِ أَذَنَ بِتَوْبَةِ

صلے الله علیه وسلم نماز فجر را آگاه نمود برحمت بازگشتن

اللهِ عَلَيْنَا وَكَانَ إِذَا اسْتَبْشَرَ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ

خدا بر ما و بود آنحضرت چون شاد میشد روشن میشد روی مبارک آنحضرت

حَتَّى كَأَنَّهُ قِطْعَةُ مِنَ الْقَمَرِ وَكُنَّا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ

تا آنکه گویا آن پاره بود از ماه و بودیم ما آن سه مردم

الَّذِينَ خُلِّفُوا خُلِّفْنَا عَنِ الْأَمْرِ الَّذِي قُبِلَ مِنْ

که پذیرفته شد که پس گذارده شدیم پس گذارده شدیم از آن امر

هٰؤُلَاءِ الَّذِينَ اعْتَذَرُوا حِينَ أَنْزَلَ اللهُ لَنَا

از آن کسان که عذرخواهی کردند وقتیکه نازل کرد خدا برای ما

التَّوْبَةَ فَلَمَّا ذُكِرَ الَّذِيْنَ كَذَبُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

حال قبول توبہ پس ہرگاہ ذکر کردہ شدند کسانیکہ دروغ گفتند با پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُتَخَلِّفِيْنَ وَاعْتَذَرُوْا

اللہ علیہ وسلم از جملہ پس ماندگان و عذر خواہی کردند

بِالْبَاطِلِ ذُكِرُوْا بِشَرِّ مَا ذُكِرَ بِهٖ اَحَدٌ قَالَ يَعْتَذِرُوْنَ

بباطل ذکر کردہ شدند بآن کسان بہ بدترین چیزیکہ ذکر کردہ شد بآن ہیچ یکے گفت خدا من

اِلَيْكُمْ اِذَا رَجَعْتُمْ اِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوْا لَنْ نُّؤْ

بسوی شما چون باز آئید بسوی ایشان بگو عذر خواہی کنید ہرگز نخواہیم داشت

لَكُمْ قَدْ نَبَّاَنَا اللّٰهُ مِنْ اَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللّٰهُ

سخن شما را بتحقیق خبر داده است ما را خدا از اخبار شما و زود ببیند خدا

عَمَلَكُمْ وَرَسُوْلُهٗ اَلْاٰيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ

عمل شما را و پیغمبر او تا آخر آیت روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

صحیح بخاری در کتاب التفسیر و گفت خدا تعالے

فِيْ سُوْرَةِ الْاَحْزَابِ اَلنَّبِيُّ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ

در سورہ احزاب پیغمبر سزاوار تر است بمومنان

مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَاَزْوَاجُهٗ اُمَّهٰتُهُمْ وَاُولُوا

از نفسہای ایشان و زنان پیغمبر مادران مسلمانان اند و صاحبان

الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فِيْ كِتَابِ اللّٰهِ

قرابت بعض ایشان سزاوار ترند ببعض در کتاب خدا

مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُهَاجِرِيْنَ اِلَّآ اَنْ تَفْعَلُوْٓا اِلٰٓى

از مومنان و مهاجران مگر آنکه بکنید بسوی

اَوْلِيَآئِكُمْ مَّعْرُوْفًا كَانَ ذٰلِكَ فِي الْكِتٰبِ

دوستان خود نکوئی هست این در کتاب

مَسْطُوْرًا ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ التَّغَابُنِ

نوشته شده و گفت خدا تعالے در سوره تغابن

وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ

و فرمان برید خدارا و فرمان برداری کنید پیغمبر را پس اگر روبگردانید

فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ۝

پس نیست پیغمبر ما مگر پیغام رسانیدن روشن

اَلْبَابُ الثَّامِنُ فِيْ بَيَانِ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى

باب هشتم در بیان آنکه پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الْاَنْبِيَآءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ

الله علیه وسلم افضل انبیا و مرسلین شناسی

عَلَيْهِمْ صَلَوَاتُ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

بر همه پیغمبران رحمتهای پروردگار جهانیان نازل باد گفت خدا تعالے

فِيْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ

در سوره بقره این پیغمبران فضیلت دادیم بعضے ازیشان را

عَلٰى بَعْضٍ ۘ مِنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجٰتٍ ۭ

بعضے بعض ازیشان پیغمبران کسیست که سخن گفت باو خدا و بلند کرد خدا بعضے را پایها

وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَاَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ
وَدَادِيم عیسیٰ پسر مریم را معجزہا وقوت دادیم اورا بروح
الْقُدُسِ ۗ وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ
پاک واگر خواستے خدا باہم جنگ نکردند بے آنانکہ پس از
بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلٰكِنِ
پیغمبران بودند از پس آنکہ آمد بایشان معجزہا ولیکن
اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ ۗ وَ
اختلاف کردند پس ازان جملہ کسے ہست کہ ایمان آورد وازان جملہ کسے ہست کہ کافر شد و
لَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ
اگر خواستے خدا باہم جنگ نکردندے ولیکن خدا می کند
مَا يُرِيدُ ۝ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ اَنَّ
آنچہ می خواہد روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ ہر آئینہ
النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اُعْطِيتُ
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دادہ شدہ ام
خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ اَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ
پنج چیزہا کہ نہ دادہ شد آن ہیچ کس پیش من نصرت دادہ شدہ ام بہول
مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِيَ الْاَرْضُ مَسْجِدًا وَ
راہ ماہے وگردانیدہ شد برای من ہمہ زمین جای سجدہ و
طَهُورًا فَاَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ اُمَّتِي اَدْرَكَتْهُ الصَّلٰوةُ
پاک کنندہ پس ہر کس از امت من کہ در رسد اورا نماز یعنے وقت آن

فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ

پس نماز گزارد و حلال کرده شد برای من مالهای غنیمت و حلال کرده نشد برای هیچ یکے

قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ

پیش من و داده شده ام شفاعت کبرے و بود پیغمبر برانگیخته می شد

إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً

جانب قوم خود خاص و برانگیخته شده ام جانب همه کسان عام

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ التَّيَمُّمِ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در شروع کتاب التیمم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْمَسَاجِدِ

و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعناه در شروع کتاب المساجد

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

و روایت است از ابی هریره که هر آئینه پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِسِتٍّ

علیه وسلم فرمود بزرگی داده شده ام بر پیغمبران شش چیز را

أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ

داده شده ام جامع سخنها و نصرت داده شده ام بهول

وَأُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ طَهُورًا

و حلال کرده شد برای من مالهای غنیمت و گردانیده شد برای من زمین پاک کننده

وَمَسْجِدًا وَأُرْسِلْتُ إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِيَ

و جای سجده و فرستاده شده ام جانب خلق تمام و ختم کرده شد بمن

النَّبِيُّونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الْكِتَابِ الْمَذْكُورِ وَ

پیغمبران روایت کرد این حدیث را مسلم در کتاب مذکور و نیز

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَ اَوَّلُ

وسلم من سردار اولاد آدم ہستم روز قیامت و اول

مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَ اَوَّلُ شَافِعٍ وَّ اَوَّلُ

آن شخص ام کہ شگافتہ شود ازو قبر و اول شفاعت کنندہ و نخستین

مُشَفَّعٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ

مقبول شفاعت شدہ روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در شروع کتاب

الْفَضَائِلِ وَعَنْهُ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

الفضائل و نیز روایت است از ابو ہریرہ کہ گفت بودیم با پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ دَعْوَةٍ فَرُفِعَ اِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَ

علیہ وسلم در ضیافتے پس برداشتہ شد بسوی آنحضرت استخوان دست بگو

كَانَتْ تُعْجِبُهٗ فَنَهَسَ مِنْهَا نَهْسَةً وَّقَالَ اَنَا سَيِّدُ

علیہ خوش می آمد گوشت دست آنحضرت را پس بگزید آنحضرت ازان گوشت بدندان گزیدنی و گفت من سید

النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ هَلْ تَدْرُوْنَ بِمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ

آدمیانم روز قیامت آیا میدانید بکدام سبب درین روز جمع کند خدا

الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ فِيْ صَعِيْدٍ وَّاحِدٍ فَيُبْصِرُهُمُ

اولین و آخرین را بر زمینے کشادہ و مستوی پس البتہ نافذ گرداند ایشان را

النَّاظِرُ وَبَعْضُهُمُ الدَّاعِي وَقَدْ دَنَتْ مِنْهُمُ الشَّمْسُ

نظر کننده و بعضی ایشان را خوانده و نزدیک شود از ایشان آفتاب

فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ أَلَا تَرَوْنَ إِلَى مَا أَنْتُمْ

پس بگوید بعضی از آدمیان آیا نمی بینید بسوی حالیکه شما

فِيهِ إِلَى مَا بَلَغَكُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى مَنْ يَشْفَعُ

در آن هستید بسوی چیزیکه رسید شما را آیا نظر نمی کنید بسوی کسیکه شفاعت کند

لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ أَبُوكُمْ

برای شما بسوی پروردگار شما پس بگویند بعضی آدمیان پدر شما

آدَمُ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُونَ يَا آدَمُ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ

آدم است پس بیایند ایشان نزد حضرت آدم پس گویند ای آدم تو پدر آدمیان هستی

خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ

پیدا کرد ترا خدا از ید قدرت خود و در آورد در تو از روحی که آفریده اوست

وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ وَأَسْكَنَكَ الْجَنَّةَ

و فرمود فرشتگان را پس سجده کردند ترا و ساکن کرد ترا خدا در بهشت

أَلَا تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ

آیا شفاعت نمی کنی برای ما نزد پروردگار خود آیا نمی بینی حالی را که ما در آنیم

وَمَا بَلَغَنَا فَيَقُولُ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا

و رنجی را که رسیده ما را پس گوید آدم هر آینه پروردگار من خشم گرفته است امروز خشم گرفتنی

لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ بَعْدَهُ

که خشم نگرفت پیش امروز مانند این خشم و خشم نخواهد گرفت پس امروز

مِثْلَهُ وَنَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُ نَفْسِي نَفْسِي

مانند اینم خشم و بازداشت مرا از درخت پس نافرمانی کردم نفسی نفسی

اِذْهَبُوا اِلٰى غَيْرِي اِذْهَبُوا اِلٰى نُوْحٍ فَيَاْتُوْنَ

بروید بسوی غیر من بروید بسوی نوح پس آیند

نُوْحًا فَيَقُوْلُوْنَ يَا نُوْحُ اَنْتَ اَوَّلُ الرُّسُلِ

نوح را پس گویند ای نوح تو اول نبی مرسل (نبی)

اِلٰى اَهْلِ الْاَرْضِ وَسَمَّاكَ اللّٰهُ عَبْدًا شَكُوْرًا

بسوی اهل زمین و نام نهاد ترا خدا عبد شکور یعنی بنده سپاسدار

اَلَا تَرٰى مَا نَحْنُ فِيْهِ اَلَا تَرٰى اِلٰى مَا بَلَغَنَا

آیا نمی بینی حالے را که ما در انیم آیا نظر نمی کنی بسوی رنجیکه رسیده ما را

اَلَا تَشْفَعُ لَنَا اِلٰى رَبِّكَ فَيَقُوْلُ رَبِّيْ غَضِبَ

آیا شفاعت نمی کنی برای ما نزد پروردگار خود پس گوید نوح پروردگار من خشم گرفت

الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ

امروز خشم گرفتنی هرگز خشم نگرفت پیش امروز مانند آن و خشم نخواهد گرفت

بَعْدَهُ مِثْلَهُ نَفْسِيْ نَفْسِيْ اِيْتُوا النَّبِيَّ خَلِيْلَ

بعد امروز مانند آن نفسی نفسی بیائید نزد آنحضرت پس آنند مرا

فَاَسْجُدُ تَحْتَ الْعَرْشِ فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ اِرْفَعْ

پس سجده کنم زیر عرش پس گفته شود ای محمد سر بالا بردار

رَاْسَكَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَاَحْمَدُ

سر خود را و شفاعت کن مقبول شفاعت شوی و بطلب داده شوی گفت پس محمد

قال محمد بن عبید
لا اخطاب از وه
هذا الحدیث رواه
عن ابی حیان
عن ابی زرعة عن
ابی هریرة

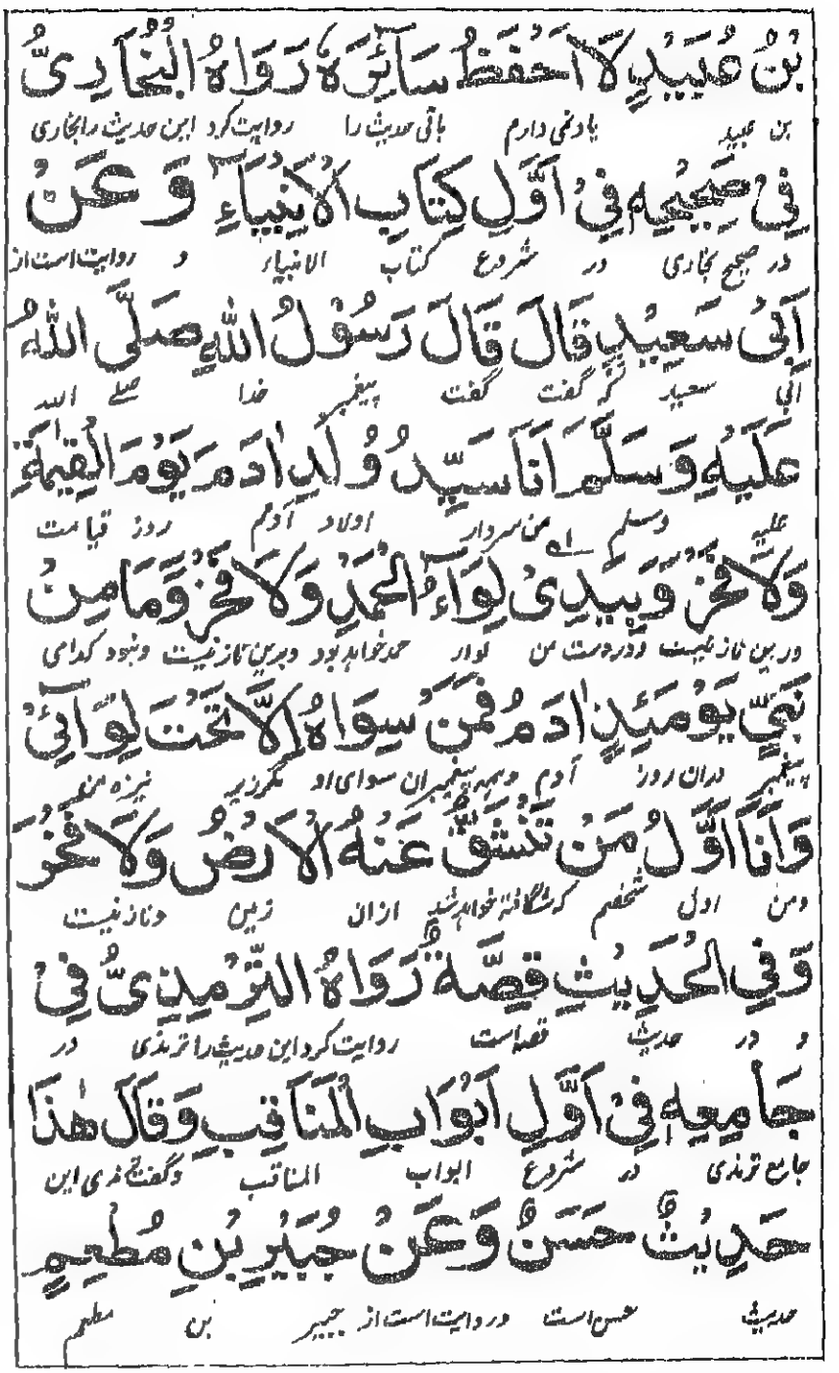

بْنُ عُبَيْدٍ لَا أَحْفَظُ سَائِقَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بن عبید یاد نمی دارم باقی حدیث را روایت کرد این حدیث را بخاری

فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ وَعَنْ

در صحیح بخاری در شروع کتاب الانبیاء و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ابی سعید کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

علیہ وسلم من سردار اولاد آدم روز قیامت

وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِي لِوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ

و نیست فخر و بدست من لوار حمد خواہد بود و نیست فخر و نیست کدامی

نَبِيٍّ يَوْمَئِذٍ آدَمُ فَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لِوَائِي

پیغمبر دران روز آدم و ہمہ پیغمبران سوای او مگر زیر نیزہ من

وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرَ

و من اول شخصم کہ شگافتہ خواہد شد ازان زمین و نیست فخر

وَفِي الْحَدِيثِ قِصَّةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي

و در حدیث قصہ است روایت کرد این حدیث را ترمذی در

جَامِعِهِ فِي أَوَّلِ أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا

جامع ترمذی در شروع ابواب المناقب و گفت ترمذی این

حَدِيثٌ حَسَنٌ وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ

حدیث حسن است و روایت است از جبیر بن مطعم

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لِيْ خَمْسَةُ أَسْمَاءٍ أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَحْمَدُ وَأَنَا الْمَاحِيْ

الَّذِيْ يَمْحُو اللّٰهُ بِيَ الْكُفْرَ وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِيْ

يُحْشَرُ النَّاسُ عَلٰى قَدَمِيْ وَأَنَا الْعَاقِبُ رَوَاهُ

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ

مَا جَاءَ فِيْ أَسْمَاءِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صلعم وَرَوَاهُ

مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُنِيْ فِي الْحِجْرِ

وَقُرَيْشٌ تَسْأَلُنِيْ عَنْ مَسْرَايَ فَسَأَلَتْنِيْ عَنْ

أَشْيَاءَ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ أُثْبِتْهَا فَكُرِبْتُ

چیزہا از بیت المقدس کہ من یاد نمی داشتم چیزہا را پس غمگین گردیدم

كُرْبَةً مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ قَطُّ قَالَ فَرَفَعَهُ اللهُ لِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ مَا

بہیچ وقت مثل آن ہرگز نگفت آنحضرت پس بلند کرد بیت المقدس را خدا برای من

يَسْأَلُونِّي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُهُمْ بِهِ وَقَدْ رَأَيْتُنِي

می پرسید ندقریش مرا از چیزے مگر خبر دادم قریش را ازان چیز و بہر آئینہ دیدم خود را

فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَإِذَا مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ

در گروہے از پیغمبران پس ناگاہ موسی علیہ السلام

قَائِمٌ يُصَلِّي فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ

ایستادہ نماز ادا می کرد پس ناگاہ موسی مردے کم گوشت میانہ مرغول مو گویا کہ وے

مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَإِذَا عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ

از مردمان شنوءہ بود و ناگاہ عیسے بن میرم علیہ

السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا

السلام ایستادہ نماز ادا می کرد نزدیکترین آدمیان بعیسے از روی مشابہت

عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ وَإِذَا إِبْرَاهِيمُ

عروہ بن مسعود ثقفی است و ناگاہ ابراہیم

عَلَيْهِ السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَشْبَهُ النَّاسِ بِهِ

علیہ السلام ایستادہ نماز ادا می کرد مشابہ ترین آدمیان بابراہیم

صَاحِبُكُمْ يَعْنِي نَفْسَهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صاحب شما است ارادہ کرد آنحضرت ذات مبارک خود را صلے اللہ علیہ وسلم

فَجَائَتِ الصَّلٰوةُ فَأَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنَ الصَّلٰوةِ

پس آمد وقت نماز پس امام پیغمبران شدم پس هرگاه که فارغ شدم از ادای نماز

قَالَ لِي قَائِلٌ يَا مُحَمَّدُ هٰذَا مَالِكٌ صَاحِبُ

گفت مرا گوینده ای محمد این مالک مهتم

النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ فَبَدَأَنِي بِالسَّلَامِ

آتشت پس سلام کن بر و پس نظر کردم جانب وی پس او اول مرا مالک سلام کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الایمان

فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در باب اسراء پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ

وسلم و در روایت است از انس بن مالک که گفت گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَكْثَرُ

رسول خدا صلی الله علیه وسلم من زیادهٔ ترین

الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ

پیغمبران از روی پیروی کنندگان روز قیامت و من اول شخصی ام که کوبد

بَابَ الْجَنَّةِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در بهشت را و در روایت است از انس که گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتِي بَابَ الْجَنَّةِ

صلی الله علیه وسلم بیایم نزد در بهشت

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاسْتَفْتِحُ فَيَقُوْلُ الْخَازِنُ مَنْ اَنْتَ

در روز قیامت پس طلب کشادن خواهم کرد پس گوید مهتم بشت تو کیستی

فَاَقُوْلُ مُحَمَّدٌ فَيَقُوْلُ بِكَ اُمِرْتُ لَا اَفْتَحُ لِاَحَدٍ

پس گویم من محمدام پس گوید برای تو حکم کرده شده ام کشاده نکنم برای

قَبْلَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

پیش از تو روایت کرد این هر دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْاِيْمَانِ فِيْ بَابِ الشَّفَاعَةِ وَعَنْهُ قَالَ

الایمان در باب الشفاعة و در روایت است از آن از او گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَنَا اَوَّلُ النَّاسِ خُرُوْجًا اِذَا بُعِثُوْا وَاَنَا خَطِيْبُهُمْ

من اول آدمیانم از روی خارج شدن هرگاه برانگیخته شوند و من گوینده کلام کنندهٔ ایشانم

اِذَا وَفَدُوْا وَاَنَا مُبَشِّرُهُمْ اِذَا اَيِسُوْا لِوَاءُ الْحَمْدِ

هرگاه بیایند و من خبر خوش دهنده ایشانم هرگاه ناامید شوند نیزهٔ حمد

يَوْمَئِذٍ بِيَدِيْ وَاَنَا اَكْرَمُ وُلْدِ اٰدَمَ عَلٰى رَبِّيْ

در آن روز در دست من خواهد بود و من بزرگترین اولاد آدم نزد پروردگار خود

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ

و نیست فخر روایت کرد این حدیث را ترمذی و گفت این حدیث

حَسَنٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

حسن غریب است و روایت است از ابی هریره که گفت گفت

۱۲۴۳

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلُوا اللّٰهَ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوال کنید خدا را
لِيَ الْوَسِيْلَةَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا الْوَسِيْلَةُ
برای من وسیلہ گفتند یا رسول اللہ وچیست وسیلہ
قَالَ اَعْلٰى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا اِلَّا رَجُلٌ
گفت آنحضرت بالاتر مرتبہ است در بہشت نیابد آن مرتبہ را مگر شخصے
وَاحِدٌ وَاَرْجُوْ اَنْ اَكُوْنَ اَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
امید میدارم اینکہ باشم من آن شخص روایت کرد این حدیث را ترمذی
وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَكَعْبٌ لَيْسَ هُوَ
وگفت ترمذی این حدیث غریب است و کعب نیست
بِمَعْرُوْفٍ وَلَا نَعْلَمُ اَحَدًا رَوٰى عَنْهُ غَيْرَ
معروف و نمی دانم ہیچ کسے را کہ روایت کرد از ان جز
لَيْثِ بْنِ اَبِيْ سُلَيْمٍ وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ
لیث بن ابی سلیم و در روایت است از ابی بن کعب و او روایت
النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا كَانَ يَوْمُ
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت ہرگاہ کہ باشد روز
الْقِيٰمَةِ كُنْتُ اِمَامَ النَّبِيِّيْنَ وَخَطِيْبَهُمْ وَصَاحِبَ
قیامت من باشم امام پیغمبران و کلام کنندہ ایشان و صاحب
شَفَاعَتِهِمْ غَيْرَ فَخْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا
شفاعت از جملہ ایشان غیبت نازر روایت کرد این حدیث را ترمذی و گفت این

حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ رَوَى التِّرْمِذِيُّ

حدیث حسن صحیح غریب است روایت کرد ترمذی

الْأَحَادِيثَ الثَّلٰثَةَ فِي جَامِعِهِ فِي أَوَّلِ أَبْوَابِ

این حدیثہا سہ را در جامع ترمذی در شروع ابواب

الْمَنَاقِبِ وَعَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

المناقب و در روایت است از عکرمہ از روایت کرد از ابن عباس

قَالَ إِنَّ اللّٰهَ فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت ابن عباس ہر آئینہ خدا بزرگی داد محمد صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ فَقَالُوا

وسلم را بر پیغمبران و بر اہل آسمان پس گفتند

يَا ابْنَ عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ عَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ

ای ابن عباس بچہ بزرگی داد آنحضرت را بر آسمانیان

قَالَ إِنَّ اللّٰهَ قَالَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ وَمَنْ يَّقُلْ

گفت ابن عباس ہر آئینہ خدا گفت در بارۂ آسمانیان و ہر کس کہ بگوید

مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِّنْ دُوْنِهِ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ

از فرشتگان ہر آئینہ من خدایم سوائے خدا پس ہر آئینہ جزا دہیم دوزخ را

كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِينَ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

ہمچنین جزا می دہیم ظالمان را الآیۃ و گفت خدا تعالیٰ

لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا

بجہت محمد صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ فتح کردیم برای تو فتح

فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا لِّيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْۢبِكَ

هموديا تا بيامرزد برای تو خدا چيزيکه سابق شده از گناه تو

وَمَا تَأَخَّرَ قَالُوا فَمَا فَضْلُهُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ قَالَ

و چيزيکه پس آيد گفتند پس چيست بزرگی آنحضرت بر پيغمبران گفت ابن عباس

قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ

فرمود خدا عز و جل و نفرستاديم هيچ

إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهٖ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ

مگر بزبان قوم وی تا بيان کند آن پيغمبر برای آن قوم تا آخر آيت و فرمود خدا

عَزَّ وَجَلَّ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عز و جل محمد را صلی الله عليه و سلم

مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ فَأَرْسَلَهُ إِلَى

نفرستاديم ترا مگر فرستادگی عام برای مردم پس فرستاد خدا آنحضرت را بسوی

الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَنَّ

جن و آدمی و روايت است از جابر بن عبد الله که

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا قَائِدُ

پيغمبر صلی الله عليه و سلم گفت من کشنده

الْمُرْسَلِيْنَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَلَا فَخْرَ

پيغمبران و نازنيست و من خاتم پيغمبران و

وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ رَوَاهُمَا

من اول شفاعت کننده و اول مقبول شفاعتم و نيست ناز روايت کردند

اَلدَّارِمِيُّ فِي أَوَّلِ سُنَنِهٖ

دارمی در شروع سنن دارمی

اَلْبَابُ النَّاسِعُ فِي دَعْوَةِ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيْمَ

باب نہم در بیان دعاء سیدنا ابراہیم

عَلَيْهِ السَّلَامُ لِبَعْثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ السلام برائے بعثت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَفِي أَوَّلِ شَأْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در بیان اول شان پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَمِيلَادِهٖ صلعم وَهُوَ سَيِّدُنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ

و میلاد آنحضرت صلعم و آنحضرت سردار ما محمد است صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ

علیہ وسلم پسر عبد اللہ پسر عبد المطلب پسر

هَاشِمِ بْنِ عَبْدِ مَنَافِ بْنِ قُصَيِّ بْنِ كِلَابِ

ہاشم پسر عبد مناف پسر قصی پسر کلاب

ابْنِ مُرَّةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيِّ بْنِ غَالِبِ ابْنِ فِهْرِ بْنِ

پسر مرہ پسر کعب پسر لوی پسر غالب پسر فہر پسر

مَالِكِ بْنِ النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ مُدْرِكَةَ

مالک پسر نضر پسر کنانہ پسر خزیمہ پسر مدرکہ پسر

ابْنِ إِلْيَاسَ بْنِ مُضَرَ بْنِ نِزَارِ بْنِ مَعَدِّ بْنِ عَدْنَانَ

پسر الیاس پسر مضر پسر نزار پسر معد پسر عدنان

قَدْ قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

چنین گفت بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِي تَرْجَمَةِ بَابِ مَبْعَثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در ترجمہ باب مبعث پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرَاهِيمُ

گفت خدای تعالے در سورہ بقرہ و وقتیکہ بلند می کرد ابراہیم

الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا

بنیادہائے خانۂ کعبہ را و بلند می کرد اسمٰعیل و می گفتند ای پروردگار ما قبول کن از ما

اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا

بتحقیق تو توئی شنوا دانا ای پروردگار ما و گردان ما را

مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا اُمَّةً مُسْلِمَةً

فرمانبرداری کنندہ مرترا و گردان از اولاد ما گروہے فرمانبردار

لَكَ ص وَاَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا اِنَّكَ

خود و بنما ما را طریق عبادتہای ما در رسید و برحمت باز آئی بر ما بدرستیکہ

اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ

تو توئی باز آنندہ مہربان ای پروردگار ما و مبعوث گردان در میان

رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ

پیغمبرے از ایشان بخواند بر ایشان آیات ترا و بیاموزد ایشان را

الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

کتاب و حکمت و پاک گرداند از شرک و گناہ ایشان را بدرستیکہ تو توئی غالب دانا

عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

روایت است از عرباض پسر ساریه که او روایت کرد از رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ اِنِّيْ عِنْدَ اللّٰهِ

صلی اللہ علیہ وسلم آنکہ او گفت من نزد خدا

مَكْتُوْبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَاِنَّ اٰدَمَ لَمُنْجَدِلٌ فِيْ

نوشتہ شدم تمام کنندہ پیغمبران و درآنحالیکہ آدم افتادہ بود در

طِيْنَتِهٖ وَسَاُخْبِرُكُمْ بِاَوَّلِ اَمْرِيْ دَعْوَةُ اِبْرٰهِيْمَ

گل خود و خبر میدہم شمارا از اول امر خود و آن اجابت دعای ابراہیم

وَبُشَارَةُ عِيْسٰى وَرُؤْيَا اُمِّيَ الَّتِيْ رَاَتْ حِيْنَ

و خبر خوش دادن عیسیٰ و خواب مادر من آنچہ دید مادر من وقتیکہ

وَضَعَتْنِيْ وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُوْرٌ اَضَاءَ لَهَا مِنْهُ

زائید مرا و بدرستیکہ خارج شد از مادر من یک نور کہ روشن شد برای مادر من

قُصُوْرُ الشَّامِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَاهُ

کوشکہای شام روایت کرد ابن حدیثرا در شرح السنۃ و روایت کرد ابن حدیثرا

اَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ مِنْ قَوْلِهٖ سَاُخْبِرُكُمْ اِلٰى

احمد از ابی امامہ از قول او ساخبرکم

اٰخِرِهٖ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ فِيْ بَابِ فَضَائِلِ

آخر حدیث چنین است در مشکوۃ المصابیح در باب فضائل

سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ صلعم وَعَنْ اَبِيْ سُفْيَانَ

سید المرسلین صلعم و روایت است از ابی سفیان

ابن حرب ان هرقل ارسل اليه في ركب

ابن حرب که هرقل فرستاد بسوی وی در حالیکه ابوسفیان در

ممن قريش وكانوا تجارا بالشام في المدة التي

از قریش بود و بودند این گروه سوداگران در ملک شام دران وقت

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم ماده

که بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که صلح کرده بود

فيها ابا سفيان وكفار قريش فاتوه وهم بايليا

دران وقت با ابا سفیان و کافران قریش پس آمدند ابوسفیان و همراهان او

فدعاهم في مجلسه وحوله عظماء الروم

پس فرا خواند هرقل ابوسفیان و جماعت وی را در مجلس خود و گرد هرقل رئیسان روم بودند

ثم دعاهم ودعا ترجمانه فقال ايكم اقرب

پس فرا خواند هرقل آن گروه را و فرا خواند مترجم خود را پس گفت هرقل کدام یکی از شما قریبتر است

نسبا بهذا الرجل الذي يزعم انه نبي قال

از روی نسب باین مرد یکه بگمان خود میگوید که او پیغمبر است گفت

ابو سفيان فقلت انا اقربهم نسبا فقال ادنوه

ابوسفیان پس گفتم منم نزدیکترین ایشان از روی نسب پس گفت هرقل

مني وقربوا اصحابه فاجعلوهم عند ظهره

از من و نزدیک کنید اصحابش را پس بگردانید یاران وی را نزد پشت وی

ثم قال لترجمانه قل لهم اني سائل هذا عن

پس گفت هرقل مر مترجم خود را بگو مر این جماعت را که من سوال کننده ام این ابوسفیان

هٰذَا الرَّجُلِ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذِّبُوهُ فَوَاللّٰهِ لَوْ

این مرد یعنی رسول اللہ صلعم پس اگر دروغ گوید مرا پس منسوب بہ دروغ گوئی کنید او را پس

لَا الْحَيَاءُ مِنْ أَنْ يَأْثِرُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ

نبودے شرم از انکہ روایت کنند بر من دروغ را ہر آئینہ دروغ گفتے

عَنْهُ ثُمَّ كَانَ أَوَّلُ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ

از حال پیغمبر بہتر بود اول چیزے کہ سوال کرد مرا از حال آنحضرت آنکہ گفت

كَيْفَ نَسَبُهُ فِيكُمْ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ الخ

چگونہ است نسب او درمیان شما گفتم او درمیان ما صاحب نسب عالیست الخ

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي أَوَّلِ صَحِيحِهِ فِي حَدِيثٍ

روایت کرد این حدیث را بخاری در شروع صحیح بخاری در ضمن حدیثے

طَوِيلٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

دراز و در روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْجِهَادِ لٰكِنَّهُ انْتَهَى عِنْدَ قَوْلِ أَبِي سُفْيَانَ فِي

الجہاد لیکن حدیث مسلم منتہی شد بہ این قول ابی سفیان در

هٰذَا الْحَدِيثِ حَتَّى أَدْخَلَ اللّٰهُ عَلَى الْإِسْلَامِ

حدیث حتے ادخل اللہ علی الاسلام

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بُعِثْتُ مِنْ خَيْرِ قُرُونِ بَنِي آدَمَ

علیہ وسلم فرمود برانگیختہ شدہ ام از نیکو ترین طبقات اولاد آدم

قَرْنًا فَقَرْنًا حَتّٰى كُنْتُ مِنَ الْقَرْنِ الَّذِيْ كُنْتُ

در ہمہ طبقات تا حدیکہ شدم ازاں طبقہ کہ شدم

مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ

از و روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در باب صفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و روایت است از واثلہ بن اسقع کہ گفت شنیدم از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَ

صلے اللہ علیہ وسلم میگفت ہر آئینہ خدا عزّ و

جَلَّ اصْطَفٰى كِنَانَةَ مِنْ وُلْدِ اِسْمٰعِيْلَ عَلَيْهِ

جل برگزیدہ کرد کنانہ را از اولاد حضرت اسمٰعیل علیہ

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ وَاصْطَفٰى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ

الصلوٰۃ والسلام و برگزیدہ کرد قریش را از کنانہ

وَاصْطَفٰى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِيْ هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِيْ

و برگزیدہ کرد از قریش اولاد ہاشم را و برگزیدہ کرد مرا

مِنْ بَنِيْ هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ

از اولاد ہاشم روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در شروع

كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِمَعْنَاهُ

کتاب الفضائل و روایت کرد این حدیث را ترمذی بمعنی این حدیث

فِي جَامِعِهِ فِي أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا

در جامع ترمذی در ابواب المناقب وگفت ترمذی این

حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

حدیث صحیح است وروایت است از ابن عباس رض کہ گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا وَلَدَنِي

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نہ زاد مرا

مِنْ سِفَاحِ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ شَيْءٌ مَا وَلَدَنِي

از فجور اہل جاہلیت چیزے نہ زاد مرا

إِلَّا نِكَاحٌ كَنِكَاحِ الْإِسْلَامِ رَوَاهُ الْبَغَوِيُّ فِي

مگر نکاح مانند نکاح اہل اسلام بروایت کرد ایں حدیث را البغوی در

مَعَالِمِ التَّنْزِيلِ فِي آخِرِ تَفْسِيرِ سُورَةِ التَّوْبَةِ

معالم التنزیل در آخر تفسیر سورہ توبہ

وَعَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ قَالَ جَاءَ

در روایت است از مطلب بن ابی وداعہ کہ گفت آمد

الْعَبَّاسُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عباس رض سوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَكَأَنَّهُ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى

وسلم وگویا کہ آن عباس شنید چیزے را پس ایستادہ شد پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَنْ أَنَا فَقَالُوا

اللہ علیہ وسلم بر منبر پس فرمود آنحضرت کہ کیست من پس گفتند

أَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ السَّلَامُ قَالَ أَنَا مُحَمَّدٌ

تو پیغمبر خدائی بر تو سلام باد گفت من محمد

ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ

بن عبد اللہ بن عبد المطلب ام بر آئینہ خدا پیدا کرد

الْخَلْقَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ

خلق را پس گردانید مرا در نیکوترین ایشان پستر گردانید ایشان را دو گروہ

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ قَبَائِلَ

پس گردانید مرا در بہترین ایشان از روی گروہ پستر گردانید ایشان را چند قبیلہ

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا

پس گردانید مرا در بہترین ایشان از روی قبیلہ پستر گردانید ایشان را چند خانہ

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا وَّخَيْرِهِمْ نَفْسًا رَوَاهُ

پس گردانید مرا در بہترین ایشان از روی خانہ و بہترین ایشان از روی نفس روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ

ترمذی در جامع ترمذی در ابواب المناقب

وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ وَعَنِ الْمُطَّلِبِ

وگفت ترمذی این حدیث حسن است و روایت است از مطلب

ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ قَيْسِ بْنِ مَخْرَمَةَ عَنْ أَبِيْهِ

بن عبد اللہ بن قیس بن مخرمہ و او روایت کرد از پدر خود

عَنْ جَدِّهٖ قَالَ وُلِدْتُ أَنَا وَرَسُوْلُ اللّٰهِ

و او روایت کرد از جد او کہ گفت زادہ شدم من و پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفِيلِ قَالَ وَ

صلے اللہ علیہ وسلم در سال واقعہ پیل گفت و

سَأَلَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ قَبَاثَ بْنَ أَشْيَمَ أَخَا

پرسید عثمان بن عفان قباث پسر اشیم را کہ برادر

بَنِي يَعْمَرَ بْنِ لَيْثٍ أَنْتَ أَكْبَرُ أَمْ رَسُولُ اللّٰهِ

بنی یعمر بن لیث بود کہ تو بزرگتری در سال یا پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم بزرگتر است پس گفت قباث پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْبَرُ مِنِّي وَأَنَا أَقْدَمُ

صلے اللہ علیہ وسلم بزرگتر است در فضیلت از من و من دیرینہ ترم

مِنْهُ فِي الْمِيلَادِ قَالَ وَرَأَيْتُ خُذْرُوفَ الطَّيْرِ

از انحضرت در وقت ولادت گفت و دیدم سرگین مرغان را

أَخْضَرَ مُجِيلًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ

تیرہ رنگ متغیر روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی

فِي الْمَنَاقِبِ فِي بَابِ مَا جَاءَ فِي مِيلَادِ النَّبِيِّ

در مناقب در باب بیانیکہ آمد در میلاد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ

صلے اللہ علیہ وسلم و گفت ترمذی این حدیث

حَسَنٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ

حسن غریب است نمی شناسیم اورا مگر از حدیث

مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ

محمد بن اسحاق و روایت است از عبد الرحمن بن

عَمْرٍو السَّلَمِيِّ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السَّلَمِيِّ أَنَّهُ

عمرو سلمی و روایت کرد از عتبہ بن عبد السلمی کہ ہر ایشان

حَدَّثَهُمْ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ

حدیث بیان کرد ایشان را و بود از اصحاب رسول اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ ہر ایشان

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ رَجُلٌ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت مر آنحضرت را مردے

كَيْفَ كَانَ أَوَّلُ شَأْنِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ

کہ چگونہ بود اول حال تو یا رسول اللہ گفت آنحضرت

كَانَتْ حَاضِنَتِي مِنْ بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ

بود دایہ من از بنی سعد بن بکر

فَانْطَلَقْتُ أَنَا وَابْنٌ لَهَا فِي بَهْمٍ لَنَا وَلَمْ نَأْخُذْ

پس رفتم من و پسرے کہ مر او را بود در گلہ بزہ و بز غالہ ما و نہ گرفتیم

مَعَنَا زَادًا فَقُلْتُ يَا أَخِي اذْهَبْ فَأْتِنَا بِزَادٍ

با خود توشہ پس گفتم ای برادر مرو برو پس بیار مارا توشہ

مِنْ عِنْدِ أُمِّنَا فَانْطَلَقَ أَخِي وَمَكَثْتُ عِنْدَ الْبَهْمِ

از نزد مادر ما پس رفت برادر من و ماندم نزد آن گلہ بزہ و بز غالہ

فَاقْبَلَ طَائِرَانِ أَبْيَضَانِ كَأَنَّهُمَا كَنْسَرَانِ فَقَالَ

پس متوجه شدند دو مرغان سفید گویا آن دو مرغان دو کرگسان بودند پس گفت

أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ أَهُوَ هُوَ قَالَ الْآخَرُ نَعَمْ

یکے از دو مرغان مر صاحب خود را آیا آن است گفت دیگر آرے

فَأَقْبَلَ يَبْتَدِرَانِي فَأَخَذَانِي فَبَطَحَانِي لِلْقَفَا

پس متوجه شدند آن دو مرغان در حالیکہ بشتابی میکردند بسوی من پس گرفتند مرا پس درافگندند مرا بر قفا

فَشَقَّا بَطْنِي ثُمَّ اسْتَرْجَعَا قَلْبِي فَشَقَّاهُ فَأَخْرَجَا

پس شگافتند شکم را پستر بیرون آوردند دلم را پس شگافتند آن دل را پس بیرون

مِنْهُ عَلَقَتَيْنِ سَوْدَاوَيْنِ فَقَالَ أَحَدُهُمَا

ازان دو پارہ خون بستہ سیاہ پس گفت یکے ازان دو مرغان

لِصَاحِبِهِ ائْتِنِي بِمَاءٍ ثَلْجٍ فَغَسَلَ بِهِ جَوْفِي

از صاحب خود دہ مرا آب برف پس شست بان آب شکم را

ثُمَّ قَالَ ائْتِنِي بِمَاءٍ بَرْدٍ فَغَسَلَ بِهِ قَلْبِي ثُمَّ

پستر گفت دہ مرا آب یخ پس شست بان آب دلم را پستر

قَالَ ائْتِنِي بِالسَّكِينَةِ فَذَرَّهَا فِي قَلْبِي ثُمَّ قَالَ

گفت دہ مرا سکینہ را پس پراگندہ کرد آنرا در دلم پستر گفت

أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ حُصَّهُ فَحَاصَهُ وَخَتَمَ

یکے ازان مرد مر صاحب خود را بدوز آنرا پس دوخت آنرا و مہر کرد

عَلَيْهِ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ ثُمَّ قَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ

بر آن از انگشتری نبوت پستر گفت یکے ازان مرد مر صاحب خود را

اِجْعَلْهُ فِي كِفَّةٍ وَّاجْعَلْ اَلْفًا مِّنْ اُمَّتِهٖ فِي

بگردان این را در یک پلا ترازو و بگردان هزار کسان را از امت او

كِفَّةٍ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پلهٔ دیگر گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَاِذَا اَنَا اَنْظُرُ اِلَى الْاَلْفِ فَوْقِيْ اَشْفَقُ اَنْ

پس ناگاه نظر می کردم بسوی آن هزار کسان بالای خود می ترسیدم از آنکه

يَّخِرَّ عَلَيَّ بَعْضُهُمْ فَقَالَ لَوْ اَنَّ اُمَّتَهٗ

بیفتند بر من بعضے از ایشان پس گفت اگر هر آئینه تمام امت او را

وَزَنَتْ بِهٖ لَمَالَ بِهِمْ ثُمَّ انْطَلَقَ وَتَرَكَنِيْ قَالَ

وزن کنی تو با وی راجح هماید بر همه پس رفتند و گذاشتند مرا گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و

فَرِقْتُ فَزَعًا شَدِيْدًا ثُمَّ انْطَلَقْتُ اِلٰى اُمِّيْ

ترسیدم ترسیدنی سخت پس رفتم بسوی مادر خود

فَاَخْبَرْتُهَا بِالَّذِيْ لَقِيْتُ فَاَشْفَقَتْ اَنْ

پس خبر کردم او را بچیزیکه دیدم آن را پس ترسید مادر من یعنی دایه من از آنکه

يَّكُوْنَ قَدِ الْتَبَسَ بِيْ فَقَالَتْ اُعِيْذُكَ

باشد که هر آئینه دراسیخته شد مگر بمن پس گفت دایه من پناه آورم ترا

بِاللّٰهِ فَرَحَلَتْ بَعِيْرًا لَهَا فَجَعَلَتْنِيْ عَلَى الرَّحْلِ

در پناه خدا پس پالان برنهاد بر شتر یکه مر او را بود پس گردانید مرا بر پالان

باقی بصفحه ۳۹

وَرَكِبْتُ خَلْفِي حَتَّى بَلَغْتُنَا إِلَى أُمِّي فَقَالَتْ

وسوار شد پس من آنگاه رسانید مرا بسوی مادرم پس گفت دایه

أَدَّيْتُ أَمَانَتِي وَذِمَّتِي وَحَدَّثْتُهَا بِالَّذِي

ادا کردم امانت خود را و ذمه خود را و سخن گفت مادرم را بچیزیکه

لَقِيتُ فَلَمْ يَرُعْهَا ذٰلِكَ وَقَالَتْ إِنِّي رَأَيْتُ

دیدم آنرا پس نترسانید مادرم را آن خبر و گفت مادر من بدرستیکه من دیدم

حِينَ خَرَجَ مِنِّي يَعْنِي نُورًا أَضَاءَتْ مِنْهُ

هنگامیکه بیرون شد از من یعنی نوریکه روشن شد ازو

قُصُورُ الشَّامِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ

کوشکهای شام روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع

سُنَنِهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ

سنن دارمی و روایت است از ابی موسی اشعری که گفت

خَرَجَ أَبُو طَالِبٍ إِلَى الشَّامِ وَخَرَجَ مَعَهُ

بیرون شد ابو طالب بسوی شام و بیرون شد با ابو طالب

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَشْيَاخٍ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم در میان پیران که بودند

مِنْ قُرَيْشٍ فَلَمَّا أَشْرَفُوا عَلَى الرَّاهِبِ

از قریش پس چون بالا بر آمدند نزدیک راهب[1]

هَبَطَ فَحَلُّوا رِحَالَهُمْ فَخَرَجَ إِلَيْهِمُ الرَّاهِبُ

فرود آمد پس بگشادند ابو طالب و همراهیان او بارهای خود را پس بیرون آمد بسوی ایشان راهب

[1] راهب یعنی پرهیزگار در مذهب نصاری ۱۲

وَكَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ يَمُرُّونَ بِهٖ فَلَا يَمُرُّ إِلَيْهِمْ
وبودند ایشان قبل ازان می گذشتند بسوی راهب پس پیرون نمی آمد بسوی ایشان
وَلَا يَلْتَفِتُ قَالَ فَهُمْ يَجْعَلُونَ رِحَالَهُمْ تَجْعَلُ
و التفات نمی کرد گفت ابو موسی پس ایشان می کشادند بارهای خودرا پس باستاد
يَخَالُهُمُ الرَّاهِبُ حَتّٰى جَاءَ فَأَخَذَ بِيَدِ
که درمی آمد میان ایشان راهب تا آنکه آمد راهب پس گرفت دست
رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفت راهب
هٰذَا سَيِّدُ الْعَالَمِينَ هٰذَا رَسُولُ رَبِّ
این سردار جهانیانست این پیغمبر پروردگار
الْعَالَمِينَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ فَقَالَ
جهانیانست فرستاد اورا خدا باشد رحمت برای جهانیان پس گفتند
لَهُ أَشْيَاخٌ مِنْ قُرَيْشٍ مَا عِلْمُكَ فَقَالَ إِنَّكُمْ
مر آن راهب را پیران قریش چه چیز آورده ترا پس گفت راهب
حِينَ أَشْرَفْتُمْ مِنَ الْعَقَبَةِ لَمْ يَبْقَ شَجَرٌ
وقتیکه بالا بر آمدید ازین راه میان دو کوه باقی نماند سنگے
وَلَا شَجَرٌ إِلَّا خَرَّ سَاجِدًا وَلَا يَسْجُدَانِ
و درختے نگذاشت سجده نمی کنند سنگ و درخت
إِلَّا لِنَبِيٍّ وَإِنِّي أَعْرِفُهُ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ أَسْفَلَ
مگر برای پیغمبر و در آئینه من می شناسم اورا بمهر نبوت پایان تر

مِنْ عُضْرُوْفٍ كَيْفِيَّةٍ مِثْلَ التُّفَّاحَةِ ثُمَّ رَجَعَ

از استخوان شانه‌ی مانند سیب پستر برگشت و راهب

فَصَنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَلَمَّا اَتَاهُمْ بِهٖ فَكَانَ هُوَ

پس ساخت برای ایشان طعام پس هرگاه آورد راهب برای ایشان طعام پس بود آنحضرت

فِيْ رِعْيَةِ الْاِبِلِ فَقَالَ اَرْسِلُوْا اِلَيْهِ فَاقْبِلْ

در چرانیدن پس گفت راهب بفرستید کسی را بسوی او پس متوجه شد

وَعَلَيْهِ غَمَامَةٌ تُظِلُّهٗ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْقَوْمِ

در حالیکه بالای آنحضرت بود ابری که سایه می‌کرد بآنحضرت پس چون نزدیک شد آنحضرت از قوم

وَجَدَهُمْ قَدْ سَبَقُوْهُ اِلٰى فَيْءِ الشَّجَرَةِ

یافت ایشان را بدرستیکه پیش کرده بود او را آنحضرت بسوی سایه درخت

فَلَمَّا جَلَسَ مَالَ فَيْءُ الشَّجَرَةِ عَلَيْهِ فَقَالَ

پس چون نشست آنحضرت مائل گشت سایه آن درخت بر آنحضرت پس گفت راهب

اُنْظُرُوْا اِلٰى فَيْءِ الشَّجَرَةِ مَالَ عَلَيْهِ قَالَ

نظر کنید بسوی سایه درخت که مائل گشته بر وی گفت ابو موسی

فَبَيْنَمَا هُوَ قَائِمٌ عَلَيْهِمْ وَهُوَ يُنَاشِدُهُمْ

پس در اثنای آنکه راهب ایستاده بود نزد ایشان و او سوال میکرد و سوگند میداد ایشان را

اَنْ لَا يَذْهَبُوْا بِهٖ اِلَى الرُّوْمِ فَاِنَّ الرُّوْمَ

آنکه نبرند ایشان آنحضرت را بسوی روم پس بتحقیق اهل روم

اِنْ رَاَوْهُ عَرَفُوْهُ بِالصِّفَةِ فَيَقْتُلُوْنَهٗ

اگر خواهند دید او را خواهند شناخت او را بصفت آنحضرت پس خواهند کشت اهل روم آنحضرت را

فَالْتَقَتْ فَإِذَا بِسَبْعَةٍ قَدْ أَقْبَلُوا مِنَ الرُّوْمِ

پس التفات کرد راہب پس ناگاہ ہفت کس اند کہ بتحقیق متوجہ شدہ اند از روم

فَاسْتَقْبَلَهُمْ فَقَالَ مَا جَاءَ بِكُمْ قَالُوا جِئْنَا

پس پیش آمد راہب ایشان را پس گفت چہ قصد آورد شما را گفتند ایل روم آمدیم

أَنَّ هٰذَا النَّبِيَّ خَارِجٌ فِي هٰذَا الشَّهْرِ

برای آنکہ این نبی ظاہر خواہد شد در این ماہ

فَلَمْ يَبْقَ طَرِيقٌ إِلَّا بُعِثَ إِلَيْهِ نَاسٌ وَ

پس باقی نماند راہے مگر فرستادہ شدند بسوی آن راہ کسان و

إِنَّا قَدْ أُخْبِرْنَا خَبَرَهُ بُعِثْنَا إِلَى طَرِيقِكَ

ہر آئینہ ما بتحقیق آگاہ کردہ شدیم از خبر آن نبی فرستادہ شدیم بسوی راہ تو

هٰذَا فَقَالَ هَلْ خَلْفَكُمْ أَحَدٌ هُوَ خَيْرٌ

کہ اینست پس گفت راہب آیا شما ہیچ یکیست کہ آن بہتر است

مِنْكُمْ قَالُوا إِنَّمَا أُخْبِرْنَا خَبَرَهُ بِطَرِيقِكَ

از شما گفتند جز این نیست کہ آگاہ کردہ شدیم خبر بودن آن نبی براہ تو

هٰذَا قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ أَمْرًا أَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يَقْضِيَهُ

کہ اینست گفت راہب ایا خبر دہید کاری را کہ خواست خدا آنکہ برآرد آنرا

هَلْ يَسْتَطِيعُ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ رَدَّهُ قَالُوا

ایا می تواند ہیچ یکے از کسان باز گردانیدن آن گفتند

لَا قَالَ فَبَايَعُوا وَأَقَامُوا مَعَهُ قَالَ أَنْشُدُكُمْ

نمی تواند گفت ایشان پس بیعت کردند و اقامت کردند با آنحضرت گفت راہب سوال میکنم

بِاللّٰہِ اَیُّکُمْ وَلِیُّہٗ قَالُوْا اَبُوْطَالِبٍ فَلَمْ یَزَلْ

وسوگند میدہیم شمارا بخدا کدام یکے از شما قریب ایست گفتند ابو طالب است پس ہمیشہ بود

یُنَاشِدُہٗ حَتّٰی رَدَّہٗ اَبُوْطَالِبٍ وَبَعَثَ

وسوگند خدا میداد ابو طالب را تا آنکہ باز گردانید آنحضرت را ابو طالب و فرستاد

مَعَہٗ اَبُوْبَکْرٍ بِلَالًا وَزَوَّدَہُ الرَّاھِبُ

ہمراہ آنحضرت و ابو بکر بلال را و توشہ داد آنحضرت را راہب

مِنَ الْکَعْکِ وَالزَّیْتِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

از کاک و روغن زیتون روایت کرد این حدیث را ترمذی

فِیْ جَامِعِہٖ فِیْ اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ

در جامع ترمذی در ابواب المناقب وگفت ترمذی

ھٰذَا حَدِیْثٌ حَسَنٌ غَرِیْبٌ لَانَعْرِفُہٗ اِلَّا

این حدیث حسن غریب است نمی شناسیم این حدیث را مگر

مِنْ ھٰذَا الْوَجْہِ

از ین وجہ

اَلْبَابُ الْعَاشِرُ فِیْ حِلْیَۃِ النَّبِیِّ صَلَّی

باب دہم در بیان حلیہ نبی صلے

اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَۃَ

اللہ علیہ وسلم روایت است از جابر بن سمرہ

قَالَ رَاَیْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

کہ گفت دیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

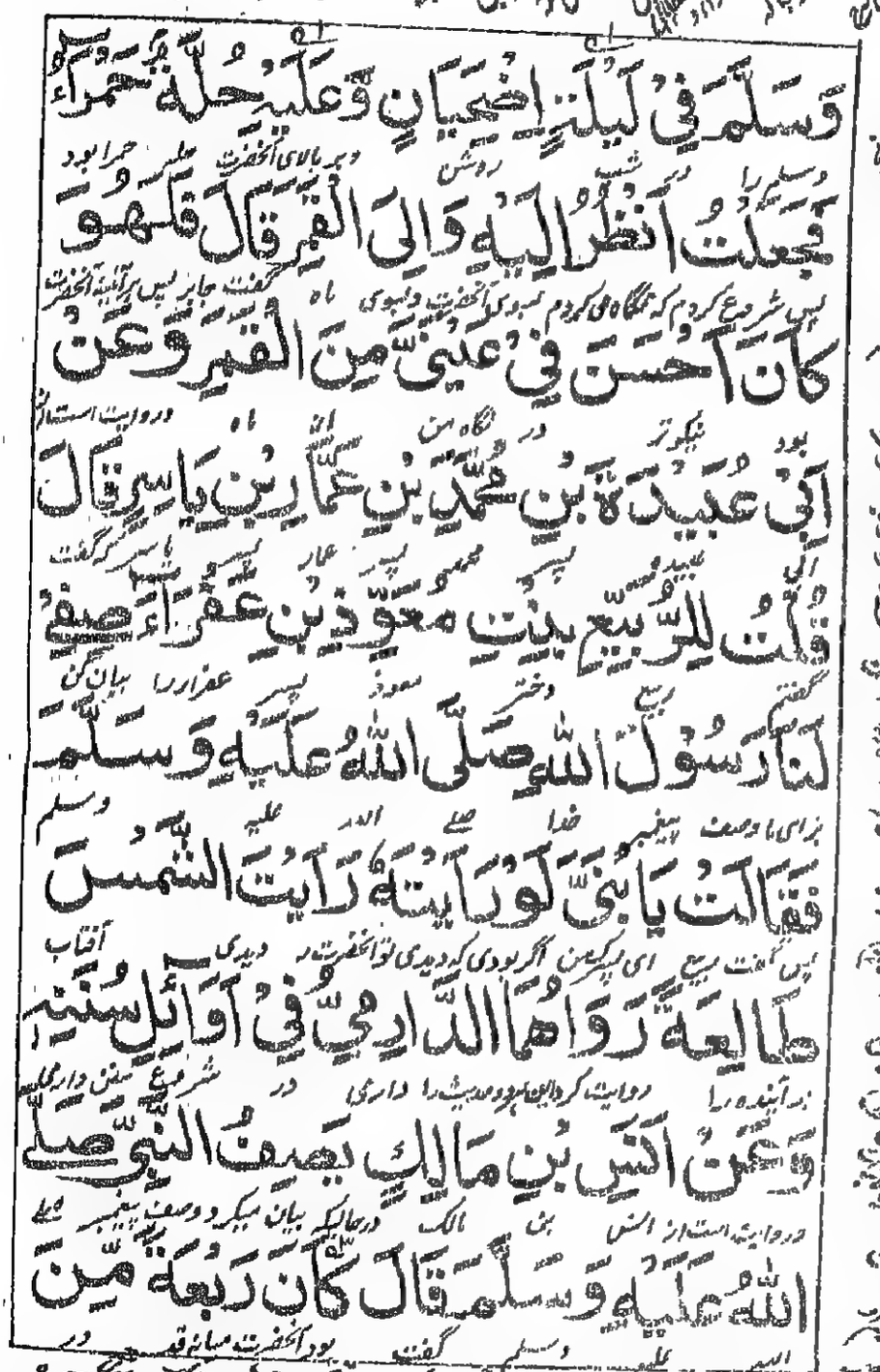

وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ إِضْحِيَانٍ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ
وسلم را در شبی روشن و بر بالای آنحضرت حلّه سرخ بود
فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهِ وَإِلَى الْقَمَرِ قَالَ فَلَهُوَ
پس شروع کردم که نگاه می کردم بسوی آنحضرت و بسوی ماه
عَنْدِي كَانَ أَحْسَنَ فِي عَيْنِي مِنَ الْقَمَرِ وَعَنْ
نزد من نیکوتر در نگاه من از ماه و در روایت استاد
أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ
ابی عبیده بن محمد بن عمار بن یاسر گفت
قُلْتُ لِلرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ صِفِي
گفتم ربیع دختر معوذ بن عفراء پسر عمار را بیان کن
لَنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
برای ما وصف پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَهُ رَأَيْتَ الشَّمْسَ
پس گفت ربیع ای پسر من اگر بودی که دیدی تو آنحضرت را دیدی آفتاب
طَالِعَةً رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ
را طالع روایت کرد این حدیث را دارمی در اوائل سنن خود
وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ يَصِفُ النَّبِيَّ صَلَّى
و از انس بن مالک در حالیکه بیان میکرد وصف پیغمبر صلی
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ رَبْعَةً مِنَ
الله علیه وسلم گفت بود آنحضرت میانه قد در

الْقَوْمِ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ وَلَا بِالْقَصِيرِ أَزْهَرُ
قوم نیست بدراز و نه بکوتاه روشن
اللَّوْنِ لَيْسَ بِأَبْيَضَ أَمْهَقَ وَلَا آدَمَ لَيْسَ
رنگ نیست سفید سخت و نه گندم گون سخت نبود آنحضرت
بِجَعْدٍ قَطَطٍ وَلَا سَبْطٍ رَجِلٌ أُنْزِلَ عَلَيْهِ
قطط و نه سبط و بود بر سر وی مبارک آنحضرت میانه فرو شد فرو فرستاده شد
وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِينَ فَلَبِثَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ
و او پسر چهل پس اقامت کرد آنحضرت در مکه ده سال
يُنْزَلُ عَلَيْهِ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ
در حالیکه آنحضرت چهل ساله بود
وَقُبِضَ وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عِشْرُونَ
در حالیکه وحی فرستاده میشد بر آنحضرت و اقامت کرد در مدینه ده سال
شَعَرَةً بَيْضَاءَ قَالَ رَبِيعَةُ فَرَأَيْتُ شَعَرًا
و قبض کرده شد روح مبارک آنحضرت در حالیکه نبود در سر مبارک و در ریش بزرگ وی
مِنْ شَعَرِهِ فَإِذَا هُوَ أَحْمَرُ فَسَأَلْتُ فَقِيلَ
موی سفید گفت ربیعه پس دیدم پس پرسیدم موی را
احْمَرَّ مِنَ الطِّيبِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ
از موهای مبارک آنحضرت پس ناگاه آن مو سرخ بود پس پرسیده شد پس گفته شد
فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم
سرخ شد از خوشبوها روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری
در کتاب الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

وروایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

فِي بَابِ قَدْرِ عُمُرِهِ صلعم مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

در باب اندازهٔ عمر آنحضرت صلعم با تغیر اندک

وَلَيْسَ فِيهِ قَوْلُ رَبِيعَةَ فَرَأَيْتُ الخ وَعَنْهُ قَالَ

و نیست در روایت مسلم قول ربیعه فرأیت الخ و نیز روایت است از انس گفت

كَانَ شَعْرُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بود موی مبارک پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِلَى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

وسلم تا نیمهای دو گوش آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْهُ

در صحیح مسلم در کتاب الفضائل و نیز روایت است از انس

كَانَ يُضْرَبُ شَعْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که می رسید موی مبارک پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْكِبَيْهِ وَعَنْ قَتَادَةَ قَالَ سَأَلْتُ

وسلم دو شهای مبارک آنحضرت را و روایت است از قتاده که گفت پرسیدم

أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنْ شَعْرِ رَسُولِ اللّٰهِ

انس بن مالک را از حال موی مبارک پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَانَ شَعْ

صلی الله علیه وسلم پس گفت انس بود موی مبارک

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم میان سبط و

لَيْسَ بِالسَّبْطِ وَلَا الْجَعْدِ بَيْنَ أُذُنَيْهِ وَ

سبط سخت و بد جعد سخت میان دو گوش و

عَاتِقِهِ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ

دو شانہای آنحضرت روایت کرد این ہر دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

اللِّبَاسِ فِي بَابِ الْجَعْدِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

اللباس در باب الجعد و در روایت است از ابن عباس رضی

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

كَانَ يَسْدِلُ شَعْرَهُ وَكَانَ الْمُشْرِكُوْنَ

بود کہ سدل میکرد موی خود را و بودند مشرکان

يَفْرِقُوْنَ رُؤُسَهُمْ وَكَانَ اَهْلُ الْكِتَابِ

کہ فرق میکردند موی سرہای خود را و بودند اہل کتاب

يَسْدِلُوْنَ رُؤُسَهُمْ وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

سدل می کردند موی سرہای خود را و بود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ مُوَافَقَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم خواہش میکرد موافقت

اَهْلِ الْكِتَابِ فِيْمَا لَمْ يُؤْمَرْ فِيْهِ بِشَيْءٍ ثُمَّ

اہل کتاب را در چیزیکہ امر کردہ نشدہ بود دران بچیزے پستر

فَرَقَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرق کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

رَأْسَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ

موی سر مبارک خود را روایت کرد ابن حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَ

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم و

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

روایت کرد ابن حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

وَعَنْ قَتَادَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسًا هَلْ خَضَبَ

و روایت است از قتادہ کہ گفت پرسیدم انس را آیا خضاب کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا إِنَّمَا

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت خضاب نکرد جز این نیست

كَانَ شَيْءٌ فِي صُدْغَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ بود چیزے سفیدی در میانہ چشم و گوش در ہر دو جانب روایت کرد ابن حدیث را بخاری

فِي الْبَابِ الْمَذْكُوْرِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

در باب مذکور و روایت است از جابر بن سمرہ

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَدْ شَمِطَ مُقَدَّمُ رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ

وسلم ہر آئینہ سپیدی بسیاری در آمیختہ شدہ بود رنگ موی پیش سر و پیش ریش

باقی بصفحہ آئندہ

وَكَانَ اِذَا ادَّهَنَ لَمْ يَتَبَيَّنْ وَاِذَا شَعِثَ

و بود سپیدی که چون روغن می مالید ظاهر نمی شد و هرگاه ژولیده میشد

رَأْسُهُ تَبَيَّنَ وَكَانَ كَثِيرَ شَعْرِ اللِّحْيَةِ فَقَالَ

سر مبارک آنحضرت ظاهر میشد و بود آنحضرت بسیار موی ریش پس گفت

رَجُلٌ وَجْهُهُ مِثْلُ السَّيْفِ قَالَ لَا بَلْ كَانَ

مردی بلکه روی مبارک آنحضرت مانند شمشیر گفت جایز نیست مانند شمشیر بلکه بود روی

مِثْلَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَكَانَ مُسْتَدِيرًا وَ

مانند آفتاب و ماهتاب و بود مستدیر

رَأَيْتُ الْخَاتَمَ عِنْدَ كَتِفِهِ مِثْلَ بَيْضَةِ الْحَمَامَةِ

و دیدم مهر نبوت را نزد شانه آنحضرت مانند بیضه کبوتر

يُشْبِهُ جَسَدَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ

مشابهت میداشت بابدن مبارک آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ اِثْبَاتِ

در کتاب الفضائل در باب اثبات

خَاتَمِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ رَسُولُ

مهر نبوت و در روایت است از براء که گفت بود پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحْسَنَ النَّاسِ وَجْهًا

خدا صلی الله علیه وسلم خوبترین مردم در حسن روی

وَاَحْسَنَهُمْ خَلْقًا لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ

و نیکوترین مردم در خلق نه دراز بسیار

وَلَا بِالْقَصِيرِ وَعَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْحَكَمِ قَالَ

و نه کوتاه قد و در روایت است از شعبه و او روایت کرد از حکم که گفت

سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ

شنیدم ابا جحیفه را که گفت بیرون شد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ إِلَى الْبَطْحَاءِ

صلی الله علیه وسلم در گرمای نیم روز سوی بطحا

فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ

پس وضو کرد آنحضرت پس گزارد نماز ظهر را دو رکعت و نماز عصر را

رَكْعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ قَالَ شُعْبَةُ

دو رکعت و در پیش آنحضرت نیزه ای از سنان بود گفت شعبه

وَزَادَ فِيهِ عَوْنٌ عَنْ أَبِيهِ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ

و زیاده گفت در این حدیث عون از پدر خود ابی جحیفه

كَأَنَّ بَعْضَ مَنْ وَرَائِهَا الْمَرْأَةُ وَقَامَ النَّاسُ

که گفت بود که برگذشت از پس عنزه زن و ایستادند مردم

فَجَعَلُوا يَأْخُذُونَ يَدَيْهِ فَيَمْسَحُونَ بِهَا

پس شروع کردند که میگرفتند دو دست مبارک آنحضرت را پس مسح میکردند بآن

وُجُوهَهُمْ قَالَ فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ فَوَضَعْتُهَا

روهای خود را گفت ابو جحیفه پس گرفتم دست مبارک آنحضرت را پس نهادم آنرا

عَلَى وَجْهِي فَإِذَا هِيَ أَبْرَدُ مِنَ الثَّلْجِ وَأَطْيَبُ

بر روی خود پس ناگاه آن دست بود سرد تر از برف و خوشبو تر

رَائِحَةً مِّنَ الْمِسْكِ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

در بو از مشک روایت کرد این هر دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم

در کتاب الانبیاء در باب صفت نبی صلے اللہ علیہ وسلم

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از انس که گفت بود پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ضَخْمَ الْيَدَيْنِ لَمْ أَرَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَ

وسلم سطبر دستها ندیدم بعد آنحضرت مانند وے و

كَانَ شَعْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجِلًا

بود موی مبارک پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم میانہ میان سبط

لَا جَعْدًا وَلَا سَبْطًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

و نہ جعد خالص و نہ سبط محض روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ اللِّبَاسِ فِي بَابِ الْجَعْدِ وَعَنْ

در کتاب اللباس در باب الجعد و روایت است از

حُمَيْدٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسًا عَنْ صِيَامِ النَّبِيِّ

حمید گر گفت پرسیدم انس را از حال روزہ پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا كُنْتُ أُحِبُّ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت انس نبودم کہ خواہش میداشتم

أَنْ أَرَاهُ مِنَ الشَّهْرِ صَائِمًا إِلَّا رَأَيْتَهُ وَلَا مُفْطِرًا

آنکہ ببینم آنحضرت را از ماہے روزہ دار مگر دیدم آنحضرت را روزہ دار و نہ افطار کنیم

إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا مِنَ اللَّيْلِ قَائِمًا إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا قَائِمًا

دیدم مر آنحضرت را افطار کنندہ ہیچ آنکہ ہیچم آنحضرت را وقتے از شب قیام کنندہ برای نماز مگر دیدم آنحضرت را

إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا مَسِسْتُ خَزَّةً وَلَا حَرِيرَةً أَلْيَنَ

مگر دیدم آنحضرت را دست نکردم ہیچ خزہ را و نہ حریر را نرم تر

مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از کف مبارک پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وَلَا شَمِمْتُ مِسْكَةً وَلَا عَنْبَرَةً أَطْيَبَ

و نہ بوئیدم مشکے را و نہ عنبرے را خوشبو تر

رَائِحَةً مِنْ رَائِحَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

از بوئے پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الصَّوْمِ

وسلم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در کتاب الصوم

فِي بَابِ مَا يُذْكَرُ مِنْ صَوْمِ النَّبِيِّ صلعم

در باب آنکہ ذکر کردہ میشود از حال روزہ پیغمبر صلعم

وَعَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ

و در روایت است از قتادہ کہ ہر آئینہ انس حدیث بیان کرد ایشان را کہ بتحقیق پیغمبر

اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَرُدُّ يَدَهُ

خدا صلی اللہ علیہ وسلم بود کہ بسیار بلند نمی کرد دستہای مبارک

فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الْاِسْتِسْقَاءِ

در ہیچ دعاے خود مگر در استسقا

فَإِنَّهُ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ

پس تحقیق آنحضرت بود بلند میکرد دستهای مبارک خود را تا آنکه دیده میشد سپیدی بغلهای مبارک

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ السَّائِبِ

در باب صفت پیغمبر صلعم در روایت است از سائب

ابْنِ يَزِيدَ قَالَ ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ

ابن یزید که گفت برد مرا خاله من بسوی پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ

صلی الله علیه وسلم پس گفت یا رسول الله

إِنَّ ابْنَ أُخْتِي وَقَعَ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي

بیشک پسر خواهر من وقع شد درد من پس بسود آنحضرت سر مرا و دعا کرد بخیر من

بِالْبَرَكَةِ وَتَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِهِ

بسبب برکت و وضو کرد پس خوردم از آب وضوی آنحضرت

ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَنَظَرْتُ إِلَى

پس ایستادم پس پشت آنحضرت پس نظر کردم بسوی

خَاتَمِ النُّبُوَّةِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زِرِّ الْحَجَلَةِ رَوَاهُ

خاتم نبوت میان دو شانهای مبارک آنحضرت مانند تکمه خانه عروسی روایت کرد این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْوُضُوءِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الوضوء

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

در روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

فِي بَابِ خَاتَمِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

در باب خاتم النبوة و در روایت است از جابر بن سمره

قَالَ رَأَيْتُ خَاتَمًا فِي ظَهْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

گفت دیدم خاتم را در پشت پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّهُ بَيْضَةُ حَمَامٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

الله علیه وسلم گویا که آن بیضهٔ کبوتر است روایت کرد این حدیث را

فِي الْبَابِ الْمَذْكُورِ وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ

در باب مذکور و در روایت است از ابی جحیفه گفت

دُفِعْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ

دفع کرده شدم پیغمبر صلی الله علیه وسلم و در حالیکه

هُوَ بِالْأَبْطَحِ فِي قُبَّةٍ كَانَ بِلَالٌ أَخْرَجَ عَنَزَةً فَخَرَجَ بِلَالٌ

آنحضرت در ابطح در قبه بود وقت گرمای نیزه پس بیرون آمد بلال

فَنَادَى بِالصَّلٰوةِ ثُمَّ دَخَلَ فَأَخْرَجَ فَضْلَ

و ندا داد برای نماز پستر داخل شد پس بیرون آورد باقی مانده

وَضُوءِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

آب وضوء پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

فَوَقَعَ النَّاسُ عَلَيْهِ يَأْخُذُونَ مِنْهُ ثُمَّ دَخَلَ

پس واقع شدند مردم بران آب در حالیکه می گرفتند ازان آب پستر داخل شد

١٥٤

فَاَخْرَجَ الْعُمْرَةَ وَخَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس بیرون آورد عمره را و بیرون آمد پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَاَنِّيْ اَنْظُرُ اِلٰى وَبِيْصِ سَاقَيْهِ

علیه وسلم گویا که من اینک نگاه می کنم سپیدی لمعان دو ساقهای مبارک

فَوَكَّلَ الْعُمْرَةَ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ

پس بگذاشت عمره را پس بعد از آن گزارد آنحضرت نماز ظهر را دو رکعت

وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ بِمِنًى بَيْنَ يَدَيْهِ اِيْعَارُ وَ

و نماز عصر را دو رکعت در حالیکه می گذشتند پیش آنحضرت طرد و

الْمَرْاَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

زن روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْاَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی هریره گفت بود پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ ضَخْمَ الْقَدَمَيْنِ حَسَنَ الْوَجْهِ

وسلم سطبر قدمها خوب رو

لَمْ اَرَ بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

ندیدم بعد از آنحضرت مانندوی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ كِتَابِ اللِّبَاسِ فِيْ بَابِ الْجَعْدِ وَعَنْ

در کتاب اللباس در باب الجعد و روایت است از

أَنَسٍ قَالَ دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

انس گفت داخل شد نزد ما پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عِنْدَنَا فَعَرِقَ وَجَاءَتْ

علیہ وسلم پس قیلولہ کرد نزد ما پس عرق آلودہ شد و آورد

أُمِّي بِقَارُورَةٍ فَجَعَلَتْ تَسْلُتُ الْعَرَقَ فِيهَا

مادر من شیشہ را پس شروع کرد مادر من بانگشت خود عرق را گرفتہ دران شیشہ می ریخت

فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس بیدار شد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت

يَا أُمَّ سُلَيْمٍ مَا هٰذَا الَّذِي تَصْنَعِينَ قَالَتْ

ای ام سلیم چیست این کار کہ می کنی گفت

هٰذَا عَرَقُكَ نَجْعَلُهُ فِي طِيبِنَا وَهُوَ مِنْ

این عرق تست میگردانیم آنرا در خوشبوہای خود و این عرق از

أَطْيَبِ الطِّيبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي

خوشبو ترین خوشبوہا است روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در

كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ طِيبِ عَرَقِهِ

کتاب الفضائل در باب بیان خوشبوی عرق آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ حَبِيبِ بْنِ

صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از حبیب بن

خُدَيْرَةَ حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي حَرِيشٍ

خدیرہ گفت حدیث بیان کرد من مردے از بنی حریش

لہ فی
نقال عندنا
فعرق وجاءت
ای بقارورۃ
ام سلیم قال الامام
النووی فی شرح
الحدیث القریب
من ہذہ الروایۃ
فی بیان کرامۃ

قَالَ كُنْتُ مَعَ أَبِي حِينَ رَجَمَ رَسُولُ اللهِ تَعَالَى

گفت آن مرد کہ بودم با پدر خود ہنگامیکہ سنگسار کرد پیغمبر خدای تعالے

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاعِزَ بْنَ مَالِكٍ فَلَمَّا أَخَذَتْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم ماعز بن مالک را پس چون رسیدند

الْحِجَارَةُ أَرْعَمِيتُ فَضَمَّنِي إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ تَعَالَى صَلَّى

سنگہا ہولناک شدم پس فراہم آورد مرا بسوی خود پیغمبر خدا تعالی صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَالَ عَلَيَّ مِنْ عَرَقِ إِبِطِهِ

اللہ علیہ وسلم پس روان شد بمن از عرق بغل مبارک آنحضرت

مِثْلُ رِيحِ الْمِسْكِ وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ كَانَ

مانند بوی مشک و در روایت است از ابراہیم کہ گفت بود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْرَفُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شناختہ میشد

بِاللَّيْلِ بِرِيحِ الطِّيبِ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ

بوقت شب بوی خوش روایت کرد این ہر دو حدیث را دارمی در شروع سنن وی

اَلْبَابُ الْحَادِي عَشَرَ فِي أَخْلَاقِ النَّبِيِّ

باب یازدہم در بیان اخلاق و شمائل پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَمَائِلِهِ قَالَ اللهُ تَعَالَى

صلے اللہ علیہ وسلم گفت اللہ تعالے

فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللهِ لِنْتَ لَهُمْ

در سورہ آل عمران پس بسبب رحمت از خدا نرم گشتی برای ایشان

باقی بصفحہ ۱۵۸

وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ

واگر می بودی تو بدخو سخت دل بتحقیق پراگنده گردیدندی از

حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ

گرد تو پس عفو کن از ایشان و آمرزش خواه برای ایشان و مشورت

فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ

در کار پس وقتیکه عزم کردی پس توکل کن بر خدا بتحقیق خدا

يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي

دوست میدارد توکل کنندگان را و گفت الله تعالی در

سُورَةِ الْقَلَمِ نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۝ مَا أَنْتَ

سوره قلم سوگند بقلم و سوگند باچه می نویسند فرشتگان نیستی تو

بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ۝ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ

بنعمت پروردگار خود دیوانه و هر آینه تراست اجر بی نهایت

وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ

و بتحقیق تو بر خوئی بزرگ و روایت است از عبد الله

ابْنِ عُمَرَ قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پسر عمر گفت نبود پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا وَكَانَ يَقُولُ إِنَّ مِنْ

فحش گو طبعا و نه تکلف کننده در سخن و بعد گفتن و بود می گفت آنحضرت که هر آینه از

خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا وَعَنْ عَائِشَةَ

خوبترین شما نیکوترین شماست در اخلاق و روایت است از عائشه

أَيُّهُمَا قَالَتْ مَا خُيِّرَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

که هر آینه او گفت اختیار نداد پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلَّا أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ

وسلم میان دو کار مگر اختیار کرد آسان ترین آن دو کار را تا وقتیکه

إِثْمًا فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ وَ

موجب گناه پس اگر بود آن کار موجب گناه می بود آنحضرت دورترین آدمیان از آن

مَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کینه نکشید پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

لِنَفْسِهِ إِلَّا أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللهِ فَيَنْتَقِمُ

برای ذات خود مگر آنکه نمیکرده می شد بر حرمت امر خدا پس انتقام میکرد

لِلهِ بِهَا رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

برای خدا بسبب آن حرمت روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَرَوَاهُمَا

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم و روایت کرد این دو

مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَ

مسلم در صحیح خود در کتاب الفضائل و

عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ قَالَ قُلْتُ لِجَابِرِ بْنِ

روایت است از سماک بن حرب که گفت گفتم جابر بن

سَمُرَةَ أَكُنْتَ تُجَالِسُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

سمره را آیا بودی تو همنشینی میکردی پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ كَثِيرًا كَانَ لَا يَقُومُ مِنْ

و سلم را گفت جابر آرے بسیار بود کہ برمی خواست آنحضرت ازان

مُصَلَّاهُ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ الصُّبْحَ حَتَّى تَطْلُعَ

جائے نماز خود کہ می گزارد در آن نماز صبح را تا آنکہ برمی آمد

الشَّمْسُ فَإِذَا طَلَعَتْ قَامَ وَكَانُوا يَتَحَدَّثُونَ

آفتاب پس چون برمی آمد آفتاب برمی خواست آنحضرت و بودند کہ سخن می گفتند

فَيَأْخُذُونَ فِي أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ فَيَضْحَكُونَ

پس کلام می کردند در امر جاہلیت پس

وَيَتَبَسَّمُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و تبسم می کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت کرد او را مسلم

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ تَبَسُّمِهِ صلعم

در کتاب الفضائل در باب بیان تبسم آنحضرت صلعم

وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنْتُ أَمْشِي

و روایت است از انس بن مالک کہ گفت بودم می رفتم

مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ

ہمراہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و بر آنحضرت چادرے بود

نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَبَذَهُ

نجرانی درشت کنارہ پس دریافت او را یکے از اہل بادیہ پس کشید

جَبْذَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ

بان چادر کشیدنی سخت تا آنکہ نظر کردم من بسوی صفحہ عاتق

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ اَثَّرَتْ بِهِ

پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ تاثر کردہ بود بواسطہ تعلق آنحضرت

حَاشِيَةُ الرِّدَآءِ مِنْ شِدَّةِ جَذْبِهِ ثُمَّ قَالَ

حاشیہ چادر از سختی کشیدن اعرابی پس گفت اعرابی

مُرْ لِي مِنْ مَّالِ اللّٰهِ الَّذِي عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ

حکم کن برای دادن مرا از ان مال خدا کہ نزد تست پس التفات کرد آنحضرت

اِلَيْهِ فَضَحِكَ ثُمَّ اَمَرَ لَهُ بِعَطَآءٍ وَعَنْ

بسوی آن اعرابی پس خندید پس فرمود برای آن اعرابی بدہش و در روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ اٰثَرَ النَّبِيُّ

عبد اللہ کہ گفت چون بود روز واقعہ حنین خاص کرد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُنَاسًا فِي الْقِسْمَةِ اَعْطَى

صلی اللہ علیہ وسلم بدہش چند مردم را در تقسیم کردن مال داد

الْاَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِّنَ الْاِبِلِ وَاَعْطَى

اقرع بن حابس را صد شتران و داد

عُيَيْنَةَ مِثْلَ ذٰلِكَ وَاَعْطَى اُنَاسًا مِّنْ اَشْرَافِ

عیینہ را مانند آن و داد چند کسان را کہ از اشراف

الْعَرَبِ وَاٰثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ فَقَالَ رَجُلٌ

عرب بودند و خاص کرد آنحضرت بزیادتی دہش ایشان را دران روز در تقسیم کردن گفت مردے

وَاللّٰهِ اِنَّ هٰذِهِ لَقِسْمَةٌ مَّا عُدِلَ فِيهَا وَمَا اُرِيدَ

قسم بخدا بتحقیق این قسمتیست کہ عدل نکردہ شدہ دران و نخواستہ شد

فِيهَا وَجْهُ اللّٰهِ فَقُلْتُ وَاللّٰهِ لَأُخْبِرَنَّ النَّبِيَّ

در آن رضای خدا پس گفتم سوگند بخدا هر آئینه خبر خواهم داد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ

صلی اللہ علیہ وسلم را پس آمدم پس خبر دادم آنحضرت را

فَقَالَ فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللّٰهُ وَ

پس گفت آنحضرت پس کدام شخص عدل می کند چون عدل نمی کند خدا و

رَسُولُهُ رَحِمَ اللّٰهُ مُوسٰى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ

رسول خدا رحم فرماید خدا بر موسی بتحقیق رنجانیده شد موسی زیادہ تر

مِنْ هٰذَا فَصَبَرَ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

ازین پس صبر کرد روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ مَا كَانَ النَّبِيُّ

در کتاب الجہاد در باب بیان آنکہ بود پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِي الْمُؤَلَّفَةَ قُلُوبُهُمْ وَنَحْوَ

صلے اللہ علیہ وسلم میداد مولفۃ القلوب را

الخ وَرَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ

الخ و روایت کرد این دو حدیث را مسلم در صحیح خود در کتاب الزکاۃ

فِي بَابِ إِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ الخ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

در باب اعطاء مولفۃ القلوب الخ با تغیر اندک

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَخْبَرَ أَنَّهُ غَزَا

و روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ خبر داد تحقیق من برای غزوہ رفتم

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِبَلَ نَجْدٍ

همراه پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بجانب نجد

فَلَمَّا قَفَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس چون بازگشت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قَفَلَ مَعَهٗ فَاَدْرَكَتْهُمُ الْقَائِلَةُ فِيْ وَادٍ كَثِيْرِ

بازگشتم همراه آنحضرت پس در رسید ایشان را وقت نیمروز در میدانی که درو بسیار

الْعِضَاهِ فَنَزَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

درختان بلند خار دار بود پس نزول کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

وَتَفَرَّقَ النَّاسُ يَسْتَظِلُّوْنَ بِالشَّجَرِ فَنَزَلَ رَسُوْلُ

و متفرق شدند مردم در حالیکہ استظلال سایہ بودند بدرخت پس نازل شد پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَحْتَ سَمُرَةٍ فَعَلَّقَ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم زیر سایہ درخت طلح پس آویخت آنحضرت

بِهَا سَيْفَهٗ وَنِمْنَا نَوْمَةً فَاِذَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

بآن درخت سمره شمشیر خود و خفتیم خوابے پس ناگاه پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُوْنَا وَاِذَا عِنْدَهٗ اَعْرَابِيٌّ

اللہ علیہ وسلم می خواند ما را و ناگاه نزد آنحضرت بادیہ نشینی بود

فَقَالَ اِنَّ هٰذَا اخْتَرَطَ عَلَيَّ سَيْفِيْ وَاَنَا نَائِمٌ

پس گفت آنحضرت هر آئینه این اعرابی کشید بر من شمشیر مرا از غلافش در حالیکه من

فَاسْتَيْقَظْتُ وَهُوَ فِيْ يَدِهٖ صَلْتًا فَقَالَ مَنْ

پس بیدار شدم و آن شمشیر در دست وی بود برهنه پس گفت آن اعرابی چه کس

تَمْنَعُكَ مِنِّي مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي قُلْتُ اللّٰهُ اللّٰهُ

باز دارندہ است از من چہ کس باز دارندہ است از من گفتم باز دارندہ است اللہ اللہ

ثَلٰثًا وَلَمْ يُعَاقِبْهُ وَحَدِيْثُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

سہ بار و عقوبت نکرد آنحضرت آن اعرابی را و حدیث است آن اعرابی را روایت کرد او را حدیث بخاری در

صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ مَنْ عَلَّقَ

صحیح بخاری در کتاب الجہاد در باب بیان کسیکہ آویخت

سَيْفَهُ بِالشَّجَرِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيْحِهِ

شمشیر خود را بدرخت و در روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنی آن در صحیح مسلم

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ تَوَكُّلِهٖ وَسَلَّمَ وَ

در کتاب الفضائل در باب بیان توکل آنحضرت صلعم و در روایت است

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ بَعَثَ عَلِيٌّ

از ابی سعید خدری کہ گفت فرستاد علی

ابْنُ اَبِيْ طَالِبٍ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن ابی طالب بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مِنَ الْيَمَنِ بِذُهَيْبَةٍ فِيْ اَدِيْمٍ مَقْرُوْظٍ

و سلم از یمن پارہ زر را کہ بود آن پارہ زر در پوست پیراستہ شدہ برگ مسلم

لَمْ تُحَصَّلْ مِنْ تُرَابِهَا قَالَ فَقَسَمَهَا بَيْنَ اَرْبَعَةٍ

و خالص نکردہ شدہ بود آن پارہ زر از خاک معدنی خود بگداختن پس قسمت کرد آنحضرت آنرا در چہار

نَفَرٍ بَيْنَ عُيَيْنَةَ بْنِ بَدْرٍ وَاَقْرَعَ بْنِ حَابِسٍ

کس میان عیینہ بن بدر و اقرع بن حابس

وَزَيْدِ الْخَيْلِ وَالرَّابِعُ اِمَّا عَلْقَمَةُ وَاِمَّا عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ

و زید الخیل و چہارم یا علقمہ است و یا عامر بن طفیل

فَقَالَ رَجُلٌ مِّنْ اَصْحَابِهٖ كُنَّا نَحْنُ اَحَقَّ بِهٰذَا مِنْ

پس گفت مردے از یاران اصحاب آنحضرت بودیم ما سزاوار تر برای این قسمت از ین

هٰؤُلَاءِ قَالَ فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کسان گفت راوی پس رسید این گفتار پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را

فَقَالَ اَلَا تَاْمَنُوْنِيْ وَاَنَا اَمِيْنُ مَنْ فِي السَّمَاءِ يَاْتِيْنِيْ

پس گفت آنحضرت ایا ایمن نمی دارید مرا و من امانت دار صاحب آسمانم می آید مرا

خَبَرُ السَّمَاءِ صَبَاحًا وَّمَسَاءً قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ

خبر آسمان صبح و شام گفت راوی این حدیث پس ایستاد مردے

غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ نَاشِزُ الْجَبْهَةِ

فرو رفتہ چشمان در سر بلند برآمدہ رخسار ہا بالا بر آمدہ پیشانی

كَثُّ اللِّحْيَةِ مَحْلُوْقُ الرَّاْسِ مُشَمِّرُ الْاِزَارِ فَقَالَ

کثیف ریش سترده موہای سر بالا دارندہ ازار را پس گفت آن مرد

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اتَّقِ اللّٰهَ قَالَ وَيْلَكَ اَوَلَسْتُ اَحَقَّ

یا رسول اللہ بترس از خدا گفت آنحضرت وای بر تو ایا نیستم سزاوار ترین

اَهْلِ الْاَرْضِ اَنْ يَّتَّقِيَ اللّٰهَ قَالَ ثُمَّ وَلّٰى الرَّجُلُ

اہل زمین آنکہ بترسد از خدا گفت راوی حدیث پس پشت داشت واد آن مرد

قَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيْدِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلَا اَضْرِبُ

گفت خالد بن ولید یا رسول اللہ ایا نباید کہ بزنم

عُنُقَهُ قَالَ لَا لَعَلَّهُ اَنْ يَّكُوْنَ يُصَلِّيْ فَقَالَ خَالِدٌ

گردنش را گفت آنحضرت منع باشد آن مرد انیکه می گزارد نماز را پس گفت خالد

وَكَمْ مِّنْ مُّصَلٍّ يَّقُوْلُ بِلِسَانِهٖ مَا لَيْسَ فِيْ قَلْبِهٖ

و بسیار کس از نماز گزارنده اند که می گویند از زبان خود آنچه نیست در دل ایشان

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَمْ اُوْمَرْ

گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم که من آنیستم که مامور شده ام

اَنْ اَنْقُبَ عَنْ قُلُوْبِ النَّاسِ وَلَا اَشُقَّ بُطُوْنَهُمْ

اینکه تفتیش کنم از دلهای مردم و نه اینکه شق کنم شکمهای ایشان را

قَالَ ثُمَّ نَظَرَ اِلَيْهِ وَهُوَ مُقَفٍّ فَقَالَ اِنَّهٗ يَخْرُجُ مِنْ

گفت راوی پس نگاه کرد آنحضرت بسوی وی در حالیکه پشت داده بود پس گفت آنحضرت همانا بیرون شود از

ضِئْضِئِ هٰذَا قَوْمٌ يَّتْلُوْنَ كِتَابَ اللّٰهِ رَطْبًا لَّا يُجَاوِزُ

نسل این شخص قومے که تلاوت خواهند کرد کتاب خدا را تر و تازه خواهد رفت از ان

حَنَاجِرَهُمْ يَمْرُقُوْنَ مِنَ الدِّيْنِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ

زیر گلوی ایشان بیرون خواهند آمد از دین اسلام چنانکه بیرون می آید تیر

مِنَ الرَّمِيَّةِ فَاَظُنُّهٗ قَالَ لَئِنْ اَدْرَكْتُهُمْ لَاَقْتُلَنَّهُمْ

از شکار و گمان می برم که گفت آنحضرت اگر فرضا دریابم من ایشان را البتحقیق خواهم کشت

قَتْلَ ثَمُوْدَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

مانند کشته شدن ثمود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ بَعْثِ عَلِيٍّ وَخَالِدٍ اِلَى الْيَمَنِ

المغازی در باب فرستادن علی و خالد رضی را بسوی یمن

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ

در روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الزکاۃ

فِي بَابِ إِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ إِلَخْ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

در باب اعطاء مولفۃ القلوب و در روایت است از ابی ہریرہ

قَالَ مَا عَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت معیوب نگفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلَّا تَرَكَهُ رَوَاهُ

طعامے مباح را ہرگز اگر خواہش می کرد آں طعام را می خورد ورنہ می گذاشت آنرا روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ رَأَيْتُ

صفت پیغمبر صلعم و در روایت است از براء کہ گفت دیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ يَنْقُلُ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را روز غزوۂ احزاب کہ می کشید و در

التُّرَابَ وَقَدْ وَارَى التُّرَابُ بَيَاضَ بَطْنِهِ وَهُوَ

خاک را و در حالیکہ مخفی کردہ بود خاک سفیدی شکم مبارک آنحضرت را و آنحضرت

يَقُولُ لَوْلَا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَ

می گفت اگر نبودے ہدایت تو ای خدا راہ مستقیم نمی یافتیم و نہ تصدق می کردیم و

لَا صَلَّيْنَا فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ

نہ نماز می گزاردیم پس ہرآئینہ فرود آر آسودگی بر ما و ثابت دار قدمہای ما را

إِنَّ مِلَّاتِنَا إِنَّ الْأُولَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا إِذَا أَرَادُوا

اگر پیش آئیم کافر را ہر آئینہ کشانیکہ زیادتی کردند بر ما ہرگاہ خواہند

فِتْنَةً أَبَيْنَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

فتنہ را انکار کنیم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْجِهَادِ فِي بَابِ حَفْرِ الْخَنْدَقِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي

الجہاد در باب حفر خندق و در روایت کرد این حدیث را مسلم در

صَحِيحِهِ فِي بَابِ غَزْوَةِ الْأَحْزَابِ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيرٍ

صحیح مسلم در باب غزوہ احزاب با تغیر اندک

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

در روایت است از ابن عباس کہ گفت بود پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ وَأَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي

علیہ وسلم سخی ترین مردم و سخی تر بود میبود در

رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ وَكَانَ جِبْرِيلُ

رمضان چون دیدار می کرد آنحضرت را جبرئیل و بود جبرئیل

يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ

دیدار می کرد آنحضرت را در ہر شب از شبہای رمضان پس درس می داد بطریق مدارسہ آنحضرت

فَلَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ

پس ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سخی تر بود بخیر

مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي

از باد فرستادہ شدہ روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابُ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم

کتاب الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ جَاءَتِ امْرَأَةٌ

و از سهل بن سعد گفت آورد زنی

بِبُرْدَةٍ قَالَ اَتَدْرُوْنَ مَا الْبُرْدَةُ فَقِيْلَ لَهُ نَعَمْ

بردہ را گفت ایا می دانید چیست بردہ پس گفته شد او را آرے

هِيَ الشَّمْلَةُ مَنْسُوْجٌ فِيْ حَاشِيَتِهَا قَالَتْ

بردہ شملہ است بافتہ دران شملہ در حاشیہ آن گفت آن زن

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّيْ نَسَجْتُ هٰذِهٖ بِيَدِيْ اَكْسُوْكَهَا

یا رسول اللہ بہر آئینہ من بافتہ ام این را بدست خود تا بپوشانم ترا این بردہ را

فَاَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا

پس گرفت آن بردہ را پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکہ حاجتمند بود بآنچہ

اِلَيْهَا فَخَرَجَ اِلَيْنَا وَاِنَّهَا اِزَارُهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِّنَ

برای آن بردہ پس بیرون آمد آنحضرت بسوی ما در حالیکہ آن پارچہ ازارش بود پس گفت مردے کہ از

الْقَوْمِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اكْسُنِيْهَا فَقَالَ نَعَمْ فَجَلَسَ

قوم بود یا رسول اللہ بپوشان مرا این پارچہ را پس گفت آنحضرت آرے پس نشست

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَجْلِسِ ثُمَّ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در مجلس پس

رَجَعَ فَطَوَاهَا ثُمَّ اَرْسَلَ بِهَا اِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ اَصْحَابُهُ

بازگشت پس تہ کرد آنحضرت آن بردہ را پس فرستاد آنحضرت آن بردہ را بسوے آن شخص پس گفتند مر او را یاران او

مَا أَحْسَنْتَ سَأَلْتَهَا إِيَّاهُ وَلَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ

خوب نکردی سوال کردی تو برای این برده از آنحضرت و بتحقیق می دانی که آنحضرت بانی نمی گرداند

سَائِلَهُ فَقَالَ الرَّجُلُ وَاللّٰهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيَكُونَ

سائلش را پس گفت آن مرد سوگند بخدا سوال نکردم از آنحضرت مگر برای آنکه تا شود

كَفَنِي يَوْمَ أَمُوتُ قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنَهُ رَوَاهُ

کفنی روزیکه بمیرم گفت سهل پس شد آن برده کفن آن شخص رواه

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْبُيُوعِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب البیوع در باب

النَّسَاءِ وَعَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ أَنَّ أَبَاهُ مَخْرَمَةَ

النسائی و در روایتی است از مسور بن مخرمه که گفت مخرمه پدر من

قَالَ يَا بُنَيَّ لِمَهْ أَوْ لِمَ تَبْلُغُنِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ای پسر کی من بتحقیق رسید مرا این خبر که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَدْ مَشَتْ عَلَيْهِ أَقْبِيَةٌ فَهُوَ يَقْسِمُهَا فَاذْهَبْ بِنَا إِلَيْهِ

حاصل گردیدند وی را قباها پس آنحضرت قسمت می کند آن قبارا پس برو ما را بسوی آنحضرت

فَذَهَبْنَا فَوَجَدْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس رفتیم پس یافتیم پیغمبر را صلی الله علیه وسلم

فِي مَنْزِلِهِ فَقَالَ لِي أَيْ بُنَيَّ ادْعُ لِي النَّبِيَّ صَلَّى

در سرای آنحضرت پس گفت مخرمه مرا ای پسر کی من بخوان برای ما پیغمبر را صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْظَمْتُ ذٰلِكَ وَقُلْتُ أَدْعُو لَكَ

الله علیه وسلم را پس سخت دانستم این امر را و گفتم آیا بخوانم برای تو

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا بُنَيَّ اِنَّهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفت مخرمہ ای پسر کہ من پیرا نیست

لَيْسَ بِحَبَّابٍ فَدَعَوْتُهُ فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ قَبَاءٌ مِنْ دِيْبَاجٍ

منکبر پس خواندم من آنحضرت را پس بیرون آمد آنحضرت در حالیکہ بر دست مبارک وی قبائی بود

مُزَرَّرٌ بِالذَّهَبِ فَقَالَ يَا مَخْرَمَةُ هٰذَا خَبَأْنَاهُ لَكَ

ساختہ شدہ بود بندہا ران قبا گویکہا از زر پس گفت آنحضرت ای مخرمہ این قبا پنہان داشتم این را برائے تو

فَاَعْطَاهُ اِيَّاهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

پس داد آنحضرت مخرمہ را آن قبا روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

اللِّبَاسِ فِيْ بَابِ الْمُزَرَّرِ بِالذَّهَبِ وَعَنِ ابْنِ

اللباس در باب بیان گویکہا ساختہ شدہ از زر و روایت است از ابن

شِهَابٍ قَالَ غَزَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شہاب کہ گفت غزوہ کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

غَزْوَةَ الْفَتْحِ فَتْحِ مَكَّةَ ثُمَّ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

غزوہ فتح یعنی فتح مکہ پس بیرون خارج شد پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْ مَّعَهٗ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ فَاقْتَتَلُوْا

علیہ وسلم با کسانیکہ ہمراہ آنحضرت بودند از مسلمانان پس جنگ کردند مسلمانان

بِحُنَيْنٍ فَنَصَرَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ دِيْنَهٗ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَاَعْطَى

در حنین پس نصرت داد خدای برتر و بزرگ دین خود را و مسلمانان را و داد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ صَفْوَانَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دران روز صفوان

ابن امية مائة من النعم ثم مائة ثم مائة قال
ابن امیہ را صد شتران پستر داد و صد شتران پستر داد صد شتران
ابن شهاب فحدثني سعيد بن المسيب ان
ابن شہاب پس سخن گفت مرا سعید بن مسیب
صفوان قال والله لقد اعطاني رسول الله صلى
صفوان گفت سوگند بخدا کہ بتحقیق داد مرا پیغمبر خدا صلے
الله عليه وسلم ما اعطاني وانه لابغض الناس
الله علیہ وسلم چیز ہا نیکہ داد مرا و ہر آئینہ حال اینست کہ آنحضرت دشمن ترین مردم
الي فما برح يعطيني حتى انه لاحب الناس الي
نزدم بود پس ہمیشہ بود آنحضرت کہ می داد مرا تا آنکہ ہر آئینہ آنحضرت شد دوست ترین مردم نزدم
وعن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله
و روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ گفت گفت پیغمبر خدا
صلى الله عليه وسلم لو قد جاءنا مال البحرين
صلے اللہ علیہ وسلم اگر آمدے ما را مال بحرین
لقد اعطيتك هكذا وهكذا وهكذا وقال
بتحقیق دادمے ترا اینقدر و اینقدر و اینقدر و اشارہ کرد آنحضرت
بيديه جميعا فقبض النبي صلى الله عليه
بہر دو دستہای مبارک خود را جمع کردہ پس قبض کردہ شد روح مبارک پیغمبر صلے اللہ علیہ
وسلم قبل ان يجيء مال البحرين فقدم على
وسلم پیش از آنکہ بیاید مال بحرین پس آمد مال بحرین نزد

أَبِي بَكْرٍ بَعْدَهُ فَأَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى مَنْ كَانَتْ لَهُ

ابو بکر رضؓ بعد آنحضرت پس امر کرد حضرت ابو بکر رضؓ منادی کننده را پس ندا داد آن منادی هر که باشد برای او

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَةٌ أَوْ دَيْنٌ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم وعدہ یا وامے

فَلْيَأْتِ فَقُمْتُ فَقُلْتُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس باید که بیاید آن شخص پس استادم پس گفتم هر آئینه پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ قَدْ جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَعْطَيْتُكَ

وسلم گفته بود اگر آمدے مال بحرین دادے ترا

هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا فَحَثَى أَبُو بَكْرٍ مَرَّةً ثُمَّ قَالَ

اینقدر و اینقدر و اینقدر پس بهر دو دست داد ابو بکر رضؓ یکبار پس گفت ابو بکر رضؓ

لِي عُدَّهَا فَعَدَدْتُهَا فَإِذَا هِيَ خَمْسُ مِائَةٍ فَقَالَ

مرا بشمار این را پس شمردم آنرا پس ناگاه آن پانصد بود پس گفت حضرت ابو بکر رضؓ

خُذْ مِثْلَيْهَا رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

بستان دو چندان آن روایت کرد این هر دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْفَضَائِلِ فِي بَابِ سَخَائِهِ صلعم وَرَوَى الْبُخَارِيُّ

الفضائل در باب بیان سخاوت آنحضرت صلعم و روایت کرد بخاری

الْحَدِيثَ الْآخِرَ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْكَفَالَةِ مَعَ تَغَيُّرٍ

حدیث ثانی را در صحیح بخاری در کتاب الکفالة با تغیر

يَسِيرٍ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ رَجُلٍ

اندک و روایت است از عبد اللہ بن ابی بکر و او روایت کرد از مردے که

مِنَ الْعَرَبِ قَالَ زَحَمْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از عرب بود گفت آن مرد را بسیار کردم نزدیک پیغمبر خدا صلے اللہ

تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ فَفِي رِجْلِيْ نَعْلٌ

تعالے علیہ وسلم در روز واقعہ حنین و در پای من نعل

كَثِيْفَةٌ فَوَطِئْتُ بِهَا عَلٰى رِجْلِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

کثیف بود پس اتفاقاً کوفتم از آن نعل بر پای مبارک پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَغَمَزَنِيْ غَمْزَةً بِيَدِهٖ فَقُلْتُ

اللہ تعالے علیہ وسلم پس زد آنحضرت مرا زد خفیف بتازیانہ بر دست

يَدِهٖ وَقَالَ بِسْمِ اللّٰهِ أَوْجَعْتَنِيْ قَالَ فَبَيْنَا أَنَا

دست مبارک آنحضرت بود و گفت آنحضرت بسم اللہ دردمند کردی مرا گفت آن مرد پس من گذرانیدم

لَا يَمَّا أَقُوْلُ أَوْجَعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ملامت کنندہ می گفتم در دل خود دردمند کردم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبِتُّ بِلَيْلَةٍ كَمَا يَعْلَمُ اللّٰهُ فَلَمَّا أَصْبَحْنَا

علیہ وسلم را پس گذرانیدم شب را چنانکہ می داند خدا پس چون بامداد کردیم

إِذَا رَجُلٌ يَقُوْلُ أَيْنَ فُلَانٌ فَقَالَ قُلْتُ هٰذَا وَاللّٰهِ

ناگاہ مردے می گفت کجا است فلان گفت آن مرد گفتم اینست سوگند بخدا

الَّذِيْ كَانَ مِنِّيْ بِلَا مِسِّ قَالَ فَانْطَلَقْتُ

این بود از من دیروز گفت آن مرد پس

وَأَنَا مُتَخَوِّفٌ فَقَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در حالیکہ من ترسان بودم پس گفت مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

تعالیٰ علیہ وسلم اِنَّكَ وَطِئْتَ بِنَعْلِكَ عَلٰى رِجْلِيْ فَاَوْجَعْتَنِيْ وَبِعْتُكَ نَاقَةً بِالسُّوْطِ فَهَذِهٖ

تعالیٰ علیہ وسلم تحقیق تو کوفتی از نعل خود بر پای من دیروز پس دردمند کردی تو مرا پس زدم من ترا از تازیانہ پس این

ثَمَانُوْنَ بَعْجَةً فَخُذْهَا بِهَا وَعَنِ الزُّهْرِيِّ

ہشتاد ماديہ اند پس بگیر این را بسبب آن زد در روایت است از زہری

اَنَّ جِبْرِيْلَ قَالَ مَا فِي الْاَرْضِ اَهْلُ عَشَرَةِ

کہ ہر آئینہ جبرئیل گفت نیستند بر زمین صاحب دہ

اَبْيَاتٍ اِلَّا قَلَّبْتُهُمْ قَمَا وَجَدْتُ اَحَدًا اَشَدَّ

خانہا مگر آنہ سودم ایشان را پس نیافتم ہیچ یکے را زیادہ تر

اِنْفَاقًا قَالَ لِهٰذَا الْمَالِ مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در نفقہ کردن این مال را از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَائِلِ سُنَنِهٖ

علیہ وسلم روایت کردہ ایں دو حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی

فِيْ بَابِ سَخَاءِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ اَبِيْ اِسْحٰقَ

در باب سخاء پیغمبر صلعم و در روایت است از ابی اسحاق

عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ قَالَ لَهٗ رَجُلٌ يَا اَبَا عُمَارَةَ

و در روایت کرد از براء گفت گفت ابو اسحاق کہ گفت مر براء را مردے ای ابا عمارہ

وَلَّيْتُمْ يَوْمَ حُنَيْنٍ قَالَ لَا وَاللّٰهِ مَا وَلّٰى النَّبِيُّ

ایا پشت دادید از مقابلہ کفار ان روز واقعہ حنین گفت براء نہ قسم بخدا پشت نداد پیغمبر

١٦٥

باقی بصفحہ ١٦٦

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلٰكِنْ وَلّٰى سَرْعَانُ

صلے اللہ علیہ وسلم ولیکن پشت دادند عجلت کنندگان

النَّاسِ فَلَقِيَهُمْ هَوَازِنُ بِالنَّبْلِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى

مردم پس پیش آمدند ایشان را ہوازن با تیر و پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلْقَى بَغْلَةً بَيْضَاءَ وَأَبُو سُفْيَانَ

اللہ علیہ وسلم استر سفید بود و ابو سفیان

ابْنُ الْحَارِثِ آخِذٌ بِلِجَامِهَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن حارث گیرنده بود لگام استر را و پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ۔ أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ أَنَا ابْنُ

علیہ وسلم می گفت من پیغمبرم ہیچ دروغ نیست دوم من پسر

عَبْدِ الْمُطَّلِبْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي

عبد المطلب ام روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ بَغْلَةِ النَّبِيِّ صلعم وَ

کتاب الجہاد در باب بغلہ پیغمبر صلعم و

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ مَعَ زِيَادَةٍ فِي كِتَابِ

روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنے آن با زیادتی در کتاب

الْجِهَادِ فِي بَابِ غَزْوَةِ حُنَيْنٍ وَفِي آخِرِ حَدِيثِهِ

الجہاد در باب غزوۂ حنین و در آخر حدیث مسلم است

قَالَ الْبَرَاءُ كُنَّا وَاللّٰهِ إِذَا احْمَرَّ الْبَأْسُ نَتَّقِي بِهِ

گفت براء بودیم سوگند بخدا چون سخت می شد جنگ پناه می گرفتیم بآنحضرت

حاشیہ صفحہ ۱۷۶ بقیہ

المسلمین رواہ مسلم فی صحیحہ فی کتاب الجہاد

فی باب غزوۂ حنین قال الامام النووی

فی شرح صحیح مسلم قال اصحابنا

معناہ ما ذکرنا من ان ابا سفیان

او لا باشر الحرب ولم یرد ان النبی صلی اللہ

علیہ وسلم اشتد وقد قالت الصحابۃ

رضی اللہ عنہم کنا اذا حمی الوطیس اتقینا

وکنا نحتمی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فلم یکن

احد منا اقرب الی العدو منہ

۱۷۶

انتہی صلی اللہ علیہ وسلم

فلا یجوز ان یقال

اجمع المسلمون علی انہ

انتہی

ذکر علیہ علیہ السلام

بن الطاہر

لیکن نقل

السلام

وَاَنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الْاِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ

و هر آئینه از جملهٔ ما هر انسانی آن بود که شیطان می گردد با وی یعنی پیوسته

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم و روایت است از انس رضی اللہ

عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ كَانَ

عنہ و او روایت کرد از پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم که هر آئینه آنحضرت بود

اِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ اَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتّٰى تُفْهَمَ عَنْهُ

هرگاه می گفت سخنی را باز می گردانید آن سخن را سه بار تا فهمیده شود آن سخن از آنحضرت

وَاِذَا اَتٰى عَلٰى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا

و وقتیکه می آمد آنحضرت نزد قومی پس سلام میکرد بر ایشان سلام میکرد بر ایشان سه بار

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهٖ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ وَ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم و

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ اَنَّهَا قَالَتْ

از عروه بن زبیر و او روایت کرد از عائشه رضی اللہ عنہا که هر آئینه عائشه رضی

اَلَا يُعْجِبُكَ اَبَا فُلَانٍ جَاءَ فَجَلَسَ اِلٰى جَانِبِ

ابا و شگفت می گرداند ترا ابا فلان آمد پس نشست بسوی کناره

حُجْرَتِيْ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

حجرهٔ من در حالیکه حدیث بیان میکرد از پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسْمِعُنِيْ ذٰلِكَ وَكُنْتُ اُسَبِّحُ

علیہ وسلم در حالیکه می شنوانید مرا آن سخن و بودم که نماز نفل ادا میکردم

فَقَامَ قَبْلَ اَنْ اَقْضِیَ سُبْحَتِیْ وَلَوْ اَدْرَکْتُہٗ لَرَدَدْتُ

پس استاد پیش از انکہ گزارم نفل خودرا واگر یافتمے اورا ہرآئینہ رد کردمے

عَلَیْہِ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

بروی کہ بتحقیق پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَمْ یَکُنْ یُسْرِدُ الْحَدِیْثَ کَسَرْدِکُمْ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ

نبود کہ پیاپے می گفت سخن را مانند پیاپے گفتن شما روایت کرد این حدیث را بخاری

فِیْ صَحِیْحِہٖ فِیْ کِتَابِ الْاَنْبِیَاءِ فِیْ بَابِ صِفَۃِ

در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب صفت

النَّبِیِّ صلعم وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِیَّ

پیغمبر صلعم و روایت است از براء کہ گفت شنیدم پیغمبر

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقْرَاُ فِی الْعِشَاءِ بِالتِّیْنِ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ می خواند در نماز عشاء سورۃ والتین

وَالزَّیْتُوْنِ فَمَا سَمِعْتُ اَحَدًا اَحْسَنَ صَوْتًا

والزیتون و نشنیدم ہیچ یکے را خوشتر آواز

مِّنْہُ اَوْ قِرَاءَۃً رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ فِیْ صَحِیْحِہٖ فِیْ

از آنحضرت یا در قراءت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

بَابِ الْقِرَاءَۃِ فِی الْعِشَاءِ

باب قراءت در نماز عشاء

اَلْبَابُ الثَّانِیْ عَشَرَ فِیْمَا کَانَ عَلَیْہِ النَّاسُ

باب دوازدہم در بیان حالتے کہ بودند بران مردم

فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنَ الضَّلَالَةِ وَفِي بَيَانِ الْوَحْيِ إِلَى

در زمانهٔ جاهلیت از گمراهی و در بیان فرود آمدن وحی بسوی

رَسُولِ اللّٰهِ صلعم وَبَعْثِهِ وَكَوْنِهِ صلعم خَاتَمَ

رسول خدا صلعم و بعثت آنحضرت و بودن آنحضرت صلعم خاتم

النَّبِيِّينَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْجُمُعَةِ هُوَ

پیغمبران گفت خدای تعالے در سورهٔ جمعه آن خدا

الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ

آنست که فرستاد در ناخواندگان پیغمبرے از جملهٔ ایشان میخواند بر ایشان رسول

آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا

آیات خدا را و پاک میسازد ایشان را و می آموزد ایشان را قرآن و حکمت و بتحقیق بودند ایشان

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ

پیش ازین در گمراهی هویدا و نیز مبعوث ساخت آن پیغمبر را دیگران

لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ذَٰلِكَ فَضْلُ

که هنوز نپیوسته اند با مومنان او ست غالب دانا این فضل

اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

خدا است میدهد آنرا هر که خواهد و خدا خداوند فضل عظیم است

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ أُنَاسٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ

روایت است از عبد الله که گفت گفتند مردم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنُؤَاخَذُ

صلی الله علیه وسلم یا رسول الله ایا گرفتار خواهیم شد

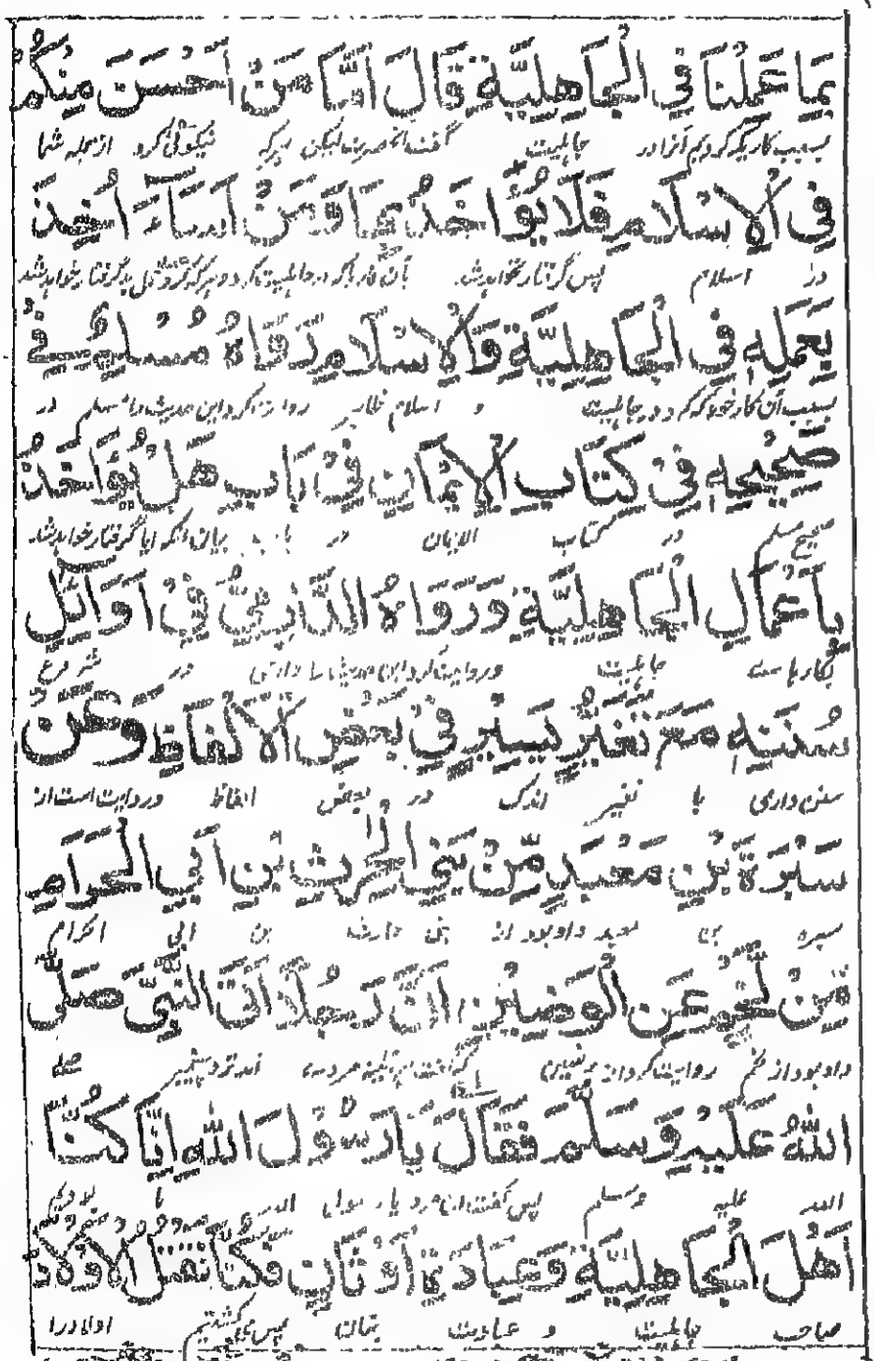

بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَالَ أَمَّا مَنْ أَحْسَنَ مِنْكُمْ
فِي الْإِسْلَامِ فَلَا يُؤَاخَذُ بِمَا كَانَ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَمَنْ أَسَاءَ أُخِذَ
بِعَمَلِهِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالْإِسْلَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي
صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ هَلْ يُؤَاخَذُ
بِأَعْمَالِ الْجَاهِلِيَّةِ وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي أَوَائِلِ
سُنَنِهِ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيرٍ فِي بَعْضِ الْأَلْفَاظِ وَعَنْ
سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ مِنْ بَنِي الْحَرِيشِ بْنِ أَبِي الْحَرَامِ
قَيْنٍ لَقِيتُ عَنِ الْوَضِينِ أَنْ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا كُنَّا
أَهْلَ الْجَاهِلِيَّةِ وَعِبَادَةِ الْأَوْثَانِ فَكُنَّا نَقْتُلُ الْأَوْلَادَ

وَكَانَتْ عِنْدِيْ ابْنَةٌ لِيْ فَلَمَّا أَجَابَتْ وَكَانَتْ مَسْرُوْرَةً

و بود نزدم دخترے مرا پس چون قابل جواب دادن شد آن دختر و بود کہ شادی شدہ

بِدُعَائِيْ إِذَا دَعَوْتُهَا فَدَعَوْتُهَا يَوْمًا فَاتَّبَعَتْنِيْ فَمَرَرْتُ

بخواندن من چون می خواندم او را پس خواندم آن دختر را روزے پس پیروی کرد مرا پس گذشتم

حَتَّى أَتَيْتُ بِئْرًا مِّنْ آهَالِيْ غَيْرَ بَعِيْدٍ فَأَخَذْتُهَا

تا آنکہ آمدم نزد چاہے کہ از اہل من دور نبود پس گرفتم

بِيَدِهَا فَرَدَيْتُ بِهَا فِي الْبِئْرِ وَكَانَ آخِرُ عَهْدِيْ

دست آن دختر پس افگندم او را در چاہ و بود آخر زمانہ دیدار کردن من

بِهَا أَنْ تَقُوْلَ يَا أَبَتَاهُ يَا أَبَتَاهُ فَبَكَى رَسُوْلُ اللّٰهِ

آن دختر را آنکہ می گفت آن دختر یا ابتاہ یا ابتاہ پس بگریست پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى وَكَفَ دَمْعُ عَيْنَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم تا آنکہ چکید اشک چشمہای مبارک آنحضرت

فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِّنْ جُلَسَاءِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت مر آنشخص را مردے از ہنشینان پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْزَنْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

علیہ وسلم اندوہگین کردی پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ كُفَّ فَإِنَّهُ يَسْأَلُ عَمَّا أَهَمَّهُ

علیہ وسلم را پس گفت آنحضرت مر آن ہنشین را باز ایست پس ہر آئینہ این شخص می پرسد از آنچہ

ثُمَّ قَالَ لَهُ أَعِدْ عَلَيَّ حَدِيْثَكَ فَأَعَادَهُ فَبَكَى

پستر گفت آنحضرت او را عود کن بر من سخن خود را پس بگرفت آن مرد سخن خود را پس

حَتّٰى وَكَفَ الدَّمْعُ مِنْ عَيْنَيْهِ عَلٰى لِحْيَتِهٖ ثُمَّ

تا آنکه چکید اشک از چشمهای مبارک آنحضرت بر ریش مبارکش پس

قَالَ لَهٗ اِنَّ اللّٰهَ وَضَعَ عَنِ الْجَاهِلِيَّةِ مَا عَمِلُوْا

گفت آنحضرت آن مرد را بتحقیق خدا عفو کرد از اهل جاهلیت آنچه کردند پیشتر

فَاسْتَأْنِفْ عَمَلَكَ وَعَنْ مُجَاهِدٍ حَدَّثَنِيْ مَوْلًا

پس از سر نو بگیر کار خود را و بروایت است از مجاهد که گفت سخن گفت مرا مولای من

اَنَّ اَهْلَهٗ بَعَثُوْا مَعَهٗ بِقَدَحٍ فِيْهِ زُبْدٌ وَّلَبَنٌ اِلٰى

که بسر آنکه اهل من فرستادند با من کاسهٔ بزرگ را که دران مسکه و شیر بود و سبوی

اٰلِهَتِهِمْ قَالَ فَمَنَعَنِيْ اَنْ اَكُلَ الزُّبْدَ مَخَافَتَهَا قَالَ

معبودان خود گفت پس باز داشت مرا از انکه بخورم مسکه را خوف آن معبودان گفت

فَجَاءَ كَلْبٌ فَاَكَلَ الزُّبْدَ وَشَرِبَ اللَّبَنَ ثُمَّ بَالَ

پس آمد سگی پس خورد مسکه را و نوشید شیر را پس شاشید

عَلَى الصَّنَمِ وَهُوَ اِسَافٌ وَنَائِلَةُ قَالَ هَارُوْنُ

بر بت و آن بت اساف و نائله بودند گفت هارون

كَانَ الرَّجُلُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ اِذَا سَافَرَ حَمَلَ مَعَهٗ

بود مرد در زمانهٔ جاهلیت چون بسفری رفت می برد با خود

اَرْبَعَةَ اَحْجَارٍ ثَلٰثَةً لِقِدْرِهٖ وَالرَّابِعُ يَعْبُدُهٗ وَبَيْنَ

چهار سنگها را سه از آن برای نهادن دیگ بران بود و سنگ چهارم که بود از انها او پرستید آن مرد

كَلْبِهٖ وَيَقْتُلُ وَلَدَهٗ وَعَنْ اَبِي الرَّجَاءِ قَالَ

سگ خود را و می کشت فرزند خود را و بروایت است از ابی الرجاء که گفت

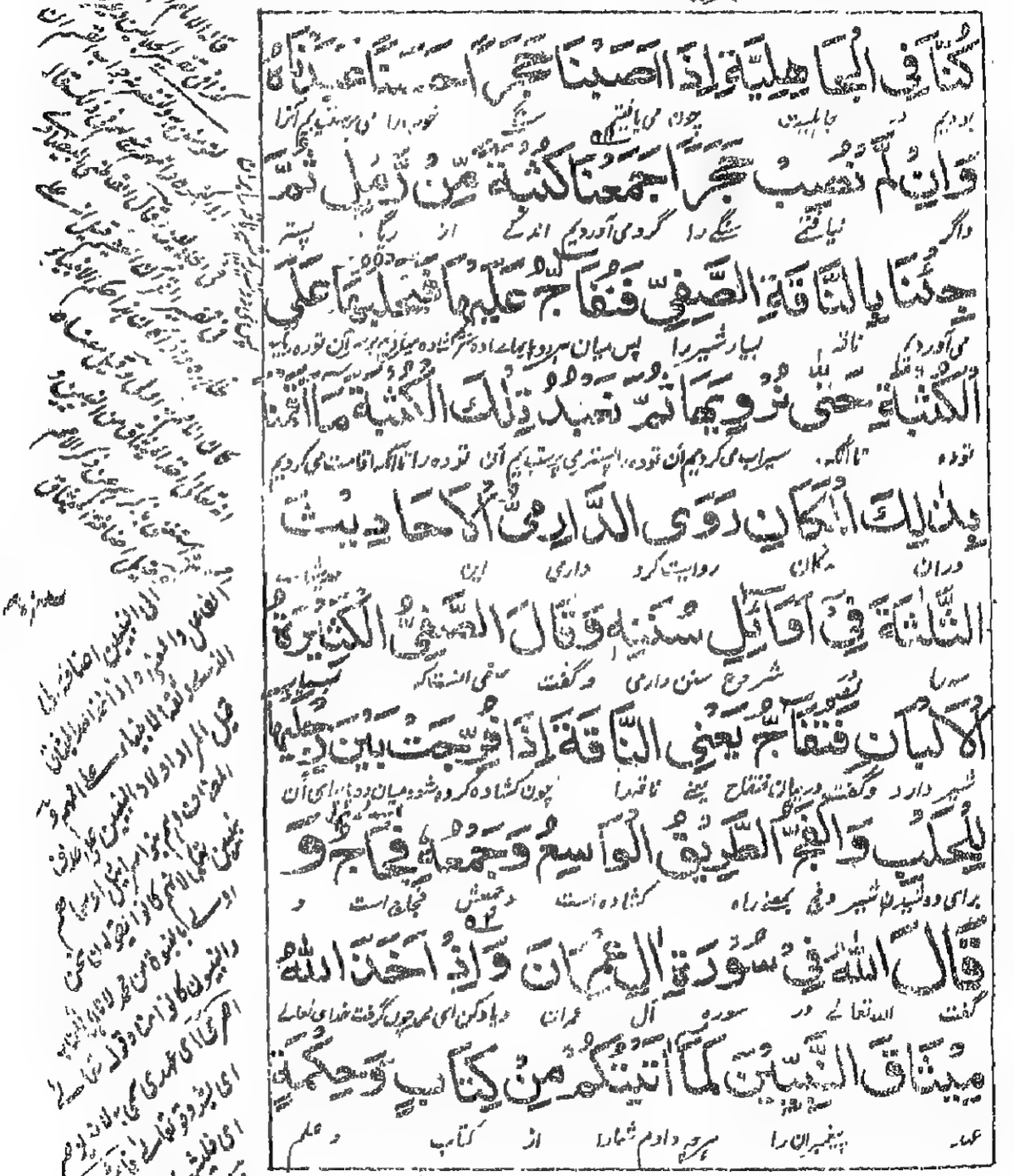
كُنَّا فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا أَصَبْنَا حَجَرًا أَحْسَنَ مِنْهُ أَخَذْنَاهُ
بودیم در جاهلیت چون می یافتیم سنگ خوبتر از آنرا می برداشتیم
وَإِنْ لَمْ نُصِبْ حَجَرًا جَمَعْنَا كُثْبَةً مِنْ رَمْلٍ ثُمَّ
واگر نیافتیم سنگی را گرد می آوردیم اندکی از ریگ پس
جِئْنَا بِالنَّاقَةِ الصَّفِيِّ فَنَفَاجُ عَلَيْهَا فَتَثْلِبُهَا عَلَى
می آوردیم ناقه بسیار شیر را پس میان هر دو پهلوی او را بشکافته میدوشیم بر آن توده شیر
الْكُثْبَةِ حَتَّى نَرْوِيَهَا ثُمَّ نَعْبُدُ تِلْكَ الْكُثْبَةَ مَا اثْنَتَا
توده تا آنکه سیراب می کردیم آن توده را پس میپرستیدیم آن توده را تا آنکه اقامت می کردیم
وَذَلِكَ الْمَكَانَ رَوَى الدَّارِمِيُّ الْأَحَادِيثَ
در آن مکان روایت کرد دارمی این احادیث
الثَّلَاثَةَ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ وَقَالَ الصَّفِيُّ الْكُثَيْرِيُّ
سه را شروع سنن دارمی و گفت صفی الدین کثیری
الْأَلْبَانِ فَنَفَاجُ يَعْنِي النَّاقَةَ إِذَا فُرِجَتْ بَيْنَ رِجْلَيْهَا
شیر دارد و گفت میان فنفاج یعنی ناقه را چون کشاده کرده شود میان دو پای او
لِلْحَلْبِ وَالْفَجُّ الطَّرِيقُ الْوَاسِعُ وَجَمْعُهُ فِجَاجٌ وَ
برای دوشیدن شیر و فج بمعنی راه کشاده است و جمعش فجاج است و
قَالَ اللَّهُ فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ
گفت الله تعالی در سوره آل عمران و یاد کن ای محمد چون گرفت خدای تعالی
مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ
عهد پیغمبران را هر چه دادم شما را از کتاب و علم

ثُمَّ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ

پس بیاید بشما پیغمبرے باور دارندہ چیزے راکہ باشما است ہرآئینہ ایمان آرید

بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهٗ ؕ قَالَ ءَاَقْرَرْتُمْ وَاَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ

بوے وہرآئینہ نصرت کنید اورا گفت خدا یا اقرار کردید و گرفتید برین

اِصْرِىْ ؕ قَالُوْٓا اَقْرَرْنَا ؕ قَالَ فَاشْهَدُوْا وَاَنَا مَعَكُمْ

پیمان مرا گفتند اقرار کردیم گفت پس گواہ باشید و من باشما

مِّنَ الشّٰهِدِيْنَ ۝ فَمَنْ تَوَلّٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ

از گواہانم پس ہرکہ برگردد بعد ازین عہد پس آن گروہ

هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ۝ عَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوْا

ایشانند سرکشان روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتٰى وَجَبَتْ

ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در کدام وقت ثابت شد

لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَاٰدَمُ بَيْنَ الرُّوْحِ وَالْجَسَدِ

برای تو پیغمبرے فرمود آنحضرت کہ آدم درمیان روح و بدن بود

رَوَاهُ التِّرْمِذِىُّ فِىْ جَامِعِهٖ فِى الْمَنَاقِبِ فِىْ بَابِ

روایت کرد ایں حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در مناقب در باب

فَضْلِ النَّبِىِّ صلعم وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ

فضل پیغمبر صلعم وگفت ترمذی ایں حدیث حسن

صَحِيْحٌ غَرِيْبٌ مِّنْ حَدِيْثِ اَبِىْ هُرَيْرَةَ لَا نَعْرِفُهٗ

صحیح غریب است از حدیث ابی ہریرہ نمی شناسیم اورا

۱۸۳

إِلَّا مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ

مگر از این وجه و گفت خدای تعالی در سورهٔ

النِّسَاءِ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَّ

نساء بدرستیکه ما وحی فرستادیم بسوی تو ای محمد چنانکه وحی فرستادیم بسوی نوح و

النَّبِيِّيْنَ مِنْ بَعْدِهٖ ۚ وَأَوْحَيْنَا إِلٰى إِبْرَاهِيْمَ وَإِسْمٰعِيْلَ

پیغمبران بعد از وے و چنانکه وحی فرستادیم بسوی ابراهیم و اسمعیل

وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيْسٰى وَأَيُّوْبَ

و اسحاق و یعقوب و نبیرگان و عیسی و ایوب

وَيُوْنُسَ وَهٰرُوْنَ وَسُلَيْمٰنَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوٗدَ زَبُوْرًا ۝

و یونس و هارون و سلیمان و دادیم داود را زبور

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِيْنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ

روایت است از عائشه ام المؤمنین رضی الله عنها که بدرستیکه

الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

حارث بن هشام پرسید پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ يَأْتِيْكَ

علیه وسلم را پس گفت حارث یا رسول الله چگونه می آید ترا

الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وحی پس گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

أَحْيَانًا يَأْتِيْنِيْ مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ

گاه گاه می آید وحی مرا مانند آواز جرس و این نوع سخت تر است از قسم دیگر

عَلَيَّ فَيَفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ

برمن پس منقطع میشود از من در حالیکه یاد میگیرم از آن وحی آنچه که گفت

وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي

وگاه گاهی تمثل می گیرد برای من فرشته بپیکر مردی پس سخن می گوید مرا پس یاد میگیرم

مَا يَقُولُ قَالَتْ عَائِشَةُ رض وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ

چیزیرا که می گوید گفت عائشه رض و بتحقیق دیدم آنحضرت را که نازل میشد بر وی

الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ

وحی در روز سخت سرد پس منقطع میشد وحی از آنحضرت در حالیکه

جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي أَوَّلِ

پیشانی مبارک آنحضرت می ریخت عرقرا روایت کرد این حدیثرا البخاری در اول

صَحِيحِهِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

صحیح بخاری و روایت کرد این حدیثرا مسلم بمعنی آن در صحیح مسلم در کتاب

الْفَضَائِلِ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ

الفضائل و گفت الله تعالی در سورة بقره

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْئَلُ

بدرستیکه ما فرستادیم ترا ای محمد براستی مژده خوش دهنده و ترساننده و پرسیده نخواهی شد

عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ

از اهل دوزخ و گفت خدای تعالی در سورة

آلِ عِمْرَانَ لَقَدْ مَنَّ اللهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ

آل عمران بتحقیق نعمت داد خدا بر مؤمنان چون فرستاد

فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ

در میان ایشان پیغمبرے را از ایشان میخواند بر ایشان آیات خدا را و پاک میگرداند

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ

و می آموزد ایشان را قرآن و حکمت و بدرستیکه بودند قبل ازین

لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ

در گمراهی ظاهر و گفت خدای تعالے در سورہ

الْمَائِدَةِ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ

مائدہ ای اہل کتاب بدرستیکہ آمد بشما پیغمبر ما بیان میکند

لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَن تَقُولُوا مَا جَاءَنَا

برای شما بحالت انقطاع مبعوث شدن پیغمبران تا نگوئید شما کہ نہ آمد نزد ما

مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُم بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ

ہیچ کے مژدہ دہندہ و نہ ترساندہ پس بتحقیق آمد نزد شما خبر خوش دہندہ و ترساندہ

وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى

و خدا بر ہر چیز قادر است و گفت خدای تعالے

فِي سُورَةِ الْفُرْقَانِ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا

در سورۂ فرقان و نفرستادیم ترا ای محمد مگر مژدہ دہندہ

وَنَذِيرًا ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ

و ترساندہ و گفت خدای تعالے در سورۂ احزاب

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

ای پیغمبر بدرستیکہ فرستادیم ترا گواہ و مژدہ دہندہ و ترساندہ

وَدَاعِيًا إِلَى اللّٰهِ بِإِذْنِهٖ وَسِرَاجًا مُّنِيْرًا ۝ وَعَنْ

و خواننده بسوی خدا بتوفیق او و چراغ روشن روایت است از

عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ

عطاء بن یسار گفت ملاقات کردم عبد اللہ بن عمرو بن

الْعَاصِ قُلْتُ أَخْبِرْنِيْ عَنْ صِفَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

عاص را گفتم خبر کن مرا از صفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرَاةِ قَالَ أَجَلْ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ در توریت است گفت آرے

وَاللّٰهِ إِنَّهٗ لَمَوْصُوْفٌ فِي التَّوْرَاةِ بِبَعْضِ صِفَتِهٖ

قسم خدا ہر آئینہ این پیغمبر موصوف است در توریت ببعض صفت وے

فِي الْقُرْاٰنِ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّ

کہ در قرآنست آن امت ای پیغمبر ہر آئینہ فرستادہ ایم ترا شاہد و

مُبَشِّرًا وَّنَذِيْرًا وَّحِرْزًا لِّلْأُمِّيِّيْنَ أَنْتَ عَبْدِيْ

بشارت دہندہ و ترساندہ و پناہ برای امیین تو بندہ من ہستی

وَرَسُوْلِيْ سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَّلَا غَلِيْظٍ

و پیغمبر من مسمی کردم ترا توکل کنندہ نہ بدخو و درشت سخن

وَّلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

و نہ بلند کنندہ آواز در بازارہا و دفع نمی کند بدی را

السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَعْفُوْ وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَّقْبِضَهُ اللّٰهُ

بہ بدی ولیکن عفو میکند و بخشش میکند و ہرگز قبض نخواہد کرد خدا او را

حَتّٰى يُقِيْمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِاَنْ يَّقُوْلُوْا لَآ اِلٰهَ

تا وقتیکه راست کند باو ملت کج را باین طور که بگویند کسان نیست هیچ معبودی

اِلَّا اللّٰهُ وَتُفْتَحَ بِهَآ اَعْيُنٌ عُمْيٌ وَّاٰذَانٌ صُمٌّ وَّقُلُوْبٌ

مگر خدا وکشاده شود باآن چشمهای کور و گوشهای ناشنوا و دلها

غُلْفٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْبُيُوْعِ

درپرده گرده شده روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب البیوع

فِيْ بَابِ كَرَاهِيَةِ الصَّخَبِ فِي السُّوْقِ وَقَالَ

در باب کراهیت صخب در بازارها و گفت

اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ السَّبَاءِ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا

خدای تعالی در سوره سبا و نه فرستادیم ترا ای محمد مگر

كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ

فرستادن عامه برای همه مردمان مژده دهنده و ترساننده ولیکن اکثر مردمان

لَا يَعْلَمُوْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ عَنْ رَّسُوْلِ

نمی دانند و در روایت است از ابی هریره و او در روایت کرد از پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ وَالَّذِيْ

خدا صلی الله علیه وسلم که هر آینه آنحضرت گفت سوگند بخدائیکه

نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَا يَسْمَعُ بِيْ اَحَدٌ مِّنْ هٰذِهِ

نفس محمد در قدرت اوست نمی شنود مرا هیچ یکی ازین

الْاُمَّةِ يَهُوْدِيٌّ وَّلَا نَصْرَانِيٌّ ثُمَّ يَمُوْتُ

امت از یهودی و نصرانی پس میرد

وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ

در حالیکه ایمان نه آورد بچیزیکه فرستاده شده‌ام بآن مگر باشد آن شخص از

أَصْحَابِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي

اصحاب دوزخ روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود در

كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ وُجُوبِ الْإِيمَانِ

کتاب الایمان در باب وجوب ایمان

بِرِسَالَةِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صلعم إِلَى جَمِيعِ النَّاسِ وَ

به پیغمبری ما محمد صلعم بسوی تمام مردم و

قَالَ اللهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ

گفت خدای تعالی در سورهٔ احزاب نیست محمد

أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللهِ وَخَاتَمَ

پدر هیچ یکے از مردان شما ولیکن پیغمبر خدا و مهر

النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝ عَنْ

پیغمبران است و هست خدا بهر چیز دانا روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره که هر آئینه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

قَالَ إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي كَمَثَلِ

گفت هر آئینه حال من و حال پیغمبران قبل از من مانند حال

رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ إِلَّا مَوْضِعَ لَبِنَةٍ

کسے است که ساخت خانه را پس نیکو ساخت آن خانه را و صاحب زینت کرد آن خانه را مگر جای

مِنْ زَاوِيَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَتَعَجَّبُونَ

از گوشه پس شروع کردند مردم گرد او گردیدن گشتند بآن و تعجب می کردند

لَهُ وَيَقُولُونَ هَلَّا وُضِعَتْ هٰذِهِ اللَّبِنَةُ

ازان و می گفتند چرا نهاده شد این خشت

قَالَ فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

گفت آنحضرت پس من مثل آن خشتم و من تمام کننده پیغمبرانم روایت کرد این حدیث را بخاری

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ خَاتَمِ

در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب خاتم

النَّبِيِّينَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ فِي بَعْضِ

النبیین و در روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در بعض

الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ

لفظها در صحیح مسلم در کتاب الفضائل در باب

خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

خاتم النبیین و در روایت کرد این حدیث را ترمذی با تغیر اندک

عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِي جَامِعِهِ فِي الْمَنَاقِبِ

از ابی بن کعب در جامع ترمذی در مناقب

الْبَابُ الثَّالِثُ عَشَرَ فِي عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

باب سیزدهم در علامات نبوت

وَالْمُعْجِزَاتِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَقَالَ

و معجزات گفت خدای تعالے در سورهٔ بقره و گفتند

الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ ؕ

کسانیکہ ہیچ نمی دانند یعنے اہل کتاب یا مشرکان چرا کلام نمی کند با ما خدا یا نمی آید پیش ما نشانہ

كَذَٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّثْلَ قَوْلِهِمْ ۘ تَشَابَهَتْ

ہمچنین گفتند کسانیکہ بودند پیش از ایشان مانند قول ایشان یکدیگر مشابہت

قُلُوبُهُمْ ۗ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۝ عَنْ

دلہای ایشان ہر آئینہ بیان کردیم علامات را برای کسانیکہ یقین میکنند روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ گفت فرمود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيٌّ إِلَّا أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ

نیست از پیغمبران پیغمبرے مگر داده شد آن چیزیکہ مانند آن ایمان آورد بر او

الْبَشَرُ وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ

آدمیان و جز این نیست کہ ہست آن چیز کہ داده شده ام وحی وحی فرمود آن را خدا

إِلَيَّ وَإِنِّي أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

سوی من و امید دارم اینکہ باشم زیاده ترین پیغمبران از روی پیروی کنندگان روز قیامت

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابٍ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در شروع کتاب

فَضَائِلِ الْقُرْآنِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ

فضائل قرآن و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم

فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ وُجُوبِ الْإِيمَانِ

در کتاب الایمان در باب وجوب ایمان

بِرِسَالَةِ نَبِيِّنَا صلعم اِلٰى جَمِيْعِ النَّاسِ وَعَنْ قَتَادَةَ

بہ پیغمبری پیغمبر ما صلعم بسوی تمام مردم و روایت است از قتادہ

عَنْ اَنَسٍ قَالَ اَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاِنَاءٍ

او روایت کرد از انس کہ گفت آوردہ شد نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم آوندے

وَهُوَ بِالزَّوْرَاءِ فَوَضَعَ يَدَهٗ فِي الْاِنَاءِ فَجَعَلَ الْمَاءُ

و حالیکہ آنحضرت در زوراء بود پس نہاد آنحضرت دست مبارک خود را در آوند پس گشت آب

يَنْبَعُ مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِهٖ فَتَوَضَّاَ الْقَوْمُ قَالَ قَتَادَةُ

کہ بیرون می آمد از میان انگشتان مبارک آنحضرت پس وضو کردند قوم گفت قتادہ

قُلْتُ لِاَنَسٍ كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَلٰثَمِائَةٍ اَوْ زُهَاءَ ثَلٰثَمِائَةٍ

گفتم مر انس را چند آدمیان بودید شما گفت سہ صد آدمیان یا مقدار سہ صد آدمیان

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ فِيْ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در

بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغْيِيْرٍ يَسِيْرٍ

باب علامات نبوت و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ

در صحیح مسلم در شروع کتاب الفضائل و روایت است از

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ عَطِشَ النَّاسُ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ

جابر بن عبداللہ گفت تشنہ شدند مردم روز حدیبیہ

وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ رَكْوَةٌ

و پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پیش وے ابریق چرمین بود

فَتَوَضَّأَ فَجَهِشَ النَّاسُ نَحْوَهُ قَالَ مَا لَكُمْ قَالُوا لَيْسَ
پس وضو کرد پس شتافتند مردم برای آب بسوی آنحضرت گفت آنحضرت چیست حال شما گفتند
عِنْدَنَا مَاءٌ نَتَوَضَّأُ وَلَا نَشْرَبُ إِلَّا مَا بَيْنَ يَدَيْكَ
نزد ما آبے کہ وضو کنیم وخوریم آبے کہ بخوریم مگر آبے کہ پیش تست
فَوَضَعَ يَدَهُ فِي الرَّكْوَةِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَثُورُ بَيْنَ أَصَابِعِهِ
پس نہاد آنحضرت دست مبارک خود را در رکوہ پس گشت آب کہ جوش میکرد میان انگشتان
كَأَمْثَالِ الْعُيُونِ فَشَرِبْنَا وَتَوَضَّأْنَا قُلْتُ كَمْ كُنْتُمْ
مثل چشمہا پس خوردیم آب را ووضو کردیم گفتم چند قدر بودید
قَالَ لَوْ كُنَّا مِائَةَ أَلْفٍ لَكَفَانَا كُنَّا خَمْسَ عَشْرَةَ مِائَةٍ
گفت اگر ما بودیم صد ہزار بتحقیق کفایت کردے ما را بودیم پانزدہ صد
وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كُنَّا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَرْبَعَ عَشْرَةَ
در روایت است از براء کہ گفت بودیم روز حدیبیہ چہاردہ
مِائَةٍ وَالْحُدَيْبِيَةُ بِئْرٌ فَنَزَحْنَاهَا حَتَّى لَمْ نَتْرُكْ
صد کس و حدیبیہ چاہیست پس کشیدیم آب آن چاہ را تا آنکہ نگذاشتیم
فِيهَا قَطْرَةً فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
در وے یک قطرہ پس نشست پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم
عَلَى شَفِيرِ الْبِئْرِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَمَضْمَضَ وَمَجَّ فِي الْبِئْرِ
بر کنارہ چاہ پس طلبید آبے پس بیمود دہن مبارک خود آنحضرت و انداخت از دہن آن در چاہ
فَمَكَثْنَا غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ اسْتَقَيْنَا حَتَّى رَوِينَا وَرَوِيَتْ
پس درنگ کردیم اندک پس برکشیدیم آب را از آن چاہ تا آنکہ سیراب شدیم و سیراب شدند

١٩٥

أو صدرت بركاتنا وعن عبد الله قال كنا

یا بازگشتند در کتابهای ما و روایت است از عبد الله که گفت بودیم ما

نعد الآيات بركة وأنتم تعدونها تخويفا كنا

که می شمردیم آیات را سبب برکت و شما می شمارید آن آیات را سبب ترسانیدن بودیم ما

مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في سفر

همراه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در سفری

فقل الماء فقال اطلبوا فضلة من ماء فجاءوا

پس کم شد آب پس گفت آنحضرت بجویید زیاده مانده از آب را پس آوردند

بإناء فيه ماء قليل فأدخل يده في الإناء ثم

ظرفی را که در وی آب اندک بود پس در آورد آنحضرت دست مبارک خود را در آن ظرف پس

قال حي على الطهور المبارك والبركة من الله

گفت آنحضرت بیائید بر آب پاک کننده مبارک و برکت از خدا است

فلقد رأيت الماء ينبع من بين أصابع رسول الله

پس هر آئینه بتحقیق دیدم آب را که بیرون می آمد میان انگشتان مبارک پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ولقد كنا نسمع تسبيح

صلی الله علیه وسلم و هر آئینه بتحقیق می شنیدیم تسبیح

الطعام وهو يؤكل روى البخاري الأحاديث

طعام را در حالیکه آن خورده میشد روایت کرد بخاری این حدیثهای

الثلثة في صحيحه في كتاب الأنبياء في باب

سه را در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْاَكْوَعِ قَالَ

علامات نبوت و روایت است از سلمہ بن اکوع گفت

خَفَّتْ اَزْوَادُ الْقَوْمِ وَاَمْلَقُوْا فَاَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

کم شد توشہائے قوم و محتاج گشتند پس آمدند نزد پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ نَحْرِ اِبِلِهِمْ فَاَذِنَ لَهُمْ فَلَقِيَهُمْ عُمَرُ

علیہ وسلم در بارہ حکم شتران خود پس دستوری داد آنحضرت ایشانرا بنحر

فَاَخْبَرُوْهُ فَقَالَ مَا بَقَاءُكُمْ بَعْدَ اِبِلِكُمْ فَدَخَلَ عَلَى

پس خبر دادند حضرت عمر رضی را پس گفت حضرت عمر رضی چیست سبب بقای شما بعد شتران شما پس درآمد حضرت عمر رضی

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت یا رسول اللہ

مَا بَقَاءُهُمْ بَعْدَ اِبِلِهِمْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

چیست سبب بقای ایشان بعد شتران ایشان پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَادِ فِي النَّاسِ يَاْتُوْنَ بِفَضْلِ

علیہ وسلم ندا بکن در مردم کہ بیارند زیادہ ماندہ

اَزْوَادِهِمْ فَبُسِطَ لِذٰلِكَ نِطَعٌ وَجَعَلُوْهُ عَلَى النِّطَعِ

از توشہائے خود را پس گسترده شد برای آن بساط از ادیم و گرد آنید مر آن توشہ بران بساط

فَقَامَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا

پس استاد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دعا کرد و

بِبَرَكَةٍ عَلَيْهِ ثُمَّ دَعَاهُمْ بِاَوْعِيَتِهِمْ فَاحْتَثَى النَّاسُ

برکت خواست آنحضرت بران بستر طلبید آنحضرت از ایشان ظروف ایشان را پس پر کرد کف دست خود از مردم

حَتّٰى فَرَغُوا ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تا آنکه فارغ شدند پستر گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ رَوَاهُ

گواہی میدہم اینکہ نیست معبود برحق مگر خدا وہر آئینہ من پیغمبر خدایم روایت کرد این

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ بَابِ الشَّرِكَةِ وَعَنْ جَابِرٍ

بخاری در صحیح بخاری در باب شرکت وروایت است از جابر

اَنَّ اَبَاهُ تُوُفِّيَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَاَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

کہ ہر آئینہ پدر وی مرد درحالیکہ بروی وام بود پس آمدم نزد پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ اِنَّ اَبِيْ تَرَكَ عَلَيْهِ دَيْنًا وَلَيْسَ

علیہ وسلم پس گفتم ہر آئینہ پدرمن گذاشت برخود وام را و نیست

عِنْدِيْ اِلَّا مَا يَخْرُجُ نَخْلُهٗ وَلَا يَبْلُغُ مَا يَخْرُجُ سِنِيْنَ

نزدم مگر چیزیکہ بیرون آرد درخت خرمای وی نمیرسد چیزیکہ بیرون می آرد آن درخت

مَا عَلَيْهِ فَانْطَلِقْ مَعِيْ لِكَيْ لَا يُؤْذِيَنِيْ عَلَى الْغُرَمَاءِ

کہ برو است پس برو همراه من تا لحظ نگویند مرا وام خواہان

فَمَشٰى حَوْلَ بَيْدَرٍ مِّنْ بَيَادِرِ التَّمْرِ فَدَعَا ثُمَّ اٰخَرَ ثُمَّ

پس رفت آنحضرت گرد خرمنے از خرمنہای تمر پس دعا کرد برکت کرد آنحضرت پستر

جَلَسَ عَلَيْهِ فَقَالَ انْزِعُوْا فَاَوْفَاهُمُ الَّذِيْ لَهُمْ وَ

نشست آنحضرت برآن خرمن پس گفت بکشید خرما را پس گزارد آنحضرت تمام حق وام خواہان را و

بَقِيَ مِثْلُ مَا اَعْطَاهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

باقی ماند خرما مانند مقدار یکہ داد آنحضرت وام خواہان را روایت کرد این حدیث را البخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَ

در کتاب الانبیاء در باب علامات نبوت و

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ

روایت است از عبدالرحمن بن ابی بکر کہ گفت بودیم با پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثِيْنَ وَمِائَةً فَقَالَ النَّبِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم یکصد وسی کس پس گفت پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ مَعَ أَحَدٍ مِّنْكُمْ طَعَامٌ

صلے اللہ علیہ وسلم آیا ہست با ہیچ یکے از شما طعام

فَإِذَا مَعَ رَجُلٍ صَاعٌ مِّنْ طَعَامٍ أَوْ نَحْوُهُ فَعُجِنَ

پس ناگاہ با مردے بود یک صاع از طعام یا مانند یک صاع پس خمیر کردہ شد

ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ مُّشْرِكٌ مُّشْعَانٌّ طَوِيْلٌ بِغَنَمٍ يَسُوْقُهَا

پس آمد مردے مشرک پراگندہ مو دراز قد با گوسپنان درحالیکہ

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْعًا أَمْ عَطِيَّةً

پس گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم ایا میدہی این را بطور بیع یا دہش

أَوْ قَالَ أَمْ هِبَةً قَالَ لَا بَلْ بَيْعٌ فَاشْتَرٰى مِنْهُ شَاةً

یا گفت آنحضرت یا بطور ہبہ گفت آن مرد نہ بلکہ بیع است پس خرید آنحضرت از آن مرد گوسپندی را

فَصُنِعَتْ وَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس ذبح کردہ شد آن گوسپند و فرمود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بِسَوَادِ الْبَطْنِ أَنْ يُّشْوٰى وَايْمُ اللّٰهِ مَا فِي الثَّلٰثِيْنَ وَالْمِائَةِ

در بارہ جگر گوسپند آنکہ بریان کردہ شود وقسم خدا نبود در ہیچ یکے دران یکصد وسی

لَا قَدَّ حَزَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ حُزَّةً مِّنْ

کہ بتحقیق قطع کرد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم برای وی پارہ از

سَوَادِ بَطْنِهَا اِنْ كَانَ شَاهِدًا اَعْطَاهَا اِيَّاهُ وَاِنْ

جگر آن گوسپند اگر بود شخص حاضر داد آنحضرت ازان جگر آن شخص را و اگر

كَانَ غَائِبًا خَبَأَ لَهُ فَجَعَلَ مِنْهَا قَصْعَتَيْنِ فَاَكَلُوْا

بود شخص غائب پنہان داشت آنحضرت برای آن شخص پس برگردانید آنحضرت ازان گوشت دو کاسہا

اَجْمَعُوْنَ وَشَبِعْنَا فَفَضَلَتِ الْقَصْعَتَانِ فَحَمَلْنَاهُ

ہمہ کس و سیر شدیم پس زیادہ ہا ماند دو کاسہای بزرگ برداشتیم گوشت پس برداشتیم آنرا

عَلَى الْبَعِيْرِ اَوْ كَمَا قَالَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

بر شتر یا چنانکہ گفت راوی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ كِتَابِ الْهِبَةِ فِيْ بَابِ قَبُوْلِ الْهَدِيَّةِ مِنَ

در کتاب الہبہ در باب قبول ہدیہ از

الْمُشْرِكِيْنَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَايُرٍ يَّسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ

مشرکان و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در صحیح مسلم

فِيْ بَيَانِ اٰدَابِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فِيْ بَابِ اِكْرَامِ

در بیان ادب طعام و شراب در باب تعظیم

الضَّيْفِ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ اَبُوْ طَلْحَةَ

مہمان و روایت است از انس بن مالک کہ گفت گفت ابو طلحہ

لِاُمِّ سُلَيْمٍ لَقَدْ سَمِعْتُ صَوْتَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

مر ام سلیم را بدرستیکہ شنیدم من آواز پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَعِيفًا أَعْرِفُ فِيهِ الْجُوعَ

صلے اللہ علیہ وسلم را ضعیف می شناسم در آنحضرت گرسنگی را

فَهَلْ عِنْدَكِ مِنْ شَيْءٍ فَقَالَتْ نَعَمْ فَأَخْرَجَتْ

پس ایا ہست نزد تو چیزے پس گفت ام سلیم آرے ہست پس بیرون آورد ام سلیم

أَقْرَاصًا مِنْ شَعِيرٍ ثُمَّ أَخْرَجَتْ خِمَارًا لَهَا فَلَفَّتِ

نانہائے چند از جو پستر بیرون آورد ام سلیم خمار خود را پس پیچید

الْخُبْزَ بِبَعْضِهِ ثُمَّ دَسَّتْهُ تَحْتَ يَدِي وَلَاثَتْنِي

نان را ببعض آن خمار پستر پوشید آنرا زیر دست من و دستا بن ساخت

بِبَعْضِهِ ثُمَّ أَرْسَلَتْنِي إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ببعض خمار پستر فرستاد مرا بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَذَهَبْتُ بِهِ فَوَجَدْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

علیہ وسلم گفت انس پس بردم آن نانرا پس یافتم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ النَّاسُ

صلے اللہ علیہ وسلم را در مسجد در حالیکہ با آنحضرت مردم بودند

فَقُمْتُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس ایستادم نزد ایشان پس گفت مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ

علیہ وسلم ایا فرستادہ است ترا ابو طلحہ پس گفتم آرے گفت آنحضرت

بِطَعَامٍ فَقُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

باطعامے فرستادہ است پس گفتم آرے پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم لمن معه قوموا فانطلقوا وانطلقت

وسلم مردم را که با آنحضرت بودند برخیزید پس روان شدند آنحضرت واصحاب وی و

بين ايديهم حتى جئت ابا طلحة فاخبرته

پیش ایشان تا آنکه آمدم نزد ابو طلحه پس خبر کردم اورا

فقال ابو طلحة يا ام سليم قد جاء رسول الله

پس گفت ابو طلحه یا ام سلیم بتحقیق آمد پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم بالناس وليس عندنا

صلے الله علیه وسلم با مردم ونیست نزد ما

ما نطعمهم فقالت الله ورسوله اعلم فانطلق

چیزیکه بخورانیم ایشان را پس گفت ام سلیم خدا و پیغمبر خدا داناتر است پس روان شد

ابو طلحة حتى لقي رسول الله صلعم فاقبل رسول الله صلعم

ابو طلحه تا آنکه ملاقات کرد از پیغمبر خدا صلعم پس پیش آمد پیغمبر خدا صلعم

وابو طلحة معه فقال رسول الله صلى الله عليه

در حالیکه ابو طلحه با آنحضرت بود پس گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم هلمي يا ام سليم ما عندك فاتت بذلك

وسلم بیاو بیار یا ام سلیم چیزیکه نزد تست پس آورد ام سلیم آن

الخبز فامر به رسول الله صلى الله عليه وسلم

نانهارا پس فرمود در شان آن نانها پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

ففت وعصرت ام سليم عكة فادمته ثم قال

پس ریزه ریزه کرده شد وفشرد ام سلیم عکه یعنی ظرف روغن را پس نان خورش گردانید آنرا

۱۰۳

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْهِ مَا شَاءَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دران چیز کہ خواستہ بود خدا

اَنْ يَّقُوْلَ ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَاَذِنَ لَهُمْ فَاَكَلُوْا

آنکہ گوید یعنے دعا کرد پستر گفت آنحضرت دستوری دہ مردہ کس را پس دستوری داد ابو طلحہ مردہ

حَتّٰى شَبِعُوْا ثُمَّ خَرَجُوْا ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَاَذِنَ

تا آنکہ سیر شدند پستر بیرون آمدند پستر گفت آنحضرت دستوری دہ مردہ کس را پس دستوری داد

لَهُمْ فَاَكَلُوْا حَتّٰى شَبِعُوْا ثُمَّ خَرَجُوْا ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ

مردہ کس را پس خوردند تا آنکہ سیر شدند پستر بیرون آمدند پستر گفت آنحضرت اذن دہ

لِعَشَرَةٍ فَاَذِنَ لَهُمْ فَاَكَلُوْا حَتّٰى شَبِعُوْا ثُمَّ خَرَجُوْا ثُمَّ

مردہ کس را پس اذن داد مردہ کس را پس خوردند تا آنکہ سیر شدند پستر بیرون آمدند پستر

قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَاَكَلَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ وَشَبِعُوْا

گفت آنحضرت اذن دہ مردہ کس را پس خوردند قوم ہمہ سیر شدند

وَالْقَوْمُ سَبْعُوْنَ اَوْ ثَمَانُوْنَ رَجُلًا وَعَنْ جَابِرٍ

وقوم ہفتاد کس یا ہشتاد کس بودند و روایت است از جابر

ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا حُفِرَ الْخَنْدَقُ رَاَيْتُ بِالنَّبِيِّ

بن عبد اللہ گفت کہ چون کندیدہ شد خندق دیدم بہ پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمَصًا شَدِيْدًا فَانْكَفَاْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم گرسنگی شدید پس پس رفتم

اِلٰى امْرَاَتِيْ فَقُلْتُ هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ فَاِنِّيْ رَاَيْتُ

سوی زن خود پس گفتم آیا ہست نزد تو چیزے پس ہر آئینہ من دیدم

بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خِمْصًا شَدِيْدًا

بہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گرسنگی شدید را

فَخَرَجْتُ إِلَيَّ جِرَابًا فِيْهِ صَاعٌ مِّنْ شَعِيْرٍ وَلَنَا

پس طاہر کرد آن زن سوی من انبانے را کہ در و یک صاع بود از جو و مارا بود

بُهَيْمَةٌ دَاجِنٌ فَذَبَحْتُهَا وَطَحَنَتِ الشَّعِيْرَ فَفَرَغَتْ

بزغالہ در خانہ پروردہ پس ذبح کردم آن بزغالہ را و آرد کرد زن جو را پس فارغ شد زن

إِلَى فَرَاغِيْ وَقَطَّعْتُهَا فِيْ بُرْمَتِهَا ثُمَّ وَلَّيْتُ إِلَى رَسُوْلِ

تا فارغ شدن من دیگ را و پارہ پارہ کردم آن بزغالہ را در دیگ خود پس بر گشتم سوی پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ لَا تَفْضَحْنِيْ بِرَسُوْلِ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت زن من رسوا مکنی مرا نزد پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِمَنْ مَّعَهُ فَجِئْتُهُ فَسَارَرْتُهُ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نزد کسانیکہ ہمراہ آنحضرت ہستند پس آمدم نزد آنحضرت

فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ ذَبَحْنَا بُهَيْمَةً لَنَا وَطَحَنَتْ

پس گفتم یا رسول اللہ ذبح کردیم بزغالک خود را و آرد کردم

صَاعًا مِّنْ شَعِيْرٍ كَانَ عِنْدَنَا فَتَعَالَ أَنْتَ وَ

یک صاع از جو کہ بود نزد ما پس بیا تو

نَفَرٌ مَّعَكَ فَصَاحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چند کس ہمراہ تو پس آواز داد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ يَا أَهْلَ الْخَنْدَقِ إِنَّ جَابِرًا قَدْ صَنَعَ سُوْرًا

پس فرمود ای اہل خندق بدرستیکہ جابر تحقیق طعامے ساختہ است مہما

۳۰۳

فَجِيءَ هَلُمَّ إِلَيْكُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

پس جلد بیائید پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تُنْزِلُنَّ بُرْمَتَكُمْ وَلَا تَخْبِزُنَّ عَجِينَكُمْ حَتَّى

وسلم ہرآئینہ زیر نیارید دیگ خود را و ہرآئینہ نپزید خمیر خود را تاوقتیکہ

آجِيءَ فَجِئْتُ وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

من آیم پس آمدم و آمد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقْدُمُ النَّاسَ حَتَّى جِئْتُ امْرَأَتِي فَقَالَتْ

وسلم درحالیکہ پیش می آورد مردم را تا آنکہ آمدم نزد زن خود پس گفت این زن

بِكَ وَبِكَ فَقُلْتُ قَدْ فَعَلْتُ الَّذِي قُلْتِ فَأَخْرَجَتْ

بک و بک یعنے سرزنش کرد پس گفتم بتحقیق کردم چیزیکہ تو گفتی پس خارج کرد زن من

لَهُ عَجِينًا فَبَسَقَ فِيهِ وَبَارَكَ ثُمَّ عَمَدَ إِلَى بُرْمَتِنَا

برای آنحضرت خمیر را پس آب دہن انداخت آنحضرت دران و دعای برکت کرد پس ارادہ کرد سوی دیگ ما

فَبَسَقَ فِيهِ وَبَارَكَ ثُمَّ قَالَ ادْعُ خَابِزَةً فَلْتَخْبِزْ مَعِي

پس آب دہن انداخت دران و دعای برکت کرد پس فرمود آنحضرت طلب کن زن نان پزندہ را پس باید کہ

فَاقْدَحِي مِنْ بُرْمَتِكُمْ فَلَا تُنْزِلُوهَا وَهُمْ أَلْفٌ

و بکفگیر گوشت خارج کن از دیگ خود پس زیر نیارید دیگ را و آن کسان ہزار بودند

فَأَقْسَمُ بِاللَّهِ لَأَكَلُوا حَتَّى تَرَكُوهُ وَانْحَرَفُوا وَإِنَّ

پس قسم میخورم بخدا ہرآئینہ خوردند آن کسان تا آنکہ گذاشتند آنرا و برگشتند و ہرآئینہ

بُرْمَتَنَا لَتَتَّطُّ كَمَا هِيَ وَإِنَّ عَجِينَنَا لَيُخْبَزُ كَمَا هُوَ

دیگ ما بتحقیق جوش میکرد مانند آنکہ آن دیگ بود و ہرآئینہ خمیر ما بتحقیق نان پختہ می شد چنانکہ آن خمیر بود

رواهما البخاري في صحيحه اولهما في كتاب الانبياء

روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح خود اول را در کتاب الانبیاء

في باب علامات النبوة وثانيهما في كتاب

در باب علامات نبوت و ثانی را در کتاب

المغازي في باب غزوة الخندق ورواهما مسلم

المغازی در باب غزوه خندق و روایت این دو حدیث را مسلم

في صحيحه في كتاب الاشربة في باب جواز استتباع

در صحیح خود در کتاب الاشربة در باب جواز استتباع

الضيف الخ وعن مجاهد ان ابا هريرة كان

ضیف الخ و روایت است از مجاهد که ابو هریره

يقول الله الذي لا اله الا هو ان كنت لاحدث

می گفت سوگند بخدائیکه نیست معبود برحق مگر او بتحقیق بودم که بر آینه باحداث

بكبدي على الارض من الجوع وان كنت

بر زمین از گرسنگی و بتحقیق

لاشد الحجر على بطني من الجوع ولقد قعدت

می بستم سنگ را بر شکم خود بسبب گرسنگی و بتحقیق نشستم

يوما على طريقهم الذي يخرجون منه فمر ابو بكر

روزے بر راه ایشان آنکه بیرون می آمدند از ان راه پس گذشت حضرت ابوبکر

فسألته عن اية من كتاب الله ما سألته الا

پس پرسیدم او را از آیتے از کتاب

لِيُشَيِّعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ ثُمَّ مَرَّ بِي ثُمَّ مَرَّ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ

تا سپرد کند مرا پس گذشت حضرت ابوبکر رضی اللہ عنہ و نپرداخت بمراد من پس گذشت بمن حضرت عمر رضی اللہ عنہ پس پرسیدم ازو

مِنْ كِتَابِ اللهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيُشَيِّعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ

از کتاب خدا نپرسیدم ازو مگر تا سپرد کند مرا پس گذشت حضرت عمر رضی اللہ عنہ و

ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَبَسَّمَ حِينَ

پس گذشت بمن حضرت ابو القاسم صلی اللہ علیہ وسلم پس تبسم کرد آنحضرت چون

رَآنِي وَعَرَفَ مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِي ثُمَّ قَالَ

دید مرا و شناخت آنچہ بود در نفس من و آنچہ بود تغیر در روی من پس گفت

أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الْحَقْ وَمَضَى

ای ابا ہریرہ گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت آنحضرت الحق تو و گذشت آنحضرت

فَاتَّبَعْتُهُ فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لِي فَدَخَلَ

پس پیروی کردم آنحضرت را پس داخل شد آنحضرت پس دستوری خواست پس دستوری داد و مرا پس من داخل شدم

فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ مِنْ أَيْنَ هَذَا اللَّبَنُ

پس یافت شیر را در قدح پس گفت آنحضرت از کجا آمد این شیر

قَالُوا أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةُ قَالَ أَبَا هِرٍّ

گفتند هدیہ فرستاد این شیر را برای تو فلان یا فلانہ گفت آنحضرت ای ابا ہریرہ

قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الْحَقْ إِلَى أَهْلِ

گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت آنحضرت برو سوی اہل

الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي قَالَ وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ

صفہ پس بخوان ایشان را برای من گفت و اہل صفہ مہمانان

الْإِسْلَامِ لَا يَأْوُونَ عَلَى أَهْلٍ وَلَا مَالٍ وَلَا عَلَى

اہل اسلام بودند و نہ مال و نہ اہل کہ پناہ نمی گرفتند

أَحَدٍ إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ وَلَمْ يَتَنَاوَلْ

ہیچ کسے چون می آمد نزد آنحضرت صدقہ می فرستاد آن صدقہ را بسوی ایشان و نمی گرفت

مِنْهَا شَيْئًا وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ وَ

از ان صدقہ چیزے و چون می آمد نزد آنحضرت ہدیہ فرستاد پیغام بسوی ایشان و

أَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا فَسَاءَنِي ذَلِكَ

می گرفت از ان ہدیہ و شریک میگردانید ایشان را در ان پس خلاف خواہش نفس معلوم شد مرا این

فَقُلْتُ وَمَا هَذَا اللَّبِنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ كُنْتُ

پس گفتم در نفس خود چیست این قدر شیر در اہل صفہ بودم

أَحَقَّ أَنْ أُصِيبَ مِنْ هَذَا اللَّبِنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى

سزاوار تر باینکہ بگیرم ازین شیر یک خوردنی و تواناشوم

بِهَا فَإِذَا جَاءَ أَمَرَنِي فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ وَمَا عَسَى

بخوردن آن پس چون آمدند اہل صفہ فرمود آنحضرت مرا پس بودم من کہ میدادم ایشان را و قریب نبود

أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هَذَا اللَّبِنِ وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ

اینکہ برسد مرا ازین شیر و نبود از فرمان خدا

وَطَاعَةِ رَسُولِهِ بُدٌّ فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ فَأَقْبَلُوا

و فرمان رسول خدا چارہ پس آمدم نزد اہل صفہ پس خواندم ایشانرا پس آمدند اہل صفہ

فَاسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُمْ وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ

پس دستوری خواستند پس دستوری داد آنحضرت برای ایشان و گرفتند اہل صفہ جای ہای نشستن خود از خانہ

قَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ

گفت آنحضرت اے ابا ہریرہ گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت آنحضرت

خُذْ فَأَعْطِهِ يَعْنِي الْقَدَحَ فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ

بگیر پس بدہ ایشان را پس گرفتم قدح را پس شروع کردم

أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ

کہ میدادم آن شیر مردے را پس مینوشد تا آنکہ سیر شود پس رد میکرد بر من

الْقَدَحَ فَأُعْطِيهِ الْقَدَحَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى

قدح را پس میدادم مرد دیگر را قدح پس مینوشد تا آنکہ سیر شود

ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى

پس رد میکرد بر من قدح را تا آنکہ بآخر رسیدم و بسوی پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ رَوِيَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ فَأَخَذَ

اللہ علیہ وسلم و قوم همه سیر شده بودند پس گرفت آنحضرت

الْقَدَحَ فَوَضَعَ عَلَى يَدِهِ ثُمَّ نَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ

قدح را پس نهاد آن قدح را بر دست مبارک خود پس نگاه کرد بسوی من پس تبسم کرد

فَقَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ

پس گفت آنحضرت اے ابو هریره گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت

بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

باقی ماندم من و تو گفتم راست گفتی یا رسول اللہ

قَالَ اقْعُدْ فَاشْرَبْ فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ فَقَالَ

گفت آنحضرت بنشین و بخور این شیر را پس بنشستم پس خوردم شیر را پس گفت آنحضرت

اشْرَبْ فَشَرِبْتُ فَمَا زَالَ يَقُوْلُ اشْرَبْ حَتّٰى قُلْتُ

بخور پس خوردم پس همیشه می‌گفت آنحضرت بخور تا آنکه گفتم

لَا وَالَّذِيْ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهٗ مَسْلَكًا قَالَ

سوگند بذاتیکه فرستاد ترا بحق نمی یابم برای این شیر جای رفتن گفت آنحضرت

فَأَرِنِيْ فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ فَحَمِدَ اللّٰهَ وَسَمّٰى وَشَرِبَ

پس بده مرا پس دادم آنحضرت را قدح پس ستود خدارا وبسم الله گفت وخورد

الْفَضْلَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ

زیادمانده را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الرقاق

فِيْ بَابِ كَيْفَ كَانَ عَيْشُ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ

در باب آنکه چگونه بود عیش پیغمبر صلعم وروایت است از

الْمِقْدَادِ قَالَ أَقْبَلْتُ أَنَا وَصَاحِبَانِ لِيْ وَقَدْ

مقداد که گفت متوجه شدیم من و دو یاران من در تحقیق

ذَهَبَتْ أَسْمَاعُنَا وَأَبْصَارُنَا مِنَ الْجَهْدِ فَجَعَلْنَا

گم شد قوت شنوائی و بینائی ما بسبب گرسنگی پس شروع کردیم

نَعْرِضُ أَنْفُسَنَا عَلٰى أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

که پیش میکردیم خودرا باصحاب پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَيْسَ أَحَدٌ مِّنْهُمْ يَقْبَلُنَا فَأَتَيْنَا

الله علیه وسلم پس نبود هیچ یکے از ایشان که پذیرد مارا پس آمدیم نزد

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْطَلَقَ بِنَا إِلٰى أَهْلِهٖ

پیغمبر صلے الله علیه وسلم پس برد مارا بسوی اهل خود

فَاِذَا ثَلٰثَةُ اَعْنُزٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس ناگاه سه ماده گان بزبود نزد پس گفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم

اِحْتَلِبُوْا هٰذَا اللَّبَنَ بَيْنَنَا قَالَ فَكُنَّا نَحْتَلِبُ فَيَشْرَبُ

بدوشید این شیررا میان ما گفت مقداد پس میدوشیدیم شیررا پس میخورد

كُلُّ اِنْسَانٍ مِنَّا نَصِيْبَهٗ وَنَرْفَعُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

هر آدمی از ما نصیب خودرا و بلند میکردیم برای پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَصِيْبَهٗ قَالَ فَيَجِيْءُ مِنَ اللَّيْلِ فَيُسَلِّمُ

علیه وسلم نصیب آنحضرت را گفت مقداد پس می آمد آنحضرت بوقت شب پس سلام میکرد

تَسْلِيْمًا لَا يُوْقِظُ نَائِمًا وَيُسْمِعُ الْيَقْظَانَ قَالَ ثُمَّ يَاْتِي

سلام کردنی که بیدار نمی کرد خفته را و می شنوانید بیدار را گفت مقداد پس می آمد

الْمَسْجِدَ فَيُصَلِّيْ ثُمَّ يَاْتِيْ شَرَابَهٗ فَيَشْرَبُ فَاَتَا فِي الشَّيْطَانُ

در مسجد پس نماز میگزارد پس می آمد نزد شیر خود پس میخورد آن شیررا پس آمد نزدم شیطان

ذَاتَ لَيْلَةٍ وَقَدْ شَرِبْتُ نَصِيْبِيْ فَقَالَ مُحَمَّدٌ يَاْتِي

شبی درحالیکه خورده بودم نصیب خودرا پس گفت شیطان محمد می آید

الْاَنْصَارَ فَيُحْفُوْنَهٗ وَيُصِيْبُ عِنْدَهُمْ مَا يَاْتِيْ حَاجَتَهٗ

نزد انصار پس خدمت می کنند آنحضرت را و می یابد آنحضرت نزد ایشان آنچه بیارد حاجت

اِلٰى هٰذِهِ الْجُرْعَةِ فَاَتَيْتُهَا فَشَرِبْتُهَا فَلَمَّا اَنْ وَغَلَتْ

باین جرعه پس آمدم نزد آن پس خوردم آنرا پس چون داخل شد آن شیر

فِيْ بَطْنِيْ وَعَلِمْتُ اَنَّهٗ لَيْسَ اِلَيْهَا سَبِيْلٌ قَالَ نَدِمَنِيْ

در شکم و دانستم انکه نیست بسوی آن راه گفت مقداد پشیمانی داد مرا

الشَّيْطَانُ فَقَالَ وَيْحَكَ مَا صَنَعْتَ أَشَرِبْتَ شَرَابَ

شیطان پس گفت وای ترا است چه کردی آیا خوردی شیر

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجِئْتُ فَلَا يَجِدُنِي فَيَدْعُو

محمد صلے اللہ علیہ وسلم پس آید آنحضرت پس نیابد آن شیر را پس دعای بد کند

عَلَيْكَ فَتَهْلِكُ فَتَذْهَبُ دُنْيَاكَ وَآخِرَتُكَ وَعَلَيَّ

بر تو پس ہلاک شوی پس برود دنیای تو و آخرت تو و بر من

شَمْلَةٌ إِذَا وَضَعْتُهَا عَلَى قَدَمَيَّ خَرَجَ رَأْسِي وَإِذَا

شملہ بود چون می نہادم آنرا بر دو قدمهای خود بیرون می آمد سر من و چون

وَضَعْتُهَا عَلَى رَأْسِي خَرَجَ قَدَمَايَ وَجَعَلَ لَا يَجِيئُنِي

می نہادم آنرا بر سر خود بیرون می آمدند دو قدمهای من و گشت کہ نمی آمد مرا

النَّوْمُ وَأَمَّا صَاحِبَايَ فَنَامَا وَلَمْ يَصْنَعَا مَا صَنَعْتُ

خواب ولیکن دو یاران من پس خفتند و نہ کردند آنچہ من کردہ ام

قَالَ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ كَمَا كَانَ

گفت مقداد پس آمد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس سلام کرد چنانکہ

يُسَلِّمُ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى ثُمَّ أَتَى شَرَابَهُ فَكَشَفَ

سلام میکرد پیشتر آمد در مسجد پس نماز گزارد پیشتر آمد نزد شیر خود پس برہنہ کرد

عَنْهُ فَلَمْ يَجِدْ فِيهِ شَيْئًا فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ

آوند شیر را پس نیافت دران چیزے پس برداشت سر مبارک خود را بسوی آسمان

فَقُلْتُ الْآنَ يَدْعُو عَلَيَّ فَأَهْلِكُ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَطْعِمْ

پس گفتم درین وقت دعای بد میکند بر من پس ہلاک خواہم شد پس گفت آنحضرت ای پروردگار من

مَنْ اَطْعَمَنِیْ وَاسْقِ مَنْ سَقَانِیْ قَالَ فَعَمَدْتُ اِلَی
کسے را کہ خورانید مرا وسیراب کن کسے را کہ سیراب کرد مرا گفت مقداد پس آہنگ کردم سوئے
الشَّمْلَةِ فَشَدَدْتُهَا عَلَیَّ وَاَخَذْتُ الشَّفْرَةَ فَانْطَلَقْتُ
شملہ پس بستم آنرا بر خود و گرفتم کارد بزرگ را پس رفتم
اِلَی الْاَعْنُزِ اَیُّهَا اَسْمَنُ فَاَذْبَحُهَا لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی
سوئے ماد گان بز کدام فربہ تر است پس ذبح کنم آنرا برائے پیغمبر خدا صلے
اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَاِذَا هِیَ حَافِلٌ وَاِذَا هُنَّ حُفَّلٌ
اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ آں پر شیر بود وناگاہ آن ہمہ پر شیر بودند
كُلُّهُنَّ فَعَمَدْتُ اِلَی اِنَاءٍ لِاٰلِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ
پس آہنگ کردم سوئے آوند سے کہ برائے آل محمد صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ مَا كَانُوْا یَطْمَعُوْنَ اَنْ یَحْتَلِبُوْا فِیْهِ قَالَ فَحَلَبْتُ
وسلم بود آنکہ امید میداشتند اینکہ دوشند دران آوند گفت مقداد پس شیر دوشیدم
فِیْهِ حَتّٰی عَلَتْهُ رَغْوَةٌ فَجِئْتُ اِلَی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی
دران آوند تا آنکہ بالا برآمد بران کف پس آمدم سوئے پیغمبر خدا صلے
اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَشَرِبْتُمْ شَرَابَكُمُ اللَّیْلَةَ قَالَ
اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت ایا خوردید مشروب خویش را امشب گفت مقداد
قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اشْرَبْ فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِیْ
گفتم یا رسول اللہ بخور پس خورد پس داد آنحضرت مرا
فَقُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اشْرَبْ فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِیْ فَلَمَّا
پس گفتم یا رسول اللہ بخور پس خورد پس داد آنحضرت مرا پس چون

عَرَفْتُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ رَوِيَ

دانستم اینکه پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم بتحقیق سیراب شد

وَأَصَبْتُ دَعْوَتَهُ ضَحِكْتُ حَتَّى أُلْقِيتُ إِلَى

و یافتم دعوت او را خندیدم تا آنکه انداخته شدم بسوے

الْأَرْضِ قَالَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زمین گفت مقداد پس گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

أَحَذَائِي سَوْأَتِكَ يَا مِقْدَادُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ

آیا بد نمود کردی ترا ای مقداد پس گفتم یا رسول اللہ

كَانَ مِنْ أَمْرِي كَذَا وَكَذَا وَفَعَلْتُ كَذَا فَقَالَ

بود از شان من چنین و چنین و کردم چنین پس گفت

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا هِيَ إِلَّا رَحْمَةٌ مِنَ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم نیست این مگر رحمت از

اللهِ عَزَّ وَجَلَّ أَفَلَا كُنْتَ آذَنْتَنِي فَنُوقِظَ صَاحِبَنَا

خدای عز و جل آیا پس آگاہی نمادی مرا پس از خواب بیدار کردمے دوستان خود را

فَيُصِيبَانِ مِنْهَا قَالَ فَقُلْتُ قَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ

پس یافتندے از ان شیر گفت مقداد پس گفتم سوگند بذاتیکه فرستاد ترا بحق

مَا أُبَالِي إِذَا أَصَبْتَهَا وَأَصَبْتُهَا مَعَكَ مَنْ أَصَابَهَا

باک نمی دارم چون یافتی تو آنرا و یافتم من آنرا با تو کسیے را که یافت آنرا

مِنَ النَّاسِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابٍ

از جملهٔ مردم روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الاشربة في باب اكرام الضيف وعن انس

الاشربة در باب اکرام مهمان و روایت است از انس

قال اصاب اهل المدينة قحط على عهد

گفت رسید اهل مدینه را قحط بزمان

رسول الله صلى الله عليه وسلم فبينما هو يخطب

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس در اثنای آنکه آنحضرت خطبه میخواند

يوم الجمعة اذ قام رجل فقال يا رسول الله

بروز جمعه ایستاد مردے پس گفت یا رسول الله

هلكت الكراع وهلكت الشاء فادع الله يسقينا

هلاک شدند اسپان و هلاک شدند گوسپندان پس دعا کن از خدا که سیراب کند ما را

فمد يديه ودعا قال انس وان السماء لمثل

پس دراز کرد هر دو دستهای مبارک را و دعا کرد گفت انس و بتحقیق آسمان مانند

الزجاجة فهاجت ريح انشأت سحابا ثم اجتمع ثم

آبگینه بود پس برانگیخته شد باد یکه پیدا کرد ابر را پستر جمع شد آن ابر پستر

ارسلت السماء عزاليها فخرجنا نخوض الماء حتى

فرو هشته کرد آسمان دهانهای زیرین خود را پس بیرون شدیم درحالیکه در آب می رفتیم تا آنکه

اتينا منازلنا فلم نزل نمطر الى الجمعة الاخرى

آمدیم مسکنهای خویش پس همیشه بودیم که باریده می شدیم تا جمعه دیگر

فقام اليه ذلك الرجل او غيره فقال يا رسول الله

پس ایستاد بسوی آنحضرت آن مرد سابق یا دیگر پس گفت یا رسول الله

تَهَدَّمَتِ الْبُيُوْتُ فَادْعُ اللّٰهَ يَحْبِسْهُ فَتَبَسَّمَ ثُمَّ

ویران شدند خانها پس دعا کن از خدا که باز دارد این بارش را پس تبسم کرد آنحضرت پس

قَالَ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَنَظَرْتُ إِلَى السَّحَابِ تَصَدَّعُ حَوْلَ

گفت اطراف ما باران کند و بر ما نه پس نگاه کردیم بسوی ابر پراگنده شد گرد

الْمَدِيْنَةِ كَأَنَّهَا إِكْلِيْلٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهِ

مدینه گویا آن تاج است روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِيْ كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

در کتاب الانبیاء در باب علامات النبوة

وَعَنْ أَبِيْ سَلَمَةَ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از ابی سلمه که گفت بود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ الْهَدِيَّةَ وَلَا يَقْبَلُ الصَّدَقَةَ

الله علیه وسلم میخورد هدیه را و نمی پذیرفت صدقه را

فَأَهْدَتْ لَهُ امْرَأَةٌ مِّنْ يَهُوْدِ خَيْبَرَ شَاةً مَّصْلِيَّةً

پس هدیه فرستاد برای آنحضرت زنی از یهود خیبر گوسپند بریان کرده شده

فَتَنَاوَلَ مِنْهَا وَتَنَاوَلَ مِنْهَا بِشْرُ بْنُ الْبَرَاءِ ثُمَّ رَفَعَ

پس خورد آنحضرت ازان و خورد ازان بشر بن براء پس بالا برداشت

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ هٰذِهِ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم دست مبارک خود را پس گفت آنحضرت بتحقیق این

تُخْبِرُنِيْ أَنَّهَا مَسْمُوْمَةٌ فَمَاتَ بِشْرُ بْنُ الْبَرَاءِ فَأَرْسَلَ

خبر داد مرا اینکه هر آینه آن زهر کرده شده است پس مرد بشر بن براء پس پیغام فرستاد

إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَمَلَكِ عَلَى مَا

بسوی آن زن پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز برانگیختہ کرد ترا بر

صَنَعْتِ فَقَالَتْ إِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ شَيْءٌ وَ

کار یکہ کردی پس گفت آن زن اگر ہستی تو پیغمبر زیان نخواہد کرد ترا چیزے و

إِنْ كُنْتَ مَلِكًا أَرَحْتُ النَّاسَ مِنْكَ فَقَالَ فِي

اگر ہستی تو پادشاہ آسائش میدہم مردم را از تو پس گفت آنحضرت در

مَرَضِهِ مَا زِلْتُ مِنَ الْأُكْلَةِ الَّتِي أَكَلْتُ بِخَيْبَرَ

بیماری خود ہمیشہ بودم کہ می یافتم درد از لقمہ کہ خوردم در خیبر

فَهٰذَا أَوَانُ انْقِطَاعِ أَبْهَرِي رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي

پس این وقت بریدہ شدن رگ دلم است روایت کرد این حدیث را دارمی در

أَوَائِلِ سُنَنِهِ فِي بَابِ مَا أَكْرَمَ اللّٰهُ النَّبِيَّ صَلَّى مِنْ

شروع سنن خود در باب آنکہ اکرام کرد خدا پیغمبر صلعم را از

كَلَامِ الْمَوْتَى وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَنَّ النَّبِيَّ

کلام موتے و روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ بتحقیق پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَى

صلے اللہ علیہ وسلم بود می ایستاد روز جمعہ بسوے

شَجَرَةٍ أَوْ نَخْلَةٍ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَوْ رَجُلٌ

درختے یا نخلہ پس گفت زنے از انصار یا مردے

يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَا نَجْعَلُ لَكَ مِنْبَرًا قَالَ إِنْ شِئْتُمْ

یا رسول اللہ ایا نہ سازیم برای تو منبر گفت آنحضرت اگر خواہید

فَجَعَلُوا لَهُ مِنْبَرًا فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ جِيءَ إِلَى

پس ساختند برای آنحضرت منبر پس چون شد روز جمعه وضع کردند منبر

الْمِنْبَرِ فَصَاحَتِ النَّخْلَةُ صِيَاحَ الصَّبِيِّ ثُمَّ نَزَلَ

پس فریاد کرد آن تنه درخت خرما چنانچه فریاد کودک پس فرود آمد

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَمَّهَا إِلَيْهِ فَكَانَتْ أَنِينَ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس ضم کرد او را بسوی خود پس گشت ان تنه درخت

الصَّبِيِّ الَّذِي يُسَكَّنُ قَالَ كَانَتْ تَبْكِي عَلَى مَا

کودک که ساکن کرده میشود گفت آنحضرت گریه میکرد

كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ عِنْدَهَا وَعَنْهُ قَالَ

بر چیزی که بود میشنید از ذکر نزد خود و نیز از جابر روایت است که

كَانَ الْمَسْجِدُ مَسْقُوفًا عَلَى جُذُوعٍ مِنْ نَخْلٍ

بود مسجد مسقوف بر تنهای از درخت خرما

فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ يَقُومُ

پس بود پیغمبر صلی الله علیه وسلم چون خطبه میخواند می ایستاد

إِلَى جِذْعٍ مِنْهَا فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ فَكَانَ عَلَيْهِ

بسوی تنه از ان تنهای درخت خرما پس چون ساخته شد برای آنحضرت منبر پس بود آنحضرت بر منبر

صَعِدْنَا لِذَلِكَ الْجِذْعِ صَوْتًا كَصَوْتِ الْعِشَارِ

پس شنیدیم از ان جذع آواز همچو آواز ماده شتر دوساله آبستن

حَتَّى جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ

تا آنکه آمد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس نهاد آنحضرت دست

عَلَيْهَا فَسَكَنَتْ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

برو پس ساکن شد آن جذع روایت این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ صَالِحِ

الانبیاء در باب علامات نبوت و در روایت است از صالح

ابْنِ حَيَّانَ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ

بن حیان و او در روایت کرد از ابن بریده و او در روایت کرد از پدر خود که گفت بود

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ قَامَ فَطَالَ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون خطبہ بخواند می ایستاد پس دراز میکرد

الْقِيَامَ فَكَانَ يَشُقُّ عَلَيْهِ قِيَامُهُ فَأُتِيَ بِجِذْعِ نَخْلَةٍ

قیام را پس سخت میشد بران حضرت قیام پس آورده شد تنه درخت خرما

فَحُفِرَ لَهُ وَأُقِيمَ إِلَى جَنْبِهِ قَائِمًا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس کنده شد برای او و استاده کرده شد بسوی پہلوی او قائم برای پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ

وسلم پس بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون خطبہ بخواند

فَطَالَ الْقِيَامُ عَلَيْهِ اسْتَنَدَ إِلَيْهِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهِ فَصَبَرَ

پس دراز میشد قیام بر آنحضرت پشت میداد بسوی آن جذع پس تکیہ میکرد بر وے پس گریست

إِلَيْهِ رَجُلٌ كَانَ وَرَدَ الْمَدِينَةَ فَرَأَاهُ قَائِمًا إِلَى

آنرا مردے کہ در آمدہ بود بمدینہ پس دید آنحضرت را استادہ بسوے

جَنْبِ ذَلِكَ الْجِذْعِ فَقَالَ لِمَنْ يَلِيهِ مِنَ النَّاسِ

پہلوے آن جذع پس گفت آن مرد شخصے را کہ نزدیک بود از مردم

لو اعلم ان محمدا يحدثني في شيء يبر فيه لصنعت
اگر میدانستے اینکہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم خواہد ستائید مرا در چیزیکہ سرور دارد آنحضرت را البتہ میساختم
له مجلسا يقوم عليه فان شاء جلس ما شاء
برای آنحضرت جای نشستن استادہ شود بر پس اگر خواہد نشیند تا وقتیکہ خواہد
وان شاء قام فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه
واگر خواہد باستد پس رسید این خبر پیغمبر صلے اللہ علیہ
وسلم فقال ائتوني به فاتوه به فامر ان يصنع
وسلم را پس گفت آنحضرت بیارید آنشخص را پس آوردند او را نزد آنحضرت پس فرمود آنحضرت اللہ
له هذين المرقاة الثلث او الاربع هي الان في
برای آنحضرت این زینہای سہ یا چہار را کہ در وقت در
منبر المدينة فوجد النبي صلى الله عليه وسلم
منبر مدینہ است پس یافت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم
في ذلك راحة فلما فارق النبي صلى الله عليه
در ین آسایش پس چون جدا شد پیغمبر صلے اللہ علیہ
وسلم الجذع وعمد الى هذه التي صنعت له
وسلم از جذع و آہنگ کرد سوی این چیزیکہ ساختہ شد برای آنحضرت
حزع الجذع فمن كما يحن الناقة حين فارقه
ناشکیبائی کرد جذع پس نالہ کرد چنانکہ نالہ میکند ماده شتر وقتیکہ جدا شد از ان جذع
النبي صلى الله عليه وسلم فزعم ابن بريدة عن
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس اعتقاد کرد ابن بریدہ از

أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ سَمِعَ

پدر خود آنکه مر آنینه پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون شنید

حَنِينَ الْجِذْعِ رَجَعَ إِلَيْهِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ وَقَالَ

نالهٔ جذع را بازگشت سوی آن جذع پس نهاد دست مبارک خود را بر و گفت

اخْتَرْ أَنْ أُغْرِسَكَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ

برگزین آنکه نشانم ترا در جائیکه بودی تو در انجا

فَتَكُونَ كَمَا كُنْتَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْ أُغْرِسَكَ فِي الْجَنَّةِ

پس شوی چنانکه بودی و اگر خواهی آنکه نشانم ترا در جنت

فَتَشْرَبَ مِنْ أَنْهَارِهَا وَعُيُونِهَا فَيَحْسُنَ نَبْتُكَ وَ

پس نوشی از جویهای جنت و چشمهای آن پس نیکو شود رستن تو و

تَثْمُرَ فَيَأْكُلَ أَوْلِيَاءُ اللهِ مِنْ ثَمَرَتِكَ وَنَخْلِكَ فَعَلْتُ

ثمر گیری پس خورند دوستان خدا از بار تو و نخل تو کنم

فَزَعَمَ أَنَّهُ سَمِعَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس اعتقاد کرد راوی حدیث آنکه او شنید از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَهُوَ يَقُولُ لَهُ نَعَمْ قَدْ فَعَلْتُ مَرَّتَيْنِ فَسَأَلَ النَّبِيَّ

در حالیکه آنحضرت میگفت برای آن جذع آری بتحقیق کردم دو بار پس پرسید پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اخْتَارَ أَنْ أُغْرِسَهُ

صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفت آنحضرت اختیار کرد آنکه نشانم او را

فِي الْجَنَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

در جنت و مروایت است از ابن عباس که پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِذْعٍ قَبْلَ أَنْ يُتَّخَذَ الْمِنْبَرُ

علیہ وسلم خطبہ میخواند بسوی پہلوی تنہ درخت خرما پیش از آنکہ اختیار کنند منبر را

فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمِنْبَرَ وَتَحَوَّلَ إِلَيْهِ حَنَّ الْجِذْعُ فَأَتَتْهُ

پس چون اختیار کرد منبر را و برگشت بسوی او ناله کرد جذع پس در کنار گرفت آنحضرت

فَسَكَنَ وَقَالَ لَوْ لَمْ أَحْتَضِنْهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

پس ساکن شد جذع و گفت آنحضرت اگر در کنار نگرفتے اورا ہر آئینہ ناله کردے تا روز قیامت

وَفِي رِوَايَةِ الطُّفَيْلِ بْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنْ أَبِيهِ

و در روایت طفیل بن ابی بن کعب از پدر اوست

فَلَمَّا جَاءَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ

پس چون آمد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکہ ارادہ میکرد

الْمِنْبَرَ مَرَّ عَلَيْهِ فَلَمَّا جَاوَزَهُ خَارَ الْجِذْعُ حَتَّى تَصَدَّعَ وَ

منبر را گذشت از نزد آن جذع پس چون درگذشت از آن مانند بانگ گاو بانگ کرد جذع تا آنکہ بر آگندہ شد جذع و

انْشَقَّ فَرَجَعَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شگافتہ شد پس بازگشت بسوی آن پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَمَسَحَهُ بِيَدِهِ حَتَّى سَكَنَ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْمِنْبَرِ قَالَ فَكَانَ

پس مسح کرد او را آنحضرت بدست مبارک خود تا آنکہ ساکن شد جذع پس باز گشت آنحضرت بسوی منبر گفت راوی

إِذَا صَلَّى صَلَّى إِلَيْهِ فَلَمَّا هُدِمَ الْمَسْجِدُ أَخَذَ ذَلِكَ

چون نماز میکرد نماز را میگزارد بسوی آن پس چون منہدم شد مسجد گرفت آن

الْجِذْعَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ فَلَمْ يَزَلْ عِنْدَهُ حَتَّى بَلِيَ

جذع را ابی بن کعب پس ہمیشہ بود آن جذع نزد وی تا آنکہ کہنہ شد

فَأَكَلَتْهُ الْأَرَضَةُ وَعَادَ فَاتًا وَعَنْ أَبِي الْوَدَّاكِ

پس خورد او را کرم چوب خوار و گردید ریزه ریزه و روایت است از ابی الوداک

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و او روایت کرد از ابی سعید گفت بود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ إِلَى لِزْقِ جِذْعٍ فَأَتَاهُ رَجُلٌ

علیه وسلم خطبه میخواند بسوی پهلوی تنه درخت خرما پس آمد نزد آنحضرت صلی مردے

رُومِيٌّ فَقَالَ أَصْنَعُ لَكَ مِنْبَرًا تَخْطُبُ عَلَيْهِ فَصَنَعَ لَهُ

رومی پس گفت آیا سازم برای تو منبر خطبه بخوانی بر و پس ساخت برای آنحضرت

مِنْبَرًا هٰذَا الَّذِي تَرَوْنَ قَالَ فَلَمَّا قَامَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

منبر اینکه می بینید گفت ابی سعید پس چون استاد بر و پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ حَنَّ الْجِذْعُ حَنِينَ

صلی الله علیه وسلم در حالیکه خطبه میخواند ناله کرد جذع مانند ناله کردن

النَّاقَةِ إِلَى وَلَدِهَا فَنَزَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ماده شتر بسوی بچه خود پس فرود آمد بسوی آن جذع پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَمَّهُ إِلَيْهِ فَسَكَنَ فَأَمَرَ بِهِ أَنْ يُحْفَرَ لَهُ

علیه وسلم پس ضم کرد او را بسوی خود پس ساکن شد پس فرمود آنحضرت بحق جذع آنکه کنده شود زمین برای او

وَيُدْفَنَ وَفِي رِوَايَةِ إِسْحٰقَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ

و دفن کرده شود و در روایت اسحاق بن ابی طلحه است از انس

ابْنِ مَالِكٍ فَلَمَّا قَعَدَ نَبِيُّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن مالک پس چون نشست پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

عَلٰى ذٰلِكَ الْمِنْبَرِ خَارَ الْجِذْعُ كَخُوَارِ الثَّوْرِ حَتّٰى ارْتَجَّتِ
بر آن منبر ہانگ کرد جذع مانند بانگ گاؤ تا آنکہ لرزید
الْمَسْجِدُ حُزْنًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مسجد بسبب اندوہ بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
فَنَزَلَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ
پس فرود آمد بسوی آن جذع پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از
الْمِنْبَرِ فَالْتَزَمَهٗ وَهُوَ يَخُوْرُ فَلَمَّا الْتَزَمَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ
منبر پس ضم کرد آنحضرت جذع را درحالیکہ جذع بانگ می کرد مانند بانگ گاؤ پس چون ضم کرد او را پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَكَنَ ثُمَّ قَالَ اَمَا وَالَّذِيْ نَفْسُ
صلے اللہ علیہ وسلم ساکن شد جذع پس گفت آنحضرت آگاہ باشید سوگند بذاتیکہ نفس
مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْ لَمْ اَلْتَزِمْهُ لَمَا زَالَ هٰكَذَا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ
محمد در دست قدرت اوست اگر ضم نکردے او را ہر آئینہ ہمیشہ بودے بہمین طور تا روز قیامت
حُزْنًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَمَرَ بِهٖ
بسبب اندوہ بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود بحق جذع
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدُفِنَ رَوَاهُ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دفن کردہ شد روایت کرد
الدَّارِمِيُّ الْاَحَادِيْثَ الْاَرْبَعَةَ فِيْ اَوَائِلِ سُنَنِهٖ فِيْ
دارمی این حدیثہا ہے چہارگانہ در شروع سنن دارمی در
بَابِ مَا اَكْرَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَنِيْنِ الْمِنْبَرِ وَقَالَ اللّٰهُ
باب آنکہ گرامی کردہ شد پیغمبر صلعم بحنین منبر و گفت خدا ے

۲۲۳

تَعَالٰی فِی سُوْرَةِ الْقَمَرِ اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ

تعالیٰ در سورۂ قمر نزدیک شد قیامت و شگافته شد ماہ

وَاِنْ یَّرَوْا اٰیَةً یُّعْرِضُوْا وَیَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ۝ وَ

واگر ببینند کافران نشانه اعراض کنند و گویند سحریست دائم

کَذَّبُوْا وَاتَّبَعُوْٓا اَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ۝ عَنِ

تکذیب کردند و پیروی کردند آرزوهای خود را و هر کار قرار گرفته است در وقت خود در دنیا

ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ انْشَقَّ الْقَمَرُ عَلٰی عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

ابن مسعود گفت شق شد ماہ در زمانه رسول الله

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِرْقَتَیْنِ فِرْقَةً فَوْقَ الْجَبَلِ

صلی الله علیه وسلم دو حصه یک پاره بر کوه

وَفِرْقَةً دُوْنَهُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و دیگر زیر آن کوه پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اشْهَدُوْا وَعَنْ اَبِیْ مَعْمَرٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ انْشَقَّ

گواه شوید و در روایت است از ابی معمر و او در روایت کرد از عبد الله که گفت شگافت

الْقَمَرُ وَنَحْنُ مَعَ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَصَارَ

ماہ ما با پیغمبر صلی الله علیه وسلم بودیم پس گردید

فِرْقَتَیْنِ فَقَالَ لَنَا اشْهَدُوْا وَعَنْ قَتَادَةَ عَنْ

دو پاره پس فرمود آنحضرت ما را گواه شوید و در روایت است از قتادہ و او در روایت کرد از

اَنَسٍ قَالَ سَاَلَ اَهْلُ مَكَّةَ اَنْ یُّرِیَهُمْ اٰیَةً فَاَرَاهُمُ

انس گفت سوال کردند اهل مکه آنکه بنماید آنحضرت ایشان را نشانه پس بنمود آنحضرت ایشان را

اَلْاِنْشِقَاقُ الْقَمَرِ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

شگافتہ شدن ماہ روایت کرد بخاری ایں حدیثہا سہ را

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ

در صحیح خود در کتاب التفسیر در تفسیر سورہ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَرَوَاهَا مُسْلِمٌ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيْرٍ

اقترب الساعۃ و روایت کرد ایں حدیثہا را مسلم با تغایر اندک

فِيْ بَعْضِ الْاَلْفَاظِ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّوْبَةِ

در بعض الفاظ در صحیح خود در کتاب التوبۃ

فِيْ بَابِ انْشِقَاقِ الْقَمَرِ وَفِيْ رِوَايَةِ قَتَادَةَ عَنْ اَنَسٍ

در باب انشقاق قمر و در روایت قتادہ از انس است

عِنْدَ مُسْلِمٍ فَاَرَاهُمْ انْشِقَاقَ الْقَمَرِ مَرَّتَيْنِ

نزد مسلم پس بنمود ایشانرا شگافتہ شدن ماہ دو بار

اَلْبَابُ الرَّابِعُ عَشَرَ فِي الْمِعْرَاجِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

باب چہاردہم در بیان معراج گفت اللہ تعالیٰ

فِيْ اَوَّلِ سُوْرَةِ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ سُبْحٰنَ الَّذِيْ

در شروع سورہ بنی اسرائیل پاکی آن ذات راست

اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى

کہ برد بندۂ خود را شبے از مسجد حرام

الْمَسْجِدِ الْاَقْصَى الَّذِيْ بٰرَكْنَا حَوْلَهٗ لِنُرِيَهٗ

بسوے مسجد اقصیٰ آن مسجد کہ برکت نہادیم گرد آگرد او تا بنمایم او را

مِنْ اَبْنَائِنَا اِنَّهٗ هُوَ السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ

بعض نشانهای خود بدرستیکه خداست شنوا بینا و گفت خدای

تَعَالٰی فِی الرُّکُوْعِ السَّادِسِ مِنَ السُّوْرَةِ الْمَذْکُوْرَةِ

تعالی در رکوع ششم از سورهٔ مذکوره

وَاِذْ قُلْنَا لَکَ اِنَّ رَبَّکَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ ۗ وَمَا جَعَلْنَا

و یاد کن چون گفتیم ترا بدرستیکه پروردگار تو در گرفته است مردم را یعنی در قبضهٔ قدرت خود ما گردانیدیم

الرُّءْیَا الَّتِیْٓ اَرَیْنٰکَ اِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ

نمایشی را که نمودیم تو را مگر آزمایش آدمیان را و نگردانیدیم درخت را

الْمَلْعُوْنَةَ فِی الْقُرْاٰنِ ۗ وَنُخَوِّفُهُمْ ۙ فَمَا یَزِیْدُهُمْ اِلَّا

که نفرین کرده شد در قرآن و ترسانیدیم ایشانرا پس نمی افزاید ایشان را ترسانیدن مگر

طُغْیَانًا کَبِیْرًا ۝ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِیْ قَوْلِهٖ

سرکشی بزرگ را و در روایت است از ابن عباس در تفسیر کلام پاک خدای

تَعَالٰی وَمَا جَعَلْنَا الرُّءْیَا الَّتِیْٓ اَرَیْنٰکَ اِلَّا فِتْنَةً

تعالی و ما جعلنا الرؤیا التی اریناک الا فتنة

لِّلنَّاسِ قَالَ هِیَ رُءْیَا عَیْنٍ اُرِیَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

للناس گفت ابن عباس این نمایش چشمی است که نموده شد پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَیْلَةَ اُسْرِیَ بِهٖٓ اِلٰی بَیْتِ

صلی الله علیه وسلم شبی که برده شد آنحضرت سوی بیت

الْمَقْدِسِ قَالَ وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُوْنَةُ فِی الْقُرْاٰنِ قَالَ

المقدس گفت و درخت لعنت کرده شد در قرآن گفت ابن عباس

هِيَ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

آن درخت درخت زقوم است روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ الْمِعْرَاجِ وَرَوَاهُ

در کتاب الانبیاء در باب معراج و روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترمذی در جامع ترمذی در تفسیر سوره بنی اسرائیل

وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ

و گفت ترمذی این حدیث حسن صحیح است و روایت است از

أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ

انس کہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم آورده شد

بِالْبُرَاقِ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ مُلْجَمًا مُسْرَجًا فَاسْتَصْعَبَ

براق در شب اسرا لگام کرده شده زین بسته پس سرکشی کرد براق

عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ جِبْرَئِيلُ أَبِمُحَمَّدٍ تَفْعَلُ هٰذَا

از آنحضرت پس گفت مر براق را جبرئیل آیا بمحمد می کنی این سرکشی

فَمَا رَكِبَكَ أَحَدٌ أَكْرَمَ عَلَى اللّٰهِ مِنْهُ قَالَ

پس سوار نشده است ترا هیچ یکے بزرگتر نزد خدا از آنحضرت گفت

فَارْفَضَّ عَرَقًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ

پس ریخت براق خوی را روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی

فِي تَفْسِيرِ السُّورَةِ الْمَذْكُورَةِ وَقَالَ هٰذَا

در تفسیر سوره مذکوره و گفت ترمذی این

حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ

حدیث حسن غریب است و نمی شناسیم آنرا مگر از

حَدِيثِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ وَعَنْ قَتَادَةَ عَنْ

حدیث عبد الرزاق و روایت است از قتادہ و او روایت کردہ از

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ

انس بن مالک و او روایت کردہ از مالک بن صعصعہ

أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ

اینکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حدیث بیان کردہ بصحابہ

عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِهِ بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ وَرُبَّمَا

از احوال شبے کہ بوقت شب برده شد آنحضرت در اثنای آنکہ بودم در حطیم و ورانکہ گفتہ اند

قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِي آتٍ فَقَدَّ قَالَ وَ

گرگفت در حجر درحالیکہ خوابیدہ بودم چون آمد نزدم آینده پس بشگافت گفت قتادہ و

سَمِعْتُهُ يَقُولُ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هَذِهِ إِلَى هَذِهِ

شنیدم انس را کہ می گفت پس بشگافت چیزیکہ میان این تا این است

فَقُلْتُ لِلْجَارُودِ وَهُوَ إِلَى جَنْبِي مَا يَعْنِي بِهِ

پس گفتم بہ جارود و آن جارود بود بسوی پہلوی من چہ چیز را اراده میکند انس باین قول

قَالَ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ وَسَمِعْتُهُ

گفت شگاف جارود از بالای سینہ آنحضرت تا زیر ناف وی و شنیدم انس را

يَقُولُ مِنْ قَصِّهِ إِلَى شِعْرَتِهِ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي

کہ میگفت از قصہ اے شعرۃ پس بیرون آورد دلم را

ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَمْلُوءَةٍ إِيمَانًا

پیش آورده شد نزد من طشتی از زر پر کرده شده از ایمان

فَغُسِلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ ثُمَّ أُعِيدَ ثُمَّ أُتِيتُ

پس شسته شد دل من پس پر کرده شد ایمان پس باز نهاده شد بجای خود پس آورده شدم

بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ

نزد مرکبی در قامت پایان استر و بالای خر سفید

فَقَالَ لَهُ الْجَارُودُ هُوَ الْبُرَاقُ يَا أَبَا حَمْزَةَ

پس گفت مر انس را جارود ایا آن مرکب براق بود یا ابا حمزه

قَالَ أَنَسٌ ثُمَّ يَضَعُ خَطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ

گفت انس آرے می نهاد آن براق گام خود را نزد نهایت منتهاے بصر خود

فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ فَانْطَلَقَ بِي جِبْرَئِيلُ حَتَّى أَتَى

پس سوار کرده شدم من بروی پس رفت با من جبرئیل تا آنکه آمد

السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ فَقِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ

بآسمان فرود تر پس طلب کرد جبرئیل کشادن در آسمان را پس گفته شد کیست این گفت

جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ

جبرئیل گفته شد و کیست همراه تو گفت جبرئیل محمد است گفته شد ایا

وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ

و تحقیق کسے فرستاده شده است بسوی او گفت جبرئیل آرے گفته شد مرحبا باد بر او پس خوش

الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيهَا آدَمُ

آمدنی است آمد پس کشاده شد پس چون برسیدم پس ناگاه دران آسمان آدم بود

فَقَالَ هٰذَا اَبُوْكَ اٰدَمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ

پس گفت جبرئیل این پدرتست آدم پس سلام ده بروی پس سلام دادم

عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ الصَّالِحِ

بر آدم علیہ السلام پس جواب سلام داد پستر گفت آدم علیہ السلام مرحبا بہ پسر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ حَتّٰى اَتَى السَّمَآءَ الثَّانِيَةَ

و پیغمبر صالح پستر بالا رفت جبرئیل تا آنکہ آمد آسمان دوم

فَاسْتَفْتَحَ قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن در را گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل گفتہ شد و

مَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ

کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد ایا و بحقیقی کہ فرستادہ شد بسوی وے

قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَآءَ فَفَتَحَ

گفت جبرئیل آرے گفتہ شد مرحبا بہ پس خوش آمدنی است آمد پس کشادہ شد

فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا يَحْيٰى وَعِيْسٰى وَهُمَا ابْنَا الْخَالَةِ

پس چون رسیدم بآسمان دوم ناگاہ یحیی و عیسی علیہما السلام بودند وآن ہر دو پسران خالہ بودند

قَالَ هٰذَا يَحْيٰى وَعِيْسٰى فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا فَسَلَّمْتُ

گفت جبرئیل این یحیی است و این عیسی پس سلام دہ بر ایشان پس سلام دادم

فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب سلام دادند پستر گفتند یحیی و عیسی مرحبا بہ برادر صالح و پیغمبر صالح

ثُمَّ صَعِدَ بِيْ اِلَى السَّمَآءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ قِيْلَ

پستر برد مرا بسوی آسمان سوم پس طلب کرد جبرئیل کشادن در آسمان را گفتہ

مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ

گفت این کیست گفت جبرئیل منم جبرئیل گفته شد وکیست باتو گفت جبرئیل

مُحَمَّدٌ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ فَمَرْحَبًا

محمد است گفته شد وآیا بتحقیق کسے فرستاده شد بسوی آنحضرت گفت جبرئیل آرے گفته شد پس خوش آمدی

بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا اَبُو

به پس خوش آمدنی است آمد پس کشاده شد پس چون رسیدم ناگاه حضرت یوسف بود

قَالَ هٰذَا اَبُوْ يُوْسُفَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

گفت جبرئیل این یوسف است پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروے

فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب سلام داد پس گفت مرحبا برادر صالح و پیغمبر صالح

ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى اَتَى السَّمَآءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ

پس بالا برد مرا جبرئیل تا آنکه آمد باسمان چهارم پس طلب کرد کشادن در را

قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ

گفته شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل گفته شد وکیست باتو

قَالَ مُحَمَّدٌ قِيْلَ اَوَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ

گفت محمد است گفته شد آیا وبتحقیق کسے فرستاده شد بسوی وے گفت جبرئیل آرے گفته شد

مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ

مرحبا به پس خوش آمدنی است آمد پس کشاده شد پس چون رسیدم

اِلٰى اِدْرِيْسَ قَالَ هٰذَا اِدْرِيْسُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ

بسوی ادریس گفت جبرئیل این ادریس است پس سلام ده بروے

قوله صلی اللہ علیہ وسلم فرحبا بالاخ الصالح والنبی الصالح دلیل علی ان الصالح من یکون قائما بحقوق اللہ وحقوق عباد اللہ وھو یتناول الانبیاء والاخوۃ والمومنین کلام الامام النووی

فسلمت عليه فرد ثم قال مرحبا بالاخ الصالح

پس سلام دادم بر وے پس جواب سلام داد پستر گفت او را مرحبا بہ برادر صالح

والنبي الصالح ثم صعد بي حتى اتى السماء

و پیغمبر صالح پستر بالا برد مرا جبرئیل تا آنکہ آمد بآسمان

الخامسة فاستفتح قيل من هذا قال جبرئيل

پنجم پس طلب کرد جبرئیل گشادن در آسمان را گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل

قيل ومن معك قال محمد قيل وقد ارسل

گفتہ شد و کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد آیا و بتحقیق کسے فرستادہ شد

اليه قال نعم فقيل مرحبا به فنعم المجيء جاء

بسوی وی گفت جبرئیل آرے گفتہ شد مرحبا بہ پس خوش آمدنی است آمد

فلما خلصت فاذا هارون قال هذا هارون

پس چون رسیدم پس ناگاہ ہارون بود گفت جبرئیل این ہارون است

فسلم عليه فسلمت عليه فرد ثم قال مرحبا

پس سلام دہ بر وے پس سلام دادم بر وے پس جواب سلام داد پستر گفت ہارونی مرحبا

بالاخ الصالح والنبي الصالح ثم صعد بي حتى

بہ برادر صالح و پیغمبر صالح پستر برد مرا جبرئیل تا آنکہ

اتى السماء السادسة فاستفتح قيل من هذا قال

آمد جبرئیل بآسمان ششم پس طلب کرد گشادن در را گفتہ شد کیست این گفت

جبرئيل قيل ومن معك قال محمد قيل وقد ارسل

جبرئیل گفتہ شد و کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد آیا و بتحقیق فرستادہ

إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا

بسوی وی گفت آرے گفت مرحبا بہ پس خوش آمدنی است آمد اینجا

خَلَصْتُ فَإِذَا مُوسَى قَالَ هٰذَا مُوسَى فَسَلِّمْ

رسیدم پس ناگاہ موسیٰ بود گفت ابن موسیٰ است پس سلام دہ

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ

بروے پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد پس گفت مرحبا بہ برادر

الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ فَلَمَّا جَاوَزْتُ بَكَى فَقِيلَ لَهُ

صالح و پیغمبر صالح پس وقتیکہ گذشتم از پیش موسیٰ گریہ موسیٰ گفتہ شد مرورا

مَا يُبْكِيكَ قَالَ أَبْكِي لِأَنَّ غُلَامًا بُعِثَ بَعْدِي

چہ چیز می گریاند ترا گفت موسیٰ علیہ السلام می گریم بسبب آنکہ کودکے فرستادہ شد پس من

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرُ مِمَّنْ يَدْخُلُهَا

درآید در بہشت از امت وے اکثر از کسانیکہ درآیند در جنت

مِنْ أُمَّتِي ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ

از امت من پس بالا برد مرا جبرئیل سوی آسمان ہفتم

فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ

پس طلب کرد کشادن در را جبرئیل گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل

قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ

گفتہ شد و کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد ایا فرستادہ شد بسوی وی

قَالَ نَعَمْ قَالَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا

گفت آرے گفت مرحبا بہ پس خوش آمدنی است آمد پس چون

۲۳۳

خلصت فاذا ابراهيم فقال هذا ابوك

رسیدم پس ناگاه ابراهیم علیه السلام بود گفت جبرئیل این پدر تست

فسلم عليه قال فسلمت عليه فرد السلام

پس سلام دو بروے گفت آنحضرت پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد

ثم قال مرحبا بالابن الصالح والنبي الصالح ثم رفعت

گفت ابراهیم مرحبا پسر پیغمبر صالح پسر پیغمبر صالح پس برداشته شدم

الى سدرة المنتهى فاذا نبقها مثل قلال هجر و

بروے سدرة المنتهى پس ناگاه میوه آن مانند آوندهای بزرگ بخریده شده

اذا ورقها مثل اذان الفيلة قال هذه يا سدرة

ناگاه برگ وے مانند گوشهای فیلان بود گفت جبرئیل این سدرة

المنتهى واذا اربعة انهار نهران باطنان و

المنتهاست و ناگاه چهار جوئهای بودند دو جوئی باطن و

نهران ظاهران فقلت ما هذان يا جبريل

دو جوئی ظاهر پس گفتم چیست این دو نهر ظاهر و دو نهر باطن ای جبرئیل

قال اما الباطنان فنهران في الجنة واما الظاهران

گفت جبرئیل لیکن دو نهر باطن پس دو نهراند در جنت و لیکن دو نهر ظاهر

فالنيل والفرات ثم رفع لي البيت المعمور

پس نیل و فراتاند پس برداشته شد بجهت من بیت معمور

اتيت باناء من خمر واناء من لبن واناء من عسل

آورده شد نزد من آوندے از می و آوندے از شیر و آوندے از شهد

۲۳۴

فَاَخَذْتُ اللَّبَنَ فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ اَنْتَ عَلَيْهَا

پس گرفتم شیر را پس گفت جبرئیل این شیر فطرت امت تو است

وَاُمَّتُكَ ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَوَاتُ خَمْسِيْنَ

و امت تو پس فرض کرده شد بر من نماز پنجاه

صَلٰوةً كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلٰى مُوْسٰى

نماز هر روز پس برگشتم پس گذشتم نزد موسی علیه السلام

فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قَالَ اُمِرْتُ بِخَمْسِيْنَ صَلٰوةً كُلَّ

پس گفت موسیٰ بچه چیز امر کرده شدی گفت امر کرده شدم به پنجاه نماز هر

يَوْمٍ قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسِيْنَ صَلٰوةً

روز گفت موسیٰ بدرستیکه امت تو نمی تواند پنجاه نماز

كُلَّ يَوْمٍ وَاِنِّيْ وَاللّٰهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَ

هر روز و بدرستیکه من سوگند بخدا آزموده ام مردم را قبل از تو و

عَالَجْتُ بَنِيْ اِسْرَآئِيْلَ اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰى

علاج کردم بنی اسرائیل را سخت ترین معالجه پس باز برو بسوی

رَبِّكَ فَسْئَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ

پروردگار خود پس سوال کن از پروردگار خود آسانی برای امت خود پس برگشتم پس وضع کرد

عَنِّيْ عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ

از من ده نماز را پس باز برگشتم بسوی موسیٰ پس گفت حضرت موسیٰ مانند گفتار سابق

فَوَضَعَ عَنِّيْ عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهُ

پس وضع کرد پروردگار از من ده نماز دیگر را پس باز برگشتم بسوی حضرت موسیٰ پس گفت حضرت موسیٰ مانند

فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّيْ عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوْسٰى

پس باز برگشتم پس کم کرد پروردگار من از من ده نماز دیگر را پس باز برگشتم بسوی حضرت موسیٰ

فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ

پس گفت حضرت موسیٰ مانند قول سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم بده نماز هر روز

فَرَجَعْتُ فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِخَمْسِ

پس باز برگشتم پس گفت حضرت موسیٰ مانند قول سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم به پنج

صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوْسٰى فَقَالَ بِمَا

نماز هر روز پس باز برگشتم بسوی حضرت موسیٰ پس گفت حضرت موسیٰ

أُمِرْتَ قُلْتُ أُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ قَالَ إِنَّ

امر کرده شدی گفتم امر کرده شدم به پنج نماز هر روز گفت موسیٰ

أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَإِنِّيْ

امت تو نمی تواند پنج نماز را هر روز و بدرستیکه من

قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ

آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کردم بنی اسرائیل را

أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ إِلٰى رَبِّكَ فَسَلْهُ التَّخْفِيْفَ

سخت ترین معالجه پس باز برو بسوی پروردگار خود پس درخواست کن از پروردگار خود را

لِأُمَّتِكَ قَالَ سَأَلْتُ رَبِّيْ حَتّٰى اسْتَحْيَيْتُ وَ

برای امت خود گفت آنحضرت سوال کردم از پروردگار خود تا آنکه شرمسار شدم

لٰكِنِّيْ أَرْضٰى وَأُسَلِّمُ قَالَ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادٰى مُنَادٍ

أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي وَأَنَا

گذرانیدم فریضهٔ خود را و سبک گردانیدم از بندگان خود و من

أَجْزِي الْحَسَنَةَ عَشْرًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ

جزا میدهم نیکی را بده چند روایت کرد این را بخاری در صحیح خود در کتاب الانبیاء در باب

الْمِعْرَاجِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ اخْتِصَارٍ وَتَغْيِيرٍ فِي

المعراج و روایت کرد این حدیث را مسلم با اختصار و تغییر در

بَعْضِ الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ

بعض الفاظ در صحیح خود در کتاب الایمان

فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

در باب الاسراء و روایت است از ابی سلمه بن عبد الرحمن

سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ

و او گفت شنیدم جابر بن عبد الله را که میگفت شنیدم از پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَمَّا كَذَّبَنِي قُرَيْشٌ قُمْتُ

صلی الله علیه وسلم که میگفت وقتیکه نسبت بدروغ گردند مرا کافران قریش قیام نمودم

فِي الْحِجْرِ فَجَلَّى اللهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ

در حجر پس روشن گردانید خدا برای من بیت المقدس را پس در ایستادم که خبر میدادم ایشانرا

عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي تَفْسِيرِ

از نشانهای بیت المقدس و حال آنکه من نگاه میکردم بسوی آن بیت المقدس را و روایت کرد این حدیث را بخاری در تفسیر

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

در کتاب الانبیاء در باب الاسراء و روایت کرد این حدیث را

فِي صَحِيحِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ

در صحیح مسلم در کتاب الایمان در باب الاسراء

اَلْبَابُ الْخَامِسَ عَشَرَ فِي شَفَاعَةِ النَّبِيِّ صَلَّى

باب پانزدہم در بیان شفاعت کردن پیغمبر صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَوْنِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اللہ علیہ وسلم و بودن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ قَالَ اللهُ تَعَالَى فِي الرُّكُوعِ التَّاسِعِ

رحمت برای جہانیان گفت خدای تعالے در رکوع نہم

مِنْ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ

از سورۂ بنی اسرائیل و بعضے از شب پس بیدار باش

نَافِلَةً لَّكَ ق عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا

شب چیزی زیادہ شدہ برای تو قریب است انکہ ایستادہ کند ترا پروردگار تو در مقامے

مَّحْمُودًا ۝ عَنْ آدَمَ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ

پسندیدہ روایت است از آدم بن علی کہ گفت شنیدم ابن عمر را

يَقُولُ إِنَّ النَّاسَ يَصِيرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جُثًى كُلُّ

کہ می گفت مردم خواہند گردید بروز قیامت گروہہا ہر

أُمَّةٍ تَتْبَعُ نَبِيَّهَا يَقُولُونَ يَا فُلَانُ اشْفَعْ يَا فُلَانُ

گروہ پیروی خواہند کرد پیغمبر خود را خواہند گفت مردم ای فلان شفاعت کن ای فلان

اشْفَعْ حَتَّى تَنْتَهِيَ الشَّفَاعَةُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

شفاعت کن تا انکہ منتہی خواہد شد شفاعت بسوی پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَذٰلِكَ يَوْمَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُوْدَ رَوَاهُ

وسلم پس آن روز است که ایستاده خواهد کرد آنحضرت را خدا در مقام پسندیده روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورهٔ

بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

بنی اسرائیل و روایت است از ابی هریره که گفت گفت پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ قَوْلِهٖ عَسٰى اَنْ يَّبْعَثَكَ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم در بیان این قول خدا تعالے ان بیشک

رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا وَسُئِلَ عَنْهَا قَالَ هِيَ الشَّفَاعَةُ

ربک مقاما محمودا و پرسیده شد آنحضرت ازان گفت آنحضرت آن شفاعت است

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ تَفْسِيْرِ السُّوْرَةِ

روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در تفسیر سورهٔ

الْمَذْكُوْرَةِ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ وَ

مذکوره و گفت ترمذی این حدیث حسن است و

عَنْ اَبِيْ حَيَّانَ التَّيْمِيِّ عَنْ اَبِيْ زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو

روایت است از ابی حیان تیمی و او روایت کرد از ابی زرعه بن عمرو

ابْنِ جَرِيْرٍ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ اُتِيَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

بن جریر و او روایت کرد از ابی هریره که گفت آورده شد نزد پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلَحْمٍ فَرُفِعَ اِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَكَانَتْ

اللہ علیہ وسلم گوسفندی پس برداشته شد بسوی آنحضرت استخوان دست با گوشت

يُعْجِبُهُ فَحَشَ مِنْهَا هَشَّةً ثُمَّ قَالَ أَنَا سَيِّدُ

وخوش می آمد این گوشت آنحضرت را پس بگزید یا آنحضرت از آن گوشت بدندان مبارک پس برگرفت آنحضرت من سرداری

النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَهَلْ تَدْرُوْنَ مِمَّ ذٰلِكَ يَجْمَعُ

آدمیانرا باشم بروز قیامت و آیا می دانید برای چیست این جمع کرده خواهد شد

النَّاسُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ فِيْ صَعِيْدٍ وَّاحِدٍ

اولین و آخرین بر روی زمین واسع

يُسْمِعُهُمُ الدَّاعِيْ وَيَنْفُذُهُمُ الْبَصَرُ وَتَدْنُو الشَّمْسُ

خواهد شنوانید ایشانرا خواننده و احاطه خواهد کرد ایشانرا بینائی و نزدیک خواهد شد آفتاب

فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيْقُوْنَ

پس برسد مردم را از غم و سختی چیزیکه طاقت نیارند

وَلَا يَحْتَمِلُوْنَ فَيَقُوْلُ النَّاسُ أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ بَلَغَكُمْ

و بر داشت نکنند آنرا پس بگویند مردم آیا نمی بینید چیزیرا که رسیده بشما

أَلَا تَنْظُرُوْنَ مَنْ يَّشْفَعُ لَكُمْ إِلٰى رَبِّكُمْ فَيَقُوْلُ

آیا نظر نمی کنید کسیرا که شفاعت کند برای شما بسوی پروردگار شما پس بگویند

بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ عَلَيْكُمْ بِاٰدَمَ فَيَأْتُوْنَ

بعض آدمیان ببعض دیگر لازم بگیرید آدم را پس می آیند

اٰدَمَ فَيَقُوْلُوْنَ لَهٗ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ

نزد آدم پس گویند آدم تو پدر آدمیانی آفریده ترا خدا بدست قدرت خود

وَنَفَخَ فِيْكَ مِنْ رُّوْحِهٖ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوْا لَكَ

و دمیده در تو از روح خود و فرموده فرشتگانرا پس سجده کردند ترا

اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى

شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود آیا نگاه نمی کنی بسوی چیزیکه ما در آنیم آیا نگاه نمی کنی

إِلَى مَا قَدْ بَلَغَنَا فَيَقُولُ آدَمُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ

بسوی چیزیکه در رسیده ما را پس گوید آدم علیه السلام هر آئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت

الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ

امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت

بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنَّهُ قَدْ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ

بعد امروز مانند آن و هر آئینه خدا منع کرد مرا از خوردن از درخت پس نافرمانی کردم خدا را

نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا

نفس من سزاوار برای این است که شفاعت کرده شود برای او بروید بسوی غیر من بروید

إِلَى نُوحٍ فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ يَا نُوحُ إِنَّكَ

بسوی حضرت نوح علیه السلام پس آیند نزد حضرت نوح پس گویند ای نوح هر آئینه تو

أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ وَقَدْ سَمَّاكَ

اول پیغمبران هستی بسوی اهل زمین و بتحقیق نام نهاد ترا

اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى

خدا بنده سپاس دارنده شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود آیا نگاه نمی کنی بسوی

مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ

چیزیکه ما در آنیم پس گوید حضرت نوح هر آئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز

غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ

خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت بعد امروز

مِثْلَهٗ وَاِنَّهٗ قَدْ كَانَتْ لِيْ دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلٰى قَوْمِيْ

مانند آن و بدرستیکه آنینه شان اینست که بتحقیق بود برای من دعای مقبول دعا کرده ام آنرا بر قوم خود

نَفْسِيْ نَفْسِيْ نَفْسِيْ اِذْهَبُوْا اِلٰى غَيْرِيْ اِذْهَبُوْا

نفسی نفسی نفسی برو بید بسوی غیر من برو بید

اِلٰى اِبْرَاهِيْمَ فَيَاْتُوْنَ اِبْرَاهِيْمَ فَيَقُوْلُوْنَ يَا اِبْرَاهِيْمُ

بسوی حضرت ابراهیم پس آیند نزد حضرت ابراهیم علیه السلام پس گویند ای ابراهیم

اَنْتَ نَبِيُّ اللّٰهِ وَخَلِيْلُهٗ مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ اشْفَعْ لَنَا

تو پیغمبر خدا هستی و دوست خدا از جمله اهل زمین شفاعت کن برای ما

اِلٰى رَبِّكَ اَلَا تَرٰى اِلٰى مَا نَحْنُ فِيْهِ فَيَقُوْلُ لَهُمْ اِنَّ

بسوی پروردگار خود ایا نظر نمی کنی بسوی چیزیکه ما در آنیم پس گوید بایشان حضرت ابراهیم مرا ایشان را نشاید

رَبِّيْ قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ مَغْضَبًا لَّمْ يَغْضَبْ قَبْلَهٗ

پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز

مِثْلَهٗ وَلَنْ يَّغْضَبَ بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ وَاِنِّيْ قَدْ كُنْتُ

مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت بعد امروز مانند آن و بتحقیق من بودم

كَذَبْتُ ثَلٰثَ كَذَبَاتٍ فَذَكَرَهُنَّ اَبُوْ حَيَّانَ

که دروغ بظاهر گفتم سه دروغها پس ذکر کرد آن دروغها را ابو حیان

فِي الْحَدِيْثِ نَفْسِيْ نَفْسِيْ نَفْسِيْ اِذْهَبُوْا اِلٰى غَيْرِيْ

در حدیث نفسی نفسی نفسی برو بید بسوی غیر من

اِذْهَبُوْا اِلٰى مُوْسٰى فَيَاْتُوْنَ مُوْسٰى فَيَقُوْلُوْنَ

برو بید بسوی حضرت موسی پس آیند نزد حضرت موسی پس گویند

يَا مُوسَى أَنْتَ رَسُولُ اللهِ فَضَّلَكَ اللهُ بِرِسَالَتِهِ

ای موسی تو پیغمبر خداستی بزرگی داد ترا خدا بپیغمبری خود

وَبِكَلَامِهِ عَلَى النَّاسِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَمَا تَرَى

وبکلام خود بر مردم شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا نگاه نمی کنی

إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ

بسوی حالیکه ما در انیم پس گوید حضرت موسی هر آئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز

غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ

خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت

بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا لَمْ أُومَرْ بِقَتْلِهَا

بعد امروز مانند آن و هر آئینه من کشتم نفسی را که امر نکرده شدم برای قتل آن

نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى

نفسی نفسی نفسی بروید بسوی غیر من بروید بسوی

عِيسَى فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ يَا عِيسَى أَنْتَ

حضرت عیسی پس آیند نزد حضرت عیسی پس گویند ای عیسی تو

رَسُولُ اللهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ

پیغمبر خدا استی و کلمهٔ خدا برسانیدی آن کلمه را بسوی مریم و روحی از جانب خدا

وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا اشْفَعْ لَنَا أَلَا تَرَى

و سخن گفتی با مردم در گهواره در حالت کودکی شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا

إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ عِيسَى إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ

بسوی حالیکه ما در انیم پس گوید حضرت عیسی هر آئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت

۲۴۳

اَلْيَوْمَ غَضِبَ رَبِّيْ لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ قَطُّ وَلَنْ يَغْضَبَ

امروز خشم گرفتی کہ خشم نگرفت قبل امروز مانند آن ہرگز و ہرگز خشم خواہد گرفت

بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ ذَنْبًا نَفْسِيْ نَفْسِيْ نَفْسِيْ اِذْهَبُوْا

بعد امروز مانند آن و ذکر نکرد گناہے را نفسی نفسی نفسی بروید

اِلٰى غَيْرِيْ اِذْهَبُوْا اِلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَأْتُوْنَ

بسوی غیر من بروید بسوی حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم پس آیند نزد

مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُوْلُوْنَ يَا مُحَمَّدُ اَنْتَ رَسُوْلُ

محمد صلی اللہ علیہ وسلم پس گویند ای محمد تو پیغمبر

اللّٰهِ وَخَاتَمُ الْاَنْبِيَاءِ وَقَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ

خدا ہستی و خاتم پیغمبران و بتحقیق آمرزید خدا برای تو انچہ کہ سابق گذشت

مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ اشْفَعْ لَنَا اِلٰى رَبِّكَ اَلَا تَرٰى

از گناہ تو و انچہ کہ پس ماند شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا نگاہ نمی کنی

اِلٰى مَا نَحْنُ فِيْهِ فَانْطَلِقُ فَآتِيْ تَحْتَ الْعَرْشِ فَاَقَعُ

بسوی حالیکہ ما در انیم پس روم پس ایم زیر عرش پس افتم براے

سَاجِدًا لِرَبِّيْ ثُمَّ يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَيَّ مِنْ مَحَامِدِهٖ وَحُسْنِ

سجدہ کنندہ مر پروردگار خود را پس بکشاید خدا بر من از حمدہای خود و ثنای خوب

الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا لَمْ يَفْتَحْهُ عَلٰى اَحَدٍ قَبْلِيْ ثُمَّ يُقَالُ

بر ذات خود چیزے را کہ نکشادہ انرا بر ہیچ یکے پیش من پس گفتہ شود

يَا مُحَمَّدُ اِرْفَعْ رَاْسَكَ سَلْ تُعْطَهْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ

ای محمد بردار سر خود را و بطلب ہر چہ خواہی داوہ شوی انرا و شفاعت کن قبول کردہ شود شفاعت

فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ

پس سر خود را پس بگویم امت مرا ای پروردگار من بخش امت مرا ای پروردگار من بخشیدا

أَتَّقِي يَا رَبِّ فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَدْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ

امت مرا ای پروردگار من بخش پس گفته شود ای محمد در آر از امت خود

مَنْ لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ

کسانی را که نیست حساب برایشان از در جانب دست راست از

أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى

دروازهای بهشت وایشان شریکان مردمند در آنچه که سوای

ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

این است از دروازهای دیگر پس گفت آنحضرت سوگند بخدائیکه نفس من در دست قدرت

إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ

بدرستیکه مسافت میان دو جانب در از دروازهای بهشت

كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَحِمْيَرَ أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى

چنانست که میان مکه و حمیر یا چنانست که میان مکه و بصری

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در

تَفْسِيرِ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ

تفسیر سوره بنی اسرائیل و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر

يَسِيرٍ فِي بَعْضِ الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

اندک در بعض لفظها در صحیح مسلم در کتاب

الْإِيمَانِ فِي بَابِ إِثْبَاتِ الشَّفَاعَةِ وَفِي سَكِيبِهَا

الایمان در باب اثبات الشفاعۃ و در بیان حدیث شفاعت و سبب آن

عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي

کہ روایت است از انس برادر روایت کردہ از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت روی

فَأَنْطَلِقُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي فَإِذَا

پس بروم تا آنکہ طلب اذن کنم از رب خود پس اذن داده شوم پس چون

رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ

بینم پروردگار خود را می افتم سجدہ کنندہ پس بگذارد مرا در سجدہ تا آنچہ خواہد اللہ پس

يُقَالُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَسَلْ تُعْطَهْ وَقُلْ تُسْمَعْ

گفتہ شود بردار سر خود را و بطلب ہر آینہ بخشیدہ شوی آنرا و بگو شنیدہ شوی

وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَحْمَدُهُ بِتَحْمِيدٍ

و شفاعت کن قبول کردہ شوی شفاعت از تو پس بلند میکنم سر خود را پس حمد میکنم پروردگار را بہ ستودنی

يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِي حَدًّا فَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ

کہ آموزد پروردگار مرا آنرا پس شفاعت کنم پس حد کند رب برای من حدے پس درآرم ایشان را در بہشت

ثُمَّ أَعُودُ إِلَيْهِ فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي مِثْلَهُ ثُمَّ أَشْفَعُ

پس برگردم بدرگاہ خدا پس چون بینم پروردگار خود را مانند سابق پس شفاعت کنم

فَيَحُدُّ لِي حَدًّا فَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ الرَّابِعَةَ

پس حد کند پروردگار برای من حدے پس درآرم ایشان را در بہشت پس بازگردم بعد مرتبہ سوم بار چہارم

فَأَقُولُ مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ

پس گویم باقی نماند در آتش مگر کسے کہ حبس کردہ است او را قرآن

قولہ صلعم فضلی احدا قال العلامۃ القسطلانی فی شرح صحیح البخاری و استکمل بیانہ ہذا الحدیث من بعد کون المطلوب الشفاعۃ للامۃ من موقف الحساب لما حصل لہم من ذلک الکرب

وَوَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُوْدُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

واجب گردید بروے ہمیشہ بودن در دوزخ روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ وَقَالَ اِلَّا مَنْ حَبَسَهُ

در شروع کتاب التفسیر وگفت بخاری الا من حبسہ

الْقُرْاٰنُ يَعْنِيْ قَوْلَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ خَالِدِيْنَ فِيْهَا

القرآن یعنے قول خدای برتر وبزرگ خالدین فیہا

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغْيِيْرٍ يَسِيْرٍ فِيْ بَابِ اِثْبَاتِ

وروایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندکی در باب اثبات

الشَّفَاعَةِ الْمَذْكُوْرِ وَعَنْ حَمَّادٍ عَنْ عَمْرٍو وَعَنْ جَابِرٍ

الشفاعۃ آن باب کہ ذکر کردہ شد و ہست از حماد و از روایت کرد او از عمرو و او روایت کرد از

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَخْرُجُ مِنَ

کہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت بیرون آیند از

النَّارِ بِالشَّفَاعَةِ كَاَنَّهُمُ الثَّعَارِيْرُ قُلْتُ وَمَا الثَّعَارِيْرُ

آتش دوزخ بشفاعت گویا ایشان ثعاریر اند گفتم وچیست ثعاریر

قَالَ الضَّغَابِيْسُ وَكَانَ قَدْ سَقَطَ فَمُهُ فَقُلْتُ لِعَمْرٍو

گفت ضغابیس یعنے خیار خرد و تر دبعضے گیا ہے سفید و بود عمرو کہ افتادہ بود دندان او پس گفتم مر عمرو

اِبْنِ دِيْنَارٍ اَبَا مُحَمَّدٍ سَمِعْتَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ يَقُوْلُ

بن دینار را ای ابا محمد ایا شنیدی از جابر بن عبد اللہ کہ می گفت

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ يَخْرُجُ

شنیدم از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بیرون آیند

بالشفاعة من النار قال نعم رواه البخاري

بشفاعت از نار گفت ابو محمد آرے روایت کرد این حدیث را بخاری

في صحيحه في كتاب الرقاق في باب صفة

در صحیح بخاری در کتاب الرقاق در باب صفت

الجنة والنار ورواه مسلم من قوله قلت

جنت و نار و در روایت کرد این حدیث را مسلم از قول او گفت

لعمرو بن دينار الى آخر الحديث مع تغيير يسير

عمرو بن دینار تا آخر حدیث با تغییر اندک

في بعض الالفاظ في باب اثبات الشفاعة

در بعض لفظها در باب اثبات شفاعت

المذكور وعن ابي سعيد قال قال رسول الله

آن باب که مذکور شد و در روایت است از ابی سعید گفت گفت پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم انا سيد ولد آدم و

صلی الله علیه وسلم من سردار اولاد آدم و

لا فخر وانا اول من تنشق الارض عنه

بریں نازنیست و من اول آنم شخصے که شگافته شود زمین

يوم القيمة ولا فخر وانا اول شافع واول مشفع

بروز قیامت و بریں نازنیست و من اول شفاعت کننده و نخستین مقبول شفاعتم

ولا فخر ولواء الحمد بيدي يوم القيمة ولا فخر

و بریں نازنیست و لواء حمد در دست من خواهد بود بروز قیامت و بریں نازنیست

قوله قال نعم اسے سمعت قول ذلك وفيه ابطال مذهب المعتزلة القائلين بنفي الشفاعة للعصاة متمسكين بقوله تعالى فما تنفعهم شفاعة الشافعين واجيب بانها في الكفار او قد ترد الاحاديث

٢٤٨

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ فِي سُنَنِهِ فِي بَابِ ذِكْرِ

روایت کرد ابن حدیث را ابن ماجہ در سنن ابن ماجہ در باب ذکر

الشَّفَاعَةِ مِنْ اَبْوَابِ الزُّهْدِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ

شفاعت از ابواب زہد و روایت است از ابی ہریرہ

اَنَّهُ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ اَسْعَدُ النَّاسِ

کہ ہر آئینہ او گفت گفتم ای پیغمبر خدا کیست اسعد مردم

بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَقَالَ لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا اَبَا هُرَيْرَةَ

بشفاعت تو بروز قیامت پس گفت آنحضرت ہر آئینہ بتحقیق دانستم ای ابا ہریرہ

اَلَّا يَسْئَلُنِي اَحَدٌ عَنْ هٰذَا الْحَدِيْثِ اَوَّلُ مِنْكَ

ایشکہ سؤال نماید از تو کسے از ہمہ مردم بر یکے از حدیث کہ آن اول باشد از تو

لِمَا رَاَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيْثِ اَسْعَدُ النَّاسِ

چرا کہ دیدم از حرص تو بر حدیث کہ بیگمان خوشبخت ترین مردم

بِشَفَاعَتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَنْ قَالَ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ خَالِصًا

بشفاعت من روز قیامت کسے است کہ گفت لا الہ الا اللہ خالص

مِّنْ قِبَلِ نَفْسِهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهٖ فِي كِتَابِ

از جہت نفس خود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در کتاب

الرِّقَاقِ فِي بَابِ صِفَةِ الْجَنَّةِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

الرقاق در باب صفت جنت و روایت است از جابر بن

عَبْدِ اللّٰهِ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اَللّٰهُمَّ رَبَّ

فرمود کسیکه بگوید وقت شنیدن اذان این دعا را ای پروردگار رب

هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ

این دعوت تامه و صلاة دائمه بده

مُحَمَّدَنِ الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم را وسیلت و فضیلت و برانگیز آنحضرت را در مقام

مَّحْمُوْدَنِ الَّذِيْ وَعَدْتَّهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِيْ يَوْمَ

محمود آن مقام محمود که وعده کرده آنحضرت را حاصل شود او را شفاعت من بروز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ

قیامت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود کتاب التفسیر

فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ بَنِيْ اِسْرَآئِيْلَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

در تفسیر سوره بنی اسرائیل و فرمود خدای تعالی

فِي الرُّكُوْعِ السَّابِعِ مِنْ سُوْرَةِ الْاَنْبِيَآءِ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ

در رکوع هفتم از سورة الانبیاء و نفرستادیم ترا ای محمد

اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ عَنْ اَبِيْ صَالِحٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

مگر رحمت برای عالمها روایت است از ابی صالح که گفت بود پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنَادِيْهِمْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ

صلی الله علیه وسلم ندا می کرد مردم را ای آدمیان

اِنَّمَا اَنَا رَحْمَةٌ مُّهْدَاةٌ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَّلِ

نیستم من مگر رحمت هدیه فرستاده شده روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع

سُنَنِهٖ هٰذَا اٰخِرُ مَا اَرَدْنَاهُ فِیْ هٰذَا التَّالِیْفِ وَ

سنن (ادرس) این آخر آنست کہ خواستم آنرا درین تالیف و

کَانَ الْفَرَاغُ مِنْهُ بِتَوْفِیْقِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فِیْ شَهْرِ اللّٰهِ

شد فراغت ازین تالیف بتوفیق خدای برتر و بزرگ در ماہ خدا

مُحَرَّمِ الْحَرَامِ مِنْ شُهُوْرِ السَّنَةِ السَّابِعَةِ مِنَ الْمِائَةِ

محرم الحرام از جملہ ماہہای سال ہفتم از صدی

الرَّابِعَةِ بَعْدَ اَلْفٍ مِنْ هِجْرَةِ سَیِّدِ الْعٰلَمِیْنَ

چہار بعد یکہزار سال از ہجرت سردار جہان

صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَعَلٰی اٰلِهٖ وَجَمِیْعِ اُمَّتِهٖ

درود بفرستد خدای تعالے بآنحضرت و بر آل و اصحاب و امت آنحضرت

اَجْمَعِیْنَ وَعَلَی الْمَلٰٓئِکَةِ وَالْاَنْبِیَآءِ وَالْمُرْسَلِیْنَ

ہمگنان و بر فرشتگان و انبیاء و مرسلان

بِرَحْمَتِكَ یَا اَرْحَمَ الرّٰحِمِیْنَ ۝

برحمت خود ای ارحم الراحمین ۝

خاتمة الکتاب

من جانب مطبع

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَالثَّنَاءُ وَلَكَ الْعَظَمَةُ وَالْكِبْرِیَاءُ فَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰی رَسُوْلِكَ مُحَمَّدٍ الْمُرْتَضٰی

وعلی الہ الاصفیا وصحبہ الاتقیا بعد تتمہ حمد ونعت بر ضمائر صوفی صفا و اہل برد التقا
مخفی و محجب مباد کہ درین قرب زمان وحین توان کہ مردمان اہل ایمان از طاعت
واتباع خدا و نبی سبحانہ وتعالیٰ متہاون واز اظہار و تبیان فضیلت و بیان حقوق مصطفی
متکاسد۔ حبذا کہ باین حالت پر ملالت کتابے کہ نور علی نور و موصل الی اللہ سے وہدیۃ
للاولیاء والاصفیاء المسمی تحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء مُعرب ومُترجم
مع حواشی مفیدہ مولفہ مصنفہ عالم یلیمی فاضل لوذعی محب اماجد ابو الطیبات
جناب حافظ مولوی محمد عبد الواجد صاحب نولوی غازی پوری سلمہ الباری
تلمیذ ارشد شیخ اجل فخر ہندوستان غفران مآب مسلم ہر شیخ وشاب جناب مولانا
مولوی ابو الحسنات محمد عبد الحی صاحب طاب اللہ ثراہ وجعل الجنۃ مثواہ لکھنوی
فرنگی محلی بحسن اہتمام وصحت مالا کلام مولانا مولوی محمد شبلی صاحب در مطبع اسلامی مع الخیر لکھنؤ
احاطۂ نعمان بتاریخ ۱۵ ذیقعدہ سنہ ۱۳۰۱ھ از جلیہ طبع آراستہ در صحن عالم خرامید

اللھم اجعلہ متداولا للازکیاء والصلحاء ۔

صورۃ ما حررہ عمدۃ الکاملین ۔ زبدۃ الماہرین التامین
بالعلوم العقلیۃ ۔ الجامع للملکات الملکیۃ مولانا
المولوی محمد شبلی سلمہ اللہ العلی القوی مقرظا
علی تحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء

الحمد للہ من عز من عقول العقلاء ومدارک الحکماء ھو الذی بعث الامیین

رسولا منهم كالماء في الظماء والخريت في البيداء والغيث في الغبراء فهدانا سبل الشريعة
فار بکسر اول وسکون ثانی الخ وخریت بکسر خاء ونشدید یاء وبیداء بفتح باء وسکون یاء وغبراء بفتح غین ۱۲
السهلة السمحاء وسن سنة بيضاء كالبيضاء ما احلى شمائله وما اكثر فضائله
سمحاء بفتح اول وسکون ثانی انسان ۱۲ بیضاء بفتح وتشدید ۱۲ بیضاء بفتح آفتاب ۱۲
صلوات الله عليه على آله واصحابه الذين بذلوا مجهودهم دون اشاعة الدين
المتين وعلى من تبعهم الى يوم الدين وبعد فان الكمال في كل حال مقبول
عند العقلاء بل محمود عند ذوي الجلال والكبرياء فشطره الغالب ونصيبه
شطر بفتح اول وسکون ثانی پاره از شی ۱۲
الوافر للرسل والانبياء ثم للذين صحبوا النبي صلى الله عليه وسلم
ثم للذين صحبوا له واصحابه الذين نالوا الدرجة القصوى بالبر والتقوى
ثم للذين يأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر بالكتاب والسنة ثم
للذين يسلكون مناهج الصدق والصفا ثم للذين يؤلفون الكتب
في فضائل النبي والمجتبى ومناقب اصحابه واله الطاهرين والاولياء
والاتقياء فسبحان الذي اراني بعد الشفا في تعريف حقوق المصطفى
للقاضي عياض رحمه الله تعالى هذه الرسالة العجيبة والمقالة الشريفة
التي مبانيها قليلة ومعانيها كثيرة. وفي الظاهر مختصرة صغرى وفي الباطن
صلى بفتح اول الخ ۱۲
معلولة كبرى قصرت عن ادراك اوصافها اذهان الواصفين و
تحيرت في فهم فضائلها افهام المادحين. كيف لا وقد الف هذا الكتاب
الامير الكبير والهمام الخبير حارس الشريعة المحمدية حامي الملة الحنفية
همام بالضم سردار قوم ومرد بزرگ هست ۱۲
المولى المعظم والحبر الاعظم فخر المعاصر والاماجد مولانا الحافظ
حبر بکسر اول وسکون ثانی والف نده نیکوکار ۱۲

ابوالطیبات محمد عبدالواحد التلمیذ الارشد من تلامذۃ
الشیخ الاجل فخر الفضلاء حجۃ العلماء مولانا الحاج الحافظ الی محمد
محمد عبدالحی اللکنوی اسکنہ اللہ الفردوس بفضلہ الخفی والجلی
فسماہ بتحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء قد اورد فیہ الاحادیث
الصحیحۃ والآثار الشریفۃ مبانیہ کانہا الیاقوت والمرجان ومعانیہ
لمن یدرکہ قبلہ النس والجان حقائقہ یعلمہا الاصفیاء ولطائفہ
یدرکہا الاتقیاء ربنا تقبلہ بقبول حسن والق حسنہ فی قلوب
کملاء الزمن واجعلہ متداولا بین العلماء والفضلاء بحرمۃ النبی
سید الانبیاء وانا الراجی رحمۃ ربہ القوی محمد شبلی ابن مولانا
الحاج المولوی ولی اللہ صاحب ادام اللہ تعالیٰ
الموی الاعظم گڈھی

قطعہ سال دلآویز بہر تالیف کتاب مولوی محمد عبدالواحد صاحب
از نتائج طبع عالی جناب مولوی محمد عبدالاحد صاحب شمشاد لکھنوی
منیجر مدرسۂ چشمۂ رحمت اسکول غازی پور

کرد تالیف سیرت نبوی		مولوی عبد واجد از فضلا
کوست امروز بیہقی ثانی		در تصانیف لغت وحمد وثنا
وہ چہ زیبا کتاب جمع نمود		بہر تفریح قلب اہل صفا

حرف حرفش هست معدن انوار — لفظ لفظش هست کان ضو و ضیا
نقطه اش خالِ رخ حور و سطرش زلف — کاغذش صاف از رخِ حورا
از دلآویزی بیانش بپرس — نور ایمان ز طرز آن پیدا

گفت شمشاد سال تالیفش
تحفۂ الاتقیا و راه نما
۱۳۰۸ھ

از نتائج طبع گرامی جناب حافظ مولوی محمد علی صاحب وکیل قادری حنفی صدیقی رئیس موضع سروالی ضلع غازی پور

قطعۂ سال انجام تحفۂ الاتقیا از بندۂ بیچارہ محمد علی

جبیب ما که ز نولی ست عبدۂ اجدنام — سپهر فکرت عالی جهان فضل و علو
خدایش با دنگهبان که در زمانۂ ما — درین دیار نباشد کسے بعلم چو او
نمود جمع به ترتیب نیک و حسن بیان — شمائل نبوی از کتاب و سنت او
کهین ثنای وے آنست کاین رسالۂ فیض — بود سته ایست ز گلهای خلد با خوشبو
با تقیا برساند فزودۂ جان بخش — که تحفۂ ز حق آمد برای شان برو
فتاد در دل قادری خیال تاریخش — به ختم آمده چون آن رسالۂ نیکو

بخواند مصرع پاکیزه ملهم غیبی
فضائل نبوی را بیان بود دلجو
۱۳۰۸ھ

از نتائج فکر عالیجناب مولوی صدر الدین احمد صاحب کیفی رئیس غازیپور
خلف الصدق جناب شیخ حافظ محمد عبد اللہ صاحب حنفی صدیقی

قطعہ سال نزول تحفۃ اتقیا از صدر الدین کیفی

سنہ ۱۸۹۰ء

جان خرد جنان علم روح شریعت رہنمای فضل — پیش علوی تہی ست خود بود اعتلا محل
شہرۂ نام نامیش گشتہ بعید و اجد است — آمدہ نولیش مقام بہر پیام آب و گل
فضل رسول اور را زیم سعدی راہ صلاح — چیدہ بسلک در کشید دست بیانش نغم گسل
تحفۂ اتقیا نام کرد و زبہر تفہیم عام — ترجمہ اش چو نور ساخت بامہ و مہر متصل
تحفۂ اتقیا ولا ہست بجان زینہار — کاملہ پیش قیمتش لقد بتمام مفصل
قاری خوش بیان نمود بسال ختم آن — گفت بین سروش غیب بدو را چو مشتعل

گنجی خوش لقا بگو عرصۂ سال ختم آن
تحفۂ اتقیا بود حامی جان و قلب و دل

سنہ ۱۳۰۸ھ

از نتائج فکر گہربار جناب حکیم سید محمد ایوب صاحب صابر
رئیس قصبۂ موہان ضلع اُناؤ مالک اودھ مقیم شہر غازی پور

ہدیہ قطعہ سال انجام تحفۃ اتقیا مولفۂ مولوی عبد الواحد از محمد ایوب

سنہ ۱۸۹۰ء

مولوی عبد واحد آنکہ بفضل — اندرین صنع شد بلند لوا

نیستم گرچہ دید صوری او
شہر تش جلوہ ہا نمود بما

بحر قرآن و قلزم سنت
خوش نمودہ بسینہ اش ما وا

زو بر آورد و منتظم فرمود
دُر ر رو شن سیر یک جا

تحفۂ اتقیا نہادش نام
ز اتقیا سازاے خدا مارا

از محمد علی والاجاہ
بہر تاریخ شد بمن ایما

سر بجیب خیال چون بردم
آمد از ہاتفم بگوش ندا

صابر اینست مصرع تاریخ
تحفۂ اتقیا و ستر ولا
سنہ ۱۳۰۸ھ

قطعۂ تاریخ طبع کتاب از کلک گہر سلک جناب مولوی حکیم محمد عبد الغنی صاحب غازیپوری

علامہ و حافظ و محدث
موسوم باسم عبد واحد

وصفش آمد برون ز حصر
ہم زاہد است و نیز عابد

تالیف نمود خوش کتابے
کش خلق زمانہ ہست حامد

مطبوع چو گشت سال طبعش
پیداست ز ارمغان زاہد
۱۳۰۹ھ

صحت نامہ تحفۃ الاتقیا فی فضائل سید الانبیا

ص	س	غلط	صحیح	ص	س	غلط	صحیح	ص	س	غلط	صحیح
۳	۳	اَبْوَابَ	اَبْوَاب	۳۵	۲	اَمْسُوْا	اَمْسَوْا	۱۲۴	۸	اِبْنِ	بْنِ
۴	۷	اٰبَاتِ	اٰيَات	۳۷	۲	بُرِیَ	بُرِیَ	۱۳۵	۸	الْاِسْلَام	الْاِسْدَام
۷	۷	طَلْحَةَ	طَلْحَةُ	۳۹	۹	اِحْتِسَابًا	اِحْتِسَابًا	۱۵۰	۵	عَنْزَةُ	عَنْزَةُ
۸	۹	اَوَ	اَوْ	۵۰	۷	بُجَرِّحُ	جُرَيْجٌ	۱۵۷	۳	الْعِرْق	الْعَرَق
۸	۴	شَبِيْبَةُ	شَبَبَةُ	۵۳	۲	يُجَرِّحُهُ	يُجَرِّحُهُ	۱۶۳	۳	فَنَزَلَ	فَنَزَلَ
۱۱	۶	اِنَّا	اَنَا	۱۱	۳	رَاَيْتَنِيْ	رَاَيْتَنِيْ	۱۶۹	۳	نَعَمْ	نَعَمْ
۱۱	۷	اَفْ	اَفْ	۵۸	۴	اَشَدَّ	اَشَدَّ	۱۷۰	۶	قَالَ لَهُ	قَالَ لَهُ
۹	۲۳	وَلَا تُعَسِّرُوْ	وَلَا تُعَسِّرُوْ	۹۹	۸	اَمْلَاكَ	اَمْلَاكُ	۱۱	۶	اِنَّهُ كَانَ	اِنَّهُ كَانَ
	۵	خَمِيْسٌ	خَمِيْسٍ	۶۰	۳	اَسْتَانِيْنَ	اَسْتَانِيْنَ	۱۷۱	۶	سَوَّ	سَوَّ
۱۱	۷	اَمْلِيْكُمْ	اَمْلِكُمْ	۱۱	۹	فَبَارِكْ	فَبَارِكْ	۱۸۰	۸	تِيْنِ	مِيْنِ
۱۳	۵	اَكْفِنُهُ	اَكْفِنْهُ	۶۴	۲	يُسْجَدُ	يُسْجَدَ	۱۸۲	۹	لِقَدِيْرِهِ	لِقَدِيْرٍ
۱۶	۲	بَحْرِكُمْ	بَحْرِكُمْ	۶۵	۷	يَاْتِ	يَاْتِ	۱۸۵	۷	رَسُوْلُ	رَسُوْلَ
۱۱	۳	فِيْهَا	فِيْهَا	۷۳	۲	هِيْشَامٍ	هِشَامٍ	۱۹۶	۸	نَطَعُ	نَطَعٌ
۱۷	۲	سَكَنُ	عَنْ	۷۸	۶	وَقَالَ	وَقَالَ	۱۹۷	۷	لَا يُفْحِشُ	لَا يُفْحِشُ
۱۱	۹	عُرَاةً	غُرَاةً	۸۳	۹	وَجْهَهُ	وَجْهَهُ	۱۹۹	۸	اَدَابِ	اَدَابِ
۱۹	۹	جِبْرِيْلُ	جَبْرِيْلُ	۸۴	۲	فَكَانَ	كَانَ	۲۰۱	۱	وَانْطَلَقْتُ	وَانْطَلَقْتُ
۱۱	۱۰	جَبْرِيْلُ	جَبْرِيْلُ	۹۱	۷	اَوْ بِيَوْمٍ	بِيَوْمٍ	۲۱۹	۸	عِدَ	عَدَ
۲۳	۱۰	اَبْنَاكَ	اَبْطَاكَ	۹۲	۸	يَتُوْكَ	يَتُوْكَ	۲۲۶	۱۰	لِلْمُقَدِّسِ	الْمُقَدِّسِ
۲۴	۴	يَبْذُكُرُوْنَ	يَبْذُ الْكُرُوْنَ	۱۰	۱۱	يُرْدَاهُ	بُرْدَاهُ	۲۲۹	۱	اُبِيْتُ	اَبِيْتُ
۱۱	۹	نَجِيَّةً	نَجِيَّهُ	۹۴	۶	بَايِعُهُمْ	بَايِعْهُمْ	۲۴۷	۳	اُسْتَاذِنَ	اَسْتَاذِنَ
۲۶	۴	بَلَى كَانَ	بَلَى كَانَ	۹۷	۲	فَمَضَتْ	فَمَضَيْتُ				
۱۱	۶	الْاَدِنِ	الْاَدْنِ	۱۰۳	۱	فَرَجٌ	فَرَجٌ				
۳۱	۴	يَعْلِيْ	يَعْلَى	۱۰۵	۱	عِنْدَكَ	عِنْدَكَ				
۳۲	۸	فَمَرَدْنَا	فَمَرَدْنَا	۱۰۸	۵	وَاِرْجَارُهُ	وَاِرْجَارُهُ				
۳۳	۴	سَاَلْتَنِيْ	سَاَلْتَنِيْ	۱۱۰	۲	الْمُتَخَلِّفِيْنَ	الْمُخَلَّفِيْنَ				
۱۱	۱۰	فَتَبِعْتُهُ	فَتَبِعْتُهُ	۱۱۵	۸	اَلْكَلِمِ	اَلْكَلَامِ				
		اِنَّكَ فِيْنَا	اِنَّكَ هٰهُنَا	۱۱۷	۹	لَكَ اَ	لَكَ اَ				

صحت نامہ ترجمہ تحفۃ الاتقیا فی فضائل سید الانبیا

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۵	۱	رویت	روایت
〃	۴	بیند	پنار
۱۱	۲	لس	لپس
۱۲	۱	اوایت	روایت
۱۳	۴	ود وسلم	وسلم
〃	۵	گزارد	گزار
〃	۹	ن	من
۱۴	۱	بگزار	بگزار
〃	۶	نیرون	بیرون
۱۶	۶	مسلمانان	بمسلمانان
۱۷	۱	بمعیش	بمعیش
〃	۶	بخندد	بخنده
〃	۹	دبرمن	برمن
۱۸	۳	بستر	پستر
۲۳	۷	وسلم	وسلم را
۲۵	۵	بنت	جنت
〃	۶	ازد	نزد
۲۸	۱	[illegible]	[illegible]
〃	۳	سپرد	سیر
۳۷	۳	زوی	روی
۳۸	〃	وسلم	علیہ وسلم
۴۵	۱	شنا غتیم	شنا غتیم
۴۶	۲	دند	درد
۵۳	〃	۵ آوردید	درآوردید
۶۲	۹	خواہم کرد	نخواہم کرد
۶۳	۷	حدا	خدا
۷۰	۱۰	پس منضم	پس منضم

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۷۰	۱۰	لیس	پس
〃	۱۳	رست	است
〃	۷	دادد	دارد
〃	۳	معجزات	معجزات
〃	۱	مرا	سرا
〃	۱	بود	کبود
〃	۶	می گزاردیم	می گزاردم
〃	۱	خسج	خرج
〃	۵	باندداد	باندداد
〃	۲	نشستنگاہ	نشستنگاہ
〃	۶	خوشنودی	خوشنودی
〃	۱۰	نزد	نزد
〃	۲	ما	مرا
〃	۷	بازآنی	بازآ
〃	۶	وولادت	ولادت
〃	۱	پلا	پله
〃	۳	بفرست	بفرستید
〃	۷	ر	را
〃	۱۰	دراز زائد	دراز
〃	۹	بہند	بلند
〃	۳	خراہم	فراہم
〃	۵	استقام	انتقام
〃	۶	نسل	نسل
〃	۳	نیاید	روایت
〃	۱۰	چیج	بہ پیچ
〃	۶	کردہ ام	کردم

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۷۰	۷	ریس	پس
〃	۴	چیزے	چیزیکہ
〃	۱	روایت	روایت کرد
〃	۴	نشانم	نشانم
〃	۹	نشانم	نشانم
〃	۱	اختیار کنم	اختیار کرد
〃	۱۰	کردہ شد	کردہ شدہ
〃	۶	کردہ شد	کردہ شدہ
〃	۱۰	برد	برد جبرئیل
〃	۱	اد پس	اد پس
〃	۶	دجنت	دجنت
〃	۹	پروردگا	پروردگار
〃	۱۰	مانی	مانی
〃	۷	اولادم	اولاد آدم
〃	۱۲	چو	چو

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۷۰	۱۱	پیش	پیش
〃	۱۲	چیزیکہ	چیزیکہ
〃	۱۳	روایت کرد	روایت کرد
〃	۱۴	نشانم	نشانم
〃	۱۵	نشانم	نشانم
〃	۱۶	اختیار کرد	اختیار کرد
〃	۱۷	کردہ شدہ	کردہ شدہ
〃	۱۸	کردہ شدہ	کردہ شدہ
〃	۱۹	برد جبرئیل	برد جبرئیل
〃	۲۰	ادپس	ادپس
〃	۲۱	دجنت	دجنت
〃	۲۲	پروردگار	پروردگار
〃	۲۳	مانی	مانی
〃	۲۴	اولاد آدم	اولاد آدم
〃	۲۵	چو	چو

مع لذتہا وحلاوۃ مذاقہا ولذا سمی فیہا
وقولہ تحس منہا نفسۃ یسیبن بہلۃ فیہا
اخذ مجیہا من النظم باطراف استنانہ
ولابی ذر والاصیلی فتنش منہا نفسۃ
بالنون المعجمۃ فیہا اخذ باصل اسہ وقولہ
فی صعید واحد ای ارض مستویۃ واسعۃ
وقولہ صلعم فیبصرہم الناظر ای یحیط بہم
بصر الناظر لجیئت لایخفی علیہ صلعم جانب وقولہ
لاستواء الارض وعدم الخ یبصرہم الباصر من
صلعم ویسمعہم الداع یعلم وقولہ تدنو منہم الشمس
الاسماع وقولہ من الغم والکرب مالا یطیقہ لتنا
فیبلغہم ہو
ولاتجب مسطلانی فی شرح صحیح البخاری

بقیہ حاشیہ صفحہ ۱۶

کالدخ بالدخان لابن الاثیر ۱۲ من الاحادیث
وثبت بالدلائل الکثیرۃ ان صلے اللہ علیہ وسلم
وغیرہا علی الخ اجمعین بل افضل العالمین
سید الخ سید ولد آدم بمنوع الانسان
لیس بسید بل ہو اوفق لتوفیق معانی
الاحادیث واللہ اعلم بالصواب ۱۲
۵۲ قولہ کن مع النبی صلے اللہ علیہ
وسلم فی دعوۃ بفتح الدال وکسرہا
فی الیومینیۃ طعام دعوۃ الیہ ضیافۃ و
وکانت لہ الذراع تعجبہ لانہا اعجل
نضجا واخف علی المعدۃ واسرع ہضما

فهرس ما فى تحفة الاتقياء فى فضائل سيد الانبياء من

ابواب

الباب الاول فى شفقة سيدنا محمد صلى الله عليه وعلى آله واصحابه وسلم على امته

الباب الثانى فى بيان محبة الله تعالى بالنبى صلى الله عليه وعلى آله واصحابه وسلم

الباب الثالث فى اكرام النبى صلى الله عليه وسلم يقتال الملائكة معه صلعم

الباب الرابع فى الصلوة على النبى صلى الله عليه وسلم والسلام عليه

الباب الخامس فى توقير النبى صلى الله عليه وسلم

الباب السادس فى حكم المحبة بالنبى صلى الله عليه وسلم

الباب السابع فى اتباع النبى صلى الله عليه وسلم

الباب الثامن فى بيان ان النبى صلى الله عليه وسلم افضل الانبياء والمرسلين عليهم صلوات رب العلمين

الباب التاسع فى دعوة سيدنا ابراهيم عليه السلام ببعث النبى صلى الله عليه وسلم وفى اول شان النبى صلعم وميلاده

الباب العاشر فى حلية النبى صلى الله عليه وسلم

الباب الحادى عشر فى اخلاق النبى صلى الله عليه وسلم وشمائله

بيان الوحى الى عشر فيما كان عليه الناس فى الجاهلية من الضلالة وفى الى رسول الله صلى الله عليه وسلم وبعثه وكونه

الباب الثالث عشر صلعم خاتم النبيين

الباب الرابع عشر فى المعرفى علامات النبوة والمعجزات

الباب الخامس عشر فى شرايع

صلى الله عليه وسلم رحمة النبى صلى الله عليه وسلم وكونه رحمة للعلمين

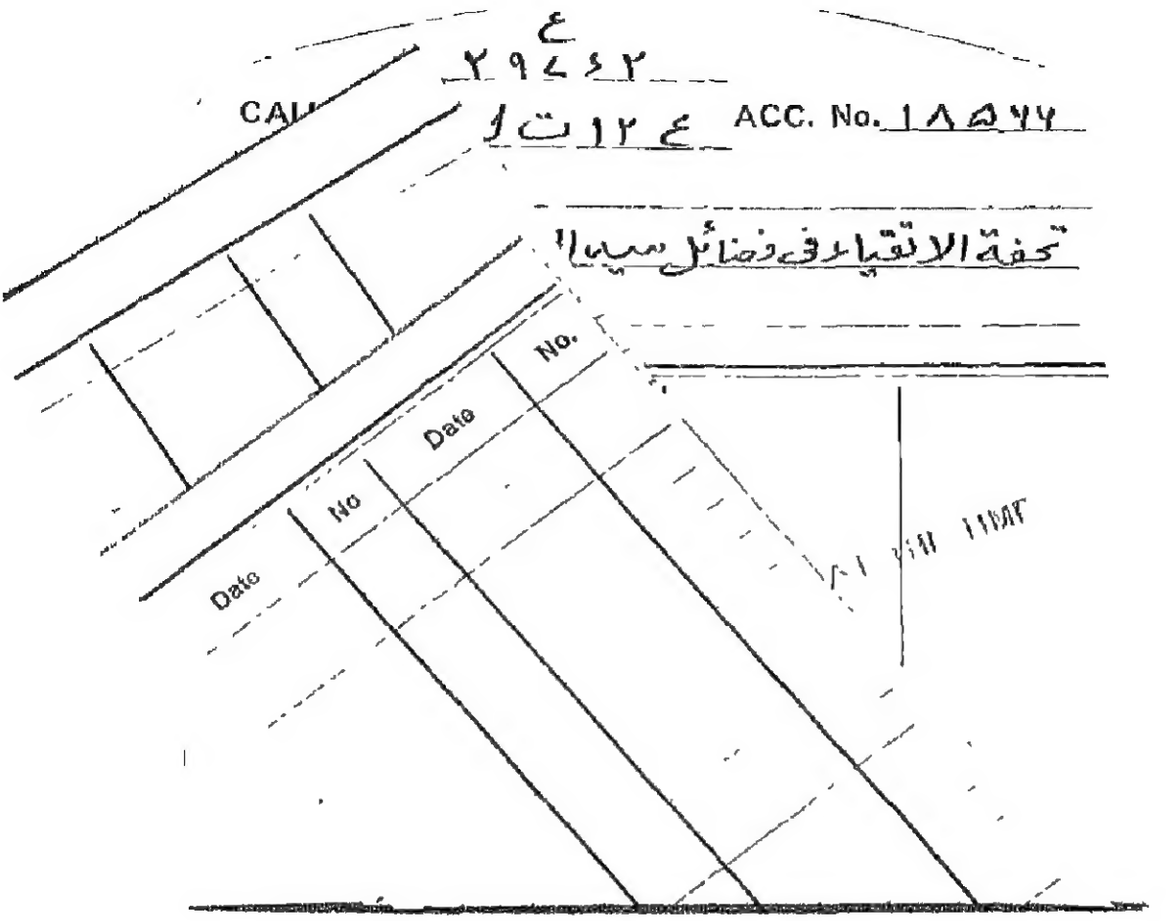

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over - due.